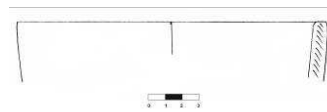

Foto Remetea Mare 2_60 a

Foto Remetea Mare 2_60 b

Desen Remetea Mare 2_60

Foto Remetea Mare 2_61 a

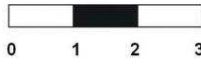
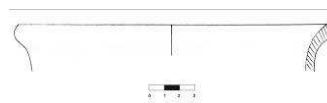

Foto Remetea Mare 2_61 b

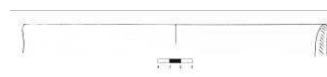
Desen Remetea Mare 2_61

Foto Remetea Mare 2_62 a

Foto Remetea Mare 2_62 b

Desen Remetea Mare 2_61

Foto Remetea Mare 2_63 a

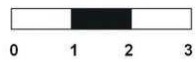

Foto Remetea Mare 2_63 b

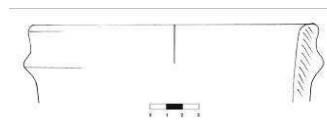
Desen Remetea Mare 2_63

Foto Remetea Mare 2_65 a

Foto Remetea Mare 2_65 b

Desen Remetea Mare 2_65

Foto Remetea Mare 2_66 a

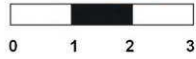
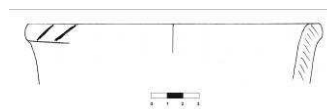

Foto Remetea Mare 2_66 b

Desen Remetea Mare 2_66

Foto Remetea Mare 2_67 a

Foto Remetea Mare 2_67 b

Desen Remetea Mare 2_67

Foto Remetea Mare 2_68 a

Foto Remetea Mare 2_68 b

Desen Remetea Mare 2_68

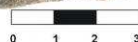

Foto Remetea Mare 2_70 a

Foto Remetea Mare 2_70 b

Desen Remetea Mare 2_70

Foto Remetea Mare 2_71 a

Foto Remetea Mare 2_71 b

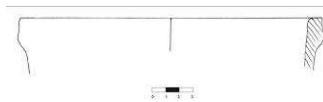
Desen Remetea Mare 2_71

Foto Remetea Mare 2_72 a

Foto Remetea Mare 2_72 b

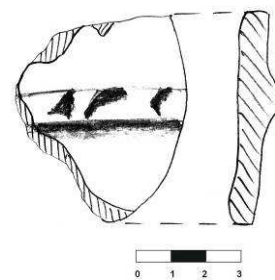
Desen Remetea Mare 2_72

Foto Remetea Mare 2_73 a

Foto Remetea Mare 2_73 b

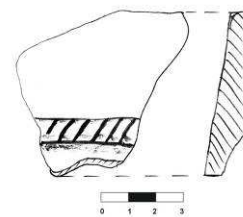
Desen Remetea Mare 2_73

Foto Remetea Mare 2_74 a

Foto Remetea Mare 2_74 b

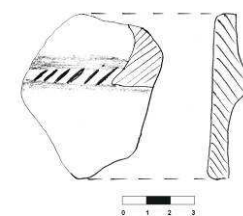
Desen Remetea Mare 2_74

Foto Remetea Mare 2_75 a

Foto Remetea Mare 2_75 b

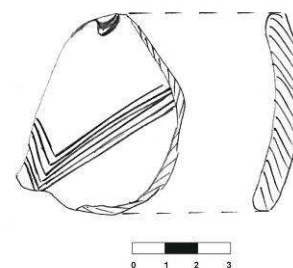
Desen Remetea Mare 2_75

Foto Remetea Mare 2_76 a

Foto Remetea Mare 2_76 b

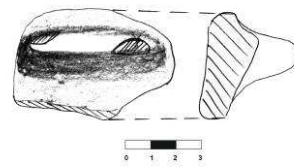
Desen Remetea Mare 2_76

Foto Remetea Mare 2_77 a

Foto Remetea Mare 2_77 b

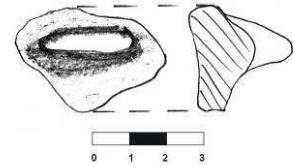
Desen Remetea Mare 2_77

Foto Remetea Mare 2_78 a

Foto Remetea Mare 2_78 b

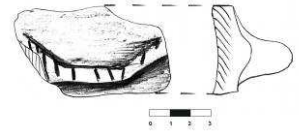
Desen Remetea Mare 2_78

Foto Remetea Mare 2_79 a

Foto Remetea Mare 2_79 b

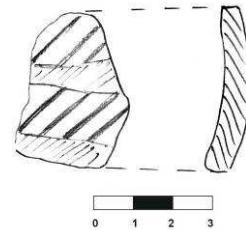
Desen Remetea Mare 2_79

Foto Remetea Mare 2_80 a

Foto Remetea Mare 2_80 b

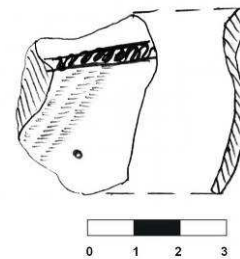
Desen Remetea Mare 2_80

Foto Remetea Mare 2_81 a

Foto Remetea Mare 2_81 b

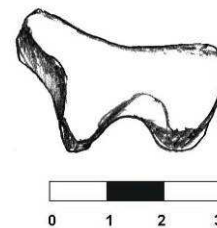
Desen Remetea Mare 2_81

Foto Remetea Mare 2_82 a

Foto Remetea Mare 2_82 b

Desen Remetea Mare 2_82

V. Importanța sitului:

a. starea de conservare: bună, dar în degradare progresivă datorită lucrărilor agricole moderne.

b. stare actuală: teren arabil și pârlăoagă.

c. importanța și relevanța științifică: campaniile de cercetare arheologică sistematică, desfășurate mai bine de 10 ani la „Gomila lui Gabor” au relevat, cu siguranță, existența unui punct arheologic deosebit de important pentru cunoașterea primei epoci a fierului, cât și a evului mediu timpuriu și dezvoltat pe teritoriul Banatului de câmpie. Chiar și o simplă cercetare de teren face ecoul unui sit cu un potențial arheologic extraordinar, generat de specularea morfologiei naturale favorabile a popinei pe care este amplasat. Eventuala publicare a rezultatelor cercetărilor arheologice sistematice va putea furniza datele științifice detaliate ale acestui obiectiv.

d. importanța turistică: în stadiul actual de valorificare și punere în valoare, „Gomila lui Gabor” nu se pretează includerii în circuitele turistice pentru publicul larg neavizat, cu toate că deține nenumărate atuuri de accesibilitate, peisaj, relaționare cu alte obiective de interes istorico-cultural din zonă.

e. propunere de restaurare: se pare că elementele arheologice descoperite în urma investigațiilor arheologice sistematice nu au impus restaurarea și conservarea lor *in situ*, după încheierea campaniilor de investigații terenul fiind redat agriculturii.

VI. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: 28.09.2006; 16.10.2006; 04.11.2006; 28.03.2010.

b. autorii investigațiilor: Dorel Micle, Liviu Măruia, Adrian Cîntar, Mircea Ardelean și studentii Lavinia Bolcu, Andrei Stavilă, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

El Susi, Georgeta, *Resturile de faună dintr-o locuință hallstattiană de la Remetea Mare-Gomila lui Gabor (județul Timiș)*, în *AB, S.N.*, 5, 1997, p. 47-53

Gumă, Marian, *Contribuții la cunoașterea culturii Basarabi în Banat*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 70-71

Gumă, Marian, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, p. 214, 294

Medeț Florin, *O locuință hallstattiană de la Remetea Mare-„Gomila lui Gabor” jud. Timiș*, în *TD*, 12, 1991, 1-2, p. 63-84

Medeț Florin; Bugilan Ion, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 160

Rădulescu, Alexandru, *Cercetări de arheologie medievală în Banatul de Câmpie*, în *SIB*, 23-25, 1999-2001, p. 55, 60

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Mănăstire (ruine); sat REMETEA MARE; comuna REMETEA MARE; "Cetate"; sec. XII – XVI; Epoca medievală.

b. cod eGISpat 2010: Remetea Mare, Obiectiv 1.

II. Istorical cercetărilor:

Identificarea „Mănăstirii” de la Remetea Mare a reprezentat un subiect larg dezbătut în literatura de specialitate, amplasarea acesteia „migrând” când în hotarele actuale ale Remetei Mari, când ale Ianovei, Bucovățului sau Ghirodei. Pe baza informațiilor documentare, la 2 noiembrie 2004 Dumitru Țeicu¹ întreprinde cercetări arheologice de teren la Remetea Mare, identificând la SV de localitate, pe malul stâng al Begăi, locația unei mănăstiri cu ziduri de cărămidă și necropola adiacentă, care suprapun o așezare hallstattiană. Domnia sa plasează în această locație mănăstirea Sfântu Gheorghe, menționată în documentele otomane din 1569-1579². Cu toate acestea, de locația respectivă poate fi legată și amplasarea cetății Sasvar, a cărei biserică apare menționată pentru prima dată în documentele papale din 1333-1335³, pentru ca în sec. XV să facă parte din mai multe stăpâniri nobiliare⁴. Identificarea topografică a Sasvar-ului a suscitat numeroase dezbateri istoriografice, majoritatea autorilor plasând „cetatea” undeva între Remetea Mare și Bucovăț⁵. Pe hărțile iosephine ale sec. XVIII, partea de la S de localitatea Remetea apare denumită ca și „Seheswar” („Cetatea vulturilor”)⁶. Toponimul respectiv este păstrat până astăzi în memoria colectivă a localnicilor din Remetea Mare.

Fig. 1. Amplasamentul „Sasvar-ului” pe harta habsburgică din 1769-1772

Pornind de la aceste date, în toamna anilor 2006 și 2007 membri proiectului *eGISpat Timiș* întreprind mai multe campanii de cercetări de teren în hotarul localității Remetea Mare spre a identifica cu precizie amplasamentul „Mănăstirii” și a analiza dacă există o sinonimie topografică între aceasta și cetatea „Sasvar-ului”. Într-o primă fază (septembrie 2006) purtăm

¹ D. Țeicu, *Geografia ecleziastică a Banatului medieval*, Cluj Napoca, 2007, p. 116-117.

² Vezi și E. Pál, *A Temesvári és Moldovai szandszák törökkori települései (1554 – 1579)*, Szeged, 1996, p. 133-134.

³ M. Bizerea, *Așezările din Banat consemnate în registrele dijmelor papale din 1332-1337*, în *SIB*, 5, 1978, p. 17-25.

⁴ D. Csánki, *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak kórában*, vol. 2, Budapeșt, 1890, p. 21.

⁵ D. Țeicu, *op. cit.*, p. 214 (cu bibliografia).

⁶ Întreaga discuție toponimică la R. Crețan, V. Frățilă, *Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș*, Timișoara, 2007, p. 329-330.

mai multe discuții informale cu autoritățile publice locale, care ne pun în contact cu d-nul Eftimie Ivănoiu, autorul unei monografii a localității⁷, care își manifestă foarte amabil disponibilitatea de a ne arata în teren informațiile pe care domnia sa le deține. În opinia acestuia „Mănăstirea” de la Remetea Mare este plasată la 200 de m NNE de „Gomila lui Gabor”, pe o terasă bine profilată în albia majoră din versantul drept al Canalului Bega. Investigațiile arheologice de teren au descoperit numeroase fragmente de cărămizi, posibil medievale, dar nu și fragmente ceramice, astfel încât plasarea unei construcții monastice medievale în aceasta locație, în lipsa unor săpături arheologice, nu poate fi precizată.

În noiembrie 2007 și februarie 2008 membri echipei noastre întreprind investigații pe popina de la SV de Remetea Mare, cunoscută de localnici drept „Sasvar”, identică cu locația unde D. Țeicu plasează mănăstirea Sf. Gheorghe (vezi *supra*). Morfologia favorabilă a terenului face dovada prezenței unui sit deosebit de bogat, la suprafața solului fiind vizibile cantități importante de ceramică hallstattiană și medievală, dar și fragmente de cărămizi, marmură albă, fragmente din fier și resturi osteologice umane. Pe latura de E a sitului există un șanț și un val de pământ, năpădit de vegetație de arbuști spinoși, a cărui datare și funcționalitate, în lipsa săpăturilor arheologice, nu poate fi precizată. Doar demararea unor campanii de investigare sistematică va putea stabili dacă în această locație poate fi identificată cetatea „Sasvar”, respectiv mănăstirea Sfântu Gheorghe. Prin coroborarea tuturor datelor avute la dispoziție, s-a considerat că aici trebuie plasată „mănăstirea” din punctul „Cetate”, la care face referire LMI Timiș 2004, în februarie 2008 efectuându-se ridicarea topografică cu Stația Totală.

III. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cetate”.

b. reper localizare: la 1,4 km SV de biserica ortodoxă din Remetea Mare; 2,4 km NV de biserica ortodoxă din Bucovăț; 4,7 km E de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: la 100 m S de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: situl este amplasat în Câmpia Timișului, subunitate a Câmpiei de Vest și ocupă un grind aluvionar din albia majoră a Râului Bega, foarte aproape de actualul curs al Canalului Bega, pe un teren care se profilează cu cca. 3 m față de arealul înconjurător. Pare foarte probabil ca latura nordică a sitului să fi fost afectată sau chiar distrusă de construirea traiectului modern al Canalului Bega și al digului său stâng. Cota sitului (98,5 m altitudine) domină un larg areal din câmpia joasă, până la liziera actualei Păduri Bistra.

e. coordonate GPS: 45 46 26 N 21 21 56 E; 98,5 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 481333; 217457.

g. imagine satelitară cu localizarea obiectivului:

⁷ E. Ivănoiu, *Monografia localității Remetea Mare*, Timișoara, 2007 (lucrare apărută după încheierea investigațiilor noastre de teren).

h. imagini de suprafață:

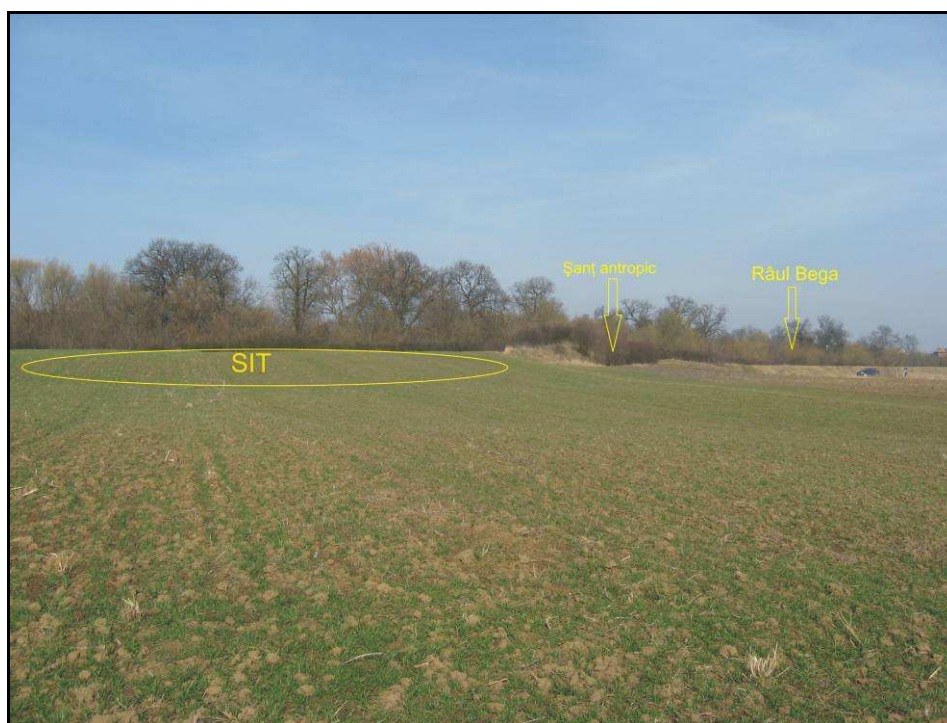
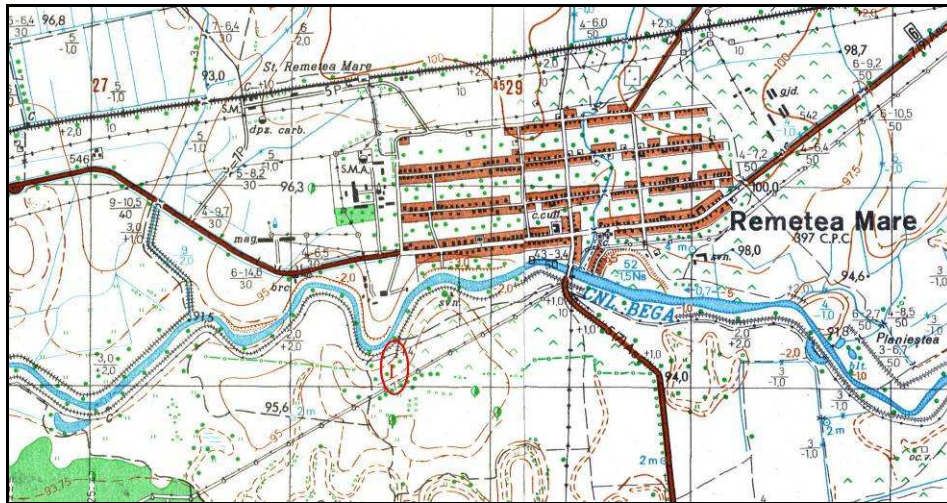

Fig. 2. Obiectivul arheologic văzut dinspre S

i. harta topografică 1:25.000 cu localizarea obiectivului:

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

j. planuri topografice:

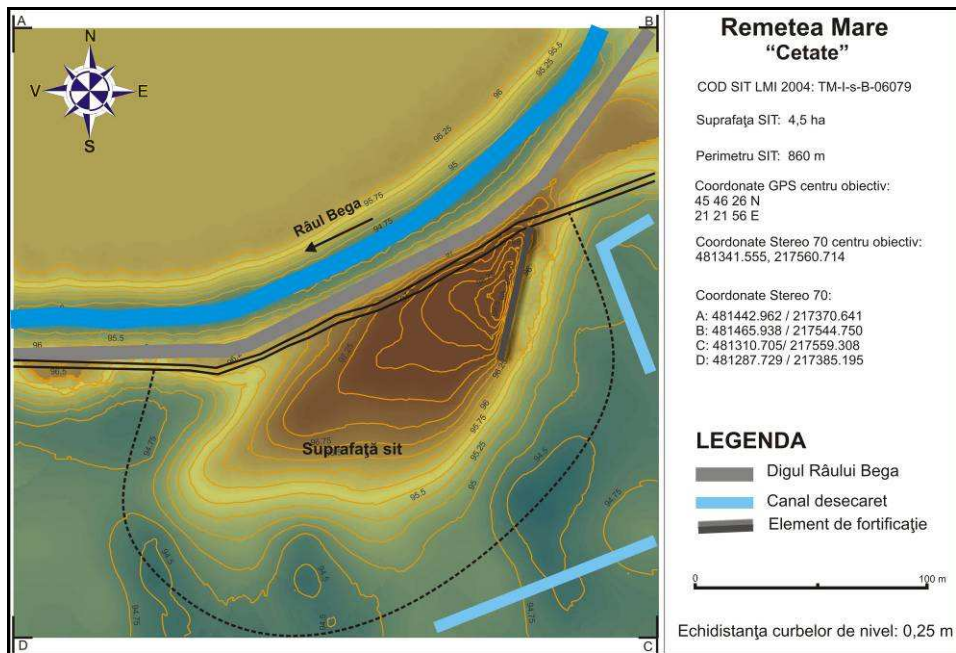

Fig. 3. Planul topografic 2D color, Remetea Mare 1

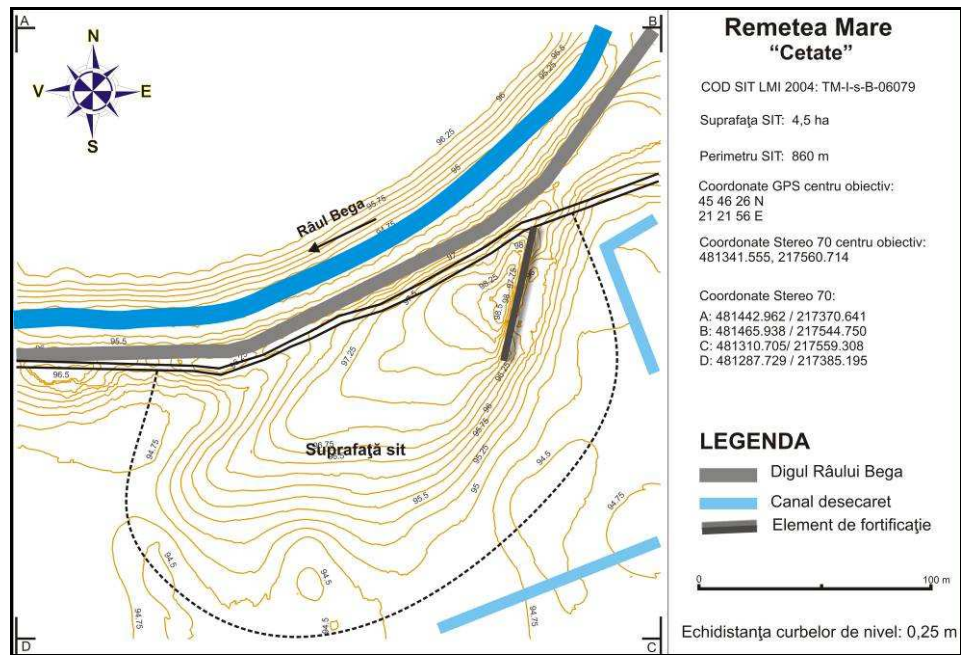

Fig. 4. Planul topografic 2D curbe de nivel, Remetea Mare 1

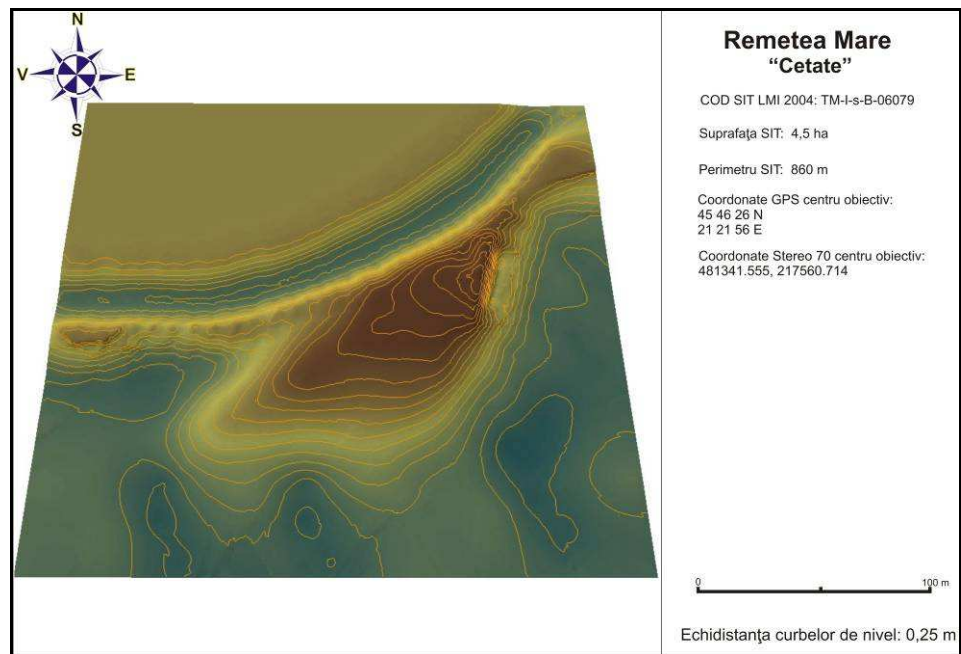
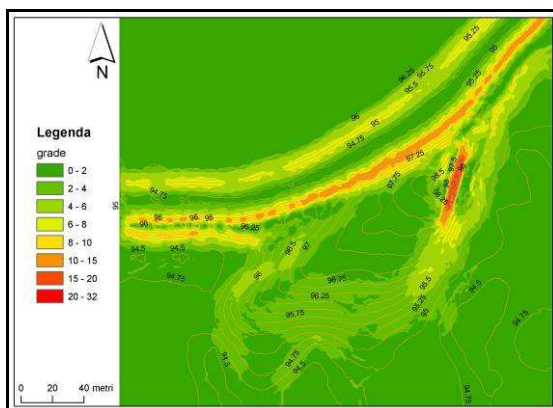
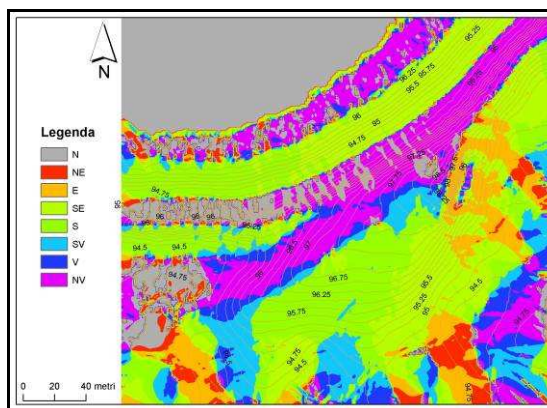

Fig. 5. Planul topografic 3D, Remetea Mare 1

k. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Suportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: obiectivul se află pe un grind aluvionar din albia majoră a Râului Bega, mai înalt cu cca. 2 m decât terenul din jur, pantele fiind de 4 - 6 grade; pe latura de E se văd urmele unui posibil zid de incintă, șanțul din imediata vecinătate având o pantă accentuată de cca. 20 - 30 grade; latura de N și NV a sitului este distrusă de cursul actual al Râului Bega și de digul de protecție al acestuia; platoul central al fortificației este relativ plat, cu un unghi al pantei de cel mult 2 grade; posibil ca actualul curs al râului să nu corespundă cu cel din antichitate, meandru fosil de pe latura de sud argumentând acest lucru, pantele naturale fiind mai accentuate, însă azi puternic aplatizate și colmatate.

Suportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: obiectivul, atât cât a mai rămas din el, păstrează exact latura sudică, care are o expoziție favorabilă, locuitorii acestuia, beneficiind de lumină și căldură naturală întreaga zi; în contextual actual, al distrugerii laturii de N, este greu de spus dacă întregul sit se afla în ușoară pantă cu expunere sudică sau avea o formă naturală bombată, cu expoziție în rozetă, către toate punctele cardinale, așa cum ar sugera forma naturală a unui grind aluvionar; foarte posibil, însă, ca acest factor să nu fi reprezentat un rol determinant în alegerea locației, ținând cont și de faptul că arealul ocupat de sit este mic și nu se cunoaște nici funcționalitatea exactă a acestuia.

IV. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă (?), fortificație (?), mănăstire (?).

b. datare: hallstatt, epoca post-romană, epoca medieval-timpurie și medieval-dezvoltată.

c. material arheologic: în urma cercetărilor de teren s-a recoltat un bogat material arheologic, reprezentat din fragmente ceramice hallstattiene, fragmente ceramice medieval-timpurii și dezvoltate, fragmente de cărămidă medievală, de marmură albă, fragmente de obiecte de fier corodate și nedeterminabile, fragmente osteologice umane și animale. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (47), fragmente ceramice tipice nedesenate (8), fragmente ceramice atipice (70), fragmente osoase (23), fragmente material litic (8), chirpic și cărămidă (2); fragmente obiecte fier (3); fragmente minereu fier (3); cuțit de fier (1).

d. fotografii și desene artefacte:

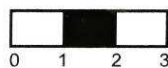

Foto Remeta Mare 1_1 a

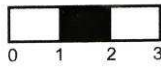
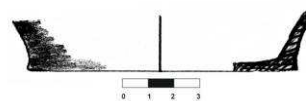

Foto Remeta Mare 1_1 b

Desen Remeta Mare 1_1

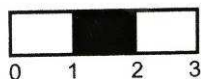
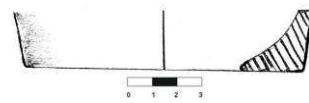

Foto Remeta Mare 1_2 a

Foto Remeta Mare 1_2 b

Desen Remeta Mare 1_2

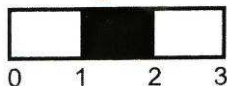

Foto Remeta Mare 1_3 a

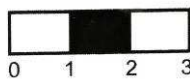
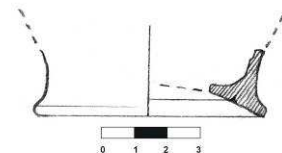

Foto Remeta Mare 1_3 b

Desen Remeta Mare 1_3

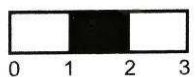

Foto Remeta Mare 1_4 a

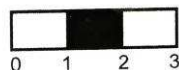
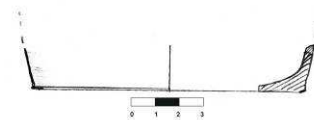

Foto Remeta Mare 1_4 b

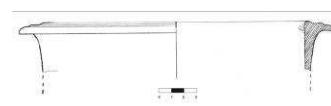
Desen Remeta Mare 1_4

Foto Remeta Mare 1_5 a

Foto Remeta Mare 1_5 b

Desen Remeta Mare 1_5

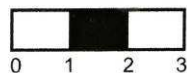

Foto Remeta Mare 1_6 a

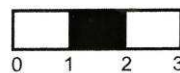
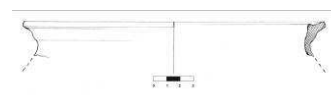

Foto Remeta Mare 1_6 b

Desen Remeta Mare 1_6

Foto Remeta Mare 1_7 a

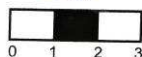
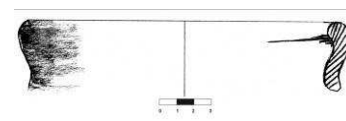

Foto Remeta Mare 1_7 b

Desen Remeta Mare 1_7

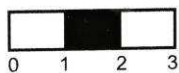

Foto Remeta Mare 1_8 a

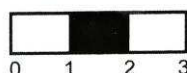
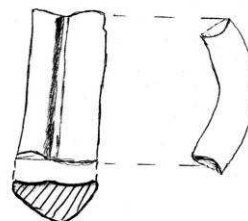

Foto Remeta Mare 1_8 b

Desen Remeta Mare 1_8

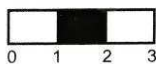
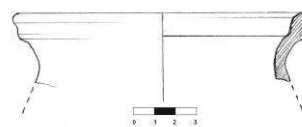

Foto Remeta Mare 1_9 a

Foto Remeta Mare 1_9 b

Desen Remeta Mare 1_9

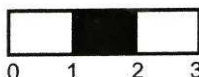

Foto Remeta Mare 1_10 a

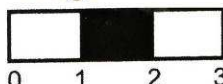
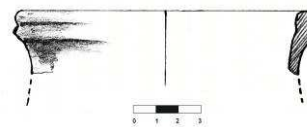

Foto Remeta Mare 1_10 b

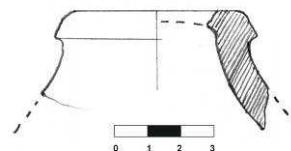
Desen Remeta Mare 1_10

Foto Remeta Mare 1_11 a

Foto Remeta Mare 1_11 b

Desen Remeta Mare 1_11

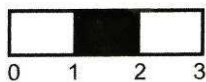

Foto Remeta Mare 1_12 a

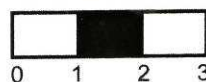
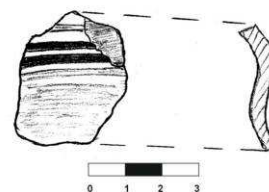

Foto Remeta Mare 1_12 b

Desen Remeta Mare 1_12

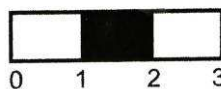

Foto Remeta Mare 1_14 a

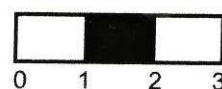
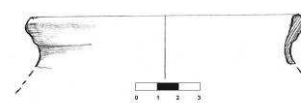

Foto Remeta Mare 1_14 b

Desen Remeta Mare 1_14

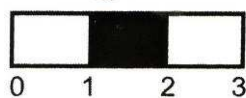

Foto Remeta Mare 1_15 a

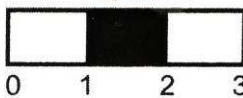
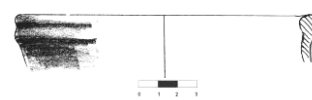

Foto Remeta Mare 1_15 b

Desen Remeta Mare 1_15

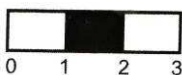

Foto Remeta Mare 1_16 a

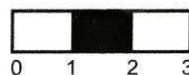
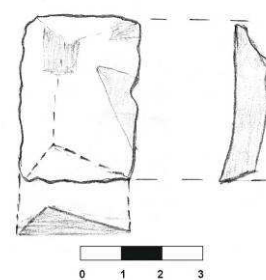

Foto Remeta Mare 1_16 b

Desen Remeta Mare 1_16

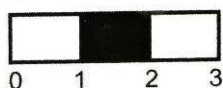

Foto Remeta Mare 1_17 a

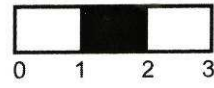
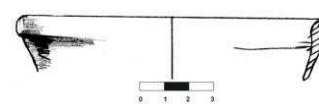

Foto Remeta Mare 1_17 b

Desen Remeta Mare 1_17

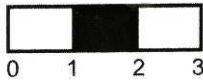

Foto Remeta Mare 1_18 a

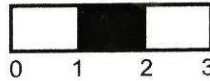
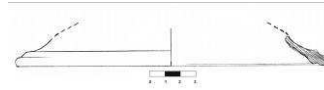

Foto Remeta Mare 1_18 b

Desen Remeta Mare 1_18

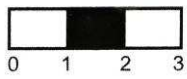

Foto Remeta Mare 1_19 a

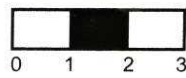
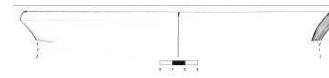

Foto Remeta Mare 1_19 b

Desen Remeta Mare 1_19

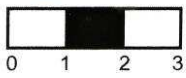

Foto Remeta Mare 1_20 a

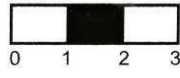
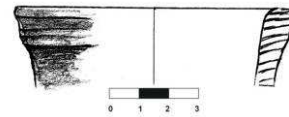

Foto Remeta Mare 1_20 b

Desen Remeta Mare 1_20

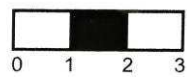

Foto Remeta Mare 1_21 a

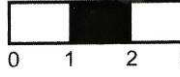
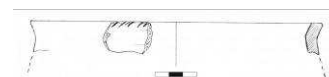

Foto Remeta Mare 1_21 b

Desen Remeta Mare 1_21

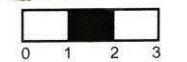

Foto Remeta Mare 1_22 a

Foto Remeta Mare 1_22 b

Desen Remeta Mare 1_22

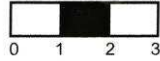

Foto Remeta Mare 1_23 a

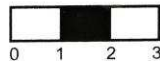
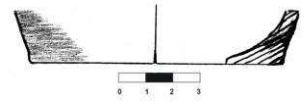

Foto Remeta Mare 1_23 b

Desen Remeta Mare 1_23

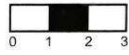
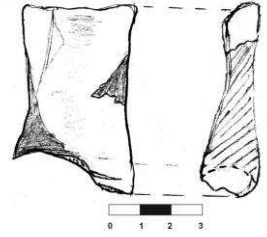

Foto Remeta Mare 1_24 a

Foto Remeta Mare 1_24 b

Desen Remeta Mare 1_24

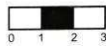
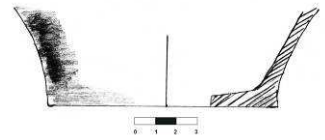

Foto Remeta Mare 1_25 a

Foto Remeta Mare 1_25 b

Desen Remeta Mare 1_25

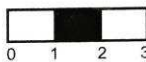

Foto Remeta Mare 1_26 a

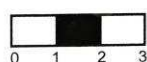
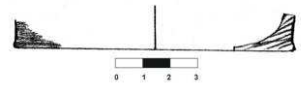

Foto Remeta Mare 1_26 b

Desen Remeta Mare 1_26

Foto Remeta Mare 1_27 a

Foto Remeta Mare 1_27 b

Desen Remeta Mare 1_27

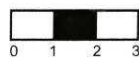

Foto Remeta Mare 1_29 a

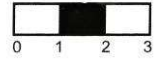

Foto Remeta Mare 1_29 b

Desen Remeta Mare 1_29

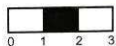
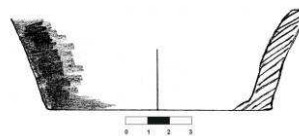

Foto Remeta Mare 1_30 a

Foto Remeta Mare 1_30 b

Desen Remeta Mare 1_30

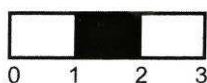

Foto Remeta Mare 1_31 a

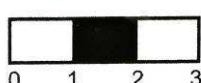
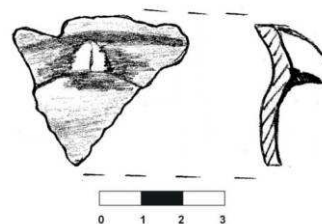

Foto Remeta Mare 1_31 b

Desen Remeta Mare 1_31

Foto Remeta Mare 1_32 a

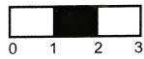
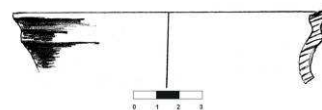

Foto Remeta Mare 1_32 b

Desen Remeta Mare 1_32

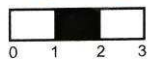

Foto Remeta Mare 1_33 a

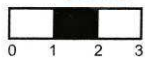

Foto Remeta Mare 1_33 b

Desen Remeta Mare 1_33

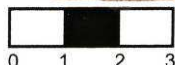

Foto Remeta Mare 1_34 a

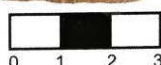

Foto Remeta Mare 1_34 b

Desen Remeta Mare 1_34

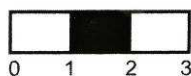
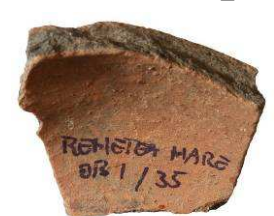

Foto Remeta Mare 1_35 a

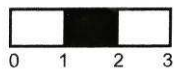
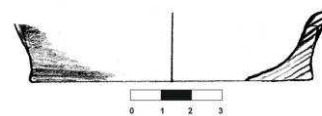

Foto Remeta Mare 1_35 b

Desen Remeta Mare 1_35

Foto Remeta Mare 1_37 a

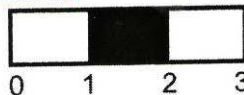
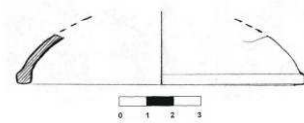

Foto Remeta Mare 1_37 b

Desen Remeta Mare 1_37

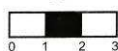

Foto Remeta Mare 1_38 a

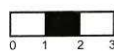
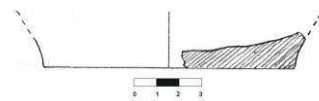

Foto Remeta Mare 1_38 b

Desen Remeta Mare 1_38

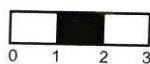

Foto Remeta Mare 1_39 a

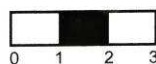
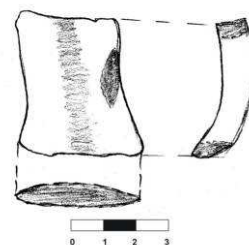

Foto Remeta Mare 1_39 b

Desen Remeta Mare 1_39

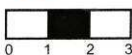

Foto Remeta Mare 1_40 a

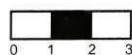
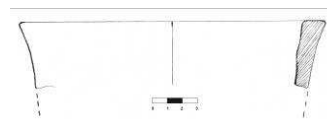

Foto Remeta Mare 1_40 b

Desen Remeta Mare 1_40

Foto Remeta Mare 1_41 a

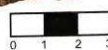
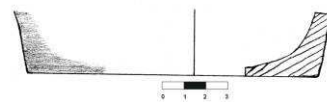

Foto Remeta Mare 1_41 b

Desen Remeta Mare 1_41

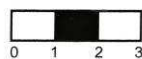

Foto Remeta Mare 1_42 a

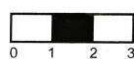
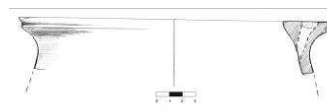

Foto Remeta Mare 1_42 b

Desen Remeta Mare 1_42

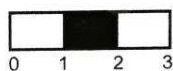

Foto Remeta Mare 1_43 a

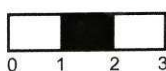
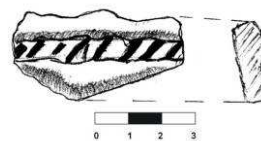

Foto Remeta Mare 1_43 b

Desen Remeta Mare 1_43

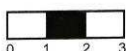
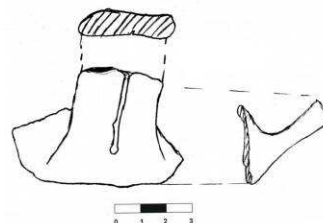

Foto Remeta Mare 1_44 a

Foto Remeta Mare 1_44 b

Desen Remeta Mare 1_44

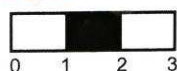

Foto Remeta Mare 1_45 a

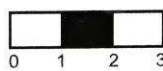
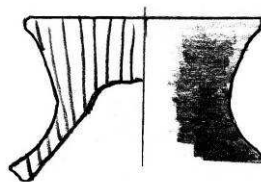

Foto Remeta Mare 1_45 b

Desen Remeta Mare 1_45

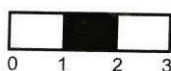
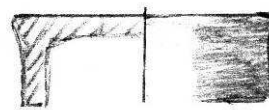

Foto Remeta Mare 1_46 a

Foto Remeta Mare 1_46 b

Desen Remeta Mare 1_46

Foto Remeta Mare 1_47 a

Foto Remeta Mare 1_47 b

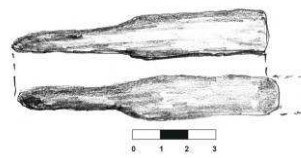

Foto Remeta Mare 1_47 a

V. Importanța sitului:

a. starea de conservare: bună, dar în degradare progresivă datorită lucrărilor agricole moderne.

b. stare actuală: teren arabil, dar partea de NE a sitului (cea în care se păstrează și un sector de cca. 15 m lungime din posibilul sistem de fortificare medieval) este acoperită cu vegetație arborescentă spinoasă. Latura nordică a sitului a fost afectată de construirea digului de pământ din versantul stâng al Canalului Bega.

c. importanța și relevanța științifică: izvoarele documentare medievale, vorbind despre cetatea Sasvar o prezintă ca fiind una de importanță majoră în sistemul de fortificare din jurul Timișoarei. Cercetările arheologice de teren au relevat existența unui bogat material

arheologic vizibil la suprafață terenului, dar lipsa unor investigații prin săpătură impiedică mult asupra stabilirii caracterului și funcționalității (mănăstire, cetate, așezare deschisă sau fortificată?). Este de dorit ca în viitor acest obiectiv arheologic să se bucure de o atenție mult mai mare din partea cercetătorilor, doar investigațiile arheologice fiind în măsură să lămurească eventuala identitate dintre mănăstirea și cetatea menționate de izvoare.

d. importanța turistică: chiar dacă se află într-o poziție deosebit de favorabilă și cu acces facil, în stadiul actual de investigare și punere în valoare, obiectivul arheologic nu se pretează includerii în circuite turistice pentru un public nevizat.

e. propunere de restaurare: doar în cazul demarării unor campanii de cercetări arheologice sistematice, complexele dezvelite vor putea impune luarea unor măsuri de conservare și restaurare.

VI. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: 23.02.2008.

b. autorii investigațiilor: Dorel Micle, Liviu Măruia, Adrian Cîntar și studentul Andrei Stavilă.

VII. Bibliografie:

Crețan, Remus; Frățilă, Vasile, *Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș*, Timișoara, 2007, p. 329-330

Ivănoiu, Eftimie, *Monografia localității Remetea Mare*, Timișoara, 2007

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Sibiu, 2006, p. 210

Pál, Engel, *A Temesvári és Moldavai Szandzsák törökkori települései (1554-1579)*, Szeged, 1996, p. 133-134

Rusu Adrian A., Sabău Nicolaie, Burnicioiu I., Leb I. V., Lupescu M. M., *Dicționarul mănăstirilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*, Cluj- Napoca, 2000, p. 215

Țeicu, Dumitru, *Studii istorice*, Timișoara, 2003, p. 91

Țeicu, Dumitru, *Geografia ecleziastică a Banatului medieval*, Reșița, 2007, p. 116-117; 120

Ziroević, Olga, *Crkve i manastiri na području Petčke patriaršije do 1683 godine*, Beograd, 1984, p. 101

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Așezare; sat ROMANEȘTI; comuna TOMEȘTI; mil. VI a. Chr. Paleolitic.

b. cod eGISpat 2010: Românești, Obiectiv 1.

II. Istoricul cercetărilor:

Informațiile din LMI Timiș 2004, prezentate mai sus, nu fac referire la punctul topografic al așezării paleolitice de la Românești. Cu toate acestea, pe *website*-ul Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național a Județului Timiș¹, la această poziție apare întocmită fișa de sit a obiectivului Românești „Dealul Viei”. Așezarea paleolitică din acest punct a fost descoperită în contextul campaniilor de săpături arheologice sistematice, conduse de Florea Mogoșanu, în anii '60-'70 ai secolului trecut, la Românești „Dumbrăvița”. Așezarea de pe „Dealul Viei” ocupă o terasă foarte bine profilată, din versantul stâng al Râului Bega Luncanilor, la o altitudine relativă de peste 25 m față de talvegul acestuia. În urma mai multor sondaje², însumând peste 30 m² degajați, s-a descoperit un singur strat superficial de cultură paleolitică, din care s-au recoltat sporadice piese litice, situl ne reprezentând importanță deosebită pentru studiul paleoliticului de pe cursul superior al Begăi. Pe lângă piesele paleolitice s-au descoperit și puține fragmente ceramice neolitice. În septembrie 2007, membri proiectului *eGISpat Timiș*, însoțiți de un localnic care a participat la săpăturile lui Mogoșanu, au întreprins o perieghză sistematică a „Dealului Viei”, nedescoperind decât sporadice fragmente ceramice medieval târzii.

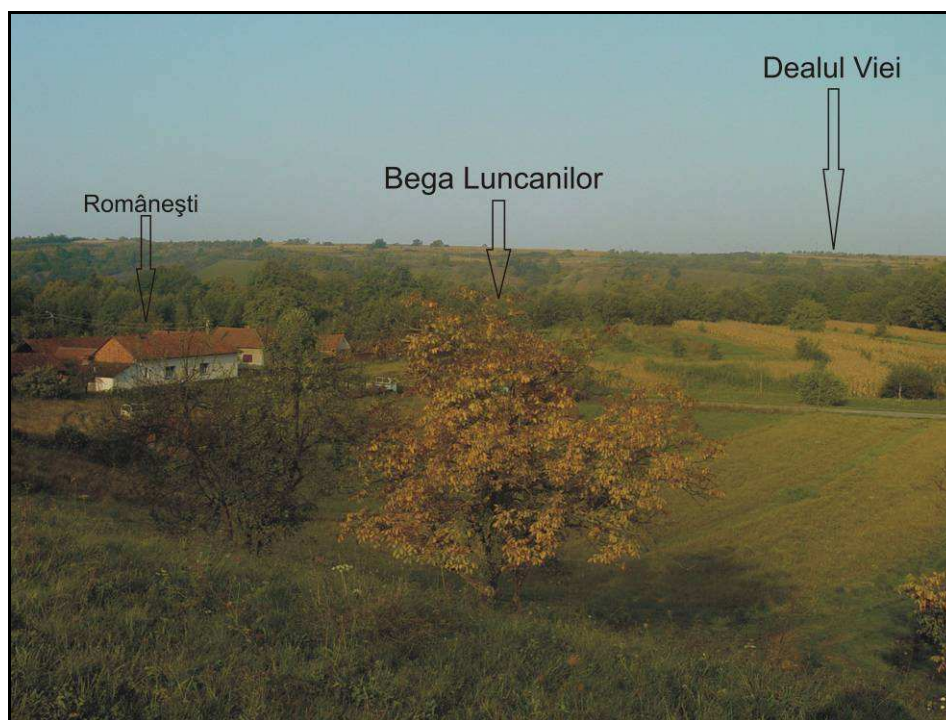

Fig. 1. Situl Românești „Dealul Viei” văzut de pe Românești „Dumbrăviță”

S-a considerat, atât prin analizarea bibliografiei de specialitate, cât și prin investigațiile de teren, că așezarea nenumită din LMI Timiș 2004 nu poate fi cea de pe „Dealul Viei” ci cea mult mai importantă de la Românești „Dumbrăvița”, fișa de obiectiv de pe *website*-ul Direcției pentru Cultură Timiș fiind, așadar, a unui punct arheologic fără importanță deosebită.

Reluarea cercetărilor arheologice de la Băile Herculane – „Peștera Hoților”, sub conducerea lui C. S. Nicolăescu-Plopșor, în 1954, va reprezenta un imbold deosebit în

¹ Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național a județului Timiș <http://www.dccpcnțtimis.ro/monumenteTM.htm>, (28.07.2010).

² F. Mogoșanu, I. Stratan, *Noi descoperiri paleolitice în Banat*, în *SCIV*, 17, 1966, 2, p. 340; F. Mogoșanu, *Paleoliticul din Banat*, București, 1978, p. 69-71; M. Moroz-Pop, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Timiș, din paleolitic până în evul mediu*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 477.

demararea unor campanii de cercetări de teren pentru identificarea de situri arheologice paleolitice la nivelul întregului Banat. Începând cu anii '50 ai sec. XX, Muzeul de Istorie din Lugoj, la inițiativa neobositului Ioan Stratan și cu angajamentul deosebit al lui Florea Mogoșanu investighează largi areale pentru identificarea de stațiuni paleolitice³. Astfel, în toamna anului 1959, pe terasa morfologică de la confluența Begăi Poienilor cu Bega Luncanilor, la NE de localitatea Românești, în punctul cunoscut de localnici sub numele de „Dumbrăvița” se descoperă, de către Ioan Stratan și Florea Mogoșanu, o stațiune paleolitică. Între 1960-1964 și 1967-1970 în acest punct se desfășoară mai multe campanii de cercetare arheologică sistematică, stațiunea de la Românești „Dumbrăvița” devenind, alături de așezările deschise de la Coșava și Tincova, reperele esențiale ale cercetării paleoliticului superior din Banat⁴. Pe baza cercetărilor, se conturează două grupări distincte de complexe arheologice, denumite Dumbrăvița I (cea mai importantă, amplasată în partea sudică a terasei de confluență) și Dumbrăvița II (amplasată la 80 m N de prima, înspre botul acestei terase). Săpăturile au relevat existența unui strat de depunere arheologică relativ subțire, cu o grosime medie 1,3 m și maximă de 3,30 m, în care au putut fi surprinse șase etape de locuire, toate încadrabile paleoliticului superior. S-a constatat existența unor grupări de artefacte în cuiburi, care pot reprezenta atelierele de debitaj, dispuse la distanțe relativ apropiate unele de altele, în care se prelucra materia primă din depozitele aluvionare de la baza teraselor care flanchează albiile majore ale celor două brațe de pe cursul superior al Râului Bega.

În anii 2004-2005, pe parcursul mai multor campanii de cercetări de teren, Liviu Măruia și Radu Stoia identifică pe cursul superior al Râului Bega Poieni, în hotarul localității Pietroasa (comună, jud. Timiș), mai multe surse de silex (cea mai importantă, unde există la zi numeroși galeți de mari dimensiuni, este amplasată pe versantul sudic al Dealului Coasta Mare: coord. GPS: 45 50 22 N 22 24 26 E; 295 m altitudine). De asemenea, prundișul râului în sectorul cuprins între Românești – amonte Poieni abundă în galeți rulați din același material. Potențialul pentru identificarea surselor de materie primă litică a cursului superior al râului Bega Poieni este unul deosebit, dar nu face obiectul prezentului studiu.

³ O sinteză a cercetărilor la F. Mogoșanu, *op. cit.*, p. 14-16.

⁴ Asupra rezultatelor investigațiilor arheologice, vezi F. Mogoșanu, I. Stratan, *Noi descoperiri paleolitice în Banat*, în *SCIV*, 17, 1966, 2, p. 335-340; idem, *Rezultatele ultimelor săpături arheologice privind paleoliticul din nordul Banatului*, în *RM*, 1, 1964, 1, p. 84-90; idem, *Rezultatele ultimelor săpături arheologice privind paleoliticul din nordul Banatului*, în *RM*, 6, 1969, 1, p. 84-90; F. Mogoșanu, *Din nou despre prezența lamelelor de tip Dufour în paleoliticul superior din Banat*, în *SCIV*, 19, 1968, 4, p. 644-647; idem, *Paleoliticul superior cuarțitic din Banat*, în *SCIV*, 19, 1968, 2, p. 303-307; idem, *Descoperirile paleolitice ale Muzeului din Lugoj*, în *RM*, 4, 1967, 6, p. 555-559; idem, *Paleoliticul din Banat*, București, 1978, p. 51-71; M. Cârțumaru, *Studiu paleoclimatic și geocronologic asupra unor stațiuni paleolitice din Banat*, în F. Mogoșanu, *Paleoliticul din Banat*, București, 1978, p. 90-97 (cu bibliografia); M. Babeș, *Les fouilles archéologiques en Roumanie*, în *Dacia, N.S.*, 15, 1971, p. 386; E. Comșa, *Silexul de tip bănațean*, în *Apulum*, 9, 1971, p. 16; B. Jungbert, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, în *AMN*, 22-23, 1985-1986, p. 387-389; L. Mărghită, *Banatul în lumina arheologiei*, vol. I, Timișoara, 1979, 1, p. 17-18; M. Moroz-Pop, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților din județul Timiș din paleolitic și până în Evul Mediu*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 476-477; Al. Păunescu, *Paleoliticul și mezoliticul din spațiul transilvan*, București, 2001, p. 182-201; D. Popescu, *Les fouilles archéologiques dans la République Populaire Roumaine en 1959*, în *Dacia, N.S.*, 4, 1960, p. 567; idem, *Les fouilles archéologiques dans la République Populaire Roumaine en 1961*, în *Dacia, N.S.*, 6, 1962, p. 516; idem, *Les fouilles archéologiques dans la République Populaire Roumaine en 1962*, în *Dacia, N.S.*, 7, 1963, p. 570; idem, *Les fouilles archéologiques dans la République Populaire Roumaine en 1963*, în *Dacia, N.S.*, 8, 1964, p. 385; idem, *Les fouilles archéologiques de 1968 dans la République Socialiste Roumaine*, în *Dacia, N.S.*, 13, 1969, p. 509; idem, *Les fouilles archéologiques de 1969 dans la République Socialiste Roumaine*, în *Dacia, N.S.*, 14, 1970, p. 431; idem, *Săpăturile arheologice din Republica Populară Română în anul 1963*, în *SCIV*, 15, 1964, 4, p. 561; idem, *Săpăturile arheologice din Republica Socialistă România în anul 1964*, în *SCIV*, 16, 1965, 3, p. 587; idem, *Săpăturile arheologice din Republica Socialistă România din anul 1967*, în *SCIVA*, 19, 1968, 4, p. 678; idem, *Săpăturile arheologice din Republica Socialistă România din anul 1969*, în *SCIVA*, 21, 1970, 3, p. 493; idem, *Săpăturile arheologice din RPR în anul 1960*, în *SCIV*, 12, 1961, p. 133; idem, *Săpăturile arheologice din RPR în anul 1961*, în *SCIV*, 13, 1962, 1, p. 201; idem, *Săpăturile arheologice din RPR în anul 1962*, în *SCIV*, 14, 1963, 2, p. 452; I. Stratan, *Contribuții la cunoașterea paleoliticului în Banat*, în *Tibiscus*, 1, 1970, p. 8, 14.

Membri proiectului *eGISpat Timiș*, în septembrie 2007, întreprind cercetările arheologice de teren în punctul Românești „Dumbrăvița”, efectuând și ridicarea topografică cu Stația Totală a obiectivului, considerând că acesta este cel la care face referire LMI Timiș 2004 și nu cel de la Românești „Dealul Viei”, un sit fără importanță majoră.

III. Date geografice despre sit:

a. punct: „Dumbrăvița”.

b. reper localizare: la 0,7 km NNE de biserica veche din Românești și la 300 m VSV de biserica mănăstirii "Izvoru Miron".

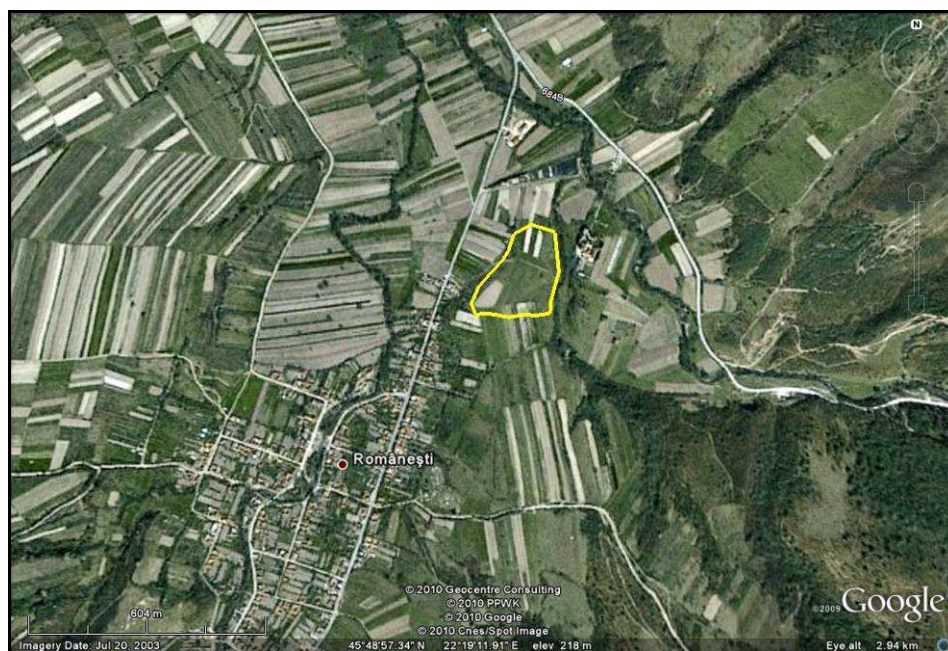
c. reper hidrografic: la 450 m E de versantul drept al Râului Bega Luncanilor și la 480 m V de versantul stâng al Pârâului Bega Poienilor.

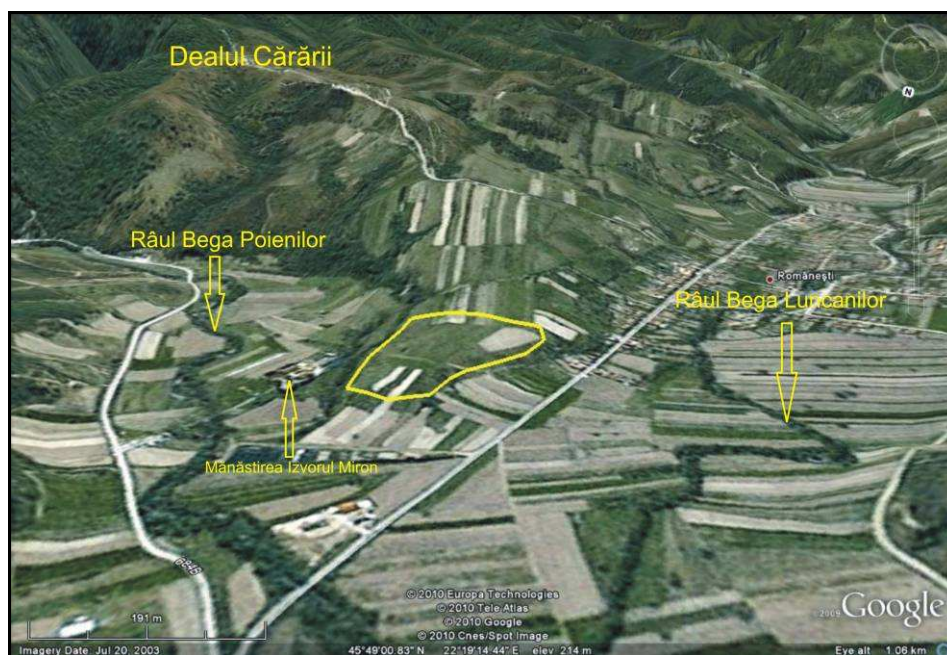
d. descriere geografică: situl ocupă botul de terasă (cu forma unui triunghi isoscel cu vf. orientat spre N), mai înalt cu aprox. 15 m față de albia majoră a celor două râuri. Din punct de vedere geografic situl este amplasat pe versantul de NV al Dealului Căării (Alt. 345,7 m), subunitate a Masivului Poiana Ruscă, într-o poziție deosebit de favorabilă, cu largă deschidere înspre bazinetul depresionar Margina-Făget. Așezarea speculează topografia deosebit de favorabilă de la confluența Begăi Poienilor cu Bega Luncanilor, reprezentată de o terasă morfologică, delimitată pe laturile de est și vest de pante accentuate, având o ușoară înclinare S-N. Faptul că situl este acoperit actualmente de fânețe și plantație de pomi fructiferi îi asigură protecția în fața degradărilor moderne.

e. coordonate GPS: 45 49 05 N 22 19 19 E; 220 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 483279; 292023.

g. imagine satelitară cu localizarea obiectivului:

h. imagini de suprafață:

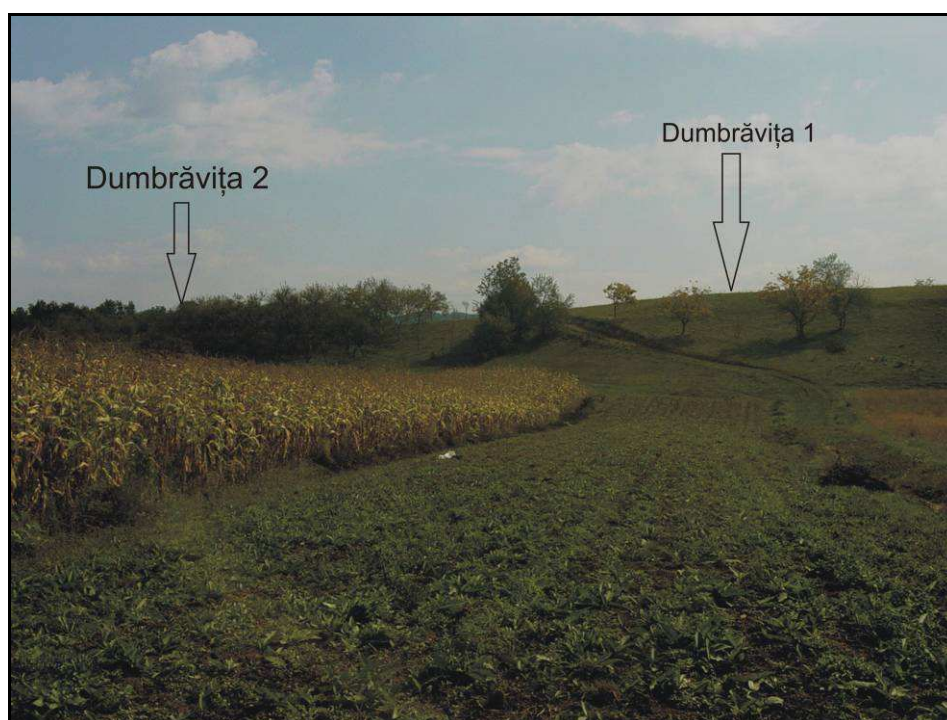
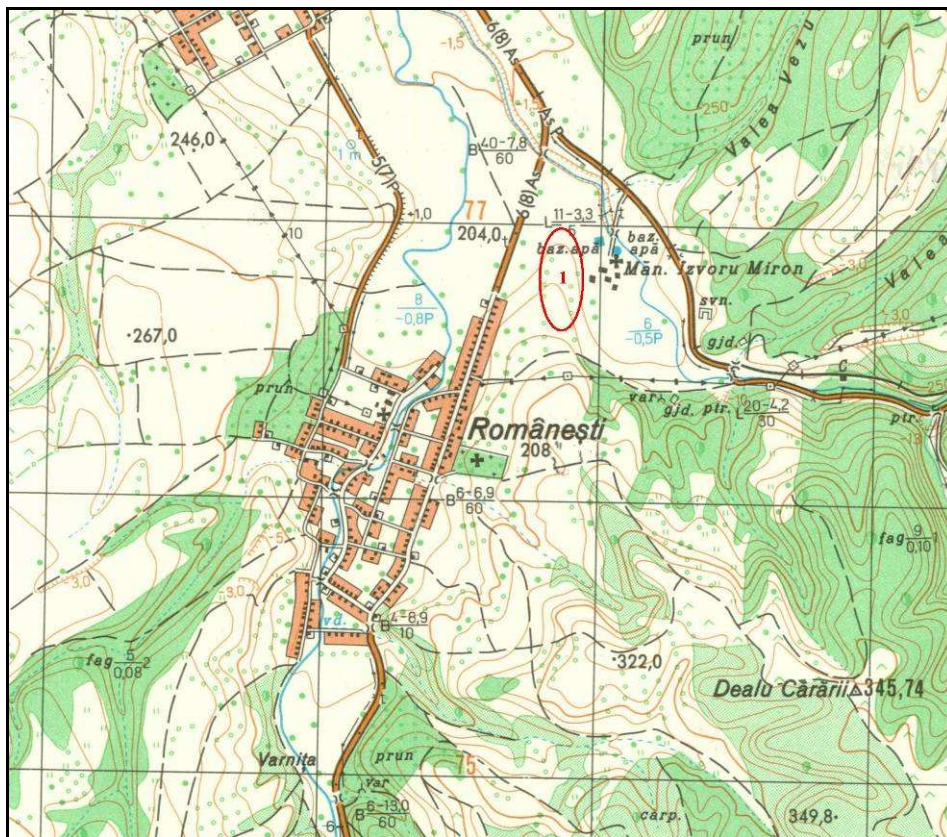

Fig. 2. Situl Românești „Dumbrăvița” văzut dinspre V

i. harta topografică 1:25.000 cu localizarea obiectivului:

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

j. planuri topografice:

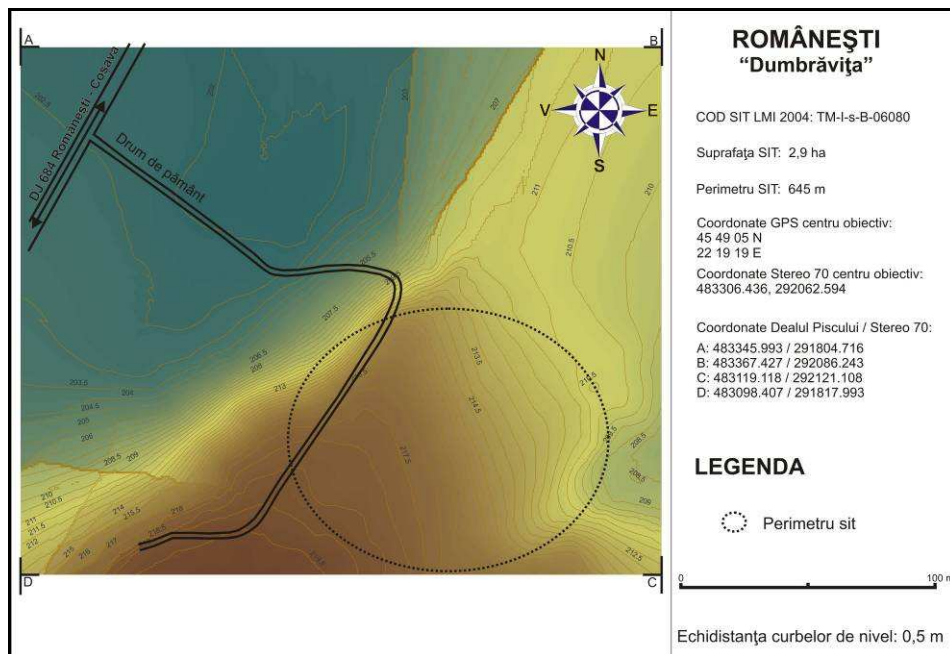

Fig. 3. Planul topografic 2D color, Românești 1

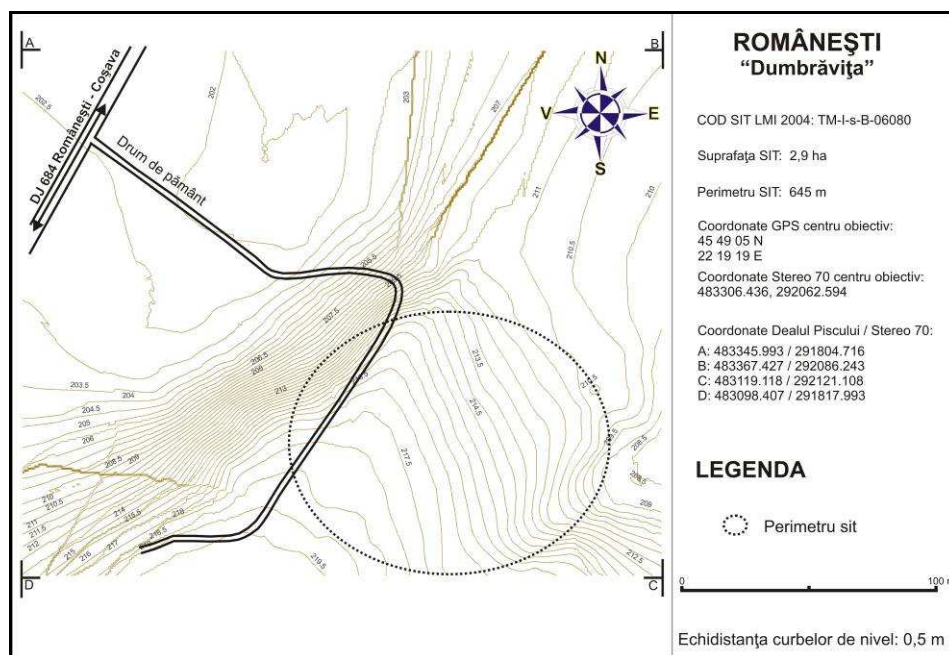

Fig. 3. Planul topografic 2D curbe de nivel, Românești 1

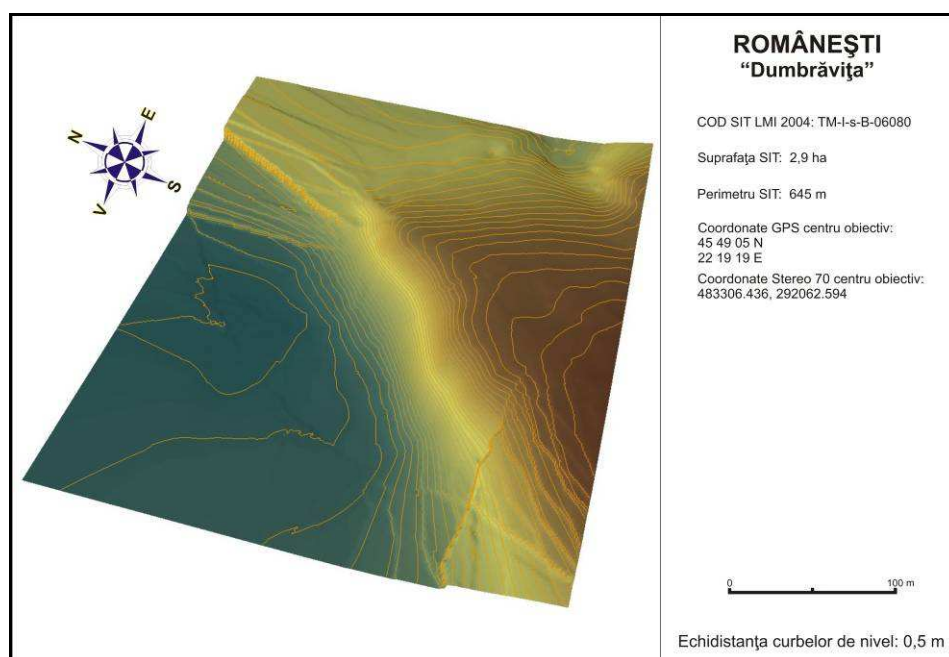
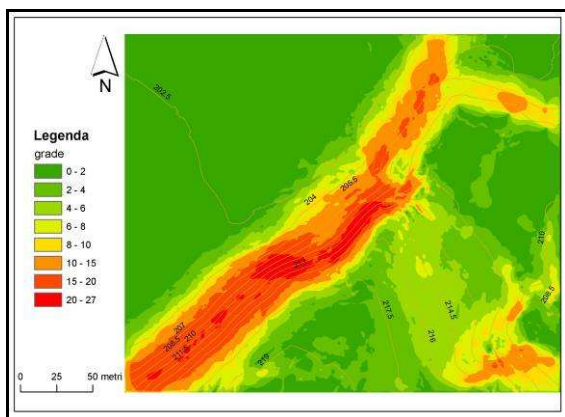
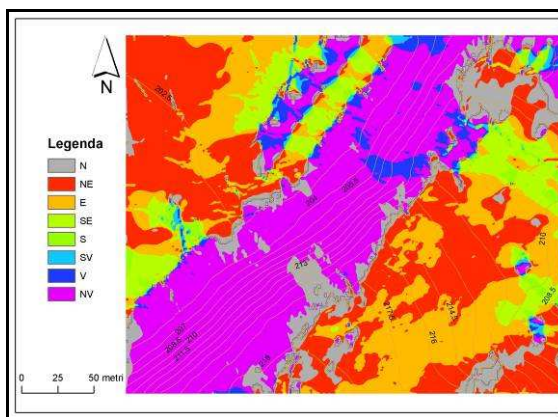

Fig. 4. Planul topografic 3D, Românești 1

k. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Suportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: stațiunea se află localizată pe un bot de terasă, mai înalt cu cca. 15 m față de albia majoră a râurilor Bega Luncanilor și Bega Poenilor, care confluează la N de acest sit; panta de V dinspre Bega Luncanilor este mai accentuată, cu valori cuprinse între 10 și 27 grade, iar latura de E coboară ușor către izvorul unui afluent stânga a Râului Bega Poenilor, într-un unghi de 8 – 15 grade; spre NNE terasa prezintă o treaptă naturală, căderea de pantă fiind de 4 – 6 grade, iar spre S se continuă cu podul terasei, cu o ușoară creștere de pantă de cca. 2 – 4 grade.

Suportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: datorită poziției geomorfologice a terasei naturale pe care se află situl, parametrul morfometric *expoziție* scoate în evidență zonele cele mai locuite ale stațiunii și dependența locuitorilor de factorii naturali, majoritatea suprafeței platoului fiind orientat către Soare (E, SE și NE) în încercarea de a beneficia de lumină și căldură naturală; în schimb latura de NV pare să nu fi fost propice locuirii atât datorită pantelor abrupte, cât și datorită expunerii în zona umbră a terasei.

IV. Date istorice despre sit:

a. tip sit: stațiune paleolitică.

b. datare: paleolitic superior.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren desfășurate în contextul ridicării topografice cu Stația Totală au relevat sporadice fragmente litice atipice, majoritatea descoperite pe versantul de V al terasei, alunecate pe pantă. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente material litic desenat (5); fragmente material litic nedesenat (7).

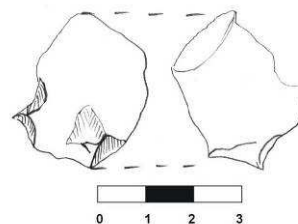
d. fotografii și desene artefacte:

Foto Romanesti 1_1 a

Foto Romanesti 1_1 b

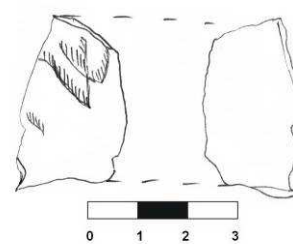
Desen Romanesti 1_1

Foto Romanesti 1_2 a

Foto Romanesti 1_2 b

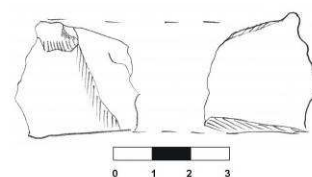
Desen Romanesti 1_2

Foto Romanesti 1_3 a

Foto Romanesti 1_3 b

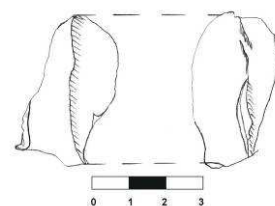
Desen Romanesti 1_3

Foto Romanesti 1_4 a

Foto Romanesti 1_4 b

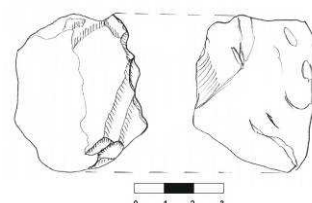
Desen Romanesti 1_4

Foto Romanesti 1_5 a

Foto Romanesti 1_5 b

Desen Romanesti 1_5

V. Importanța sitului:

a. starea de conservare: bună.

b. stare actuală: pășune și plantație de pruni.

c. importanța și relevanța științifică: așa cum au precizat-o cercetările arheologice sistematice, stațiunea paleolitică de la Românești „Dumbrăvița” este una din puținele astfel de situri de suprafață investigate de pe teritoriul Banatului, observațiile generate de desfășurarea investigațiilor conturând un sit de o importanță deosebită.

d. importanța turistică: obiectivul arheologic este poziționat într-o zonă cu un potențial turistic deosebit, într-un cadru natural de excepție. Cu toate acestea, în lipsa oricăror elemente vizibile la suprafață, obiectivul nu se pretează includerii în circuitele turistice pentru un public neavizat.

e. propunere de restaurare: în momentul desfășurării campaniilor de cercetare arheologică sistematică din anii '60-'70 ai sec. XX, s-a considerat că elementele surprinse de investigații nu se pretează la acțiuni de restaurare *in situ*.

VI. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: 14.09.2007.

b. autorii investigațiilor: Dorel Micle, Liviu Măruia și studenții Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu.

VII. Bibliografie:

- Babeș Mircea, *Les fouilles archéologiques en Roumanie*, în *Dacia, N.S.*, 15, 1971, p. 386
- Boroneanț Vasile, Boroneanț Adina, *Paleoliticul de la Zăbrani*, în *Ziridava*, 23, 2002, p. 27, 33
- Cârciumaru, Marin, *Studiu paleoclimatic și geocronologic asupra unor stațiuni paleolitice din Banat*, în F. Mogoșanu, *Paleoliticul din Banat*, București, 1978, p. 90-97
- Comșa Eugen, *Silexul de tip bănățean*, în *Apulum*, 9, 1971, p. 16
- Gudea Nicolae, Moțu Ion, *Observații în legătură cu istoria Banatului în epoca romană*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 191
- Jungbert Béla, *Repertoriul localităților cu descoperiri paleolitice din Transilvania (IV)*, în *AMN*, 22-23, 1985-1986, p. 387-389
- Mărghitan Liviu, *Banatul în lumina arheologiei*, vol. I, Timișoara, 1979, 1, p. 17-18
- Mogoșanu Florea, *Din nou despre prezența lamelelor de tip Dufour în paleoliticul superior din Banat*, în *SCIV*, 19, 1968, 4, p. 644-647
- Mogoșanu Florea, *Paleoliticul superior cuarțitic din Banat*, în *SCIV*, 19, 1968, 2, p. 303-307
- Mogoșanu, Florea, *Paleoliticul din Banat*, București, 1978, p. 51-71
- Mogoșanu, Florea; Stratan, Ion, *Noi descoperiri paleolitice în Banat*, în *SCIV*, 17, 1966, 2, p. 335-340
- Moroz-Pop Maria, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților din județul Timiș din paleolitic și până în Evul Mediu*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 476-477
- Păunescu Alexandru, *Paleoliticul și Mezoliticul din spațiul transilvan*, București, 2001, p. 182-201
- Popescu Dorin, *Les fouilles archéologiques dans la République Populaire Roumaine en 1959*, în *Dacia, N.S.*, 4, 1960, p. 567
- Popescu Dorin, *Les fouilles archéologiques dans la République Populaire Roumaine en 1961*, în *Dacia, N.S.*, 6, 1962, p. 516
- Popescu Dorin, *Săpăturile arheologice din RPR în anul 1960*, în *SCIV*, 12, 1961, p. 133
- Popescu Dorin, *Săpăturile arheologice din RPR în anul 1962*, în *SCIV*, 14, 1963, 2, p. 452
- Popescu Dorin, *Les fouilles archéologiques dans la République Populaire Roumaine en 1962*, în *Dacia, N.S.*, 7, 1963, p. 570
- Popescu Dorin, *Les fouilles archéologiques dans la République Populaire Roumaine en 1963*, în *Dacia, N.S.*, 8, 1964, p. 385
- Popescu Dorin, *Săpăturile arheologice din Republica Populară Română în anul 1963*, în *SCIV*, 15, 1964, 4, p. 561
- Popescu Dorin, *Săpăturile arheologice din Republica Socialistă România în anul 1964*, în *SCIV*, 16, 1965, 3, p. 587
- Popescu Dorin, *Săpăturile arheologice din Republica Socialistă România din anul 1967*, în *SCIVA*, 19, 1968, 4, p. 678
- Popescu Dorin, *Les fouilles archéologiques de 1968 dans la République Socialiste Roumaine*, în *Dacia, N.S.*, 13, 1969, p. 509
- Popescu Dorin, *Les fouilles archéologiques de 1969 dans la République Socialiste Roumaine*, în *Dacia, N.S.*, 14, 1970, p. 431
- Popescu Dorin, *Săpăturile arheologice din Republica Socialistă România din anul 1969*, în *SCIVA*, 21, 1970, 3, p. 493
- Popescu Dorin, *Săpăturile arheologice din RPR în anul 1961*, în *SCIV*, 13, 1962, 1, p. 201
- Stratan, Ion, *Contribuții la cunoașterea paleoliticului în Banat*, în *Tibiscus*, 1, 1970, p. 8, 14

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Situl arheologic de la "Peștera cu Apă" (TM-I-s-B-06081); Așezare; sat ROMANEȘTI; comuna TOMEȘTI; "Vârful lui Filip"; Perioada de tranziție la epoca bronzului (TM-I-m-B-06081.01); Așezare în peșteră; sat ROMANEȘTI; comuna TOMEȘTI; "Peștera cu apă"; Neolitic (TM-I-m-B-06081.02).

b. cod eGISpat 2010: Românești, Obiectiv 2 (cod hidrospeologic: 2273/1).

II. Istoricul cercetărilor:

Așa cum reiese din informațiile LMI Timiș 2004, în cazul sitului arheologic „Peștera cu Apă” de la Românești (cod LMI TM-I-s-B-06081) am avea de a face cu două situri distincte desprinse din același obiectiv: așezarea de tranziție la epoca bronzului din „Dealul lui Filip” (cod LMI TM-I-m-B-06081.01), respectiv așezarea neolitică din „Peștera cu Apă” (cod LMI TM-I-m-B-06081.02). În fapt este vorba de o confuzie topografică, „Peștera cu Apă” fiind amplasată în Dealul „Vârful lui Filip”, ambele obiective (așezarea neolitică și cea de tranziție la epoca bronzului) fiind situri **în peștera** respectivă.

Peștera este cunoscută din totdeauna localnicilor sub numele de „Peștera Mare de la Fereșești”, „Peștera cu Apă”, „Peștera Românești – Ferești”¹, servind ca adăpost pentru vite sau în caz de intemperii. Apa de picurare formează mici bazine (gururi), pe care localnicii o utilizau pentru a se hidrata, de aici rezultând și numele de „Peștera cu Apă”, chiar dacă aceasta nu are un curs de apă în galeriile accesibile fără echipament speologic. Din punct de vedere geologic și geomorfologic, în peșteră se fac investigații încă din a doua jumătate a secolului XIX (1872), când T. Orthmayr efectuează studii geologice și faunistice. În 1963-1965 o echipă de speologi (Șt. Negrea, Al. Negrea, L. Botoșăneanu, V. Sencu) efectuează cercetări complexe de geologie, geomorfologie, carstologie și biospeologie, cartând 340 m de galerie. Ulterior, membri cluburilor de speologi amatori „Cristal”, „Speotimiș” și „Prusik” Timișoara continuă explorarea peșterii², lungimea galeriilor depășind la ora actuală 1450 m, cu posibilități de continuare, Peștera de la Românești fiind cea mai importantă cavitate a carstului de pe cursul superior al Râului Bega.

La începutul secolului XX din peșteră se exploatează guano și se practică numeroase excavații ale căutătorilor de comori, care bulversează masiv depozitele din zona intrării și până în „Sala liliacilor”. Cercetările arheologice în Peștera Românești debutează în 1948 (1949, în majoritatea bibliografiei de specialitate), când M. Moga³ întreprinde mai multe sondaje, descoperind un bogat material arheologic postpaleolitic. Prezența unor așa-zise unele de os paleolitice, descoperite în săpăturile lui Moga, îi vor determina pe Florea Mogoșanu și Ioan Stratan să reia săpăturile în 1960-1961⁴. În sondajul efectuat nu s-a putut depăși un nivel masiv de bolovani prăbușiți din tavanul galeriei, bolovani care ar fi putut acoperi un eventual nivel paleolitic. Concluziile investigațiilor, coroborate și cu cele ale săpăturilor din 1948, sunt că în „Peștera cu Apă” de la Românești nu există descoperiri paleolitice certe. De asemenea, bulversarea masivă a stratelor de către căutătorii de comori sau de activitățile de extragere a guano-ului, a făcut ca cercetările arheologice să se desfășoare cu dificultate.

În anii '70-'80 ai sec. XX, descoperirile de la Românești fac subiectul mai multor dezbateri istoriografice privind descoperirile neolitice și cele ale perioadei de trecere la epoca bronzului⁵. Un colectiv format din Fl. Drașovean, Fl. Gogâltan, P. Rogozea desfășoară în 1991

¹ T. Orghidan, Șt. Negrea, Gh. Racoviță, C. Lascu, *Peșteri din România. Ghid turistic*, București, 1984, p. 119.

² Cf. informația publicată pe <http://www.speotimis.ro/concert-in-peștera-romanesti.html> (28.07.2010)

³ Rezultatele investigațiilor lui M. Moga din „Peștera cu Apă” de la Românești au fost publicate de M. Moga, *Cercetări arheologice în două localități din Banat*, în *SCIV*, 1, 1949, 2, p. 95-97; idem, *Muzeul regional al Banatului*, în *RM*, 1, 1964, 3, p. 295; P. Roman, *Cultura Coțofeni*, București, 1976, p. 206-209 (pl. 109-112); M. Moga, B. Bochiș, *Ceramica Tiszapolgár de la Românești-Peștera cu Apă (com. Curtea, jud. Timiș). Săpături Marius Moga, 1948*, în *AB, S.N.*, 9 2001, p. 83-94; M. Moga, M. Sirbu, *Ceramica Coțofeni de la Românești – Peștera cu Apă (com. Curtea, jud. Timiș)*, în *AB, S.N.*, 10-11, 2002-2003, 1, p. 45-56 (autorii se referă la localitatea Românești (com. Tomești, jud. Timiș)).

⁴ F. Mogoșanu, I. Stratan, *Noi descoperiri paleolitice în Banat*, în *SCIV*, 17 1966, 2, p. 335.

⁵ Vezi, între altele, Gh. Lazarovici, *Unele probleme ale neoliticului din Banat*, în *Banatica*, 1, 1971, p. 30; idem, *Cu privire la neoliticul din Banat*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 63; idem, *Despre neoliticul timpuriu din Banat*, în *Tibiscus*, 4, 1975, p. 22, 25; idem, *Principalele probleme ale culturii Tiszapolgár în România*, în *AMN*, 20, 1983, p. 16; A. Oprinescu, *Răspândirea culturii Tiszapolgár-Românești în Banat*, în *Banatica*, 6,

o campanie de cercetări arheologice sistematice constatând, din nou, bulversarea stratigrafică în care se găsește sedimentul peșterii, cauzat și de săpăturile recente ale căutătorilor de comori din 1988-1989. Se pot contura totuși trei nivele arheologice: unul de epoca bronzului (grupul cultural Balta Sărată III); altul hallstattian mijlociu (cultura Basarabi) și un altul Latène⁶. De asemenea, într-o albiere căpăcuită de un strat de pietre de pe marginea galeriei, s-au descoperit resturi osteologice umane, aflate în poziție neanatomică, care ar putea proveni de la o necropolă din eneolitic sau din perioada de tranziție la epoca bronzului⁷.

Toate aceste cercetări și descoperiri conferă „Peșterii cu Apă” de la Românești un dosar arheologic complex, care încă nu este valorificat științific în totalitatea sa. În luna septembrie 2007, membri proiectului *eGISpat Timiș*, efectuează cercetări arheologice de teren în zona „Dealului lui Filip” și efectuează cartarea cu Stația Totală a cavității până la marea coloană numită „Tibia și Peroneul”, adică a aceluia sector al peșterii în care se concentrează descoperirile arheologice.

III. Date geografice despre sit:

a. punct: „Peștera cu Apă”.

b. reper localizare: la 3,17 km SE de biserica veche din Românești și la 300 m S de talvegul Văii Pustinii, la o alt. relativă de 105 m și absolută de 370 m.

c. reper hidrografic: peștera se află în versantul stâng al Văii Pustinii, afluent stâng al Râului Bega Poienilor.

d. descriere geografică: din punct de vedere geografic peștera se dezvoltă în versantul nordic al Dealului Vârful lui Filip (Alt. absolută 455 m) în partea superioară a abrupturilor care flanchează versantul stâng al Pârâului Valea Pustinii. Peștera are o lungime actuală explorată de 1450 m, dispusă morfologic pe trei nivele. Intrarea principală este orientată NNV, având o înălțime de 2 m și o lățime de 9,5 m, fapt ce permite o iluminare difuză până la aprox. 70 m. Galeria principală cunoaște un traiect descendent până în Sala Liliacilor. Elementele arheologice se concentrează în gura peșterii, în galeria de acces și în prima sală, în care actualmente se desfășoară concerte simfonice anuale.

e. coordonate GPS: 45 47 47 N 22 21 01 E; 370 m altitudine.

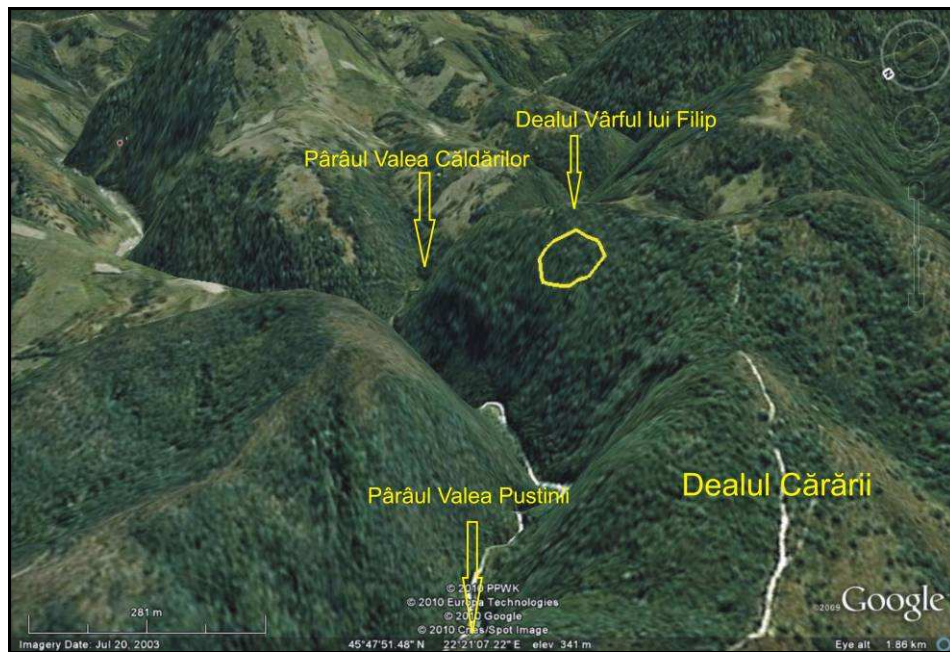
f. coordonate Stereo 70: 480826; 294185.

g. imagine satelitară cu localizarea obiectivului:

1981, p. 43-50; P. Rogozea, *Balta Sărată cultural groups ceramics. Ceramic artifacts decoration and shapes typology*, în *TD*, 16, 1995, 1-2, p. 81-82; P. Roman, *Strukturänderungen des Endäneolithikums im Donau-Karpaten-Raum*, în *Dacia, N.S.*, 15, 1971, p. 83; P. Roman, *Modificări structurale ale culturilor eneolitice din regiunea carpato-danubiană*, în *Banatica*, 2, 1973, p. 59-60.

⁶ Fl. Drașovean, Fl. Gogâltan, P. Rogozea, *Românești, „Peștera cu Apă”, com. Tomești, jud. Timiș*, în *SAC*, vol. I, Brăila, 1996, p. 96-97; P. Rogozea, *New archaeological finds in the cave from Românești; Timiș county*, în *The Early Hallstatt period (1200-700 B.C.) in South-Eastern Europe. Proceedings of the International Symposium from Alba Iulia*, Alba Iulia, 1994, p. 155-166; M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, p. 294; M. S. Petrescu, *Locuirea umană a peșterilor din Banat până în epoca romană*, Timișoara, 2000, p. 20-21.

⁷ Analiza antropologică la M. Muntean, *Considerații antropologice asupra unor oase umane provenite din peștera de la Românești (jud. Timiș)*, în *Banatica*, 15, 1995, 1, p. 145-148.

h. imagini de suprafață:

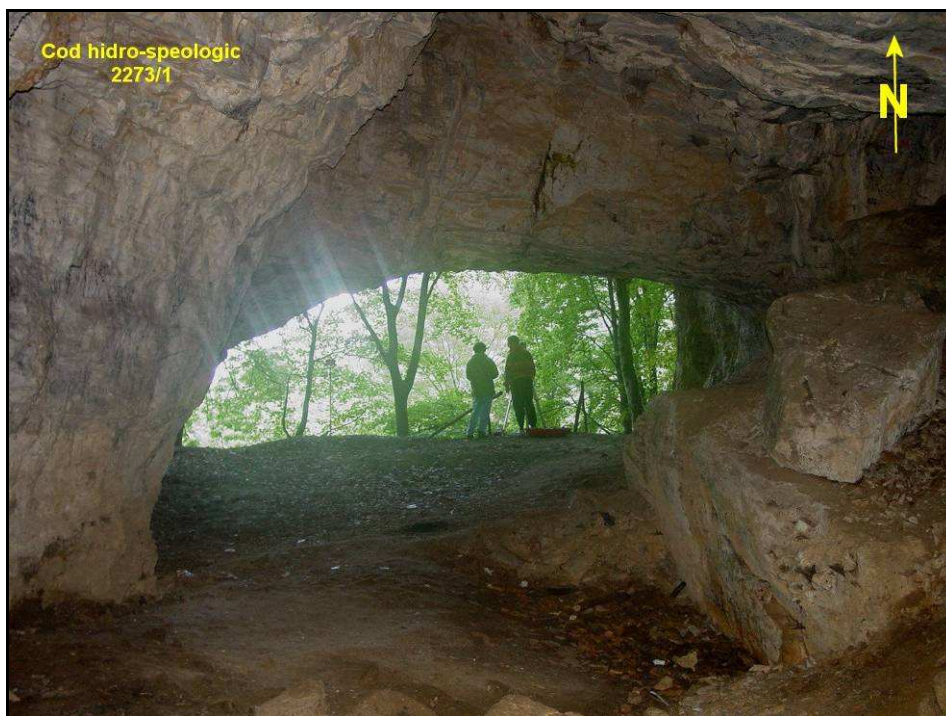

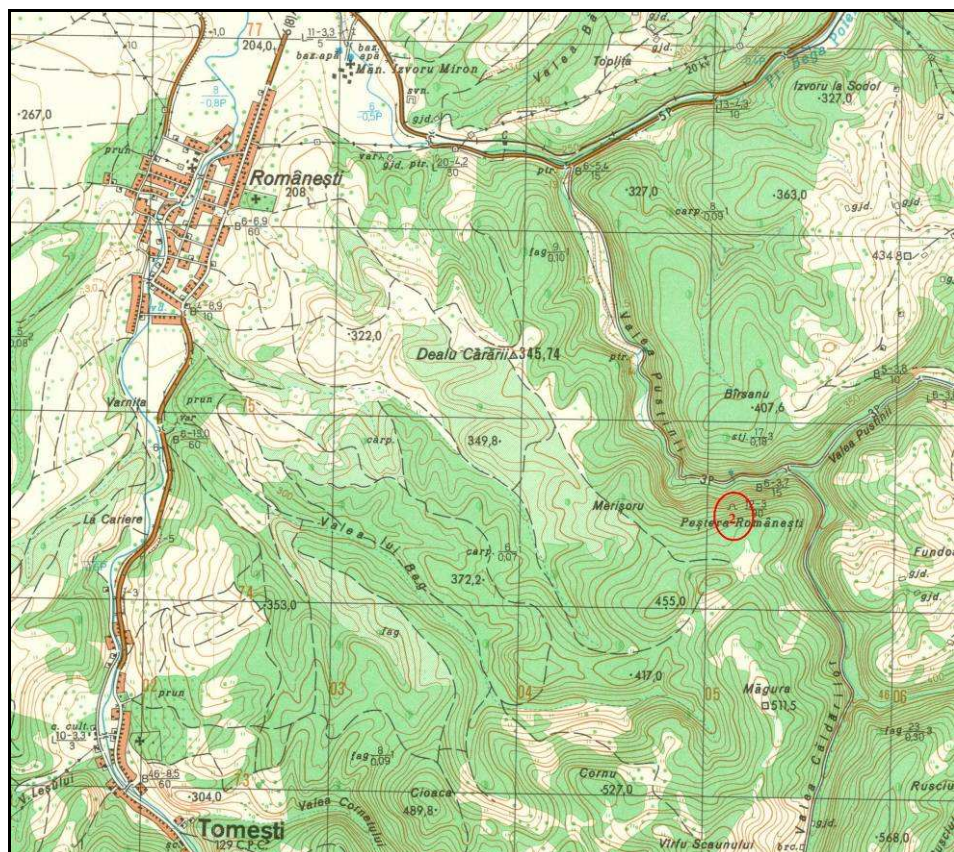
Fig. 1. Gura Peșterii Românești, vedere dinspre interior

Fig. 2. Topografierea cu Stația Totală a zonei de intrare în peșteră

Fig. 3. Activitatea de topografiere a „Sălii liliacilor” din Peștera Românești
i. harta topografică 1:25.000 cu localizarea obiectivului:

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

j. planuri topografice:

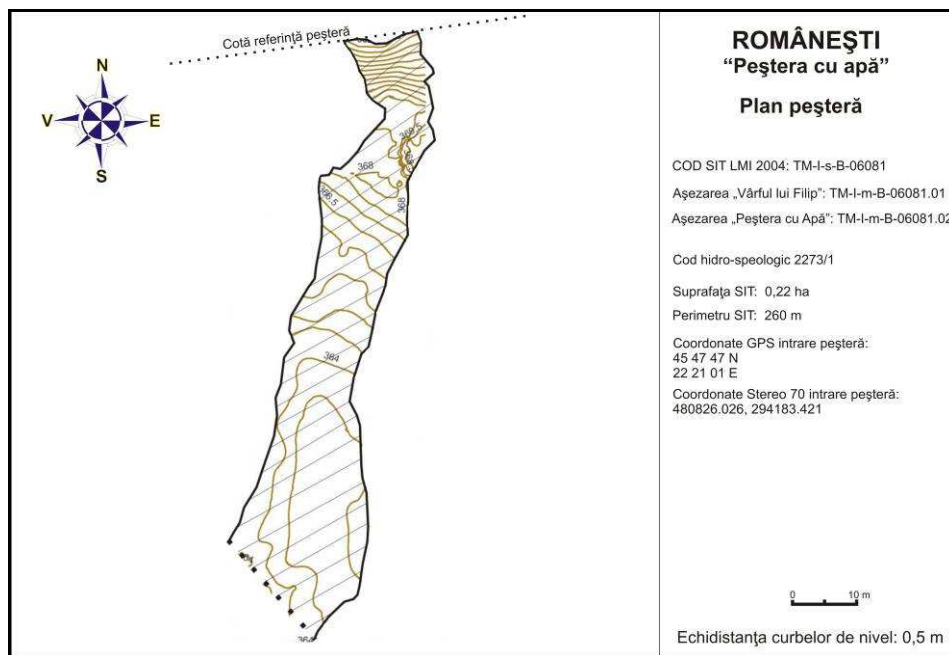

Fig. 4. Planul topografic al Peșterii cu Apă de la Românești

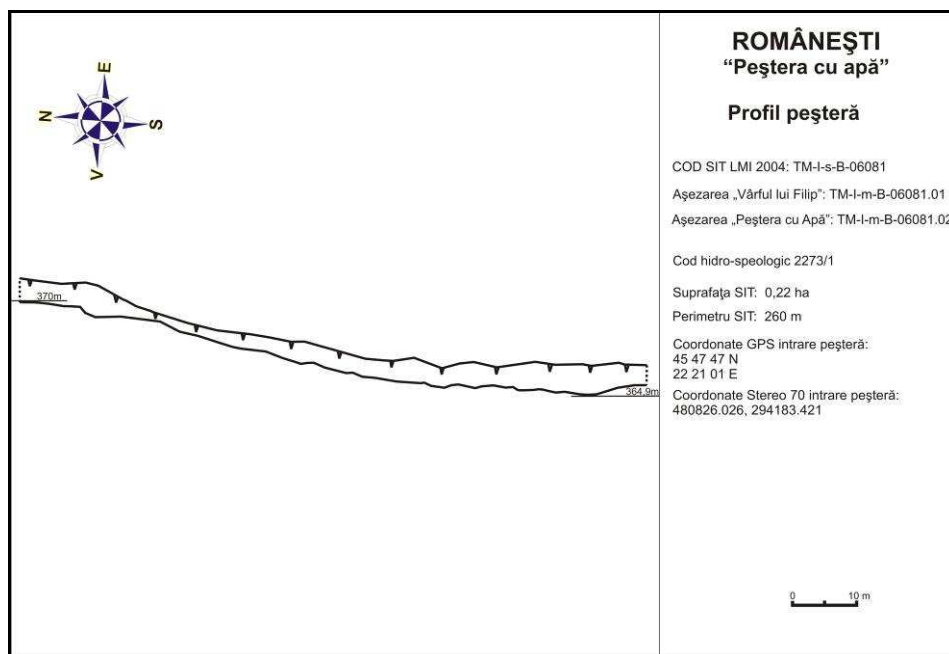

Fig. 5. Profilul Peșterii cu Apă de la Românești

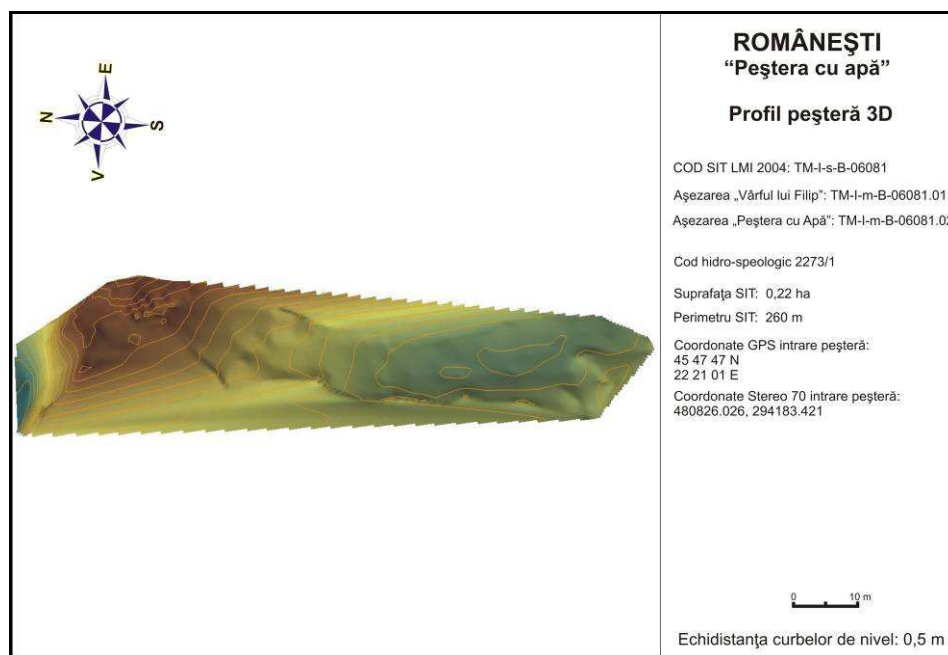

Fig. 6. Profilul 3D al Peșterii cu Apă de la Românești

IV. Date istorice despre sit:

a. tip sit: locuire în peșteră și necropolă de înmormântare.

b. datare: culturile Tiszapolgár, Coțofeni, Herculane - Cheile Turzii, Balta Sărată, Basarabi, Laténe.

c. material arheologic: în momentul cercetărilor arheologice de teren desfășurate în contextul ridicării topografice cu Stația Totală, în interiorul „Peșterii cu Apă” nu au fost identificate nici un fel de artefacte arheologice.

d. fotografii și desene artefacte: -

V. Importanța sitului:

a. starea de conservare: foarte slabă, fiind distrus de numeroasele excavații pentru extragerea guano-ului, dar și de gropile moderne ale căutătorilor de comori. Trebuie ținut cont și de faptul că, începând cu anul 1984, în Peștera Românești se desfășoară anual un concert simfonic, la care participă sute sau chiar mii de persoane. Concertul se desfășoară în „Sala Liliecilor”, în zona în care se află și situl arheologic multistratificat, echipamentele și spectatorii afectând prin prezența lor, vestigiile arheologice.

b. stare actuală: planșeu de peșteră.

c. importanța și relevanța științifică: cele trei etape de cercetare arheologică (1948, 1960-1961, 1991) au relevat existența unui sit de o importanță deosebită, care a jucat un rol important în definirea caracteristicilor culturilor arheologice neolitice, eneolitice, din epoca bronzului și prima epocă a fierului de pe teritoriul Banatului. Degradarea accentuată a obiectivului nu a permis totuși conturarea unor orizonturi stratigrafice foarte precise, straturile de sediment fiind bulversate de numeroasele intervenții antropice moderne.

d. importanța turistică: „Peștera cu Apă” de la Românești este unul din principalele obiective turistice ale județului Timiș, renumită în întreaga țară și nu numai, în primul rând prin concertul anual care se desfășoară în peșteră. Amplasarea într-un cadru natural de excepție, pe clina nordică a Munților Poiana Ruscăi, înconjurată de numeroase obiective de interes turistic (Mănăstirea „Izvorul Miron”, bisericile de lemn ale Țării Făgetului, zonele peisagistice de pe cursurile superioare ale Begăi Poieni și Begăi Luncani etc.), face din Peștera Românești un nucleu de polarizare turistică. Lipsa aproape completă a infrastructurii turistice moderne, cât și inexistența vreunei amenajări în zona peșterii, împiedică mult în desfășurarea unui turism civilizat, cu rol benefic în dezvoltarea durabilă a regiunii. Elementele de interes arheologic din peșteră, în stadiul actual de restaurare și punere în valoare, sunt complet irelevante pentru activitatea turistică.

e. propunere de restaurare: rezultatele campaniilor de cercetare arheologică din peșteră se pare ca nu au scos la lumină elemente care să se preteze la o restaurare și punere în valoare turistică.

VI. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: 15.09.2007.

b. autorii investigațiilor: Dorel Micle, Liviu Măruia și studenții Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu.

VII. Bibliografie:

- Boroneanț, Vasile, *Arheologia peșterilor și minelor din România*, București, 2000, p. 92
- Drașovean, Florin; Gogâltan, Florin; Rogoza, Petru, *Românești, „Peștera cu Apă”, com. Tomești, jud. Timiș*, în *SAC*, vol. I, Brăila, 1996, p. 96-97
- Gumă, Marian, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, p. 294
- Kacsó, Carol, *Die Endphase der Otomani-Kultur und die darauffolgende kulturelle Entwicklung im nordwestwn Rumäniens*, în *Apulum*, 36, 1999, p. 114
- Lazarovici Gheorghe, *Unele probleme ale neoliticului din Banat*, în *Banatica*, 1, 1971, p. 30
- Lazarovici Gheorghe, *Cu privire la neoliticul din Banat*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 63
- Lazarovici Gheorghe, *Despre eneoliticul timpuriu din Banat*, în *Tibiscus*, 4, 1975, p. 22, 25
- Lazarovici Gheorghe, *Principalele probleme ale culturii Tiszapolgár în România*, în *AMN*, 20, 1983, p. 16
- Mogoșanu, Florea; Stratan, Ion, *Noi descoperiri paleolitice în Banat*, în *SCIV*, 17 1966, 2, p. 335
- Moga, Marius, *Cercetări arheologice în două localități din Banat*, în *SCIV*, 1, 1949, 2, p. 95-97
- Moga, Marius, *Muzeul regional al Banatului*, în *RM*, 1, 1964, 3, p. 295
- Moga, Marius; Radu, Ortansa, *Contribuție la cunoașterea culturii Tisa I în lumina descoperirilor de la Hodoni (1959-1960)*, în *SCC*, 2, 1977, p. 238
- Moga, Marius; Bochiș, Bogdan, *Ceramica Tiszapolgár de la Românești-Peștera cu Apă (com. Curtea, jud. Timiș). Săpături Marius Moga, 1948*, în *AB, S.N.*, 9, 2001, p. 83-94
- Moga, Marius; Sîrbu, Mihai-Sorin, *Ceramica Coțofeni de la Românești – Peștera cu Apă (com. Curtea, jud. Timiș)*, în *AB, S.N.*, 10-11, 2002-2003, 1, p. 45-56
- Moroz-Pop, Maria, *Contribuții la repertoriul arheologic al localităților din județul Timiș din paleolitic și până în Evul Mediu*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 477
- Muntean, Marius, *Considerații antropologice asupra unor oase umane provenite din peștera de la Românești (jud. Timiș)*, în *Banatica*, 15, 1995, 1, p. 145-148
- Oprinescu, Adriana, *Răspândirea culturii Tiszapolgár-Românești în Banat*, în *Banatica*, 6, 1981, p. 43-50
- Petrescu Sorin Marius, *Locuirea umană a peșterilor din Banat până în epoca romană*, Timișoara, 2000, p. 20-21
- Rogoza, Petru, *Cercetări arheologice în endocarstul din sud-vestul României*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 355
- Rogoza, Petru, *New archaeological finds in the cave from Românești; Timiș county*, în *The Early Hallstatt period (1200-700 B.C.) in South-Eastern Europe. Proceedings of the International Symposium from Alba Iulia*, Alba Iulia, 1994, p. 155-166
- Rogoza, Petru, *Balta Sărată cultural groups ceramics. Ceramic artifacts decoration and shapes typology*, în *TD*, 16, 1995, 1-2, p. 81-82
- Roman, Petre, *Strukturänderungen des Endäneolithikums im Donau-Karpaten-Raum*, în *Dacia, N.S.*, 15, 1971, p. 83
- Roman, Petre, *Modificări structurale ale culturilor eneoliticului final din regiunea carpato-danubiană*, în *Banatica*, 2, 1973, p. 59-60
- Roman, Petre, *Cultura Coțofeni*, București, 1976, p. 206-209 (pl. 109-112)

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Cetate de pământ; sat SATCHINEZ; comuna SATCHINEZ; "Grădiște"; sec. XIII – XVI; Epoca medievală.

b. cod eGISpat 2010: Satchinez, Obiectiv 1.

II. Istoricul cercetărilor:

„Grădiștea” sau „Gomila”¹ de la V de Satchinez a fost cunoscută dintotdeauna localnicilor, fortificația fiind vizibilă în teren până în ziua de azi. Tradiția locală, pornind de la numele satului, plasează aici reședința lui Pavel Chinezu², dar cercetarea istorică și arheologică nu oferă nici un argument palpabil în susținerea acestei ipoteze. În vara anului 1979, un colectiv format din Florin Medelet și Alexandru Rădulescu execută o secțiune de 40 x 1,5 m peste jumătate din incinta fortificată³, investigații care nu vor mai fi continuate în anii următori. Pe baza concluziilor raportului de săpătură s-a putut stabili că pe „Grădiștea” de la Satchinez s-a aflat, într-o primă fază (sec. XV-XVI), un cimitir deranjat de construirea incintei fortificate. Chiar dacă în umplutura șanțului s-a descoperit o cantitate importantă de cărămidă și de mortar, extensia redusă a cercetărilor nu a permis identificarea unor construcții de zid și nici a unor amenajări specifice în interiorul fortificației. La baza șanțului de apărare s-a descoperit un vas întregibil, databil în sec. XIII-XIV, acesta putând fi un indiciu despre începuturile fortificării terasei, chiar dacă nu s-a putut preciza relația dintre începuturile cimitirului și cel al fortificației. Stabilirea funcționalității și cronologiei precise a fortificației de la Satchinez a rămas un deziderat de perspectivă⁴.

În octombrie 2006 membri proiectului *eGISpat Timiș* efectuează cercetări arheologice de teren, constatând existența unei foarte bogate locuiri medievale pe platoul de la S de fortificație, respectiv la stânga DJ 693 Satchinez – Biled. Cu acest prilej se întreprinde și ridicarea topografică cu Stația Totală a obiectivului arheologic.

III. Date geografice despre sit:

a. punct: „Grădiște”.

b. reper localizare: la 2,25 km VSV de biserica ortodoxă din Satchinez; la 6,95 km NNW de biserica ortodoxă din Hodoni; 6,34 km NE de biserica ortodoxă din Biled.

c. reper hidrografic: la 610 m N de versantul drept al Pârâului Apa Mare.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic speculează un bot de terasă foarte bine profilat și care înaintea ca un pinten în fostele mlaștini, actualmente secate, generate de Pârâul Apa Mare. Fortificația barează acest bot de promontoriu, fiind înconjurată din trei părți (N, E și V) de pante abrupte care deșeuzează în mlaștini. De asemenea, arealul de vizibilitate este destul de larg, controlând o suprafață vastă din bazinul Pârâului Apa Mare.

e. coordonate GPS: 45 56 10 N 21 01 26 E; 98 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 500624; 191910.

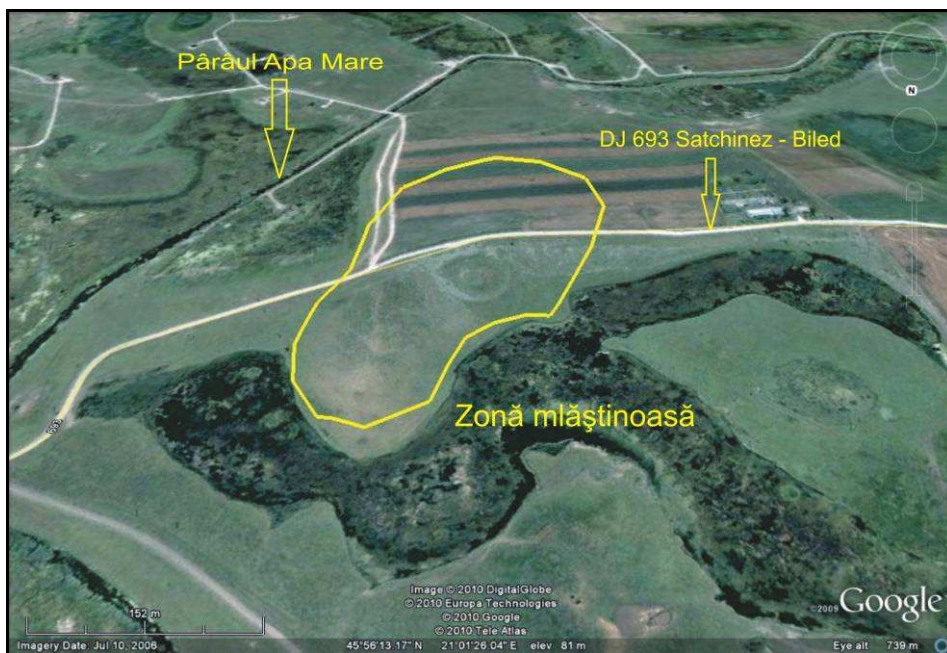
g. imagine satelitară cu localizarea obiectivului:

¹ E. Crăciunescu, *Răspuns la chestionarul istorico-arheologic al Muzeului Bănețean, I, comuna Satchinez, jud. Timiș – Torontal*, în *AB*, 2, 1929, 3, p. 93-94; I. Miloia, *Din activitatea Muzeului Bănețean, dare de seamă pe 1929*, în *AB*, 2, 1929, 3, p. 59-60; Fl. Medelet, I. Bugilan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 162.

² Pentru detaliile problemei vezi I. Hațegan, *Pavel Chinezu*, Timișoara, 1994 (cu bibliografia); idem, *Originea lui Pavel Chinezu – o problemă controversată în istoriografia sud-estului european*, în *SIB*, 12, 1986, p. 43-58; I. Băcănar, I. Ghercec, *Harta așezărilor omenești atestate în decursul mileniului al II-lea în Banatul românesc. Constatări și interpretări geografice*, în *Studii și cercetări geologico-geofizico-geografice. Seria Geografie*, 16, 1969, 2, p. 213-223; V. Iuțchin, *Pavel Chinezu*, Timișoara, 1993; R. Crețan, V. Frățilă, *Dicționarul geografico-istoric și toponimic al județului Timiș*, Timișoara, 2007, p. 342 (cu discuția toponimică).

³ Al. Rădulescu, *Cercetările arheologice de la Satchinez (jud. Timiș)*, în *MCA*, 14, 1980, p. 524-529; idem, *Cercetări de arheologie medievală în Banatul de Câmpie: scurt istoric*, în *SIB*, 23-25, 1999-2001, p. 55.

⁴ Vezi și A. A. Rusu, *Castelarea carpatica*, Cluj Napoca, 2005, p. 557.

h. imagini de suprafață:

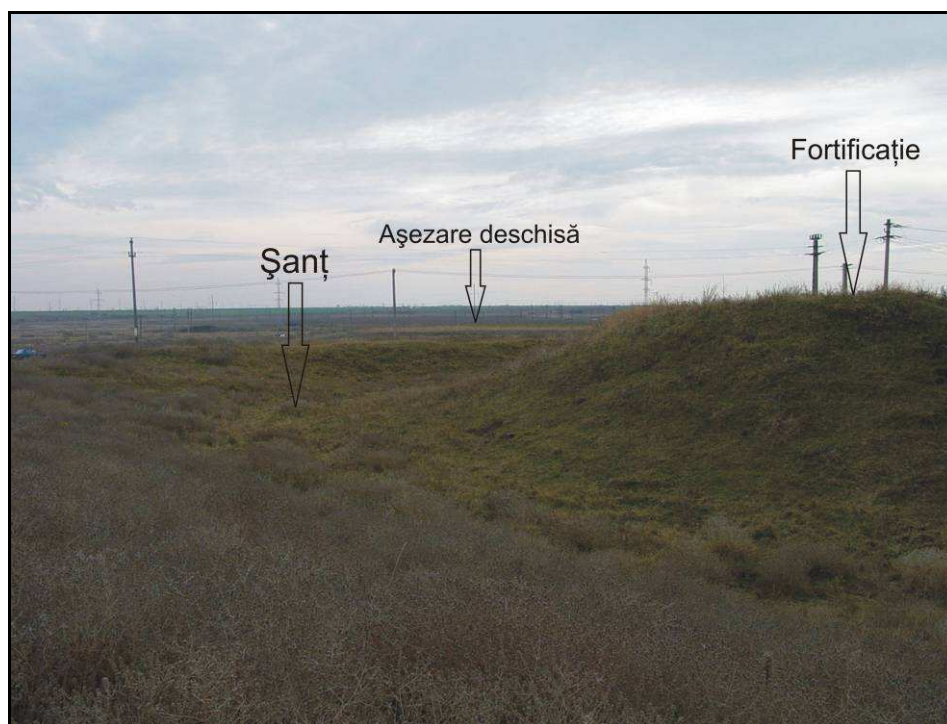

Fig. 1. Situl Satchinez „Grădiște” văzut dinspre NE

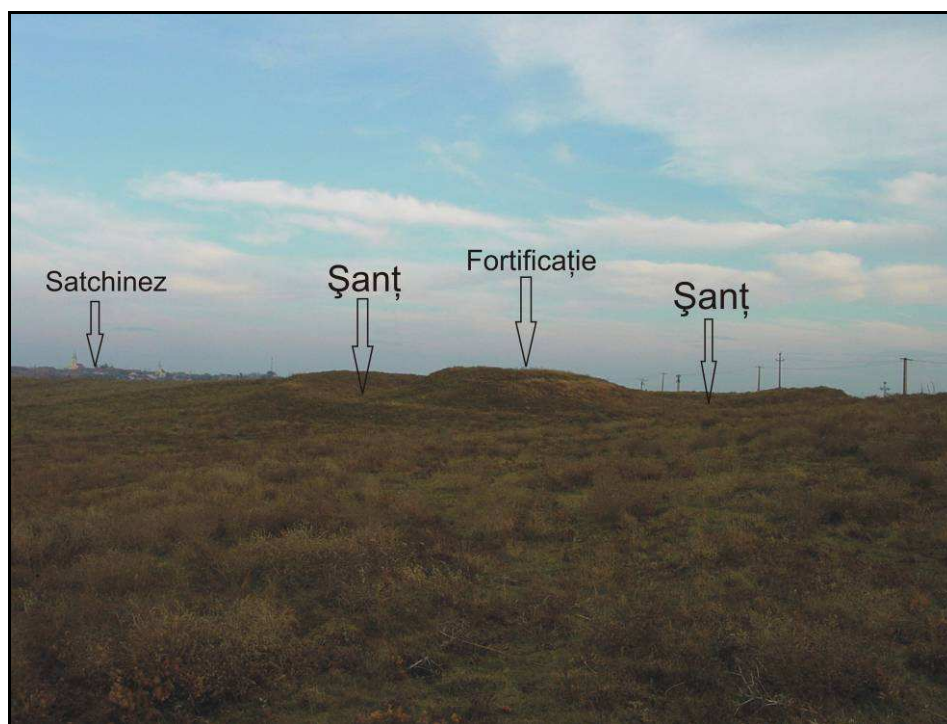
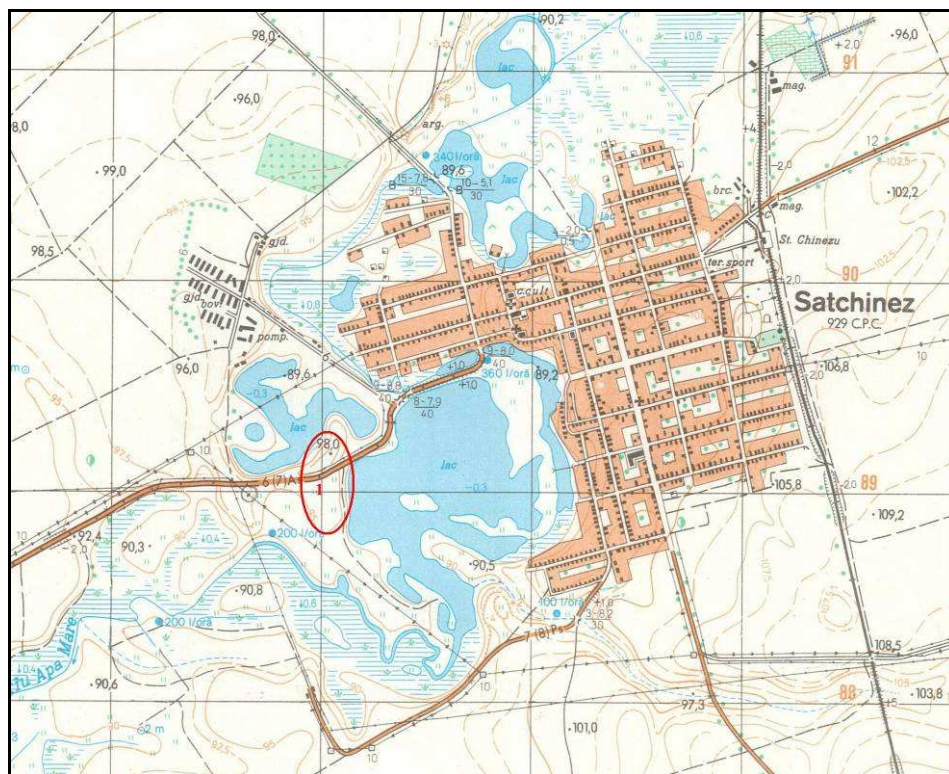

Fig. 2. Situl Satchinez „Grădiște” văzut dinspre V

i. harta topografică 1:25.000 cu localizarea obiectivului:

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

j. planuri topografice:

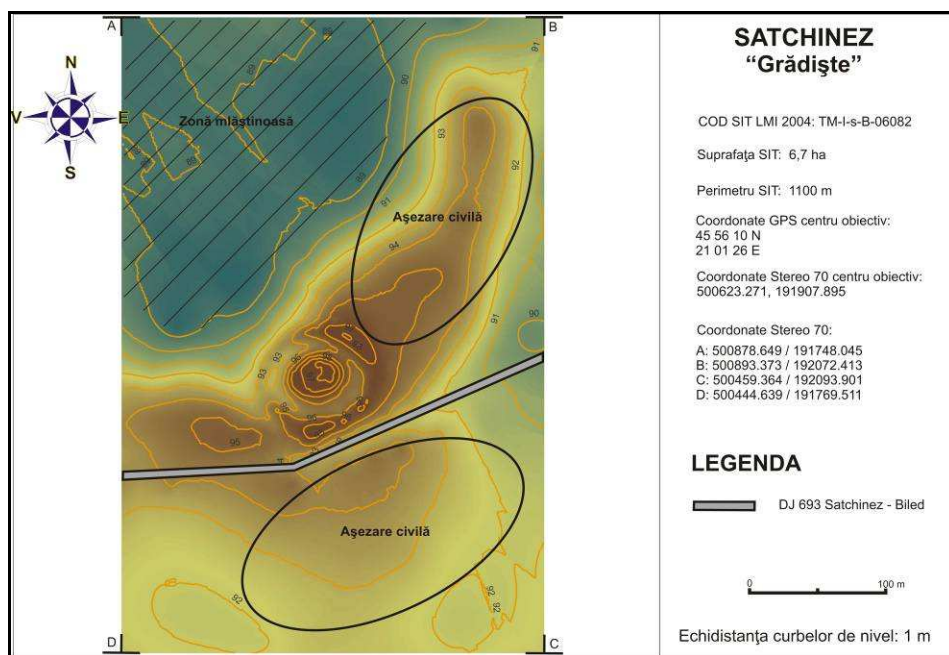

Fig. 3. Planul topografic 2D color, Satchinez 1

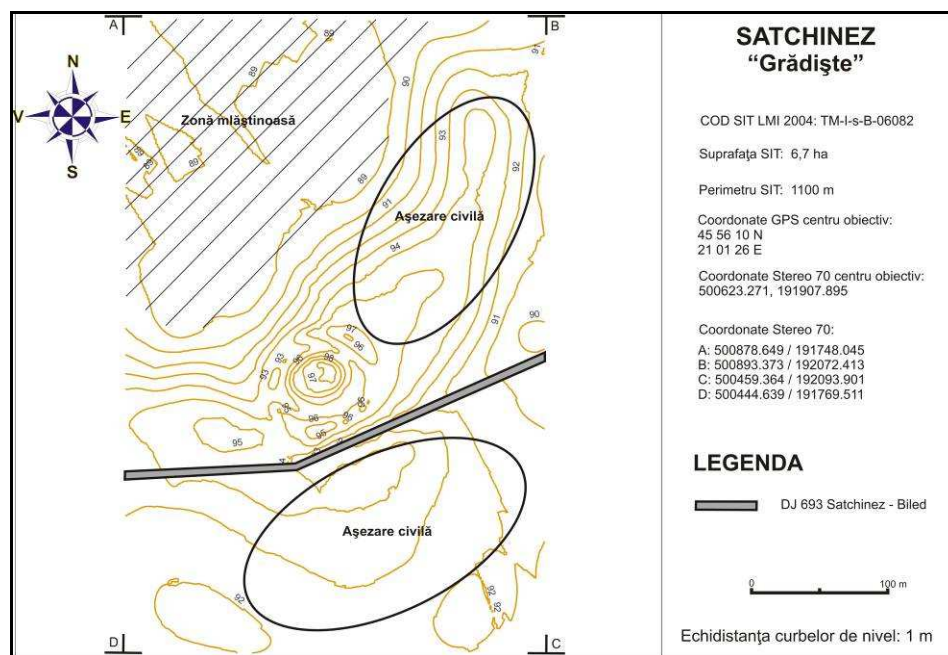

Fig. 4. Planul topografic 2D curbe de nivel, Satchinez 1

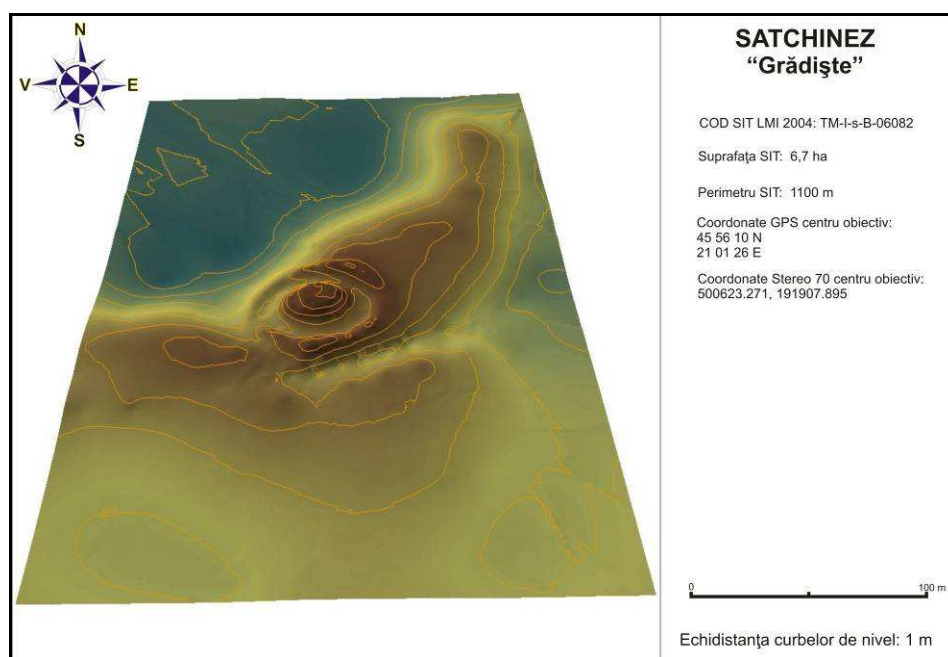
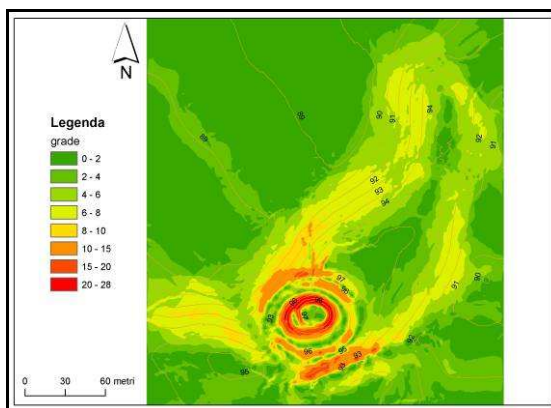
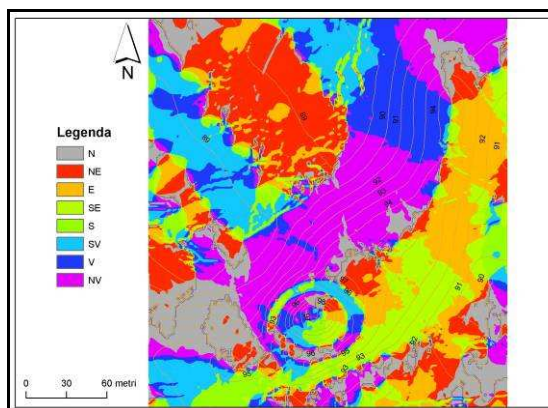

Fig. 5. Planul topografic 3D, Satchinez 1

k. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Supportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: fortificația și așezarea civilă adiacentă se află localizate pe un bot de terasă, înconjurată de mlaștini, fortificația ocupând zona cea mai înaltă, cu o diferență de altitudine relativă de 8 m; valurile și șanțurile concentrice ale fortificației se păstrează și azi foarte bine, pantele fiind de cca. 20 – 28 grade; incinta centrală a fortificației este bulversată de braconajul arheologic, unghiul pantei fiind irelevant; așezarea civilă de pe platoul de NE prezintă ușoare căderi naturale de pantă, pe laturile de SE, E, N și NV, de cca. 4 – 8 grade, către zonele mlăștinoase înconjurătoare.

Supportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: întregul platou pe care se află situl arheologic are o formă ușor bombată, axa centrală a acestuia fiind pe direcția SV – NE; incinta centrală a fortificației, deși bulversată, prezintă o expunere în rozetă, către toate punctele cardinale, în timp ce valurile de apărare sunt evidențiate, de expoziția față de Soare, reliefând traiectul acestora, prin opoziția celor două pante (interior-exterior), muchiile culorilor ilustrând aliniamentul traiectelor de elevație maximă (val) și minimă (șanț) a fortificației; platoul pe care se află așezarea civilă prezintă o covârșitoare expoziție către E și SE, locuitorii acesteia beneficiind de lumină și căldură naturală.

IV. Date istorice despre sit:

a. tip sit: fortificație de pământ și așezare deschisă.

b. datare: epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI) și medieval-târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui foarte bogat material arheologic (fragmente ceramice îndeosebi), dispus pe latura sudică a fortificației de pământ circulare, în așezarea civilă adiacentă. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (32); fragmente ceramice atipice (34); fragmente osoase (3); fragmente metalice (1).

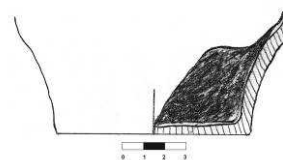
d. fotografii și desene artefacte:

Foto Satchinez 1_1 a

Foto Satchinez 1_1 b

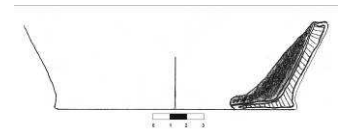
Desen Satchinez 1_1

Foto Satchinez 1_2 a

Foto Satchinez 1_2 b

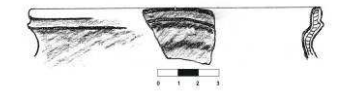
Desen Satchinez 1_2

Foto Satchinez 1_3 a

Foto Satchinez 1_3 b

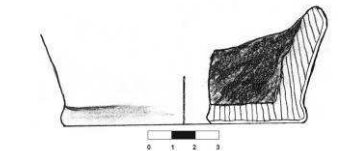
Desen Satchinez 1_3

Foto Satchinez 1_4 a

Foto Satchinez 1_4 b

Desen Satchinez 1_4

Foto Satchinez 1_4 a bis

Foto Satchinez 1_4 b bis

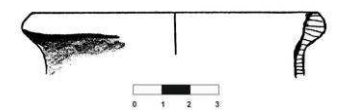
Desen Satchinez 1_4 bis

Foto Satchinez 1_5 a

Foto Satchinez 1_5 b

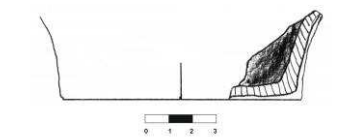
Desen Satchinez 1_5

Foto Satchinez 1_6 a

Foto Satchinez 1_6 b

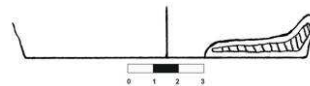
Desen Satchinez 1_6

Foto Satchinez 1_7 a

Foto Satchinez 1_7 b

Desen Satchinez 1_7

Foto Satchinez 1_8 a

Foto Satchinez 1_8 b

Desen Satchinez 1_8

Foto Satchinez 1_9 a

Foto Satchinez 1_9 b

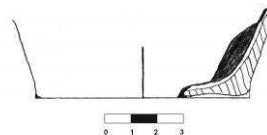
Desen Satchinez 1_9

Foto Satchinez 1_10 a

Foto Satchinez 1_10 b

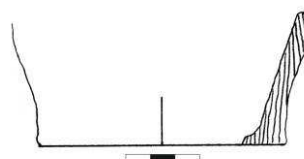
Desen Satchinez 1_10

Foto Satchinez 1_11 a

Foto Satchinez 1_11 b

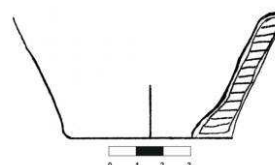
Desen Satchinez 1_11

Foto Satchinez 1_12 a

Foto Satchinez 1_12 b

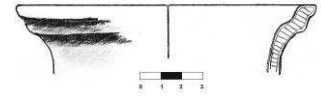
Desen Satchinez 1_12

Foto Satchinez 1_13 a

Foto Satchinez 1_13 b

Desen Satchinez 1_13

Foto Satchinez 1_14 a

Foto Satchinez 1_14 b

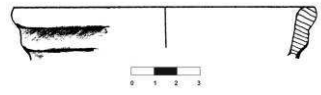
Desen Satchinez 1_14

Foto Satchinez 1_15 a

Foto Satchinez 1_15 b

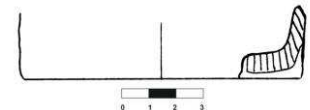
Desen Satchinez 1_15

Foto Satchinez 1_16 a

Foto Satchinez 1_16 b

Desen Satchinez 1_16

Foto Satchinez 1_17 a

Foto Satchinez 1_17 b

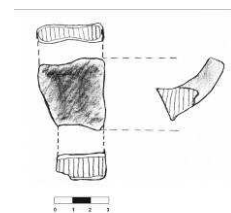
Desen Satchinez 1_17

Foto Satchinez 1_18 a

Foto Satchinez 1_18 b

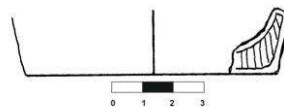
Desen Satchinez 1_18

Foto Satchinez 1_19 a

Foto Satchinez 1_19 b

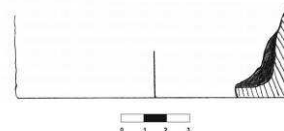
Desen Satchinez 1_19

Foto Satchinez 1_20 a

Foto Satchinez 1_20 b

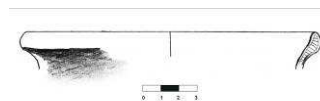
Desen Satchinez 1_20

Foto Satchinez 1_21 a

Foto Satchinez 1_21 b

Desen Satchinez 1_21

Foto Satchinez 1_22 a

Foto Satchinez 1_22 b

Desen Satchinez 1_22

Foto Satchinez 1_23 a

Foto Satchinez 1_23 b

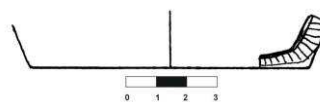
Desen Satchinez 1_23

Foto Satchinez 1_24 a

Foto Satchinez 1_24 b

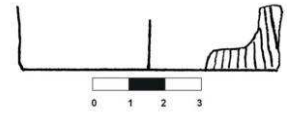
Desen Satchinez 1_24

Foto Satchinez 1_25 a

Foto Satchinez 1_25 b

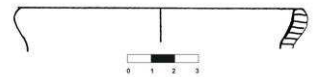
Desen Satchinez 1_25

Foto Satchinez 1_26 a

Foto Satchinez 1_26 b

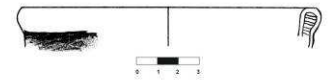
Desen Satchinez 1_26

Foto Satchinez 1_27 a

Foto Satchinez 1_27 b

Desen Satchinez 1_27

Foto Satchinez 1_28 a

Foto Satchinez 1_28 b

Desen Satchinez 1_28

Foto Satchinez 1_29 a

Foto Satchinez 1_29 b

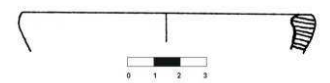
Desen Satchinez 1_29

Foto Satchinez 1_30 a

Foto Satchinez 1_30 b

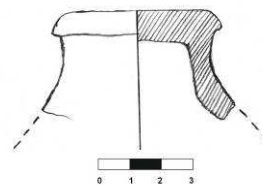
Desen Satchinez 1_30

Foto Satchinez 1_32 a

Foto Satchinez 1_32 b

Desen Satchinez 1_32

V. Importanța sitului:

a. starea de conservare: foarte bună, dar afectat atât de intervențiile căutătorilor de comori (în interiorul incintei fortificate), cât și de construirea DJ 693 Satchinez – Biled pe latura sudică. Așezarea civilă este afectată de lucrările agricole moderne.

b. stare actuală: suprafață pârlogită (în zona fortificației), DJ 693 și teren arabil în zona așezării civile.

c. importanța și relevanța științifică: amploarea redusă a investigațiilor arheologice nu a fost în măsură să ofere suficiente date asupra importanței științifice a acestui obiectiv. Faptul că „Grădiștea” de la Satchinez este una dintre cele mai bine păstrate fortificații medievale de pământ din Banatul de câmpie îi conferă o importanță sporită și este de dorit ca, în viitor, cercetările arheologice să se reia spre a se putea stabili datarea și funcționalitatea acesteia.

d. importanța turistică: fortificația de pământ este un monument arheologic vizibil, care poate fi lesne integrat în circuite turistice, ținând cont că este amplasată într-o regiune cunoscută prin obiectivele sale naturale de interes național, în speță Rezervația Ornitologică de la Satchinez. Implicarea forurilor competente (autorități publice locale, specialiști, ONG-uri, cluburi și asociații de turism) în promovarea și mediatizarea acestui obiectiv va avea un rol pozitiv în dezvoltarea durabilă a comunității.

e. propunere de restaurare: în contextul reluării cercetărilor arheologice sistematice, vor putea apărea elemente arhitectonice care să se preteze la restaurare și punere în valoare.

VI. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: 22.10.2006.

b. autorii investigațiilor: Liviu Măruia, Adrian Cîntar și studentul Marius Stanciu.

VII. Bibliografie:

- Crăciunescu, E., *Răspuns la chestionarul istorico-arheologic al Muzeului Bănățean, I, comuna Satchinez, jud. Timiș – Torontal*, în *AB*, 2, 1929, 3, p. 93-94
- Hațegan, Ioan, *Pavel Chinezu*, Timișoara, 1994
- Medeleț, Florin; Bugilan, Ioan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 162
- Miloia, Ioachim, *Din activitatea Muzeului Bănățean, dare de seamă pe 1929*, în *AB*, 2, 1929, 3, p. 59-60
- Rădulescu, Alexandru, *Cercetările arheologice de la Satchinez (jud. Timiș)*, în *MCA*, 14, 1980, p. 524-529
- Rădulescu, Alexandru, *Cercetări de arheologie medievală în Banatul de Câmpie: scurt istoric*, în *SIB*, 23-25, 1999-2001, p. 55
- Rusu, Adrian Andrei, *Castelarea carpatica*, Cluj Napoca, 2005, p. 557

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Așezare; oraș SÂNNICOLAU MARE; "Viile"; mil. II a. Chr. Epoca bronzului.

b. cod eGISpat 2010: Sânnicolau Mare, Obiectiv 3.

II. Istoricul cercetărilor:

În jurul așezării de epoca bronzului de la Sânnicolau Mare „Viile” persistă încă numeroase ambiguități, fiind vorba despre descoperiri mai vechi de un secol, efectuate, în marea lor parte de nespecialiști, ca urmare a unor lucrări edilitare. Cu prilejul nivelărilor și terasărilor pentru plantarea cu vie a unei terase bine profilate de la S de Sânnicolau Mare, în locul numit „Promontor”, pe parcela lui I. Fullajtár, la începutul sec. XX se descoperă mai multe obiecte arheologice care atrag atenția pasionaților locali de antichități, provenind atât dintr-o necropolă, cât și dintr-o așezare¹. Necropola este amplasată „pe malul unei ape”, aproape de fabrica de cărămizi a aceluiași I. Fullajtár și constă din mai multe morminte de inhumație, ceea ce face dificilă acceptarea datării sale în epoca bronzului². La 1 km V de necropolă, în jurul anilor 1907-1908, lucrările de rigolare pentru plantarea de vie au scos la iveală numeroase artefacte arheologice. De asemenea, la vremea respectivă, în teren se vedeau trei șanțuri, late de 1 m și dispuse la o distanță de 10 m unele de altele, putând fi urmărite pe o lungime de 25-30 m. Șanțurile erau pline de cenușă amestecată cu pământ, oase și fragmente ceramice, dintre care se remarcă un vas mare și unul mic în patru muchii, pe care s-ar fi văzut diferite „desene”: cap de om, colibă, copaci³. Cea mai mare parte a materialului arheologic descoperit intră în colecția lui Lajos Kühn, aceasta fiind donată Muzeului Banatului din Timișoara în 1913⁴. Descoperirile de epoca bronzului de la Sânnicolau Mare „Viile Promontor” vor fi preluate în literatura de specialitate ulterioară⁵, chiar dacă condițiile și contextul descoperirilor nu s-au realizat în urma unor cercetări arheologice propriu-zise.

Pornind de la aceste date, în noiembrie 2007, membri proiectului *eGISpat Timiș* întreprind o cercetare de teren a întregului areal cunoscut sub denumirea actuală de „Viile Promontor” sau „Fullajtár”, descoperind cu acest prilej 9 puncte arheologice, cu așezări databile din neolitic și până în evul mediu târziu.

¹ Prezentarea descoperirilor la L. Kühn, *Bronzkori telepröl nagyszentmiklósn*, în *AE*, 30, 1910, p. 537-539.

² Vezi și discuția la Fl. Gogâltan, *Bronzul timpuriu și mijlocii în Banatul românesc și pe cursul inferior al Mureșului*, Timișoara, 1999, p. 107-108 (cu bibliografia); M. Gumă, *Epoca bronzului în Banat. Orizonturi cronologice și manifestări culturale*, Timișoara, 1997, p. 29-30.

³ L. Kühn, *op. cit.*, p. 537-539.

⁴ Asupra colecției Kühn, vezi Fl. Medeleț, L. Kakucs, *În legătură cu unele vechi descoperiri arheologice din zona Sânnicolau Mare, aflate în fosta colecție Kühn*, comunicare la simpozionul *In memoriam Constantini Daicoviciu*, Caransebeș, 1978 (cf. *Cronica activității Secției de Istorie a Muzeului Banatului (1977-1978)*, în *Tibiscus*, 5, 1979, p. 482). Vezi și V. Cedică, *Descoperiri din prima epocă a fierului făcute la Sânnicolau Mare (jud. Timiș) (fragmente ceramice din Colecția Kühn)*, în *AB, S.N.*, 6, 1998, p. 209; Fl. Medeleț, *O descoperire de factură avară de la Sânnicolau Mare (jud. Timiș)*, în *AB, S.N.*, 6, 1998, p. 311, nota 4-6 (cu bibliografia).

⁵ Sintetic Fl. Gogâltan, *op. cit.*, p. 107-108 (cu bibliografia și un comentariu critic); D. Luminosu, *Contribuție la cunoașterea istoricului cercetărilor privind Cultura Periam – Pecica de pe teritoriul R. S. României*, în *Tibiscus*, 2, 1972, p. 30; I. Bóna, *Die mittlere Bronzezeit Ungarns und ihre südöstlichen Beziehungen*, în *AH*, Budapeșt, 49, 1975, p. 84; M. Girič, *Ansiedlungen der Morischkultur*, în *RVM*, 30, 1986-1987, p. 83; T. Soroceanu, *Studien zur Mureș – Kultur*, Buch am Erlbach, 1991, p. 140.

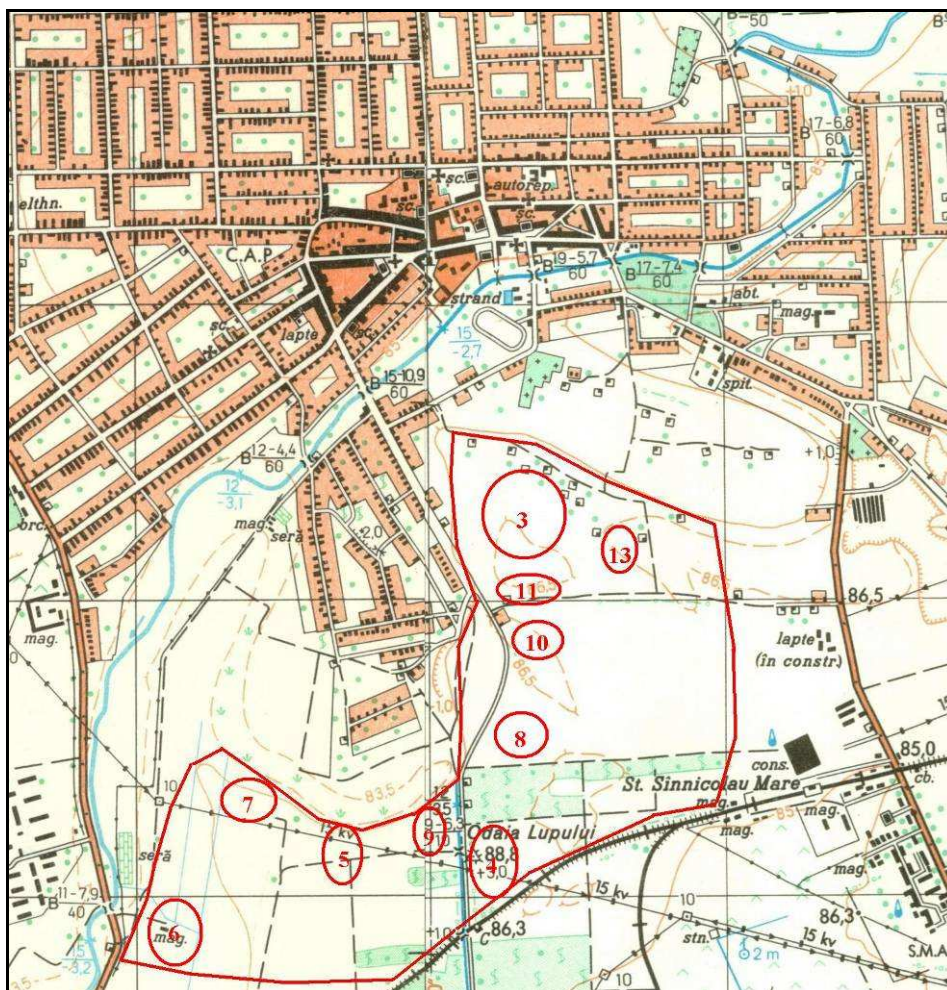

Fig. 1. Harta cu limita arealului investigat prin cercetări arheologice de teren în noiembrie 2007 și amplasamentul obiectivelor identificate

Fig. 2. Imaginea *Google Earth* cu amplasarea arealului investigat și obiectivelor descoperite în zona „Viile Promontor”

Date fiind ambiguitățile de localizare a obiectivului vizat de LMI Timiș și în condițiile în care întreaga zonă deține un potențial arheologic deosebit, s-a considerat că obiectivul respectiv **poate fi** un sit de la suprafață căruia s-a recoltat o cantitate importantă de ceramică de epoca bronzului și post-romană (coord. GPS centru sit: 46 03 46 N 20 37 37 E). Situl este topografiat cu Stația Totală.

III. Date geografice despre sit:

a. punct: „Viile Promotor”, „Viile”, „Promontor”, „Via lui Fullajtár”.

b. reper localizare: la 950 m SSE de biserica catolică din Sânnicolau Mare; la 680 m S de stadionul orașului și la 1,1 km V de DN 6 Sânnicolau Mare – Lovrin.

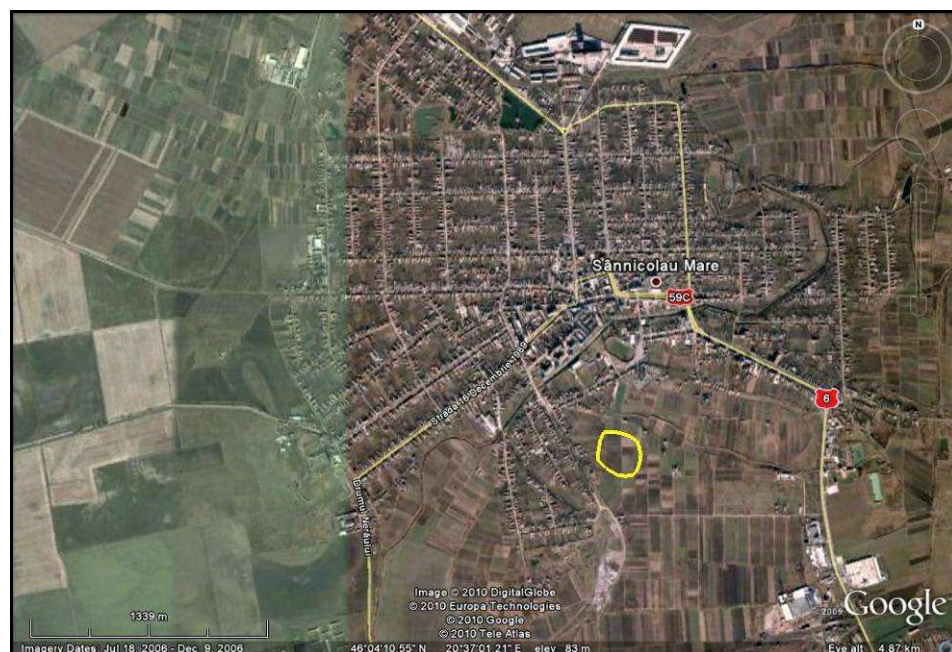
c. reper hidrografic: la 615 m SE de versantul stâng al Pârâului Aranca.

d. descriere geografică: din punct de vedere geografic situl face parte din Câmpia Arancai, subunitate a Câmpiei Mureșului Inferior, subunitate a Câmpiei de Vest. Topografic situl este amplasat pe o terasă mai înaltă, poziționată între un braț fosil al Arancai și cursul activ al acestui pârâu. Așezarea speculează morfologia mai înaltă a terenului, pe laturile dinspre V, N și E aflându-se o ruptură de pantă care-i conferă o poziție favorabilă.

e. coordonate GPS: 46 03 46 N 20 37 37 E.

f. coordonate Stereo 70: 516301; 161903.

g. imagine satelitară cu localizarea obiectivului:

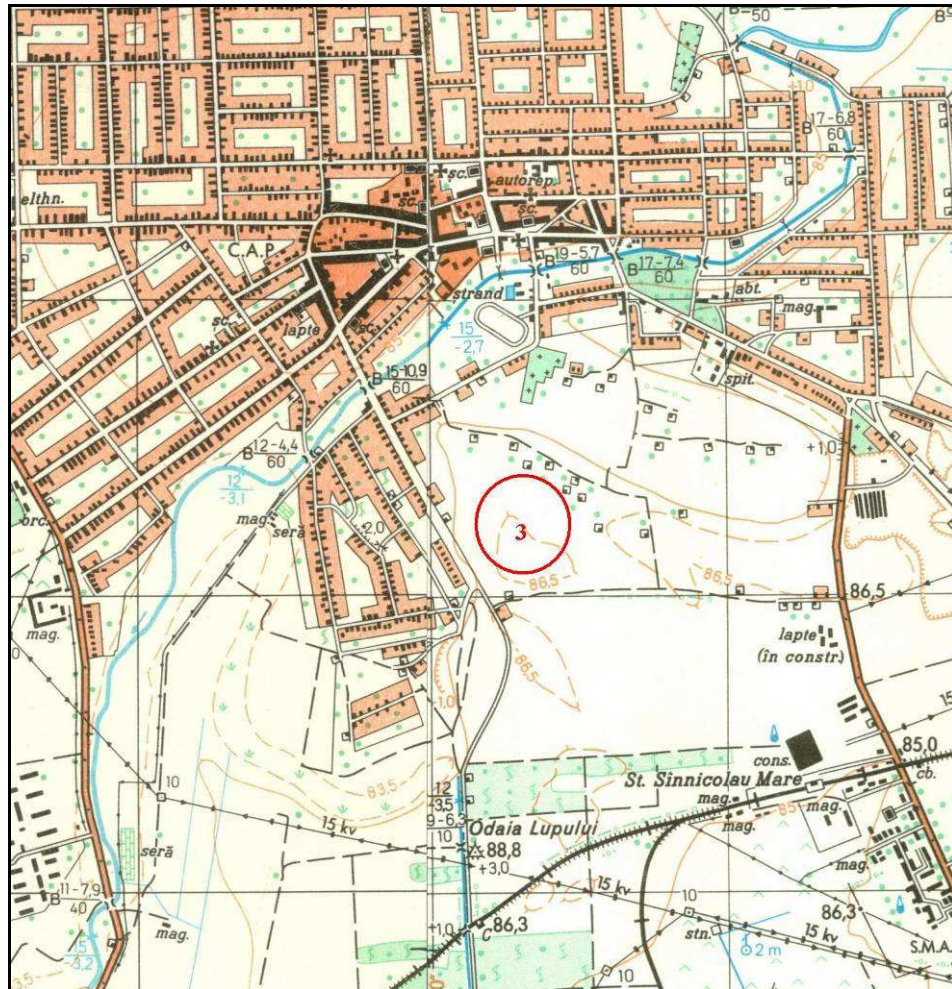

h. imagini de suprafață:

i. harta topografică 1:25.000 cu localizarea obiectivului:

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

j. planuri topografice:

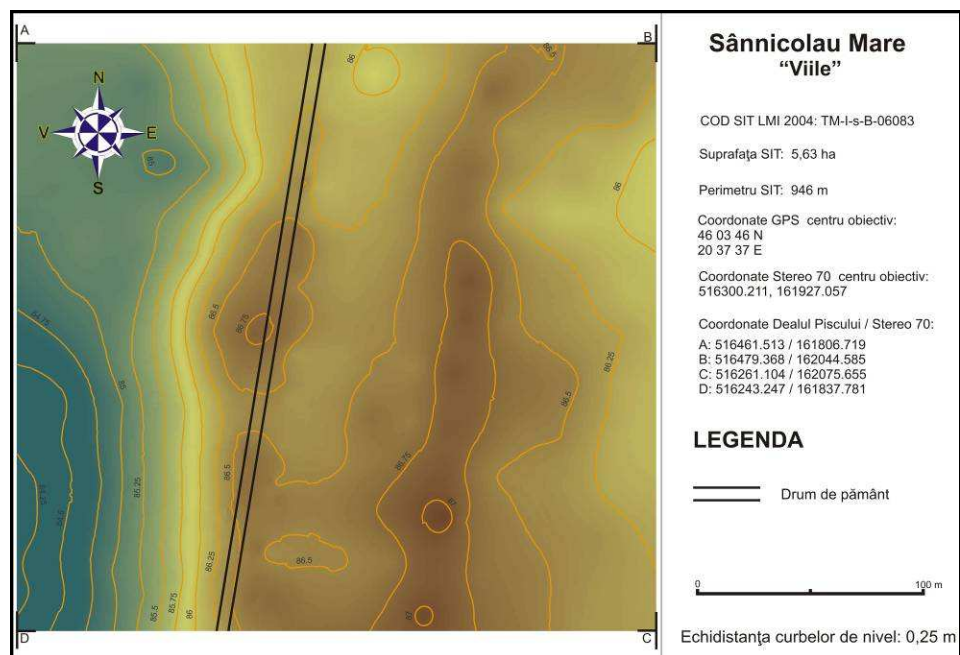

Fig. 2. Planul topografic 2D color, Sânnicolau Mare 3

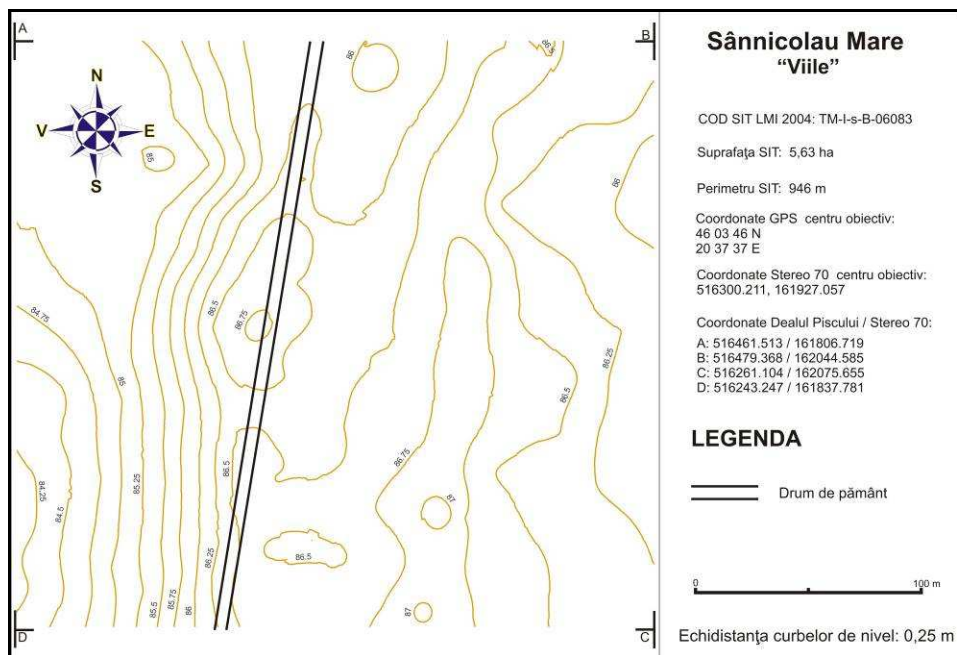

Fig. 3. Planul topografic 2D curbe de nivel, Sânnicolau Mare 3

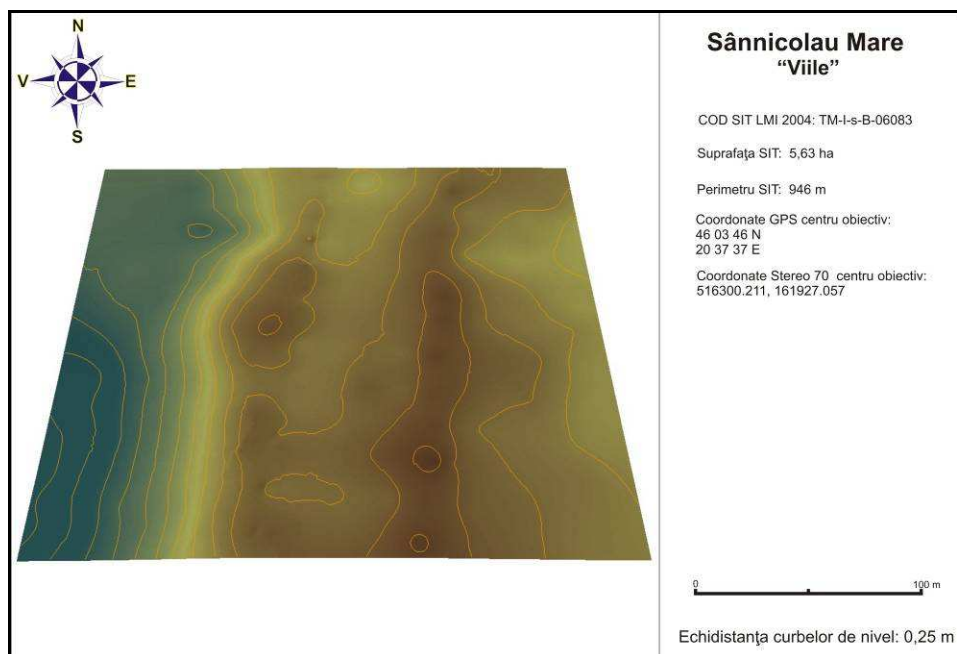
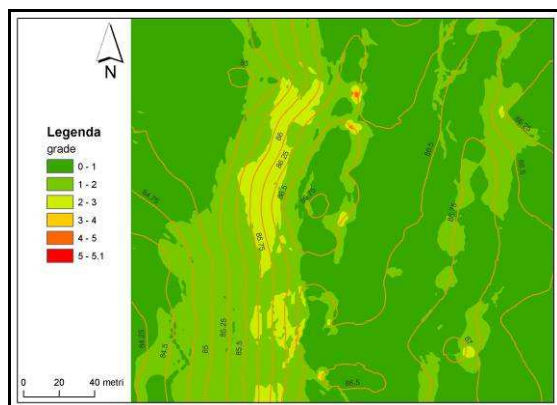
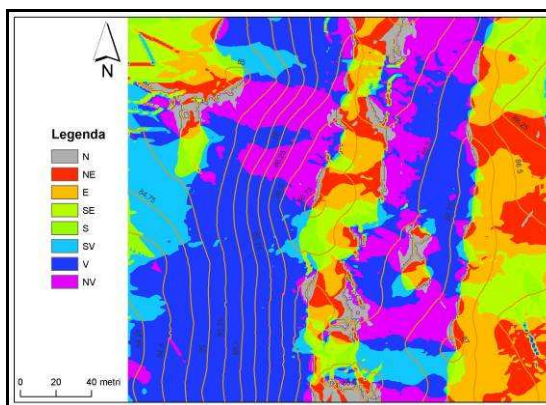

Fig. 4. Planul topografic 3D, Sânnicolau Mare 3

k. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Suportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: așezarea este amplasată pe o terasă mai înaltă cu cca. 4 m față de terenul din jur, poziționată între un braț fosil al Arancăi și cursul activ al acestui pârâu, speculând morfologia mai înaltă a terenului, pe laturile dinspre V, N și E aflându-se o ruptură de pantă care-i conferea o poziție favorabilă; situl nu ocupă arealul întregii terase ci doar partea de NV a acesteia, limita de V a terasei fiind ușor observabilă prin ilustrarea căderii de pantă într-un unghi de 2 – 3 grade; restul terasei are un aspect perfect plan, cu o pantă de maxim 1 grad, insesizabil în teren.

Suportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: poziția perfect plană a platoului terasei pe care îl ocupă așezarea este perturbată de un drum de pământ care traversează arealul pe direcția N – S, creând, în acest context, o expoziție față de Soare cu orientare bivalentă, spre V și, respectiv, spre E, NE, ceea ce nu corespunde cu realitatea inițială din teren; în situația de mai sus factorul morfometric *expoziție* este irelevant pentru analiza habitatului așezării, întregul areal beneficiind de o iluminare și încălzire naturală, pe durata întregii zile.

IV. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: epoca bronzului, epoca post-romană.

c. material arheologic: în momentul efectuării cercetărilor arheologice de teren, la suprafața solului erau vizibile cantități importante de material arheologic (îndeosebi ceramică, majoritatea atipică). Lucrările agricole moderne fragmentează și distrug complexele arheologice și artefactele scoase la suprafață de lama plugului. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (23); fragmente ceramice tipice nedesenate (21); fragmente ceramice atipice (153).

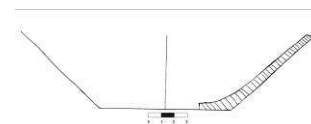
d. fotografii și desene artefacte:

Foto Sannicolau Mare 3_1 a

Foto Sannicolau Mare 3_1 b

Desen Sannicolau Mare 3_1

Foto Sannicolau Mare 3_2 a

Foto Sannicolau Mare 3_2 b

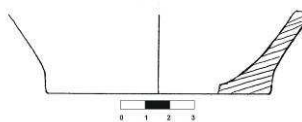
Desen Sannicolau Mare 3_2

Foto Sannicolau Mare 3_3 a

Foto Sannicolau Mare 3_3 b

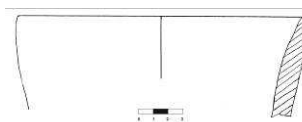
Desen Sannicolau Mare 3_3

Foto Sannicolau Mare 3_4 a

Foto Sannicolau Mare 3_4 b

Desen Sannicolau Mare 3_4

Foto Sannicolau Mare 3_6 a

Foto Sannicolau Mare 3_6 b

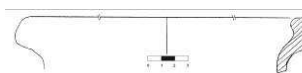
Desen Sannicolau Mare 3_6

Foto Sannicolau Mare 3_8 a

Foto Sannicolau Mare 3_8 b

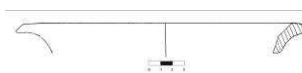
Desen Sannicolau Mare 3_8

Foto Sannicolau Mare 3_9 a

Foto Sannicolau Mare 3_9 b

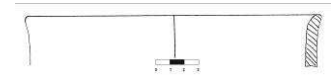
Desen Sannicolau Mare 3_9

Foto Sannicolau Mare 3_10 a

Foto Sannicolau Mare 3_10 b

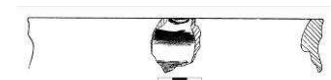
Desen Sannicolau Mare 3_10

Foto Sannicolau Mare 3_11 a

Foto Sannicolau Mare 3_11 b

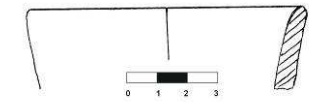
Desen Sannicolau Mare 3_11

Foto Sannicolau Mare 3_12 a

Foto Sannicolau Mare 3_12 b

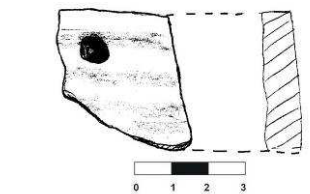
Desen Sannicolau Mare 3_12

Foto Sannicolau Mare 3_13 a

Foto Sannicolau Mare 3_13 b

Desen Sannicolau Mare 3_13

Foto Sannicolau Mare 3_14 a

Foto Sannicolau Mare 3_14 b

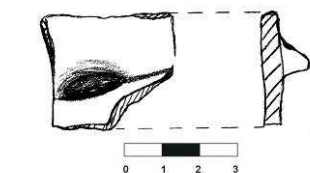
Desen Sannicolau Mare 3_14

Foto Sannicolau Mare 3_15 a

Foto Sannicolau Mare 3_15 b

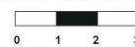
Desen Sannicolau Mare 3_15

Foto Sannicolau Mare 3_16

Foto Sannicolau Mare 3_16 b

Desen Sannicolau Mare 3_16

Foto Sannicolau Mare 3_17 a

Foto Sannicolau Mare 3_17 a

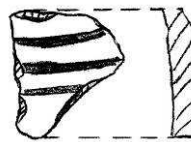
Desen Sannicolau Mare 3_17

Foto Sannicolau Mare 3_18 a

Foto Sannicolau Mare 3_18 b

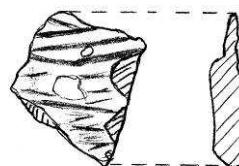
Desen Sannicolau Mare 3_18

Foto Sannicolau Mare 3_19 a

Foto Sannicolau Mare 3_19 b

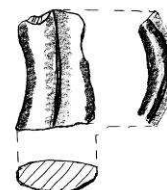
Desen Sannicolau Mare 3_19

Foto Sannicolau Mare 3_20 a

Foto Sannicolau Mare 3_20 b

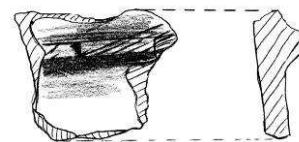
Desen Sannicolau Mare 3_20

Foto Sannicolau Mare 3_21 a

Foto Sannicolau Mare 3_21 b

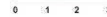
Desen Sannicolau Mare 3_21

Foto Sannicolau Mare 3_22 a

Foto Sannicolau Mare 3_22 b

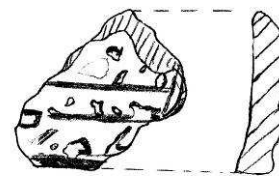
Desen Sannicolau Mare 3_22

Foto Sannicolau Mare 3_23 a

Foto Sannicolau Mare 3_23 b

Desen Sannicolau Mare 3_23

V. Importanța sitului:

a. starea de conservare: actulmente suprafața sitului este afectată grav de lucrările de îmbunătățiri funciare și hidroameliorative, cât și de lucrările agricole anuale. Situl este, de asemenea, poluat cu reziduri de la fostele sere care au existat cândva aici, o protecție a sa impunându-se ca o necesitate.

b. stare actuală: teren arabil și zonă afectată de deșeurile industriale.

c. importanța și relevanța științifică: așa cum arătam și mai sus (vezi *Istoricul cercetărilor*), este dificil de precizat dacă obiectivul cartat de noi este cel cunoscut în literatura de specialitate ca Sannicolau Mare „Viile Promontor” sau „Fullajtár”. Cu toate acestea, cantitatea importantă de artefacte, extinsă pe o suprafață de cca. 6 ha, face dovada unui obiectiv arheologic important, a cărui valoare științifică va putea fi precizată doar de eventuala demarare a unor campanii de cercetare arheologică sistematică.

d. importanța turistică: în stadiul actual de investigare și preservare, obiectivul arheologic nu se pretează includerii în trasee de turism cultural pentru un public neavizat.

e. propunere de restaurare: doar demararea unor viitoare campanii de cercetare arheologică sistematică va fi în măsură să precizeze dacă vor exista complexe arheologice care să se preteze la restaurare și punere în valoare.

VI. Periegeză:

a. data cercetărilor de teren: 14.11.2007; 22.11.2007.

b. autorii investigațiilor: Liviu Măruia, Dorel Micle, Adrian Cîntar și studenții Lucian Vidra, Ștefan Boldior, Alice Abagiu.

VII. Bibliografie:

- Bóna, Istvan, *Die mittlere Bronzezeit Ungarns und ihre südöstlichen Beziehungen*, în *AH*, Budapest, 49, 1975, p. 84
- Cedică, Valentin, *Descoperiri din prima epocă a fierului făcute la Sannicolau Mare (jud. Timiș) (fragmente ceramice din Colecția Kühn)*, în *AB, S.N.*, 6, 1998, p. 209
- Girič, Miodrag, *Ansiedlungen der Morischkultur*, în *RVM*, 30, 1986-1987, p. 83
- Gogâltan, Florin, *Bronzul timpuriu și mijlociu în Banatul românesc și pe cursul inferior al Mureșului*, Timișoara, 1999, p. 107-108
- Gumă, Marian, *Epoca bronzului în Banat. Orizonturi cronologice și manifestări culturale*, Timișoara, 1997, p. 29-30
- Kühn, Lajos, *Bronzkori telepröl nagyszentmiklósn*, în *AE*, 30, 1910, p. 537-539
- Luminosu, Doru, *Contribuție la cunoașterea istoricului cercetărilor privind Cultura Periam – Pecica de pe teritoriul R. S. România*, în *Tibiscus*, 2, 1972, p. 30;
- Medeț, Florin, *O descoperire de factură avară de la Sannicolau Mare (jud. Timiș)*, în *AB, S.N.*, 6, 1998, p. 311
- Soroceanu, Tudor, *Studien zur Mureș – Kultur*, Buch am Erlbach, 1991, p. 140

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Așezare romană; oraș SÂNNICOLAU MARE; "La Fabrica de cărămizi"; sec. II – III; Epoca romană.

b. cod eGISpat 2010: Sânnicolau Mare, Obiectiv 1.

II. Istoricul cercetărilor:

Problematica „așezării romane” de la Sânnicolau Mare este una dintre cele mai complexe și cu conotații deosebit de importante în ceea ce privește apartenența Banatului de câmpie la provincia romană Dacia, subiectul suscitând o amplă dezbateră istoriografică în ultimul veac și jumătate¹. Nu revine studiului de față scopul abordării acestei chestiuni, subiectul fiind tratat exclusiv în contextul discutării „așezărilor romane” de la Sânnicolau Mare, punctele „La fabrica de cărămizi”, „Cărmidăria Veche”, „Seliște”, „Sighet”. Așa cum se va vedea, întreaga discuție asupra prezenței romane în extremitatea vestică a Banatului, pornește de la informații primare foarte vechi, majoritatea din sec. XIX, confuze și ambigui, pe baza unor descoperiri fortuite și efectuate de nespecialiști, care au fost apoi preluate și perpetuate ca și descoperiri indubitabile în istoriografia modernă.

Problematica controlului roman al văii inferioare a Mureșului, respectiv sectorul Bulci (jud. Arad) – Szeged (Rep. Ungară), este un subiect larg dezbătut în literatura de specialitate, asupra tuturor descoperirilor „romane” din acest sector (Bulci, Cladova, Aradu Nou, Periam, Sânnicolau Mare, Cenad, Szeged) persistând foarte multe urme de îndoială². Situația

¹ O bibliografie minimală vizează Al Borza, *Informations nouvelles sur le camp romain de Cenad, în Dacia, N.S.*, 9-10, 1941-1944, p. 551-553; idem, *Banatul în timpul romanilor*, Timișoara, 1943, p. 77-79 (recenzia critică a lui C. Daicoviciu, *Asupra unor lucrări în legătură cu Dacia romană*, în *AISC*, Cluj Napoca, 4, 1941-1943, p. 302-312; idem, în *Dacica. Studii și articole privind istoria veche a pământului românesc*, Cluj Napoca, 1969, p. 294-303, unde savantul clujean face un bun „portret” al naturalistului, acad. Alexandru Borza: „autorul dă în cele 120 de pagini un bizar amestec de lucruri bune și rele, după cum a avut norocul să le nimerească, el însuși neavând nici un criteriu sigur nici în selecția lucrărilor consultate, nici în discriminarea critică a celor citate la alții...”); S. Regep, *A fragment of Roman funerary stelae from Cenad (Timiș County)*, în *SIB*, 22-23, 2002-2003, p. 195-198; E. Nemeth, *Granița de sud-vest a Daciei Romane. Probleme actuale*, în *Studii de istorie antică. Omagiu profesorului Ioan Glodariu*, Cluj-Napoca 2001, p. 411-418; idem, *Relații politice și militare între Pannonia și Dacia în epoca romană*, Cluj Napoca, 2007, p. 215-236 (cu bibliografia); I. Ferenczi, *Opinii vechi și noi în legătură cu drumurile între Dacia, Pannonia și Moesia Superior prin „Barbaricum”*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 111-125 (cu o analiză critică surselor bibliografice despre descoperirile „romane” de pe Mureșul Inferior); P. Hügel, *Trei ipostaze ale Văii Inferioare a Mureșului de la Traian la Hadrian*, în *Ziridava*, 22, 2000, p. 31-37; idem, *Cărămizi romane ștampilate descoperite la Cladova (jud. Arad)*, în *Ziridava*, 19-20, 1996, p. 73-76; N. Gudea, *Der dakische Limes. Materialien zu seiner Geschichte*, Mainz, 1997, p. 6-9; idem, *Limesul Daciei de la Traianus (106) până la Aurelianus (275)*, în *AMP*, I, 1977, p. 97-113; N. Gudea, I. Moțu, „Observații în legătură cu istoria Banatului în epoca romană”, în *Banatica*, 7, 1983, p. 151-202; I. Glodariu, *Sistemul defensiv al statului dac și întinderea provinciei Dacia*, în *AMN*, 19, 1982, p. 23-38; A. Mócsy, *Pannonia and Upper Moesia. A History of the Middle Danube Provinces of the Roman Empire*, London-Boston, 1974, *passim*; C.H. Opreanu, *Der Westen des römischen Dakien und das Barbaricum in der Zeit Trajans*, în *Specimina Nova*, 12, (1996), 1998, p. 265-282; D. Protase, *Legiunea IIII Flavia la nordul Dunării și apartenența Banatului și Olteniei de vest la provincia Dacia*, în *AMN*, 4, 1967, p. 47-72; idem, *Frontierele provinciei Dacia în timpul împăratului Traian*, în *Orizonturi daco-romane*, vol. I, Cluj-Napoca 1995, p. 340-346; Zs. Visy, *Der pannonische Limes in Ungarn*, Budapest-Stuttgart, 1988, *passim*; D. Benea, *Contribuții la istoria relațiilor politice dintre Imperiul Roman și geto-daci (expediția lui Aelius Catus)*, în *Apulum*, 25, 1989, p. 147-158; idem, *Cu privire la granița de sud-vest a Daciei romane. Stadiul cercetărilor românești*, în *Apulum*, 45, 2008, p. 29-51 (cu bibliografia); I. Ferenczi, *Valea Mureșului și expediția militară a lui Marcus Vinicius*, în *Ziridava*, 18, 1993, p. 39-54; Fl. Medeleț, *Asupra unor probleme ale prezenței sarmatice în Banat*, în *Tibiscus*, 1, 1971, p. 69-73.

² Sintetic, vezi I. Ferenczi, *Opinii vechi și noi în legătură cu drumurile între Dacia, Pannonia și Moesia Superior prin „Barbaricum”*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 111-125; E. Nemeth, *Granița de sud-vest a Daciei Romane. Probleme actuale*, în *Studii de istorie antică. Omagiu profesorului Ioan Glodariu*, Cluj-Napoca 2001, p. 411-418; idem, *Relații politice și militare între Pannonia și Dacia în epoca romană*, Cluj Napoca, 2007, p. 215-236; P. Hügel, *Trei ipostaze ale Văii Inferioare a Mureșului de la Traian la Hadrian*, în *Ziridava*, 22, 2000, p. 31-37; idem, *Cărămizi romane ștampilate descoperite la Cladova (jud. Arad)*, în *Ziridava*, 19-20, 1996, p. 73-76; N. Gudea, în I. I. Russu (coord.), *Inscripțiile Daciei Romane. Volumul III: Dacia Superior, 1*, București, 1977, p. 243-249; M. Grec, *Ștampilă tegulară la Sânnicolau Mare*, în *SIB*, 21-22, 1997-1998, p. 249-251; M. Moga, N. Gudea, *Contribuții la repertoriul arheologic al Banatului*, în *Tibiscus*, 4, 1975, p. 140-142; S. Regep, *A fragment of Roman funerary stelae from Cenad*

așezărilor „romane” de la Sânnicolau Mare se înscrie în același context al ambiguităților și al lipsei unor probe științifice palpabile. Informații despre descoperiri „romane” la Sânnicolau Mare (fibule, mărgelile, piese de chihlimbar, ceramică, țiglă, olane, morminte în cistă de cărămidă etc.) apar încă de la mijlocul sec. XIX când, în contextul demarării unor lucrări edilitare în intravilanul, dar și la marginea localității, pasionați locali de antichități colecționează piese cu locuri și contexte de descoperire incerte³. O situație aparte o reprezintă colecția lui Lajos Kühn, alcătuită în jurul anilor 1907-1908, acesta adunând un număr important de piese arheologice pe care le donează, împreună cu un catalog manuscris, Muzeului Banatului din Timișoara în 1913⁴.

Una dintre colecțiile particulare care stă la baza prezenței „romane” la Sânnicolau Mare este cea a lui Ștefan Fulajtăr, proprietarul fabricii de cărămizi din oraș de la finele celui de-al doilea război mondial. În urma unor cercetări de teren întreprinse în septembrie 1947 de către Mihail Macrea și Marius Moga, se studiază și această colecție⁵, care conținea „obiecte romane: mai multe vase, foarte posibil urne funerare, o fibulă de bronz cruciformă datând din secolul al III-lea, mărgelile din piatră și lut. Se adaugă mai multe monede romane. Este **sigur** (*s.n.*) că pe terenul ocupat de fabrică și de cariera de lut a fost un „cimitir roman”, deoarece au apărut schelete deseori când se scotea pământ. Au fost efectuate câteva sondaje, prilej cu care au apărut fragmente ceramice romane”⁶. Pare greu de înțeles cum specialiști precum M. Macrea și M. Moga acceptă ca și certitudini descoperirile fortuite efectuate de către proprietarul fabricii de cărămizi din punctul „Cărămidărie”, fără context arheologic (respectiv ceramica „romană”, urnele funerare și mormintele de inhumăție). Aceste descoperiri nu au fost niciodată publicate, dacă ele au existat într-adevăr putând proveni și din alte locații. Numeroasele cercetări arheologice de teren întreprinse de către membri proiectului *eGISpat Timiș*, în mai multe etape și contexte, în intervalul 2004-2007, nu au surprins în zona fostei fabrici de cărămizi nici un fel de piese romane, ci doar fragmente ceramice preistorice, fragmente ceramice cenușii post-romane și medieval-dezvoltate. Rezervele asupra existenței unui sit roman în acest punct sunt foarte întemeiate, neexistând absolut nici un fel de probă autentică în susținerea unui asemenea punct de vedere.

În același context al cercetărilor din septembrie 1947, se investighează și arealul de la E de fabrica de cărămizi, în locul numit „Cărămidăria Veche”, unde se descoperă, de asemenea, fragmente ceramice romane și partea superioară a unei râșnițe romane⁷. Materialele arheologice nu sunt publicate. Cercetările arheologice de teren din noiembrie 2007, în sezon cu vegetație uscată și vizibilitate bună la sol, nu au evidențiat urme arheologice în această zonă și, cu atât mai puțin, fragmente ceramice romane.

Un caz aparte îl reprezintă investigațiile lui M. Macrea și M. Moga din punctul „Seliște”, prilej cu care se efectuează săpături arheologice timp de două zile (24-25 septembrie 1947) în „necropola romană” din această locație. Publicarea, după 30 de ani, a rezultatelor acestor sondaje, prezintă o necropolă atribuită epocii romane și din care s-au dezvelit șase

(Timiș County), în *SIB*, 22-23, 2002-2003, p. 195-198; C. Timoc, *Despre navigația fluvială pe Mureș în epoca romană*, în *Studii de Istorie. Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad*, 1, 2003, p. 57-58; E. Dörner, *Urme ale legiunii a V-a Macedonica la Aradul Nou?*, în *AMN*, 8, 1971, p. 503-506.

³ B. Milleker, *Délmagyarország regiségletei honfoglalás előtt időköl*, vol II, Temesvár, 1899, p. 48-49; I. Berkeszi, *Délmagyarország éremleletei*, în *TRÉT*, 23, 1907, 1-2, p. 38; Gh. Cotoșman, *Din trecutul Banatului, Cartea II. Comuna și bisericile din Sânnicolau Mare*, Timișoara, 1934, p. 140-141; I. Hampel, în *AE*, 15, 1895, p. 436; idem, *Altertümer des frühen Mittelalters in Ungarn*, vol. I, Braunschweig, 1905, p. 50. Pentru o punere în temă generală asupra colecțiilor particulare vechi de la Sânnicolau Mare vezi și Fl. Medeleț, *O descoperire de factură avară de la Sânnicolau Mare (jud. Timiș)*, în *AB, S.N.*, 6, 1998, p. 311, nota 4-6 (cu bibliografia).

⁴ Asupra colecției Kühn, vezi Fl. Medeleț, L. Kakucs, *În legătură cu unele vechi descoperiri arheologice din zona Sânnicolaul Mare, aflate în fosta colecție Kühn*, comunicare la simpozionul *In memoriam Constantini Daicoviciu*, Caransebeș, 1978 (cf. *Cronica activității Secției de Istorie a Muzeului Banatului (1977-1978)*, în *Tibiscus*, 5, 1979, p. 482). Vezi și V. Cedică, *Descoperiri din prima epocă a fierului făcute la Sânnicolau Mare (jud. Timiș) (fragmente ceramice din Colecția Kühn)*, în *AB, S.N.*, 6, 1998, p. 209.

⁵ M. Moga, N. Gudea, *op. cit.*, p. 140-141.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

morminte⁸. Descrierea inventarului și a situației arheologice din necropolă coincide întru-totul cu situația relevată de cercetările arheologice sistematice desfășurate între 1995-2007 (vezi *infra*, fișa sitului Sânnicolau Mare „Seliște”, respectiv Sânnicolau Mare 2).

Fig. 1. Sânnicolau Mare „Seliște” – torsul M5/2007, cu fragmente de sicriu (sec. XVII-XVIII)

⁸ *Ibidem*, p. 141 și urm.

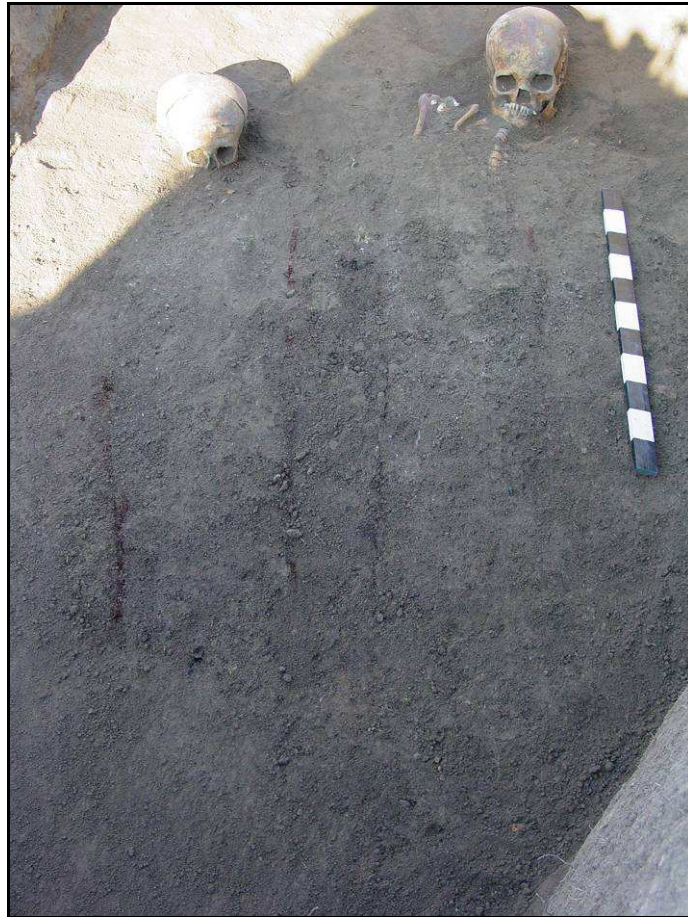

Fig. 2. Sânnicolau Mare „Seliște” – înmormântare dublă în coșciuge de lemn (M7 și M8 / 2007, necropolă medieval-dezvoltată)

Necropola descrisă de cei doi autori nu are nici o legătură cu epoca romană, fiind vorba, probabil, despre morminte databile în evul mediu târziu (sec. XVII-XVIII) sau în evul mediu timpuriu (sec. XII-XIII). În urma a 13 ani de campanii arheologice sistematice (1995-2007), cât și a numeroase cercetări de teren desfășurate în sezoane reci, fără vegetație (decembrie 2005, martie 2006, ianuarie 2007), pe platoul „Seliște” nu s-a descoperit elemente arheologice care să poată fi atribuite cu certitudine epocii romane, aici fiind relevate vestigii databile din preistorie (epoca bronzului) și până în evul mediu târziu. Cărămizile, olanele și mormintele de cărămidă „romane” de pe „Seliște” sunt reprezentate de fragmente de cărămizi medievale care se concentrează în partea de E a platoului, dar care au apărut și în săpăturile arheologice sistematice, fără a avea vreo legătură cu epoca romană.

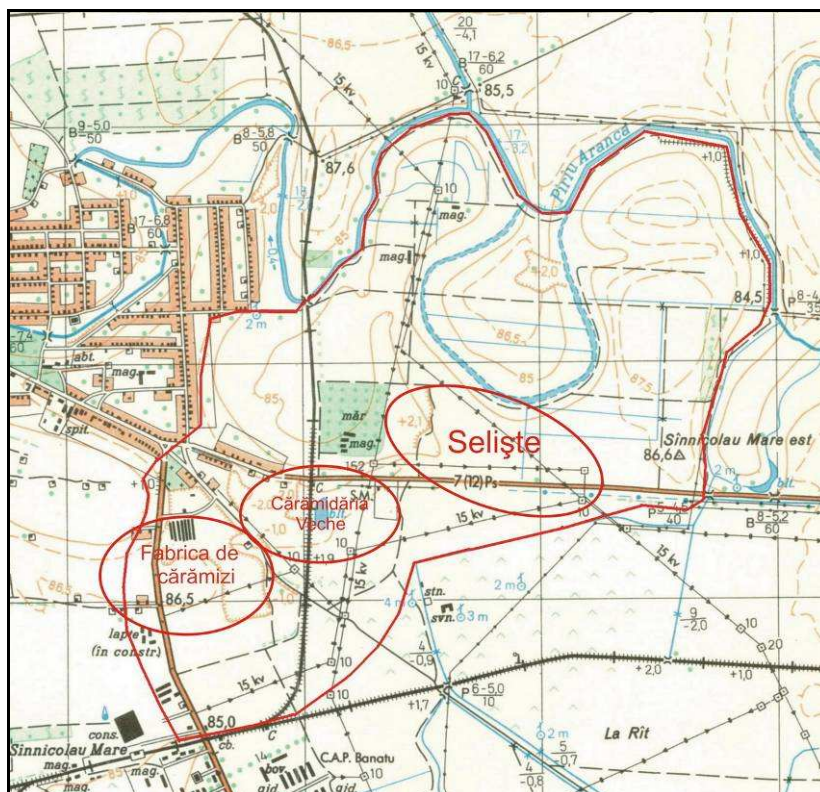

Fig. 3. Amplasamentul punctelor „romane” de la Sânnicolau Mare și limita arealului investigat prin cercetări de teren (*apud* Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

Descoperiri „romane” sunt semnalate și în intravilanul localității, în zona cartierului „Sighet”, dar lipsite de context arheologic, sub forma unor fragmente de inscripții sau tegule, a căror proveniență nu poate fi precizată sau verificată. În literatura de specialitate s-au încetățenit mai multe fragmente de epigrafe și fragmente de ștampile romane, considerate ca provenind de la Sânnicolau Mare⁹. Și în cazul acestor descoperiri lipsește contextul arheologic roman, piesele provenind din descoperiri fortuite, care nu fac dovada existenței unui sit roman, ci a unor piese romane, care putea ajunge aici în varii moduri, atât în Antichitate, cât și în Evul Mediu sau epoca modernă.

Pe baza datelor acumulate în urma unor investigații care s-au întins pe o perioadă de 13 ani (1995-2007), în hotarul localității Sânnicolau Mare nu au fost evidențiate nici un fel de vestigii romane, chiar dacă au fost cercetate locațiile vizate de descoperiri atribuite acestei perioade, atât prin săpături arheologice sistematice, cât și prin cercetări de teren. „Așezarea” și „necropola” romană sunt, evident, confuzii ale literaturii mai vechi, dar care au fost preluate, fără verificare faptică, și de literatura de specialitate ulterioară. Pentru tranșarea definitivă a prezenței romane pe Mureșul Inferior este absolut necesară demararea unor investigații interdisciplinare, prin cercetarea întregului areal vizat. Doar acestea vor fi în măsură să ofere un răspuns ferm și indubitabil, actualele „dovezi” fiind extrem de vulnerabile în a susține prezența romană efectivă în Banatul de câmpie. Cu toate acestea, zona Sânnicolau Mare deține un potențial arheologic extraordinar, care va putea fi pus în valoare de cercetările viitoare, pe terasele Arancai existând, cu siguranță, sute de obiective arheologice. Afirmatia se bazează pe analiza morfologiei favorabile a arealului, pe studiul imaginilor satelitare, al toponimiei (cu numeroase locații cu conotație istorico-arheologică), cât și al analogiei cu descoperiri de teren din regiuni cu un potențial natural net inferior arealului în discuție¹⁰. Nu este exclus, ca în urma unor astfel de investigații să se descopere și situri

⁹ N. Gudea, în I. I. Russu (coord.), *Inscripțiile Daciei Romane. Volumul III: Dacia Superior, 1*, București, 1977, p. 243-249; M. Grec, *Ștampilă tegulară la Sânnicolau Mare*, în *SIB*, 21-22, 1997-1998, p. 249-251.

¹⁰ Reprezentative în acest sens sunt descoperirile de obiective arheologice în urma unor cercetări sistematice de teren efectuate de către membri proiectului *eGISpat Timiș* împreună cu studenții

romane certe, dar până la ora actuală toate descoperirile „romane” din zona Mureșului Inferior sunt guvernate de existența a numeroase incertitudini și ambiguități.

În concluzie apreciem, pe baza informațiilor acumulate, că „așezarea” romană de la Sânnicolau Mare nu există în realitate, iar menținerea acestei poziții în LMI Timiș nu se justifică.

III. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: iulie 2004 – noiembrie 2007.

b. autorii investigațiilor: Dorel Micle, Liviu Măruia, Adrian Cîntar și studenții Ștefan Boldișor și Alice Abagiu.

IV. Bibliografie: -

- Benea, Doina, *Cu privire la granița de sud-vest a Daciei romane. Stadiul cercetărilor românești*, în *Apulum*, 45, 2008, p. 29-51
- Borza, Alexandru, *Banatul în timpul romanilor*, Timișoara, 1943, p. 77-79
- Cedică, Valentin, *Descoperiri din prima epocă a fierului făcute la Sânnicolau Mare (jud. Timiș) (fragmente ceramice din Colecția Kühn)*, în *AB, S.N.*, 6, 1998, p. 209
- Dörner, Egon, *Urme ale legiunii a V-a Macedonica la Aradul Nou?*, în *AMN*, 8, 1971, p. 503-506
- Ferenczi, Istvan, *Opinii vechi și noi în legătură cu drumurile între Dacia, Pannonia și Moesia Superior prin „Barbaricum”*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 111-125
- Grec, Marius, *Ștampilă tegulară la Sânnicolau Mare*, în *SIB*, 21-22, 1997-1998, p. 249-251
- Gudea, Nicolae, în I. I. Russu (coord.), *Inscripțiile Daciei Romane. Volumul III: Dacia Superior*, 1, București, 1977, p. 243-249;
- Gudea, Nicolae; Moțu, Iancu, *Observații în legătură cu istoria Banatului în epoca romană*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 151-202
- Medeleț, Florin, *O descoperire de factură avară de la Sânnicolau Mare (jud. Timiș)*, în *AB, S.N.*, 6, 1998, p. 311, nota 4-6 (cu bibliografia)
- Moga, Marius; Gudea, Nicolae, *Contribuții la repertoriul arheologic al Banatului*, în *Tibiscus*, 4, 1975, p. 140-142
- Timoc, Călin, *Despre navigația fluvială pe Mureș în epoca romană*, în *Studii de Istorie. Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Arad*, 1, 2003, p. 57-58

colaboratori în zona Moșnița Nouă – Moșnița Veche (64 de obiective arheologice), Liebling (75 puncte arheologice); Lipova – Șiștarovăț – Varnița – Ususău – Chesinț (180 de puncte arheologice).

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Așezare medievală; oraș SÂNNICOLAU MARE; "Seliște"; sec. XII – XIII; Epoca medievală timpurie.

b. cod eGISpat 2010: Sânnicolau Mare, Obiectiv 2.

II. Istoricul cercetărilor:

Punctul arheologic în discuție este cunoscut din totdeauna localnicilor ca loc de proveniență a numeroase artefacte. Cu toate acestea, în epoca modernă asupra acestuia s-au iscat dese confuzii, care au fost larg preluate și perpetuate în literatura de specialitate¹ (vezi *supra*, fișa Sânnicolau Mare, Obiectiv 1). În contextul cercetărilor arheologice de teren și al verificărilor colecțiilor lui Ștefan Fulajtâr, în septembrie 1947, Mihail Macrea și Marius Moga întreprind o „campanie” de săpături de două zile pe platoul „Seliște”, descoperind șase morminte de înhumare pe care le atribuie epocii romane. Publicarea, după 30 de ani², a unui raport de o pagină și jumătate cu rezultatele investigațiilor, va „certifica” prezența „romană” la Sânnicolau Mare „Seliște”, informația fiind preluată și perpetuată ca atare în istoriografia de specialitate.

În vara anului 1994 și în primăvara lui 1995, Adrian Bejan întreprinde cercetări arheologice de teren pe „Seliște”, constatând importanța deosebită a punctului arheologic. Astfel, în vara anului 1995 se demarează campaniile de cercetare arheologică sistematică. Timp de 12 ani și pe parcursul a 13 campanii de săpătură, șantierul arheologic de la Sânnicolau Mare „Seliște” a reprezentat șantierul școală al studenților Secțiilor de Istorie, Istorie – Limbă străină, Teologie – Istorie de la Universitatea de Vest din Timișoara. Campaniile de cercetare s-au concretizat prin trasarea a 34 de secțiuni și a zeci de casete adiacente pentru dezvelirea unor complexe arheologice³.

¹ Vezi și discuția la M. Mare, *Banatul între secolele IV-IX*, Timișoara, 2004, p. 62-63.

² M. Moga, N. Gudea, *Contribuții la repertoriul arheologic al Banatului*, în *Tibiscus*, 4, 1975, p. 140-142.

³ Asupra rezultatelor parțiale ale investigațiilor de la Sânnicolau Mare „Seliște” vezi A. Bejan, P. Iambor, Șt. Matei, M. Grec, *Sânnicolau Mare, „Seliște”, jud. Timiș*, în *CCA – campania 1995*, București, 1996, p. 106-107; idem, *Sânnicolau Mare, „Seliște”, jud. Timiș*, în *CCA – campania 1996*, București, 1997, p. 52-53; idem, *Sânnicolau Mare, „Seliște”, jud. Timiș*, în *CCA – campania 1997*, București, 1998, p. 201-202; A. Bejan, M. Grec, *Sânnicolau Mare, „Seliște”, jud. Timiș*, în *CCA – campania 1998*, București, 1999, p. 102-103; idem, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA – campania 1999*, București, 2000, p. 89-90; idem, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA – campania 2000*, București, 2001, p. 222-224; *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA – campania 2001*, București, 2002, p. 282-284; idem, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA – campania 2002*, București, 2003, p. 271-273; A. Bejan, L. Măruia, M. Grec, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA – campania 2003*, București, 2004, p. 294-296; A. Bejan, L. Măruia, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA – campania 2004*, București, 2005, p. 327-329; idem, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA – campania 2005*, București, 2006, p. 316-318; idem, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA – campania 2006*, București, 2007, p. 311-314; A. Bejan, *Cercetările arheologice de la Sânnicolau Mare, Punctul „Seliște”, în SIB*, 26-27, 2002-2003, p. 301-304; A. Bejan, L. Măruia, *Sânnicolau Mare „Seliște”. Campaniile 2005-2006*, în *SIB*, 30-31, 2006-2007, p. 314-319.

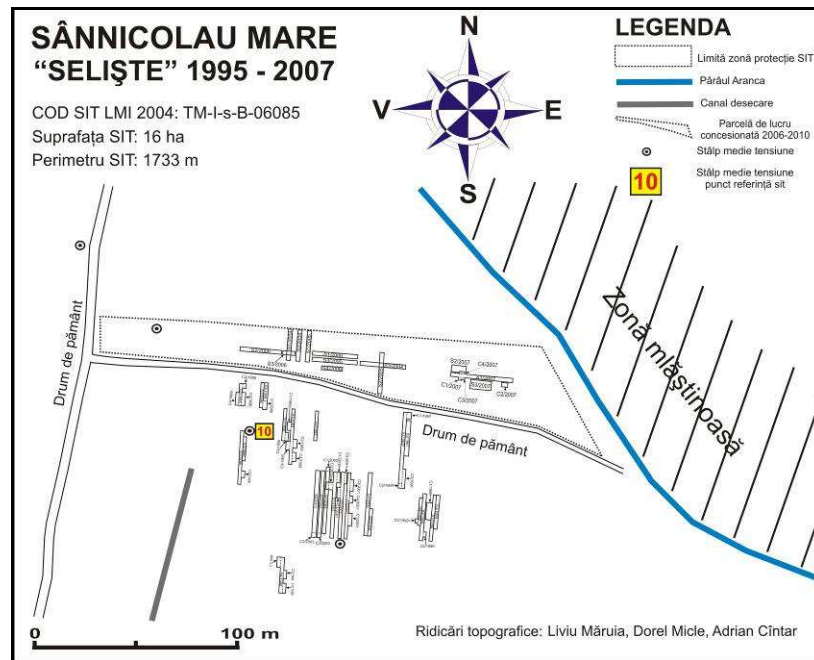

Fig. 1. Plan de situație cu amplasarea secțiunilor și casetelor la Sânnicolau Mare „Seliște” (1995-2007)

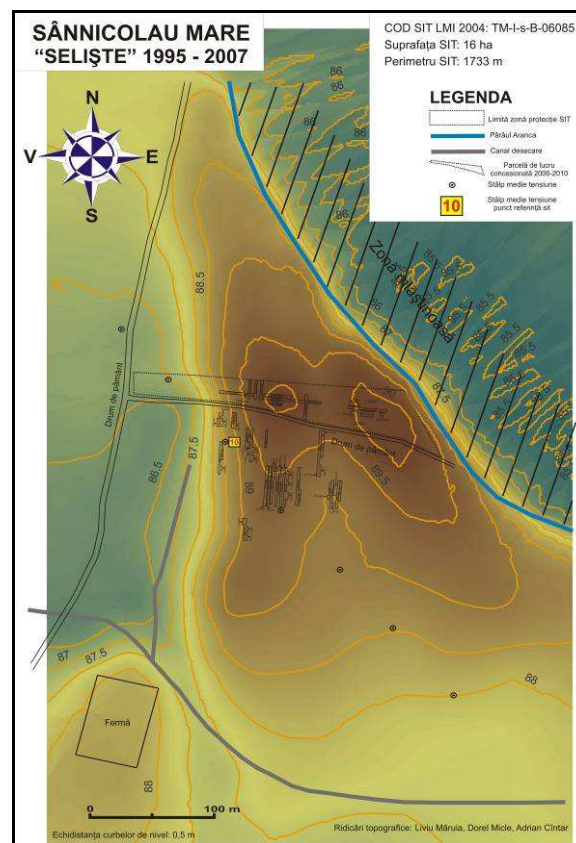

Fig. 2. Plan general de situație cu amplasarea secțiunilor și casetelor la Sânnicolau Mare „Seliște” (1995-2007)

S-a conturat astfel, un sit arheologic de o complexitate deosebită, cu o grosime medie a stratului de cultură de cca. 2 m (sunt sectoare în care stratigrafia depășește 3 m), dezvelindu-se numeroase complexe arheologice databile din epoca bronzului și până în evul mediu târziu (locuințe de suprafață, bordeie, anexe gospodărești, o fântână, ateliere meșteșugărești etc.). Materialul arheologic acumulat în urma campaniilor arheologice succesive este substanțial,

reprezentat îndeosebi din fragmente ceramice (unele piese întregibile), dar și din piese de metal (bronz, fier) sau piatră (râșnițe din tuf vulcanic sau andezit, fragmente mari de micașist etc.), cu diverse tipologii și funcționalități.

O situație aparte este reprezentată de necropolele post-romană (sarmatică) și medievale (timpurii și târzii) din care au fost dezvelite câteva zeci de morminte (majoritatea fără inventar, dar și un mormânt cu un inventar deosebit, cu plăcuțe, pandantive și medalion din aur)⁴.

Densitatea datelor acumulate în urma cercetărilor arheologice sistematice desfășurate între 1995-2007 au impus sistarea lucrărilor după campania anului 2007 spre a se putea procesa și publica impresionantul material faptic sub forma unei lucrări monografice.

În acest context trebuie precizat că publicarea⁵ fragmentului de tegulă romană cu inscripție se încadrează în aceeași ambiguitate care guvernează descoperirile de această perioadă din zona Sânnicolau Mare – Cenad. Piesa îi este semnalată lui M. Grec de către un colecționar local, V. Purcar, acesta afirmând că fragmentul de tegulă „ar proveni” de pe „Seliște”, fără alte indicii suplimentare. Pe baza datelor acumulate de cercetarea arheologică sistematică a sitului, dar și în urma a numeroase cercetări de teren, manifestăm suficiente rezerve privind proveniența exactă a acestui fragment de cărămidă romană. Piesa, fiind vehiculată în mediul colecționarilor are, cu siguranță, o altă origine decât zona „Seliște” de la Sânnicolau Mare.

Ridicarea topografică cu Stația Totală a întregului obiectiv arheologic este efectuată de către membri proiectului *eGISpat Timiș* în ianuarie 2007, iar în avanpremieră campaniei de săpătură din anul 2007, aceeași echipă întreprinde o prospecțiune geofizică a arealului ce urma a fi investigat prin săpătură.

III. Date geografice despre sit:

a. punct: „Seliște”.

b. reper localizare: la 2,38 km ESE de biserica ortodoxă din Sânnicolau Mare; la 6,37 km V de biserica ortodoxă din Saravale și la 205 m N de DJ 682 Sânnicolau Mare – Saravale.

c. reper hidrografic: la 190 m S de versantul stâng al unui braț semifosil al Pârâului Aranca.

d. descriere geografică: situl arheologic ocupă o terasă bine profilată, sub forma unui platou care domină versantul stâng al fostului curs al Pârâului Aranca. Pe latura de NV platoul ia forma unui bot de terasă, cu pante relativ abrupte, dominând cu peste 4 m albia majoră a Arancăi. Poziția naturală favorabilă, ferită de inundații și cu o pânză freatică coborâtă, a fost speculată antropoc, platoul fiind intens locuit din preistorie și până la începuturile epocii moderne. Intervențiile moderne, prin canalizări și săparea unor canale de desecare și drenaj au modificat substanțial peisajul inițial.

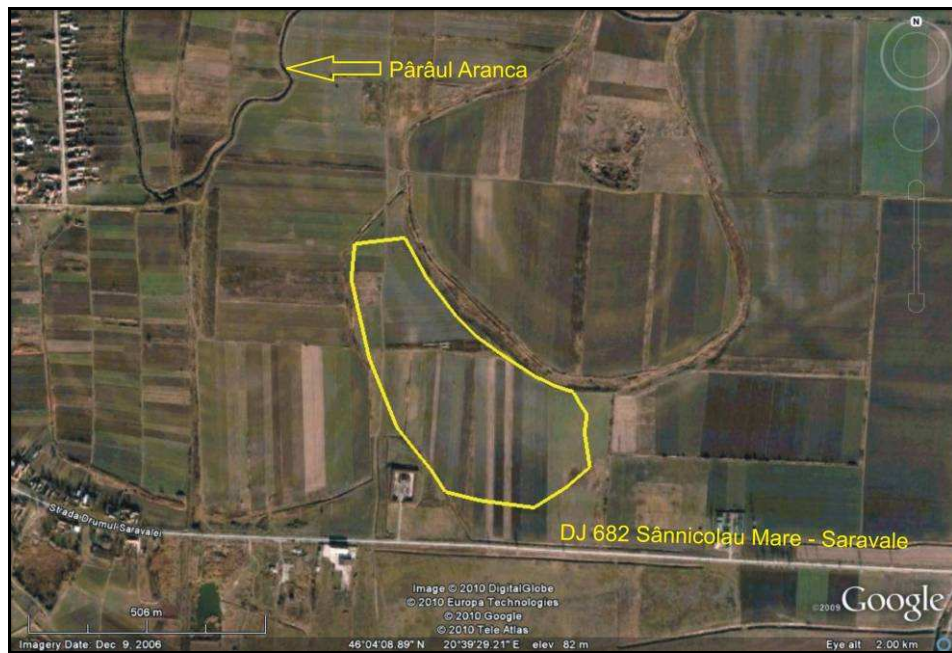
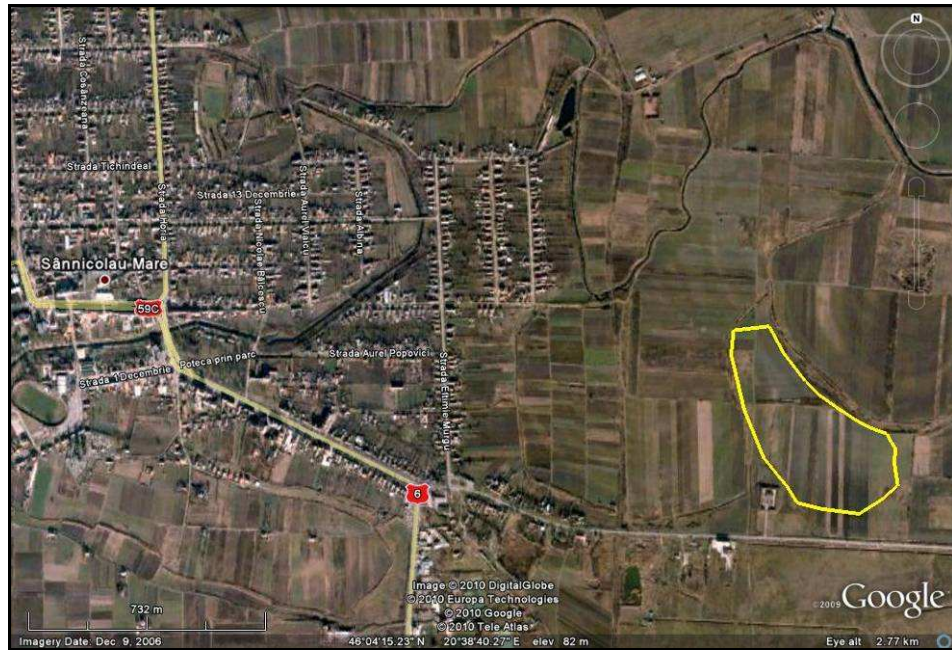
e. coordonate GPS: 46 04 05 N 20 39 26 E; 81,1 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 516759; 164302

g. imagine satelitară cu localizarea obiectivului:

⁴ Descoperirile funerare din intervalul 2004-2005 au fost predate spre analizare și determinare antropologică specialiștilor Facultății de Sociologie – Psihologie, Catedra de Sociologie și Antropologie din Univ. de Vest Timișoara. Vezi și B. Fluțar, *Așezarea și necropola de la Sânnicolau-Mare, studiu istorico-paleoantropologic*, teză de licență (coord. cercetător științific grad II, dr. Eleonora Luca), Timișoara, 2006 (*mms.*).

⁵ M. Grec, *Ștampilă tegulară la Sânnicolau Mare*, în *SIB*, 21-22, 1997-1998, p. 249-251.

h. imagini de suprafață:

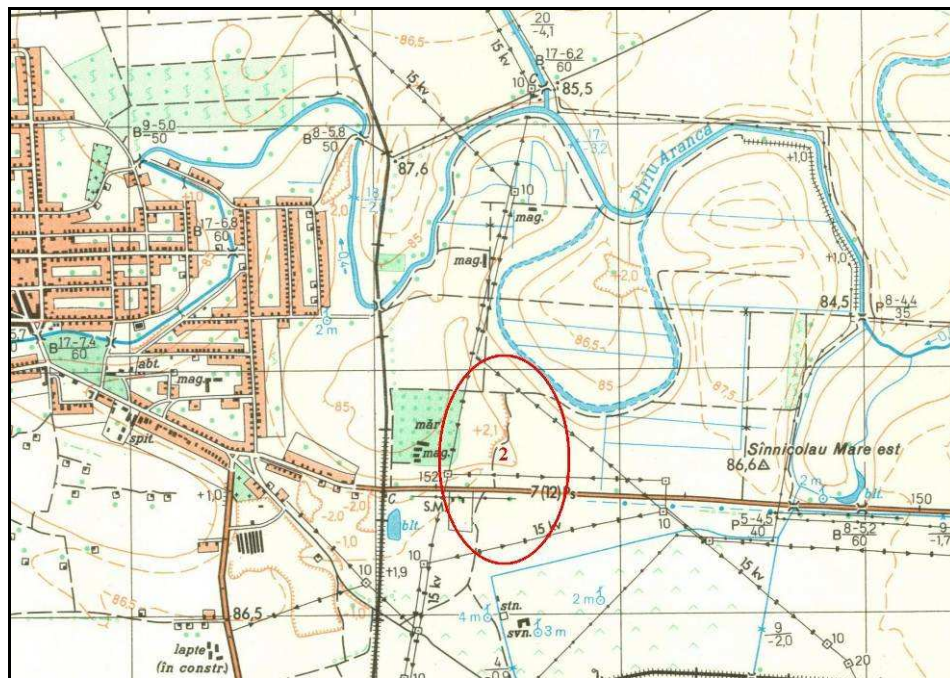

Fig. 3. Limita de N a platoului „Seliște”, Sânnicolau Mare

Fig. 4. Platoul Sânnicolau Mare „Seliște” văzut dinspre NE

i. harta topografică 1:25.000 cu localizarea obiectivului:

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

j. planuri topografice:

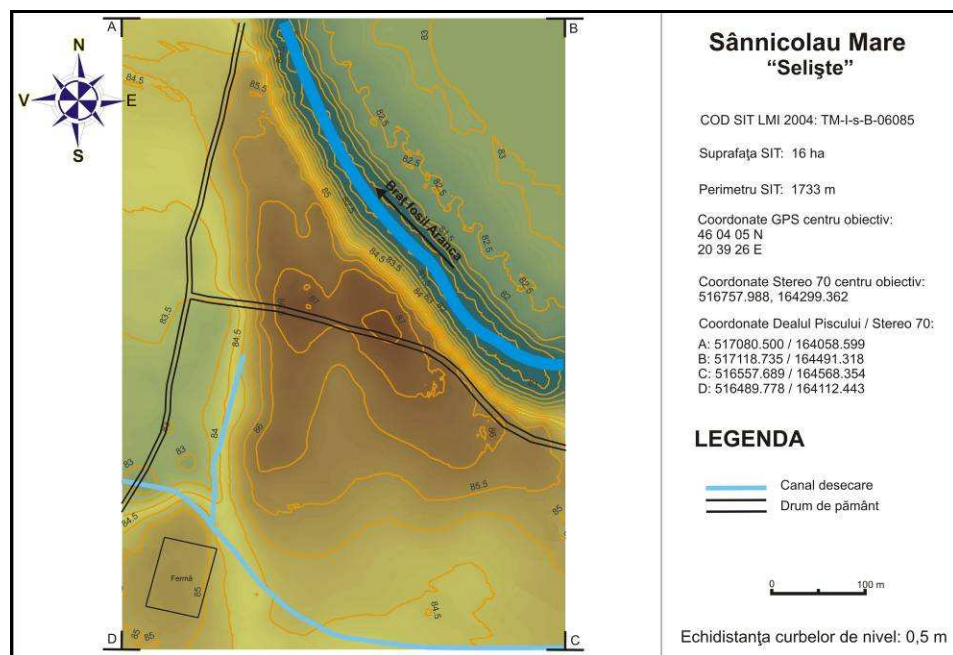

Fig. 5. Planul topografic 2D color, Sânnicolau Mare 2

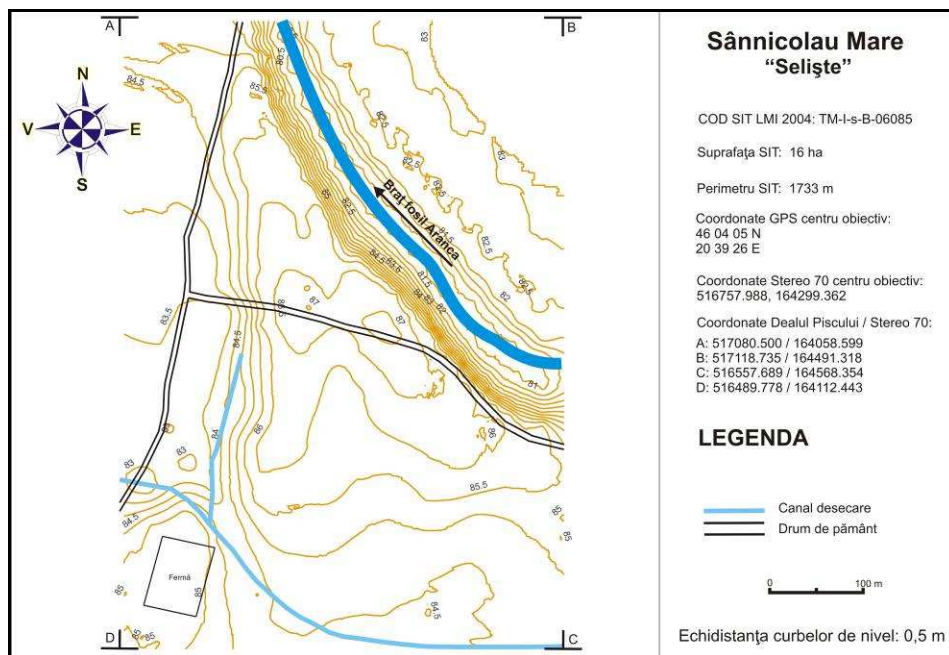

Fig. 6. Planul topografic 2D curbe de nivel, Sânnicolau Mare 2

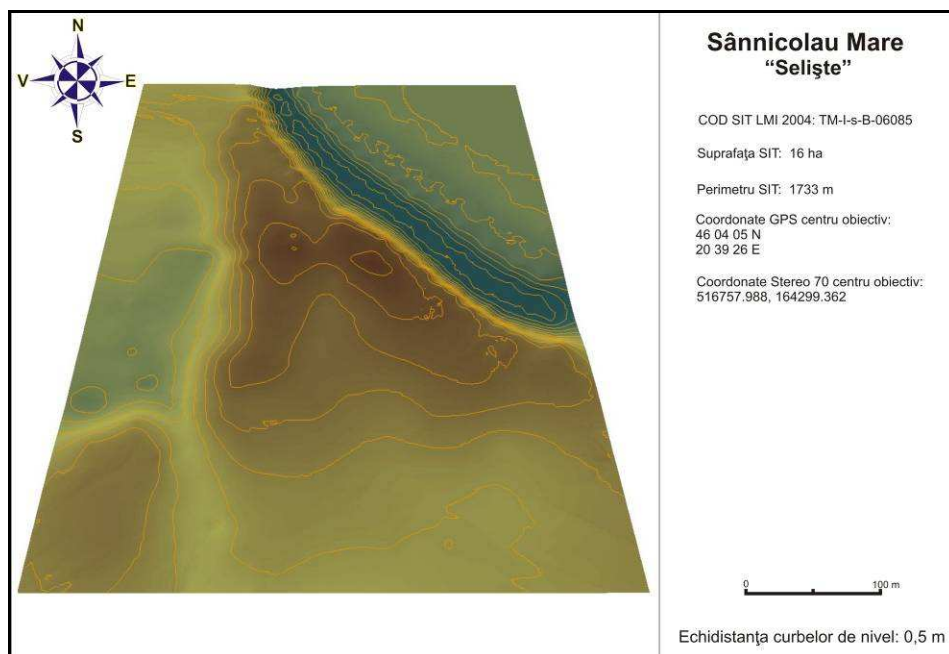
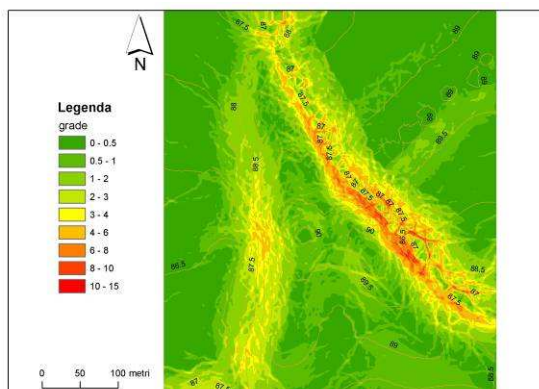
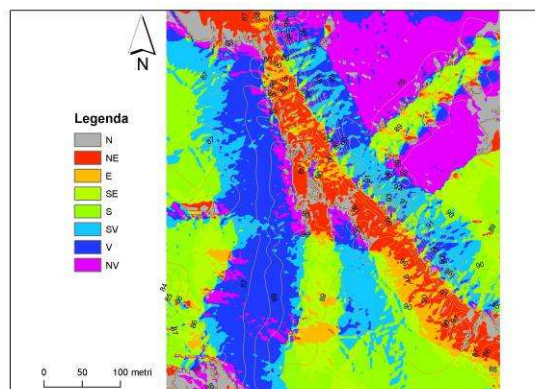

Fig. 7. Planul topografic 3D, Sânnicolau Mare 2

k. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Suportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: așezarea se află localizată pe podul unei terase (mai înalte cu cca. 3 m decât terenul din jur), extinzându-se până pe botul acesteia, din vecinătatea unui braț semifosil al Pârâului Aranca; latura de NE a sitului, care flanchează malul stâng al pârâului, prezintă o pantă de cca. 10 – 15 grade, în ușoară eroziune către N, acolo unde se află botul terasei; latura de V a platoului are o cădere ușoară de pantă de 3 – 6 grade, în schimb, spre S, situl se întinde pe podul terasei, a cărei suprafață este relativ plană, cu pante de maxim 2 grade, insesizabile în teren.

Suportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: aspectul de triunghi isoscel cu vârful către N, face ca terasa să prezinte doar trei laturi, dintre care doar cea dinspre brațul fosil al Arancai să nu poată fi locuită, atât datorită unghiului pantei, cât și datorită expunerii nefavorabile către NE; în schimb laturile de V și S au o expoziție favorabilă, către SE, locuitorii așezării beneficiind de lumină și căldură naturală îndeosebi dimineața; platoul central are și el o expoziție către Soare, cu orientare către SV, benefică locuirii și activităților gospodărești.

IV. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă și necropolă

b. datare: epoca bronzului, epoca post-romană, epoca prefeudală, epoca medieval-timpurie, epoca medieval-dezvoltată, epoca medieval-târzie.

c. material arheologic: cu prilejul ridicării topografice din ianuarie 2007 au fost recoltate doar câteva fragmente arheologice, situl fiind investigat prin campanii de cercetare arheologică sistematică între 1995-2007, materialul arheologic descoperit cu acest prilej fiind impresionant. În contextul de față este prezentat doar un mic lot de piese ceramice recoltate în timpul ridicării topografice cu Stația Totală, constând din: fragmente ceramice tipice desenate (5); fragmente ceramice atipice (6); cute gresie (1); fragment metalic (1).

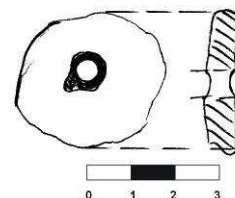
d. fotografii și desene artefacte:

Foto Sânnicolau Mare 2_1 a

Foto Sânnicolau Mare 2_1 b

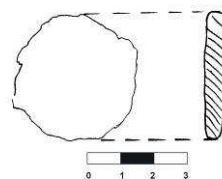
Desen Sânnicolau Mare 2_1

Foto Sânnicolau Mare 2_2 a

Foto Sânnicolau Mare 2_2 b

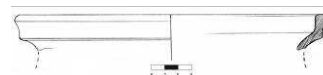
Desen Sânnicolau Mare 2_2

Foto Sânnicolau Mare 2_3 a

Foto Sânnicolau Mare 2_3 b

Desen Sânnicolau Mare 2_3

Foto Sânnicolau Mare 2_4 a

Foto Sânnicolau Mare 2_4 b

Desen Sânnicolau Mare 2_4

Foto Sânnicolau Mare 2_5 a

Foto Sânnicolau Mare 2_5 b

Desen Sânnicolau Mare 2_5

V. Importanța sitului:

a. starea de conservare: medie, situl fiind afectat de lucrările agricole moderne și de cele de desecări și hidroameliorații.

b. stare actuală: teren arabil și pârlăoagă.

c. importanța și relevanța științifică: cele 13 campanii de cercetare arheologică sistematică de la Sânnicolau Mare „Seliște” au relevat existența unui sit arheologic de importanță deosebită, îndeosebi pentru studiul habitatului rural medieval (prefeudal, feudal timpuriu și dezvoltat) din Banatul de câmpie. Informațiile acumulate, în contextul în care vor fi publicate monografic, vor reprezenta un reper important în istoriografia bănățeană de specialitate.

d. importanța turistică: vestigiile arheologice vizibile la suprafața terenului, în stadiul actual de preservare și punere în valoare, nu se pretează includerii în circuite de turism cultural.

e. propunere de restaurare: complexele arheologice descoperite în urma cercetărilor arheologice sistematice nu au impus restaurarea și conservarea lor *in situ*, dar o parte a materialelor arheologice extrase pot fi lesne integrate în colecțiile muzeale locale sau regionale.

VI. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: 18.01.2007.

b. autorii investigațiilor: Dorel Micle, Liviu Măruia, Adrian Cîntar.

VII. Bibliografie:

Bejan, Adrian, *Cercetările arheologice de la Sânnicolau Mare, Punctul „Seliște”, în SIB, 26-27, 2002-2003, p. 301-304*

Bejan, Adrian; Iambor, Petru; Matei, Ștefan; Grec, Marius, *Sânnicolau Mare, „Seliște”, jud. Timiș, în CCA - campania 1995, București, 1996, p. 106-107*

Bejan, Adrian; Iambor, Petru; Matei, Ștefan; Grec, *Sânnicolau Mare, „Seliște”, jud. Timiș, în CCA - campania 1996, București, 1997, p. 52-53*

- Bejan, Adrian; Iambor, Petru; Matei, Ștefan; Grec, Ștefan, *Sânnicolau Mare, „Seliște”, jud. Timiș, în CCA - campania 1997*, București, 1998, p. 201-202
- Bejan, Adrian; Grec, Marius, *Sânnicolau Mare, „Seliște”, jud. Timiș, în CCA - campania 1998*, București, 1999, p. 102-103
- Bejan, Adrian; Grec, Marius, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA - campania 1999*, București, 2000, p. 89-90
- Bejan, Adrian; Grec, Marius, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA - campania 2000*, București, 2001, p. 222-224
- Bejan, Adrian; Grec, Marius, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA - campania 2001*, București, 2002, p. 282-284
- Bejan, Adrian; Grec, Marius, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA - campania 2002*, București, 2003, p. 271-273
- Bejan, Adrian; Măruia, Liviu; Grec, Marius, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA - campania 2003*, București, 2004, p. 294-296
- Bejan, Adrian; Măruia, Liviu, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA - campania 2004*, București, 2005, p. 327-329
- Bejan, Adrian; Măruia, Liviu, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA - campania 2005*, București, 2006, p. 316-318
- Bejan, Adrian; Măruia, Liviu, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”, în CCA - campania 2006*, București, 2007, p. 311-314
- Bejan, Adrian; Măruia, Liviu, *Sânnicolau Mare „Seliște”. Campaniile 2005-2006*, în *SIB*, 30-31, 2006-2007, p. 314-319
- Fluțar, Bogdan, *Așezarea și necropola de la Sânnicolau-Mare, studiu istorico-paleoantropologic*, teză de licență (coord. cercetător științific grad II, dr. Eleonora Luca), Univ. de Vest, Timișoara, 2006 (mms.)
- Grec, Marius, *Ștampilă tegulară la Sânnicolau Mare*, în *SIB*, 21-22, 1997-1998, p. 249-251
- Moga, Marius; Gudea, Nicolae, *Contribuții la repertoriul arheologic al Banatului*, în *Tibiscus*, 4, 1975, p. 140-142

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Cetate de pământ; sat SECEANI; comuna ORȚIȘOARA; sec. XII – XIV; Epoca medievală.

b. cod eGISpat 2010: Seceani, Obiectiv 1.

II. Istoricul cercetărilor:

„Cetatea de pământ” din centrul localității Seceani este unul din cele mai bine păstrate monumente de acest tip de pe teritoriul Banatului dar, cu toate acestea, informațiile istorico-arheologice lipsesc aproape cu desăvârșire. Izvoarele documentare atestă satul Seceani încă de la 1256, când apare în disputele de moștenire din comitatul Cenad. Istoria ulterioară a localității este bine documentată în izvoare, dar nu privește demersul de față¹. Hărțile topografice habsburgice nu figurează explicit o astfel de fortificație la Seceani, deși aceasta este foarte bine păstrată în teren până în ziua de azi. Într-o lucrare despre istoricul cercetărilor de arheologie medievală din Banatul de câmpie, Alexandru Rădulescu menționează² o fortificație de pământ necercetată arheologic și nedată la Seceani. Pe imaginile satelitare și pe ortofotoplanuri, fortificația din această localitate se observă cu mare claritate, astfel încât localizarea sa în teren nu ridică nici un fel de dificultate.

Pornind de la aceste date, în septembrie 2006 membri proiectului *eGISpat Timiș* întreprind cercetările arheologice de teren și efectuează ridicarea topografică cu Stația Totală a fortificației din punctul cunoscut de localnici sub denumirea de „La Cetate”.

III. Date geografice despre sit:

a. punct: „La Cetate”.

b. reper localizare: la 250 m SV de biserica ortodoxă din Seceani; 8, 7 km ENE de biserica ortodoxă din Orțișoara și la 8,2 km V de biserica ortodoxă din Fibiș.

c. reper hidrografic: la 200 m V de versantul stâng al obârșiei Pârâului Valea Zorilor.

d. descriere geografică: din punct de vedere geografic, situl arheologic este amplasat la limita morfologică dintre Câmpia Înaltă a Vingăi și Dealurile Lipovei, ocupând interfluviul proeminent de la obârșiile pâraielor Valea Zorilor și Valea Ronului (din confluența acestora rezultă Pârâul Valea Viilor, afluent stânga al Pârâului Apa Mare). Fortificația de pământ are o bună perspectivă spre VNV, înspre latura vestică a Dealurilor Lipovei.

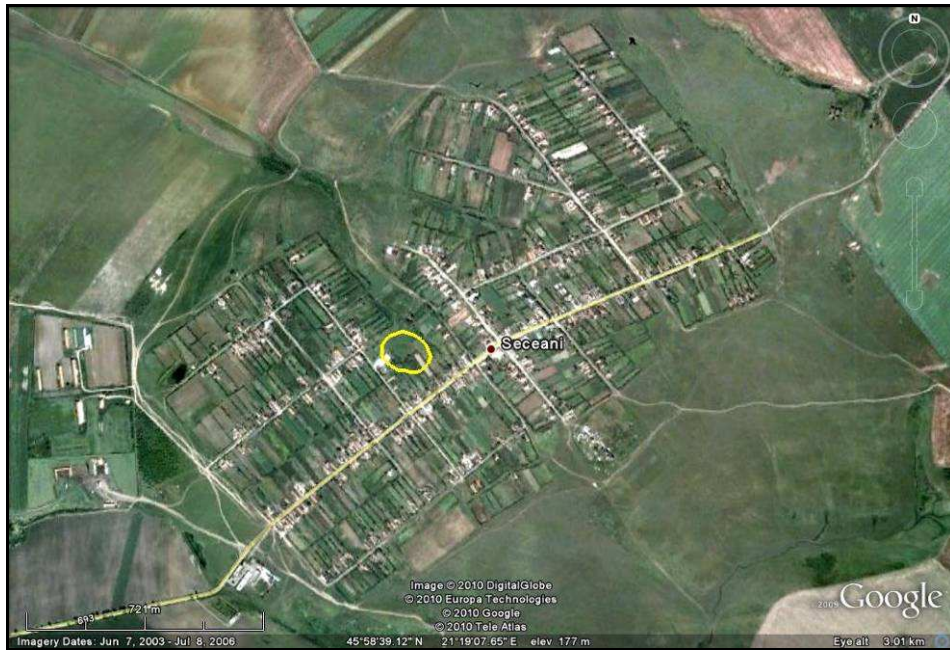
e. coordonate GPS: 45 58 38 N; 21 19 03 E; 170 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 504079; 214749.

g. imagine satelitară cu localizarea obiectivului:

¹ Asupra subiectului, vezi D. Țicu, *Geografia ecleziastică a Banatului Medieval*, Cluj Napoca, 2007, p. 216 (cu bibliografia); Al. Rădulescu, *Istorie și demografie în Banatul otoman (1552-1716) – realități și ipoteze*, în D. Benea (red.), *Vilaietul Timișoarei (450 de ani de întemeiere a pașalâcului)*, Timișoara, 2002, p. 77 (cu bibliografia).

² Al. Rădulescu, *Cercetări de arheologie medievală în Banatul de Câmpie. Scurt istoric*, în *SIB*, 23-25, 1999-2001, p. 67.

h. imagini de suprafață:

Fig. 1. Valea Zorilor văzută de pe fortificația de pământ

Fig. 2. Platoul central al fortificației văzut dinspre N

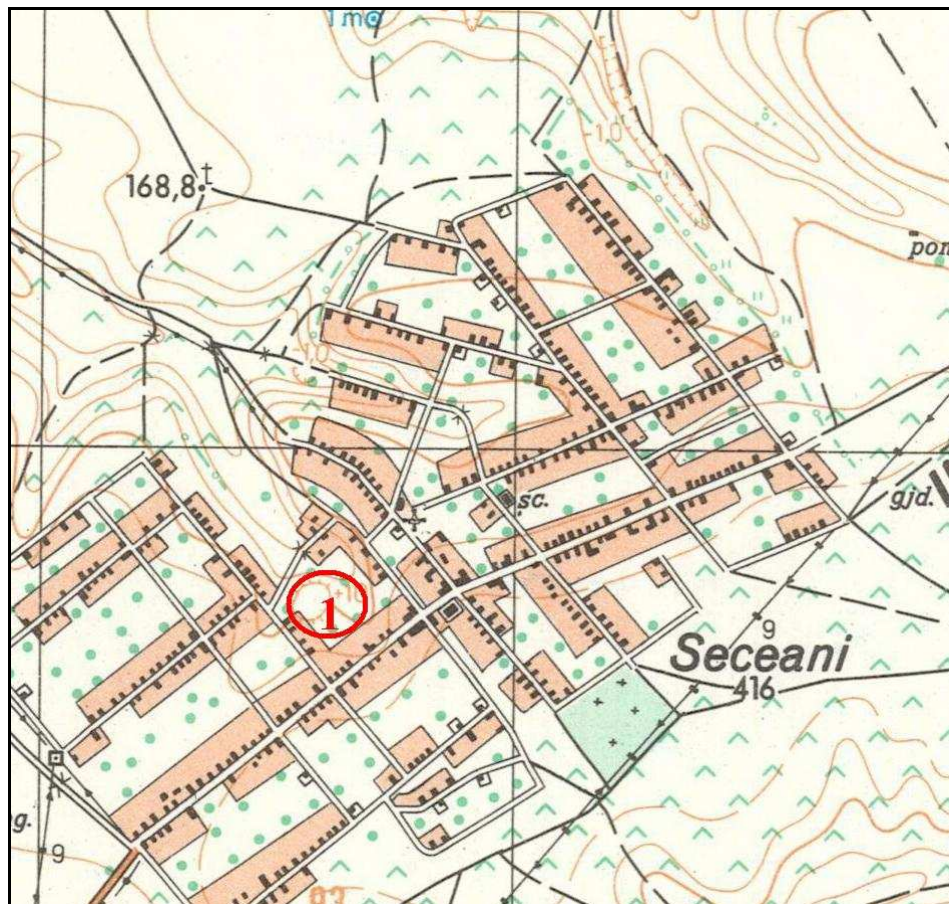

Fig. 3. Sistemul de fortificare de pe latura de NV

Fig. 4. Situl Seceani „La cetate” văzut dinspre V

i. harta topografică 1:25.000 cu localizarea obiectivului:

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

j. planuri topografice:

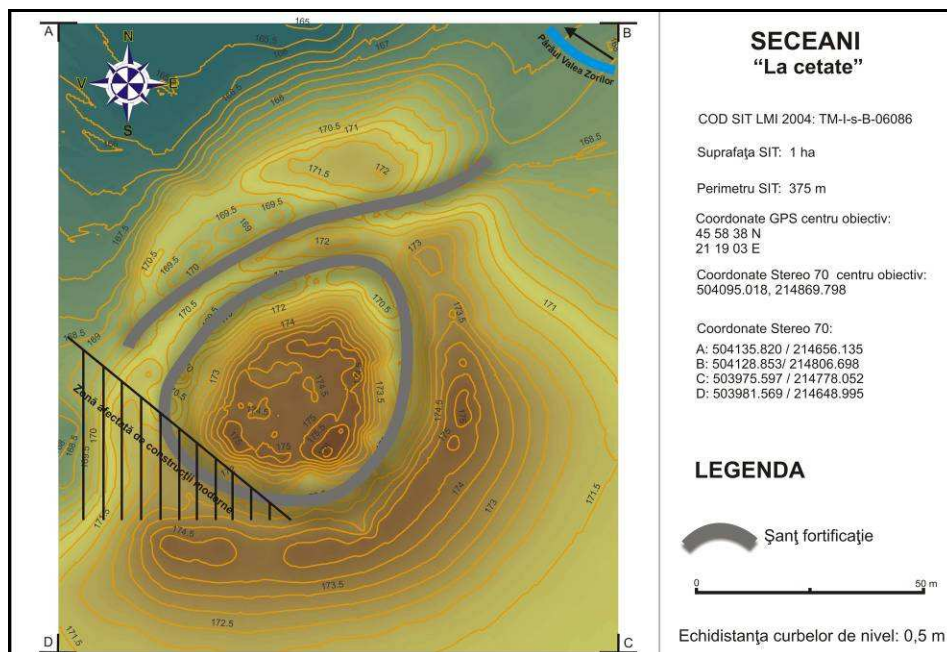

Fig. 5. Planul topografic 2D color, Seceani 1

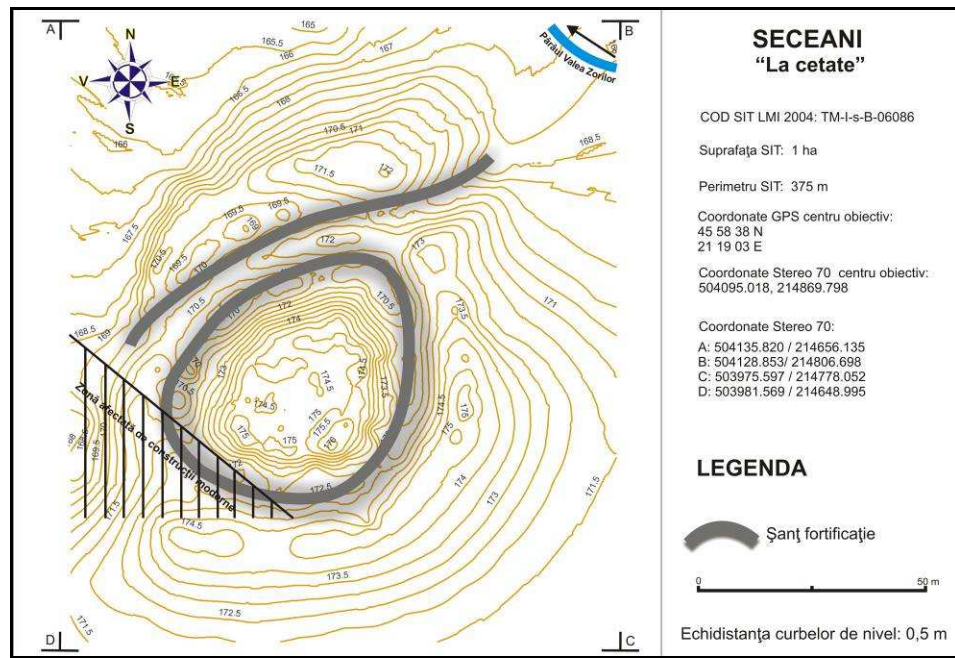

Fig. 6. Planul topografic 2D curbe de nivel, Seceani 1

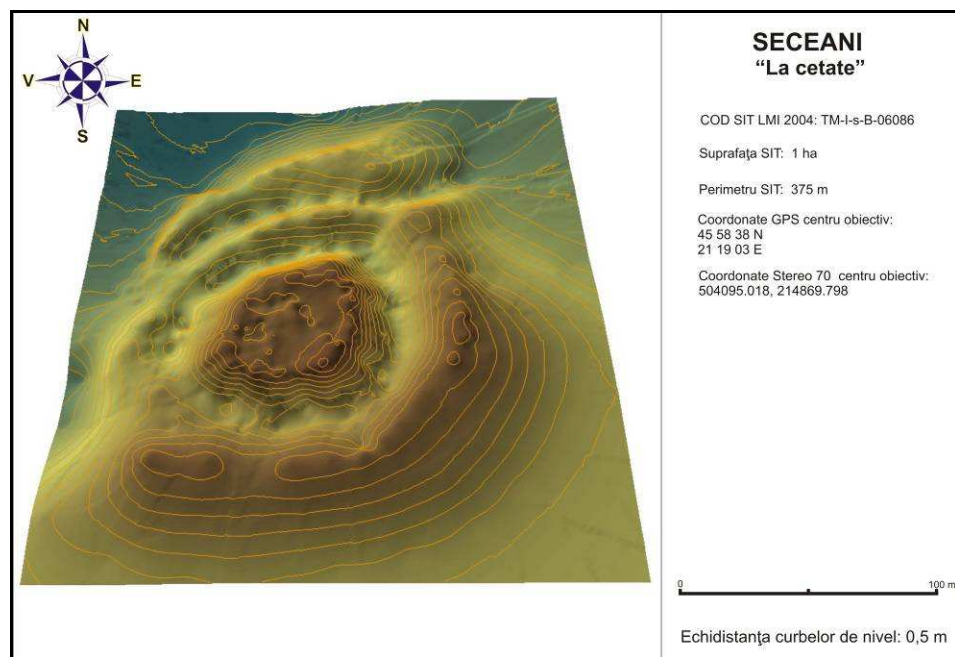
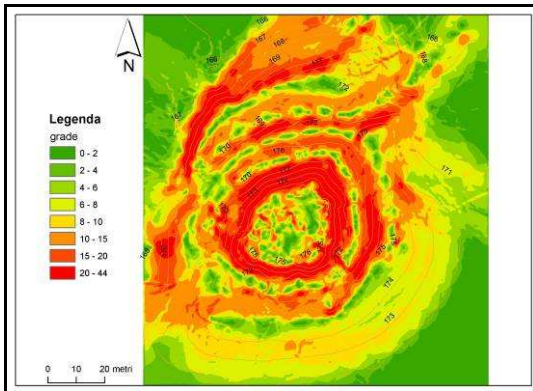
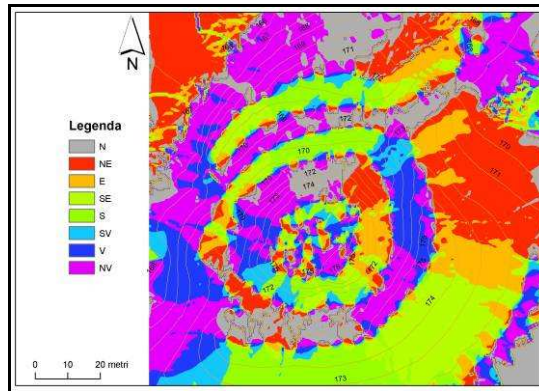

Fig. 7. Planul topografic 3D, Seceani 1

k. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Supportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: fortificația ocupă interfluviiu proeminent de la obârșiile pâraielor Valea Zorilor și Valea Ronului, cu puternice căderi naturale de pantă, pe laturile de NV, SV și SE, cuprinse între 20 și 44 grade, ideale prin caracteristicile geo-strategice pe care le conferă; platoul central al fortificației este puternic bulversat de braconajul arheologic, în schimb șanțurile și valurile de apărare din sistemul defensiv, păstrează pantele antropice, foarte puțin colmatate și aplatizate, cu valori de cca. 20 – 30 de grade.

Supportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: obiectivul în discuție, având prin excelență rol geo-strategic, nu a ținut cont de parametrul morfometric *expoziție*; sistemul de apărare, însă, este bine evidențiat de expoziția față de Soare, indicând traiectul acestuia, lucru ilustrat de opoziția celor două pante (interior-exterior), muchiile culorilor reliefând aliniamentul traiectelor de elevație maximă (val) și minimă (șanț) a fortificației.

IV. Date istorice despre sit:

a. tip sit: fortificație circulară de pământ.

b. datare: lipsa oricăror investigații arheologice nu permite stabilirea epocii de edificare a fortificației, dar periegheza amănunțită efectuată în arealul din jurul monumentului a relevat existența unor fragmente ceramice medieval dezvoltate și târzii. Este foarte posibil ca fortificația de pământ de la Seceani „La cetate” să fie o fortificație medievală, dar a cărei datare mai precisă, în stadiul actual al investigațiilor, nu poate fi precizată.

c. material arheologic: în momentul cercetărilor arheologice de teren (periegheze) efectuate cu ocazia ridicării topografice a sitului s-au recoltat de la suprafața terenului sporadice fragmente ceramice medieval-dezvoltate și târzii, descoperite îndeosebi în grădinile localnicilor de pe latura de E, S și V a fortificației. În interiorul acesteia, în condițiile în care suprafața terenului este înierbată, nu au putut fi surprinse artefacte arheologice. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (7); fragmente ceramice tipice nedesenate (3); fragmente ceramice atipice (9); fragmente chirpic (4); fragmente material litic (2); fragmente osoase (1).

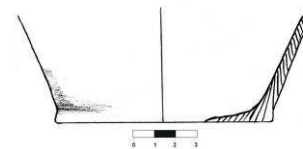
d. fotografii și desene artefacte:

Foto Seceani 1_1 a

Foto Seceani 1_1 b

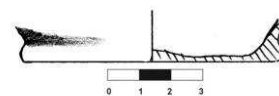
Desen Seceani 1_1

Foto Seceani 1_2 a

Foto Seceani 1_2 b

Desen Seceani 1_2

Foto Seceani 1_3 a

Foto Seceani 1_3 b

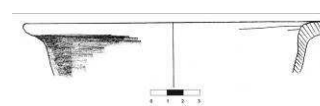
Desen Seceani 1_3

Foto Seceani 1_4 a

Foto Seceani 1_4 b

Desen Seceani 1_4

Foto Seceani 1_5 a

Foto Seceani 1_5 b

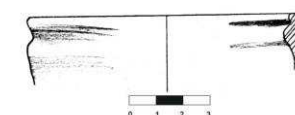
Desen Seceani 1_5

Foto Seceani 1_6 a

Foto Seceani 1_6 b

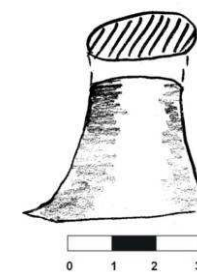
Desen Seceani 1_6

Foto Seceani 1_7 a

Foto Seceani 1_7 b

Desen Seceani 1_7

V. Importanța sitului:

a. starea de conservare: foarte bună, dar platoul central este afectat de intervențiile căutătorilor de comori. De asemenea, pe latura de SV a fortificației s-a construit o clădire din beton care afectează parțial șanțul din acest sector. Șanțul sudic al fortificației a fost

transformat în groapă de gunoi de către localnicii care au grădinile și dependențele casnice în preajmă. Se impune, cu stringență, luarea unor măsuri ferme de igienizare și protejare a monumentului, spre a se evita distrugerea sa accelerată.

b. stare actuală: teren în paragină, groapă de gunoi, zonă afectată de construcții, grădini particulare.

c. importanța și relevanța științifică: fortificația de pământ de la Seceani „La cetate”, așa cum precizăm și mai sus, este una dintre cele mai reprezentative astfel de monumente de pe teritoriul Banatului. Faptul că nu există încă nici un fel de investigație arheologică în acest punct impiedică asupra precizării funcționalității (fortificație cu rost strict militar, biserică fortificată?), elementelor morfo-structurale sau a datării precise (evul mediu?). Cu toate acestea, „cetatea” de la Seceani este un monument arhitectonic, posibil medieval, deosebit de important și căruia doar demararea unor campanii de investigații sistematice în viitor îi vor putea preciza elementele definitorii.

d. importanța turistică: situl arheologic de la Seceani „La cetate” are de partea sa aproape toate avantajele spre a putea fi integrat în circuite de turism cultural: accesibilitate facilă (în mijlocul localității moderne, la doar 10 km de E 671 Timișoara – Arad) și mult mai aproape de traseul viitoarei autostrăzi; elemente morfo-structurale vizibile în teren (valurile și șanțurile adiacente au adâncimi de până la 4 m); posibilități de cazare la hoteluri sau pensiuni din regiune; apropierea de alte obiective de interes turistic (Cornești „Iarcuri”, spre exemplu). Singurul element care contravine posibilității de integrare actuală în circuitele de turism cultural este dat de lipsa investigațiilor științifice care să poată preciza „povestea” sitului.

e. propunere de restaurare: demararea unor campanii de cercetare sistematică va fi în măsură să precizeze dacă elementele arhitectonice descoperite se pretează restaurării și conservării *in situ*.

VI. Perieghetză:

a. data cercetărilor de teren: 17.09.2006.

b. autorii investigațiilor: Dorel Micle, Liviu Măruia, Mircea Ardelean și studentul Matei Cosmin

VII. Bibliografie:

- Rădulescu, Alexandru, *Cercetări de arheologie medievală în Banatul de Câmpie. Scurt istoric*, în *SIB*, 23-25, 1999-2001, p. 67
- Rădulescu, Alexandru, *Istorie și demografie în Banatul otoman (1552-1716) – realități și ipoteze*, în D. Benea (red.), *Vilaietul Timișoarei (450 de ani de întemeiere a pașalâcului)*, Timișoara, 2002, p. 77
- Țeicu, Dumitru, *Geografia ecleziastică a Banatului Medieval*, Cluj Napoca, 2007, p. 216

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Așezare; sat aparținător STANCIOVA; oraș RECAȘ; "Grădiște"; mil. VI a. Chr.; Paleolitic.

b. cod eGISpat 2010: Stanciova, Obiectiv 2.

II. Istoricul cercetărilor:

„Așezarea paleolitică” (mileniul VI î. Hr.!) din punctul „Grădiște” de la Stanciova este, din nou, un sit care a generat dificultăți în identificarea informațiilor. Încă de la început frapează două elemente din descrierea listei oficiale a siturilor arheologice ale județului Timiș: toponimul „Grădiște” care, în general, este denumirea generică pentru cetăți, fortificații, puncte arheologice vizibile în teren prin elemente morfo-structurale evidente pentru localnici; atribuirea cronologică (mileniul VI î. Hr.) nu aparține sub nici o formă epocii paleolitice (vezi situațiile similare de la Izvin „După Vii”, Unip „Dealul Cetățuica”, Unip „Oceala”). Verificarea minuțioasă a bibliografiei de specialitate și discuțiile purtate cu specialiști în domeniu nu au putut evidenția absolut nici o informație despre vreun sit arheologic la Stanciova și, cu atât mai puțin, despre o „așezare paleolitică”.

Pornind de la aceste informații, în noiembrie 2007 membri proiectului *eGISpat Timiș* întreprind informări și verificări la fața locului. Toponimul „Grădiște” este binecunoscut localnicilor din Stanciova, care plasează aici o „cetate turcească”. La 01.11.2007 se realizează ridicarea topografică cu Stația Totală a fortificației medievale din punctul „Grădiște”, acesta fiind, de fapt, „așezarea paleolitică” de la Stanciova. Rațiunea și motivele pentru care în LMI Timiș este menționat în acest punct un sit paleolitic ne depășesc puterea de înțelegere, fortificația medievală fiind cât se poate de evidentă. Cercetările arheologice de teren efectuate în bazinul Văii Pârâului Gherteamoș (sectorul Stanciova amonte – „Grădiște” amonte) au evidențiat alte patru așezări deschise multistratificate (post-romane, medieval-timpurii, medieval-dezvoltate și târzii), unele deosebit de importante, dar nu și vreo stațiune paleolitică.

III. Date geografice despre sit:

a. punct: „Grădiște”.

b. reper localizare: la 2,33 km NE de biserica ortodoxă din Stanciova; la 3,8 km SE de biserica ortodoxă din Nadăș și la 5,8 km SV de biserica ortodoxă din Hodoș.

c. reper hidrografic: la 50 m E de versantul stâng al Pârâului Gherteamoș.

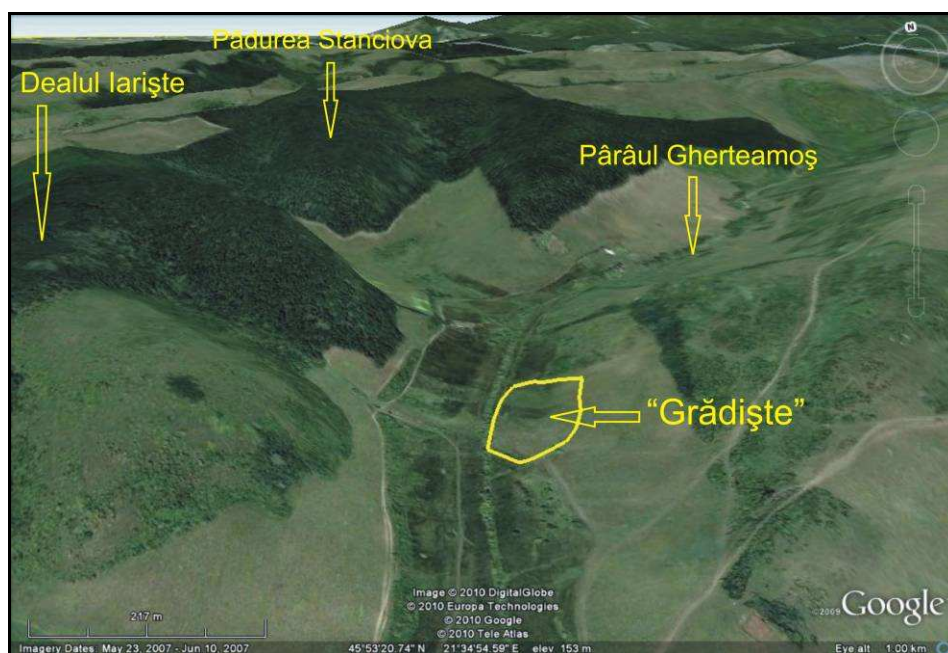
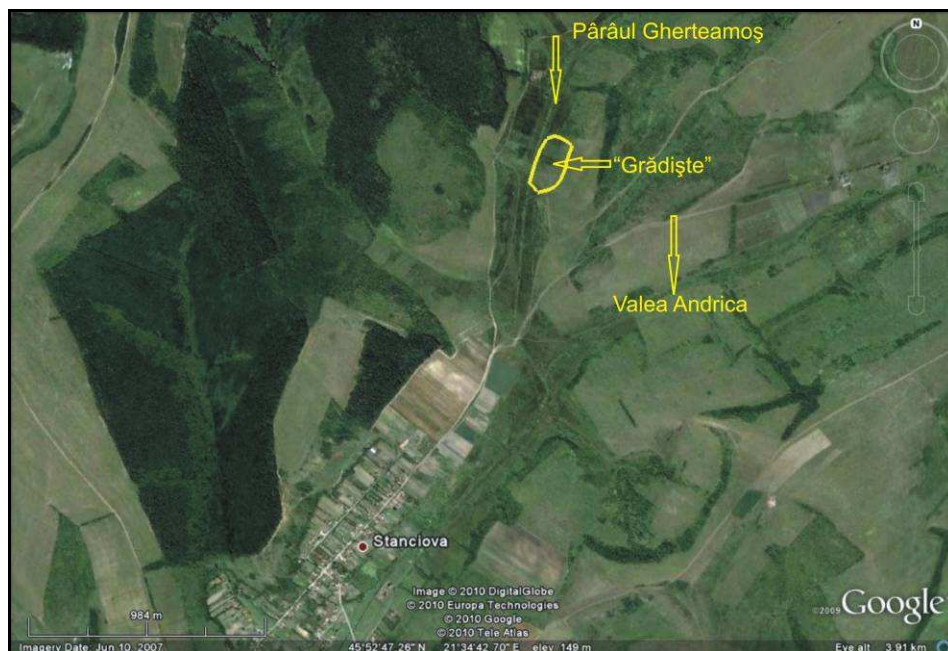
d. descriere geografică: situl este amplasat pe terasa inferioară de pe versantul stâng al cursului superior al Pârâului Gherteamoș, la poalele versantului de NV al Dealului Andrica (235,4 m altitudine), subunitate a Dealurilor Lipovei și este reprezentat de o fortificație patrulateră cu colțurile rotunjite, din pământ, vizibilă în teren, și de așezarea civilă dispusă pe laturile de E și NE ale acesteia. Fortificația, cu o suprafață de cca. 35 x 35 m, este înconjurată pe laturile de N, E și S de un șanț cu o adâncime păstrată de cca. 0,5 m. Înspre latura vestică fortificarea cu ajutorul șanțului era inutilă datorită configurației terenului, în acest sector fiind o cădere de pantă destul de accentuată înspre Pârâul Gherteamoș. Fortificația este dispusă pe un bot de terasă, ridicat cu cca. 8 m deasupra luncii inundabile a pârâului sus-menționat, dominând această luncă pe o lungime de cca. 2 km atât în aval cât și în amonte. Dealul Andrica se ridică deasupra sa cu cca. 50 m diferență de nivel, fortificația având exclusiv rolul de a controla accesul pe drumul care merge de-a lungul Pârâului Gherteamoș înspre culmea principală a Dealurilor Lipovei, cu legături înspre Hodoș și Comeat. Pentru a spori eficiența acestui punct fortificat, deasupra acestuia, înspre nord, pe două promontorii dispuse cu cca. 40 m diferență de nivel mai sus decât fortificația, se aflau probabil două puncte de observație, cu largă vizibilitate asupra arealului din jur (înspre SV, de-a lungul Văii Gherteamoșului vizibilitate până la Herneacova, înspre N și E până spre culmile care formează structura centrală a Dealurilor Lipovei). Cele două puncte sunt reprezentate de existența a două platforme plate pe care puteau fi amplasate foioare de supraveghere. Înspre latura de S, la cca. 50 m de șanțul fortificației se află un izvor cu debit semnificativ, utilizat și astăzi. Pe întreaga suprafață a fortificației sunt numeroase fragmente ceramice, bucăți de râșniță din tuf vulcanic și fragmente de bazalt (nu este exclus, ținând cont de multitudinea de material litic, ca fortificația să fi avut și structură din piatră). În partea de N și NE a fortificației, pe pantele Dealului Andrica, dominând fortificația, se găsește o întinsă așezare deschisă contemporană acesteia. Așezarea speculează topografia locului, fiind amplasată într-un sector de tasare a versantului, cu expunere sud-vestică, dar ferită de vânturi. Materialele ceramice

sunt răspândite pe o suprafață de 250 x 400 m. Actualmente fortificația și așezarea deschisă adiacentă sunt acoperite de pășune, răvășită de mistreți.

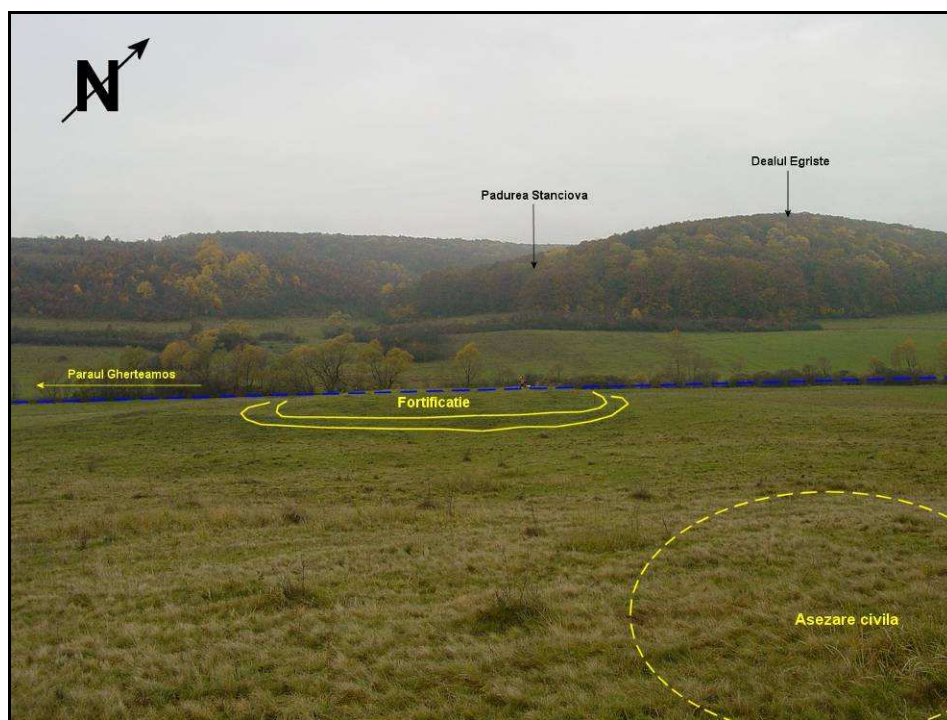
e. coordonate GPS: 45 53 09 N 21 34 55 E; 145,5 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 493032; 234913.

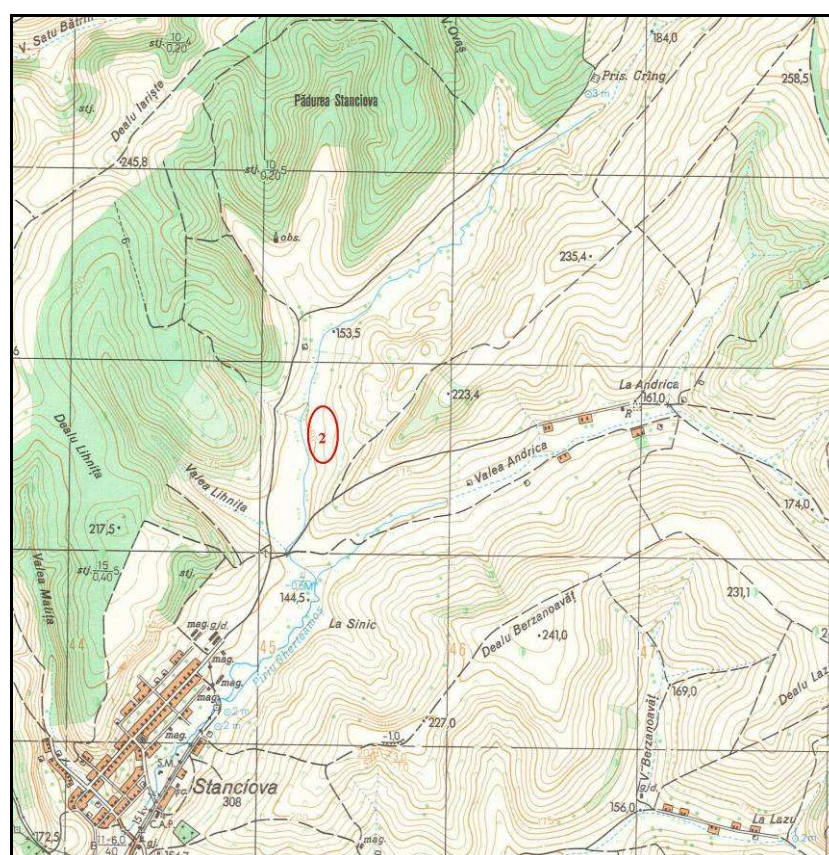
g. imagine satelitară cu localizarea obiectivului:

h. imagini de suprafață:

i. harta topografică 1:25.000 cu localizarea obiectivului:

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

j. planuri topografice:

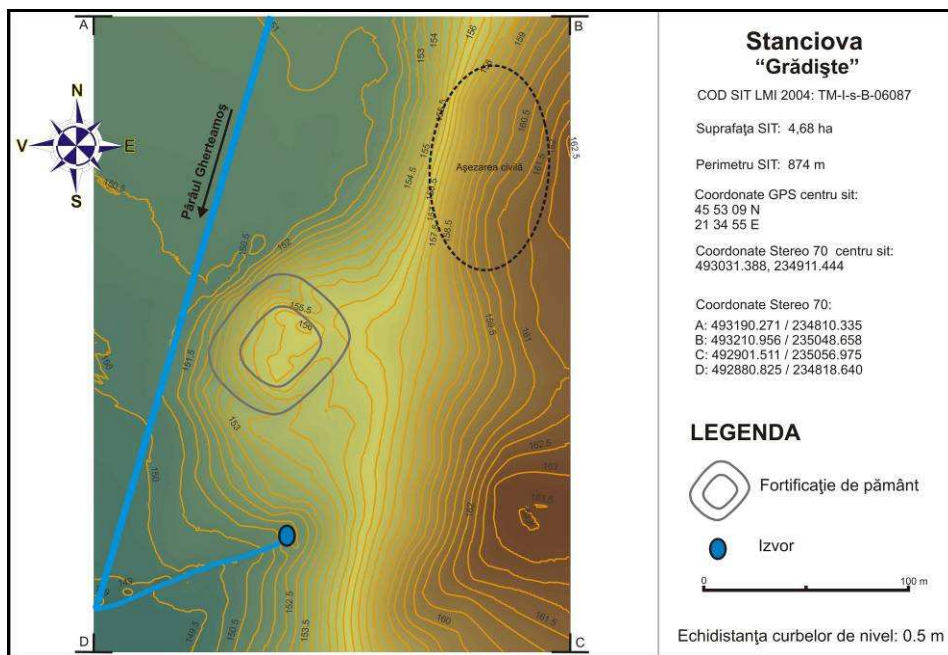

Fig. 1. Planul topografic 2D color, Stanciova 2

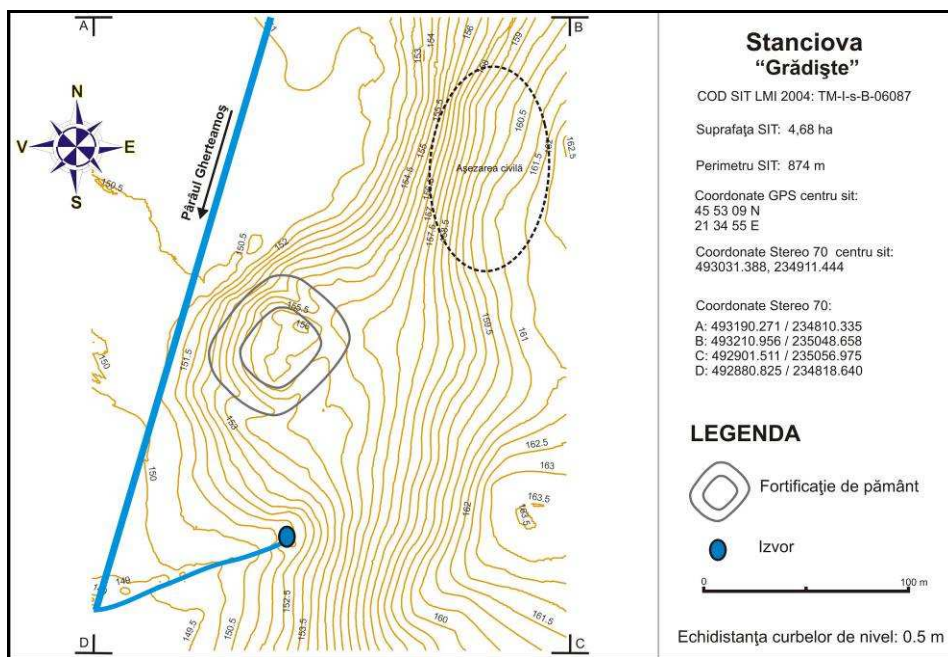

Fig. 2. Planul topografic 2D curbe de nivel, Stanciova 2

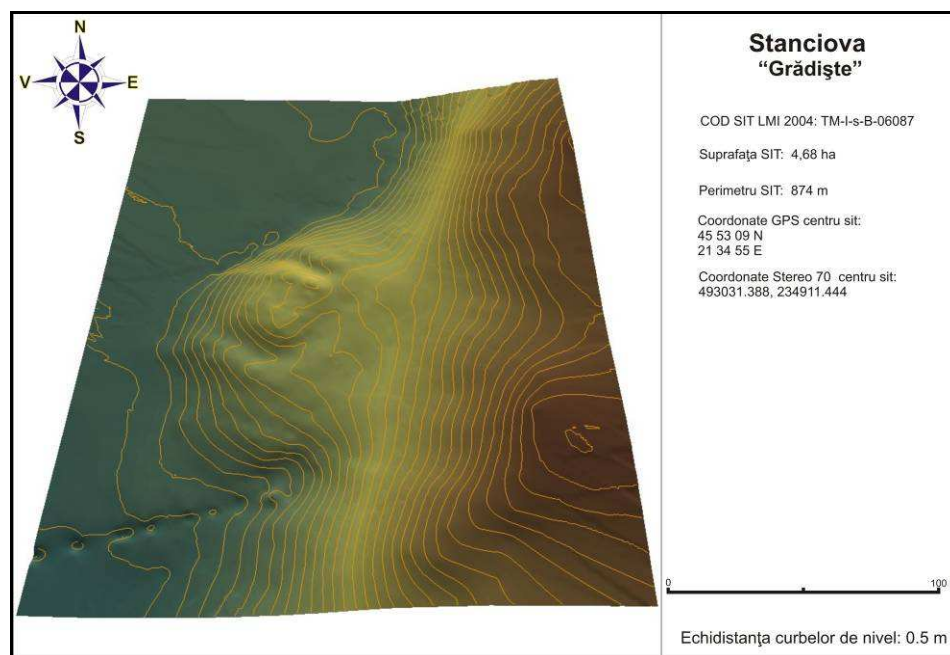
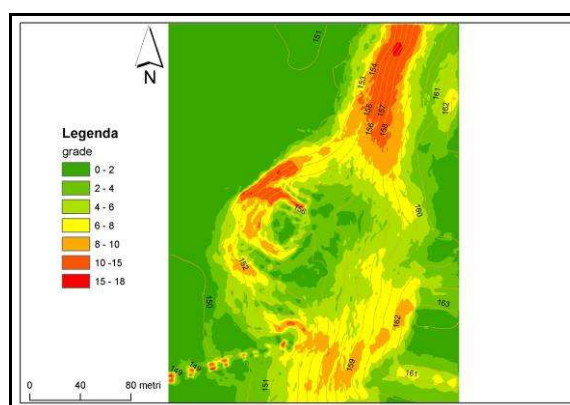
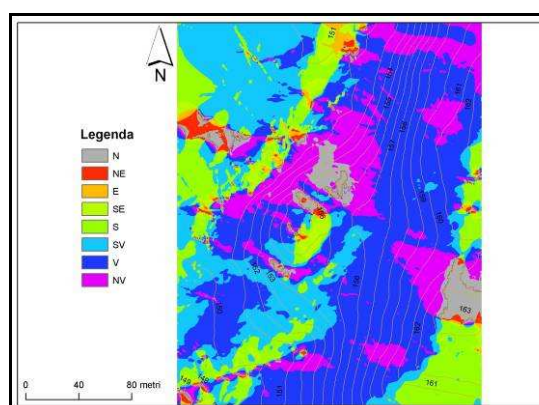

Fig. 3. Planul topografic 3D, Stanciova 2

k. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Suportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: obiectivul este amplasat pe terasa inferioară de pe versantul stâng al cursului superior al Pârâului Gherteamoș, la poalele versantului de NV al Dealului Andrica, fortificația aflându-se la 6 m altitudine relativă deasupra albiei majore a pârâului și la 7 m altitudine relativă sub terasa mediană a dealului menționat, pe care se află localizată așezarea civilă; întreaga platformă a terasei pe care se află fortificația are o cădere de pantă naturală, către NE, NV și SV, de cca. 6 – 10 grade; valul și șanțul de apărare sunt, în parte, colmatate și aplatizate, păstrând doar în latura de NV și NE, o pantă de cca. 10 – 15 grade, în timp ce pe latura de SE valul și șanțul sunt aproape șterse; platforma incintei fortificației este aproape plană, cu o pantă de maxim 2 grade, insesizabilă în teren; terasa mediană a dealului, pe care se află așezarea

Suportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: fortificația și așezarea de la Stanciova sunt dispuse la poalele Dealului Andrica, ce are o orientare, în acest sector, pe aliniamentul SV – NE; ca rezultat al acestei situații, întreaga pantă a dealului, pe care se află și cele două obiective arheologice, are o expoziție față de Soare, către V și NV, irelevantă pentru fortificație dar oarecum atipică pentru așezarea civilă; ținând cont, însă, de orientarea naturală a văii, de avantajele geo-strategice ale acesteia, precum și de existența celor două terase naturale ale dealului, speculate de fortificație și de așezare, la care se adaugă existența în imediata vecinătate a acestor, pe latura de S, a unui izvor permanent și cu debit constant, avem ansamblul factorilor care au prevalat în fața parametrului

civilă, prezintă o pantă naturală accentuată morfometric *expoziție*, în alegerea acestei locații. către NV, de cca. 8 – 15 grade.

IV. Date istorice despre sit:

a. tip sit: fortificație de pământ și așezare deschisă.

b. datare: preistorie, epoca medieval-timpurie și dezvoltată.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au descoperit sporadice fragmente ceramice medieval-dezvoltate și numeroase fragmente de blocuri de bazalt, utilizate probabil la anumite elemente structurale ale fortificației. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (5); fragmente ceramice tipice nedesenate (2); fragmente ceramice atipice (34); fragmente material litic (1).

d. fotografii și desene artefacte:

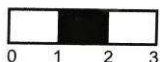

Foto Stanciova 2_1 a

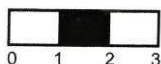

Foto Stanciova 2_1 b

Desen Stanciova 2_1

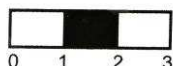

Foto Stanciova 2_2 a

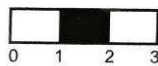
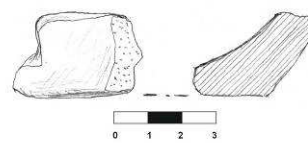

Foto Stanciova 2_2 b

Desen Stanciova 2_2

Foto Stanciova 2_3 a

Foto Stanciova 2_3 b

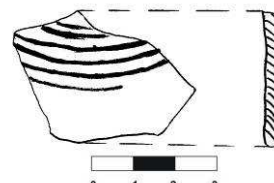
Desen Stanciova 2_3

Foto Stanciova 2_4 a

Foto Stanciova 2_4 b

Desen Stanciova 2_4

Foto Stanciova 2_5 a

Foto Stanciova 2_5 b

Desen Stanciova 2_5

V. Importanța sitului:

a. starea de conservare: foarte bună.

b. stare actuală: pășune.

c. importanța și relevanța științifică: fortificația medievală de pământ de la Stanciova „Grădiște” se înscrie, și ea, în categoria fortificațiilor de acest tip de pe teritoriul județului Timiș (vezi cazurile similare de la Alioș „Cetatea turcească”, Seceani „La Cetate”, Mașloc „Șanțul Turcilor”, Sânaandrei „Cetățuica” etc.), asupra sa lipsind orice fel de studiu. Inexistența cercetărilor împiedică în precizarea funcționalității (fortificație cu rol strict militar, biserică fortificată ?), a elementelor morfostructurale (fortificație exclusiv din lemn și pământ sau s-a utilizat și piatră ?). De asemenea, datarea mai exactă a fortificației și a așezării deschise adiacente nu poate fi precizată în absența unor investigații arheologice.

Obiectivul arheologic, dată fiind starea de conservare bună și inexistența unor obstacole naturale sau antropice (arbori sau arbuști, ziduri) se pretează lesne unor investigații arheologice non-invazive (prospecțiuni geofizice, tomografie electrică, GPR). Acestea vor putea furniza date importante privind structura fortificației și a complexelor arheologice, în avanpremiera unor eventuale investigații prin săpătură.

d. importanța turistică: fortificația medievală de la Stanciova „Grădiște” este amplasată într-un cadru natural deosebit de pitoresc al Dealurilor Lipovei. Accesul relativ facil până în Stanciova, cât și existența în zonă a numeroase variante turistice, reprezintă avantaje extraordinare care ar putea fi speculate în viitor.

e. propunere de restaurare: doar demararea unor campanii de cercetare arheologică sistematică va fi în măsură să precizeze dacă complexele arheologice dezvelite se pretează unor acțiuni de restaurare, conservare și integrare în circuite de turism cultural.

VI. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: 01.11.2007.

b. autorii investigațiilor: Dorel Micle, Liviu Măruia și studenții Lucian Vidra, Oana Borlea, Alice Abagiu.

VII. Bibliografie: -

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Așezare sat UNIP; comuna SACOȘU TURCESC; "Oceala" mil. VI a. Chr.; Paleolitic.

b. cod eGISpat 2010: Unip, Obiectiv 6.

II. Istoricul cercetărilor:

În cazul acestui obiectiv arheologic de la Unip (com. Sacoșu Turcesc, jud. Timiș), LMI Timiș 2004 furnizează două informații eronate: toponimul „Oceala” este, în mod real, „Ocoale”, iar atribuirea cronologică paleoliticului din mileniul VI î. Hr. (!) nu are nici o legătură cu realitatea istorică. Singura sursă bibliografică referitoare la acest obiectiv este reprezentată informația sumară din repertoriului lui Fl. Medeleț și I. Bugilan¹ (vezi *supra*, fișa Unip 2 pentru citatul extins). Materialul cartografic avut la dispoziție (hărțile militare habsburgice, hărțile topografice 1:25.000, edițiile 1962 și 1975) nu furnizează date despre toponimul respectiv.

Pornind de la aceste informații lacunare, în august 2007, membri proiectului *eGISpat Timiș* încep documentarea la fața locului, purtând discuții cu autoritățile locale de la primăria comunei Sacoșu Turcesc, discuții care restrâng arealul de investigare. Localnicii din Unip desemnează prin toponimul „Ocoale” un areal vast, de câteva zeci de hectare, amplasat între meandrele fosile ale fostului curs al Pârâului Pogăniș. De fapt, „Ocoalele” sunt aceste brațe fosile, extrem de numeroase între Icloda și Unip. Apărea evident că situl „paleolitic” la care face referire LMI Timiș putea fi un obiectiv important, poate chiar o fortificație „ascunsă” între aceste brațe fosile. Pentru a identifica punctul respectiv s-a impus demararea unei periegeze sistematice, care se putea realiza doar într-un sezon rece, fără vegetație. În consecință, în noiembrie 2007 echipa revine în teren și investighează un areal vast, descoperind 11 obiective arheologice, databile din neolitic și până în evul mediu târziu, dar nu și vreo stațiune paleolitică. Pe baza experienței acumulate în studiul altor „așezări paleolitice” din LMI Timiș reiese cât se poate de clar că sub această atribuire culturală a fost disimulat, posibil cu bună știință, un obiectiv arheologic din cu totul altă perioadă. Dintre obiectivele arheologice descoperite la Unip „Ocoale” se detașează, prin densitatea și extensia artefactelor ceramice, o așezare deschisă multistratificată (post-romană, medieval-timpurie și medieval-dezvoltată). În lipsa altor indicii, se consideră că acest obiectiv **ar putea fi** cel la care face referire LMI Timiș 2004, în consecință efectuându-se ridicarea topografică cu Stația Totală. Materialul arheologic substanțial recoltat de la suprafața terenului cu acest prilej (la momentul respectiv – noiembrie 2007 – arăturile de toamnă scosese o importantă cantitate de fragmente ceramice) este, din păcate, rățacit în etapele ulterioare de procesare. La revenirea pe sit, în mai 2010, terenul era pârlogit și acoperit cu o abundentă vegetație ierboasă, care nu a permis decât recoltarea unor sporadice fragmente ceramice, majoritatea atipice.

III. Date geografice despre sit:

a. punct: „Ocoale”.

b. reper localizare: la 1,32 km SE de biserica ortodoxă din Unip; la 3,65 km SV de biserica ortodoxă din Uliuc și la 3,2 km VNV de biserica ortodoxă din Icloda.

c. reper hidrografic: la 250 m V de versantul stâng al Pârâului Pogănișul Mort.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă o terasă bine profilată, care domină versantul stâng al cursului, actualmente fosil, al Pârâului Pogăniș. Pe latura sudică a sitului există un izvor, amplasat la baza terasei, care asigură o sursă permanentă de apă. Peisajul inițial a fost substanțial modificat în epoca modernă prin lucrările de îmbunătățiri funciare, latura de V a obiectivului fiind afectată de construirea unui canal de desecare.

e. coordonate GPS: 45 38 47 N 21 20 34 E; 91 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 467263; 215143.

g. imagine satelitară cu localizarea obiectivului:

¹ Fl. Medeleț, I. Bugilan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 175.

h. imagini de suprafață:

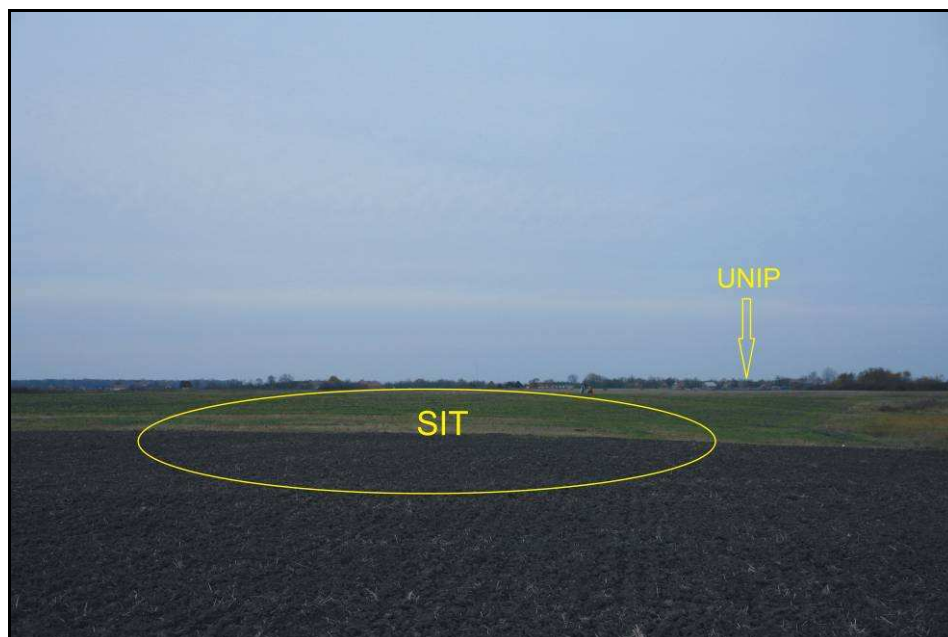
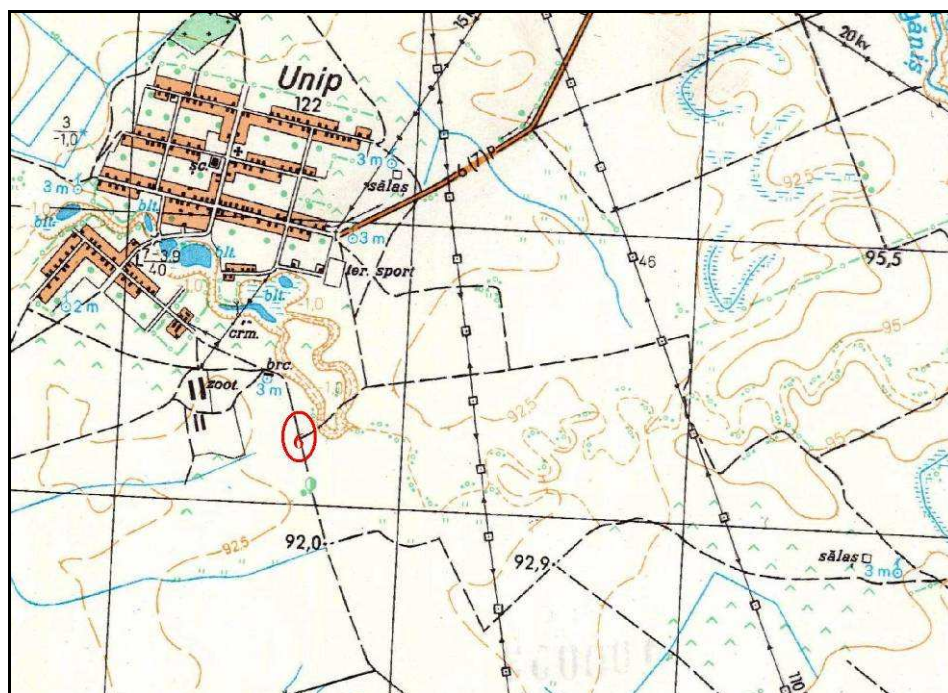

Fig. 1. Situl Unip „Ocoale” văzut dinspre S

i. harta topografică 1:25.000 cu localizarea obiectivului:

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

j. planuri topografice:

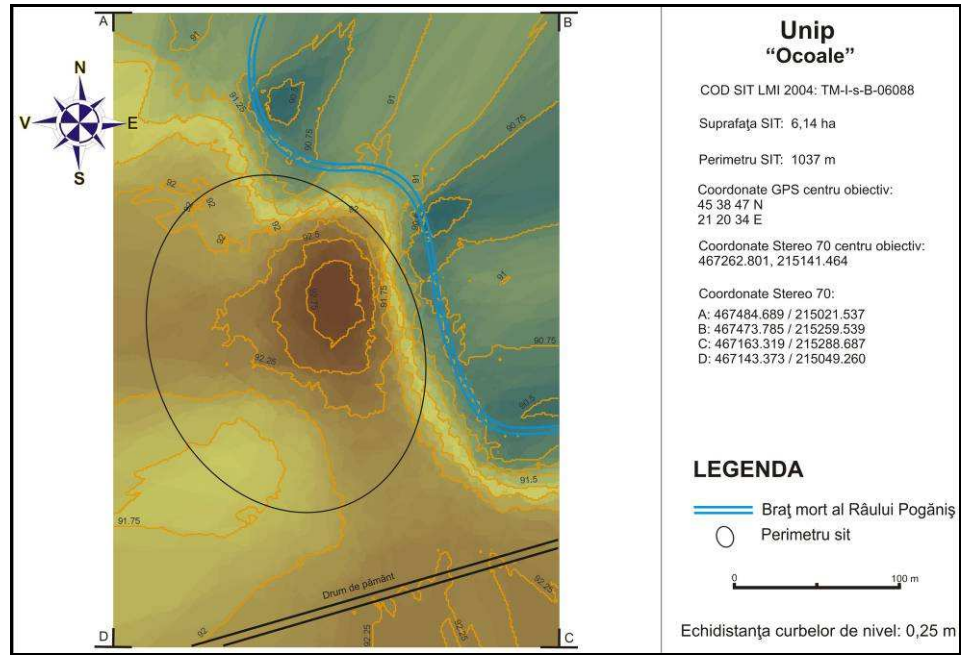

Fig. 2. Planul topografic 2D color, Unip 6

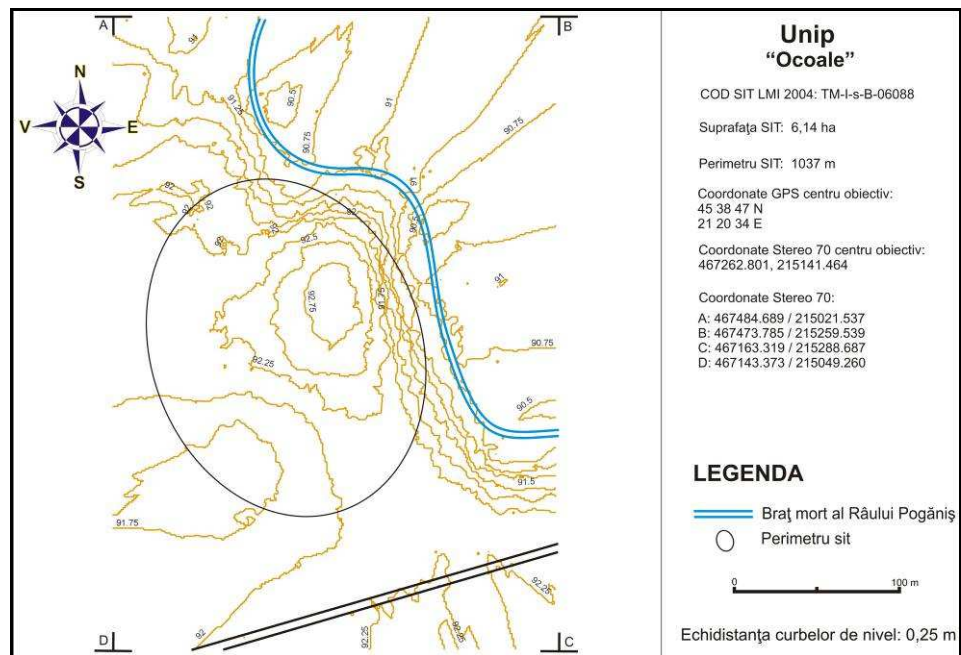

Fig. 3. Planul topografic 2D curbe de nivel, Unip 6

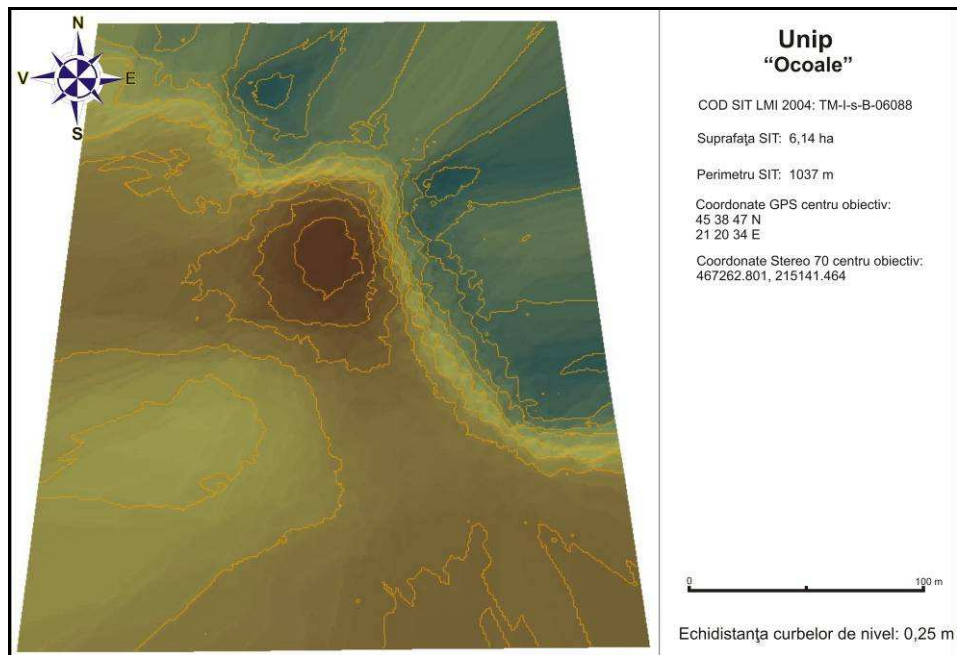
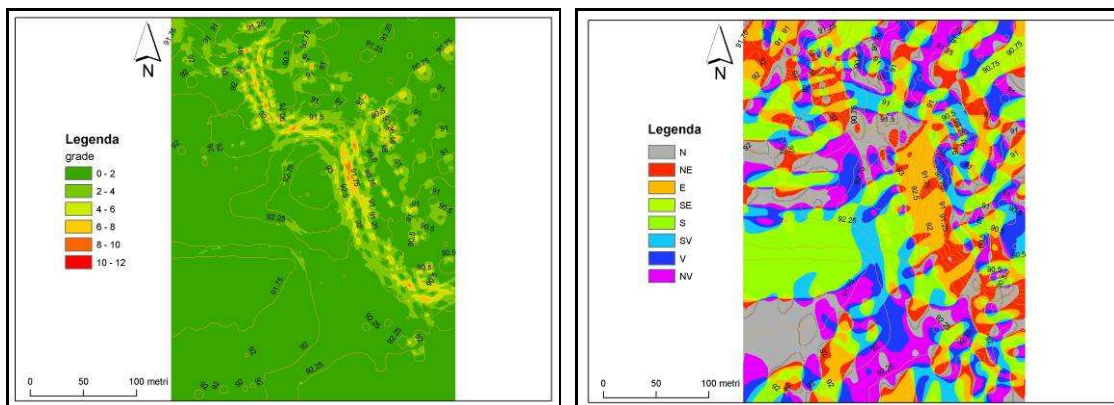

Fig. 4. Planul topografic 3D, Unip 6

k. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Suportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: așezarea se află pe un bot de terasă din versantul stâng al Pârâului Pogănișul Mort, mai înaltă cu cca. 2 m față de talvegul pârâului; platoul central ocupat de așezare este aproape plat, cu o pantă insesizabilă de cel mult 2 grade; laturile de N și E ale sitului prezintă o ușoară pantă în cădere către albia pârâului, de cca. 4 – 8 grade (doar local 10 – 12 grade).

Suportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: deoarece așezarea se găsește pe un bot de terasă ușor bombat, se poate observa că zona cea mai favorabilă, d.p.d.v. al expoziției față de Soare, se afla pe latura de S și SE, unde locuitorii puteau beneficia de lumină și căldură naturală; în condițiile în care suprafața sitului este destul de mică (6 ha) și puternic aplatizată ca urmare a agriculturii intensive, este greu de spus care a fost rolul factorului *expoziție* în alegerea locației așezării.

IV. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: epoca post-romană, medieval-timpurie și medieval-dezvoltată.

c. material arheologic: cercetările de teren desfășurate în perioade cu vegetație uscată (noiembrie 2007) au relevat existența unui bogat material arheologic, reprezentat din

fragmente ceramice post-romane, medieval timpurii și medieval dezvoltate, cât și din fragmente de râșnițe din tuf vulcanic și fragmente de cărămidă medievală. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (5); fragmente ceramice atipice (22).

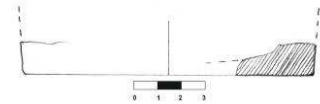
d. fotografii și desene artefacte:

Foto Unip 6_1 a

Foto Unip 6_1 b

Desen Unip 6_1

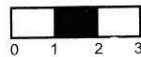

Foto Unip 6_2 a

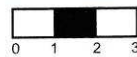
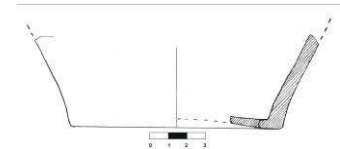

Foto Unip 6_2 b

Desen Unip 6_2

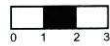

Foto Unip 6_3 a

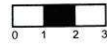
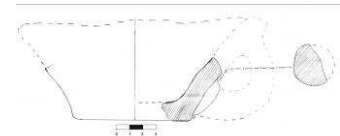

Foto Unip 6_3 b

Desen Unip 6_3

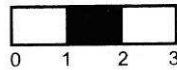

Foto Unip 6_4 a

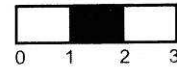
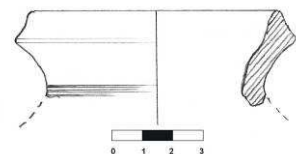

Foto Unip 6_4 b

Desen Unip 6_4

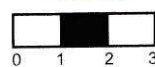

Foto Unip 6_5 a

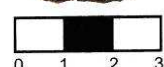

Foto Unip 6_5 b

Desen Unip 6_5

V. Importanța sitului:

a. starea actuală: teren arabil și pârlouă.

b. starea de conservare: bună, dar în degradare progresivă datorită lucrărilor agricole moderne. De asemenea, latura de V a sitului a fost afectată de construirea unui canal de desecare modern.

c. importanța și relevanța științifică: obiectivul arheologic în discuție, cercetat deocamdată doar prin investigații arheologice de teren, se înscrie în categoria așezărilor deschise multistratificate (în acest caz post-romane și medievale), destul de comune pe teritoriul Banatului de câmpie. Doar demararea unor investigații sistematice de viitor va fi în măsură să precizeze importanța și relevanța științifică a acestui obiectiv arheologic.

d. importanța turistică: în stadiul actual de preservare și punere în valoare, obiectivul de la Unip „Ocoale” nu se pretează includerii în circuite turistice pentru un public neavizat.

e. propunere de restaurare: doar demararea unor investigații arheologice sistematice va fi în măsură să precizeze dacă complexele arheologice descoperite se pretează unor acțiuni de restaurare și punere în valoare.

VI. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: 28.08.2007; 06-07.11.2007.

b. autorii investigațiilor: Liviu Măruia, Dorel Micle, Adrian Cîntar și studenții Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Marius Stanciu, Lucian Vidra, Oana Borlea, Alice Abagiu, Ștefan Boldișor.

VII. Bibliografie:

Medeleț, Florin; Bugilan, Ion, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 175

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Așezare sat UNIP; comuna SACOȘU TURCESC; "Dealul Cetățuica"; mil. VI a. Chr.; Paleolitic.

b. cod eGISpat 2010: Unip, Obiectiv 2.

II. Istoricul cercetărilor:

Singura informație bibliografică asupra acestui punct arheologic provine din repertoriul lui Fl. Medelet și I. Bugilan¹ și în care se spune textual: „Movilele de la Ocoale și Cetățuica, declarate rezervații arheologice prin decizia din mai 1979 a Consiliului Popular Județean Timiș sunt, cu siguranță, așezări omenești și nu au caracter funerar. Microtoponimele „La Gomilă” și „Gomila din drumul Stamorii” desemnează movila din punctul Ocoale”. Verificările inițiale la serviciul cadastral al Primăriei comunei Sacoșu Turcesc, de care aparține localitatea Unip, nu au putut releva cu precizie locația toponimului „Dealul Cetățuica”, acesta nefiind precizat nici în hărțile topografice militare, scara 1:25.000, edițiile 1962 și 1975. Discuțiile numeroase purtate cu inginerul agricol din comună și cu localnicii, au restrâns mult aria de investigație, astfel încât în 28.08.2007 am putut identifica în teren respectivul sit.

Faptul că pe teritoriul sitului nu s-au desfășurat activități antropice moderne (lucrări agricole, îndiguiri, desecări, construcții etc.) a făcut ca acesta să rămână într-o stare de conservare foarte bună. În proporție de 70 % arealul așezării fortificate este acoperit actualmente de liziera de NE a Pădurii Unip, restul sitului fiind reprezentat de o pășune sălbătică și răvășită sistematic de mistreți. De asemenea, pe latura de NV a sitului, în pădure, se observă câteva gropi vechi de cel puțin 30 de ani ale unor căutători de comori (vechime dedusă după grosimea copacilor crescuți în aceste excavații).

Cele 14 zile de cercetări arheologice de suprafață, desfășurate cu ocazia ridicării topografice 3D a sitului din noiembrie 2007, cât și prospecțiunea magnetometrică întreprinsă cu același prilej, au relevat, cu acuratețe, elementele constitutive ale așezării fortificate. Studiul materialului ceramic recoltat în urma periegezelor impune o datare preliminară a sitului între sfârșitul epocii bronzului și evul mediu dezvoltat. Cantitatea cea mai importantă de fragmente ceramice este reprezentată de piese încadrabile la finalul primei epoci a fierului și începuturile Latène-ului, fiind una din locațiile care se prefigurează a oferi importante indicii asupra genezei civilizației dacice pe teritoriul Banatului de câmpie, alături de cele deja investigate prin campanii de săpătură arheologică sistematică de la Remetea Mare „Gomila lui Gabor” sau Remetea Mare „Gomila lui Pituț”, spre exemplu. Investigațiile arheologice sistematice, începute în iulie 2009², au implicat un studiu interdisciplinar (cercetări de paleogeografie, de paleogeomorfologie, de pedologie și analiza PH-ului solului, prospecțiuni magnetometrice, analiza imaginilor satelitare și ortofotoplanurilor, întocmirea de hărți GIS etc.) și au avut menirea de a oferi date cât mai complete asupra habitatului zonal. De asemenea, cercetarea sistematică a sitului vizează cointeresarea consiliului local Sacoșu Turcesc, în vederea accesării de fonduri structurale europene, care să permită punerea în valoare, și din punct de vedere turistic, a numeroaselor obiective de interes arheologic, istoric și natural existente în hotarul cadastral al comunei, în vederea dezvoltării durabile a unor investiții. Campania de săpătură arheologică sistematică desfășurată în septembrie 2010 a furnizat date arheologice extrem de importante pentru habitatul dacic de sec. I î. Hr. – I d. Hr. de pe teritoriul Banatului de Câmpie (datele se află în procesare și fac obiectul unui raport extins de prezentare a rezultatelor acestei campanii).

III. Date geografice despre sit:

a. punct: „Dealul Cetățuica”.

b. reper localizare: la 3,2 km NV de biserica ortodoxă din Unip; la 2,57 km SSV de biserica ortodoxă din Urseni și la 4,54 km VSV de biserica ortodoxă din Uliuc.

c. reper hidrografic: la 350 m S de versantul stâng al Râului Timiș.

d. descriere geografică: din punct de vedere geografic așezarea ocupă un grind, mai înalt actualmente cu cca. 3 m decât terenul din jur. Situl este înconjurat din trei părți de un meandru fosil al Râului Timiș, iar în cea de-a patra parte, acolo unde se leagă de restul

¹ F. Medelet, I. Bugilan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 175.

² Rezultatele investigațiilor din campania 2009 la A. Bejan, D. Micle, L. Măruia, A. Cîntar, *Unip, com. Sacoșu Turcesc, jud. Timiș. Punct. Dealul Cetățuica*, în *CCA - campania 2009. A XLIV-a Sesiune de Rapoarte Arheologice, Suceava, 27-30 mai 2010*, București, 2010, p. 199-203.

terasei a fost săpat șanțul fortificației, având o adâncime păstrată de cca. 3 m și o deschidere în partea superioară de peste 10 m. Peisajul geografic actual este substanțial modificat de lucrările de hidroameliorații și îmbunătățiri funciare moderne. Analizând hărțile habsburgice din secolul al XVIII-lea, se observă că obiectivul arheologic era delimitat pe laturile de N, V și S de cursul propriu-zis al Râului Timiș, actualmente în aceste sectoare fiind un meandru fosil bine profilat și rezultat al lucrărilor de regularizare și îndiguire ale râului în discuție.

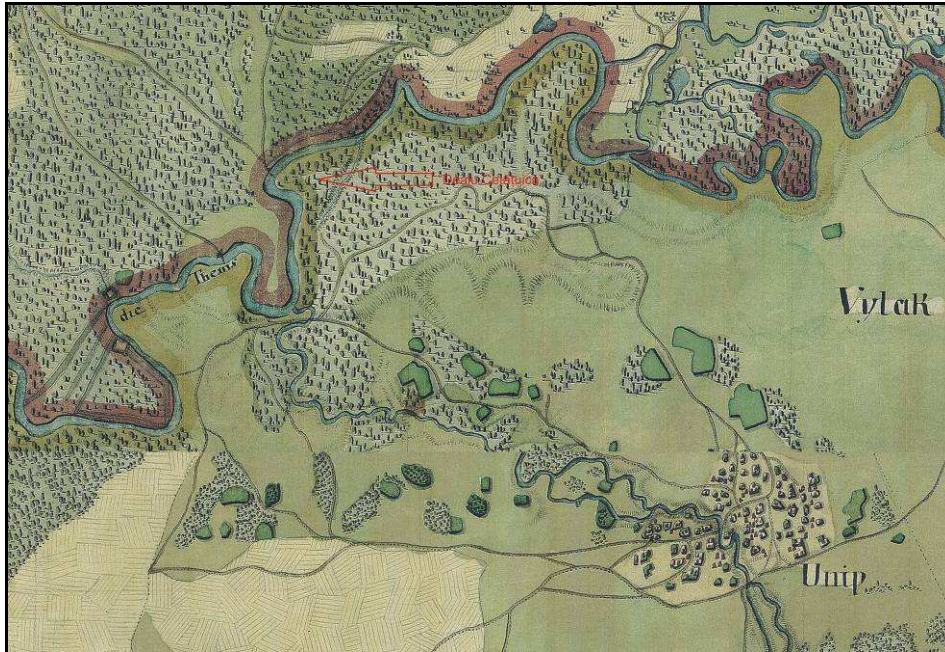

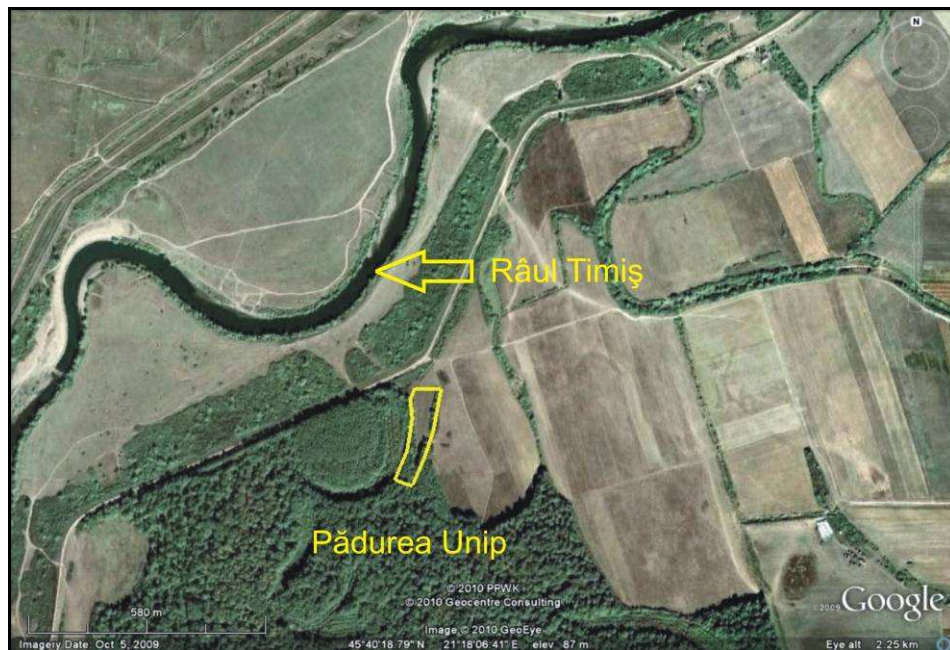
Fig. 1. Amplasamentul așezării fortificate pe harta habsburgică din 1769-1772

Locuirea succesivă de la sfârșitul epocii bronzului și până în evul mediu dezvoltat a generat o ridicare antropică a terenului, acesta luând aspectul unui *tell*. Amplasamentul așezării fortificate este unul deosebit de favorabil, controlând practic cursul inferior al Timișului. Chiar dacă obiectivul arheologic era plasat în imediata vecinătate a cursului de apă, nu era afectat de revărsările periodice ale acestuia, datorită cotei superioare, dar și datorită disipării undelor de viitură pe o arie vastă, pe numeroasele brațe de divagare existente în antichitate.

e. coordonate GPS: 45 40 11 N 21 17 59 E; 90 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 470009; 211910.

g. imagine satelitară cu localizarea obiectivului:

h. imagini de suprafață:

Fig. 2. Latura nordică a sitului Unip „Dealul Cetățuica”

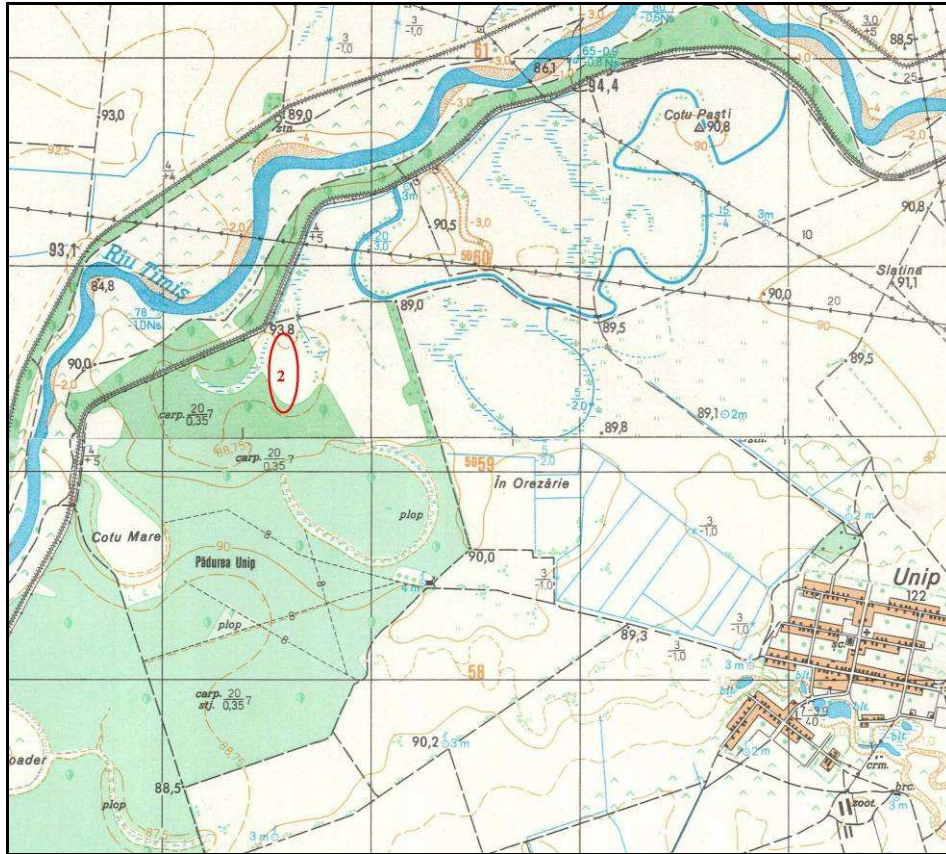

Fig. 3. Latura de E a sitului Unip „Dealul Cetățuica” în iulie 2009

Fig. 4. Aspect din timpul investigațiilor arheologice din Campania 2010 de la Unip „Dealul Cetățuica”

i. harta topografică 1:25.000 cu localizarea obiectivului:

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

j. planuri topografice:

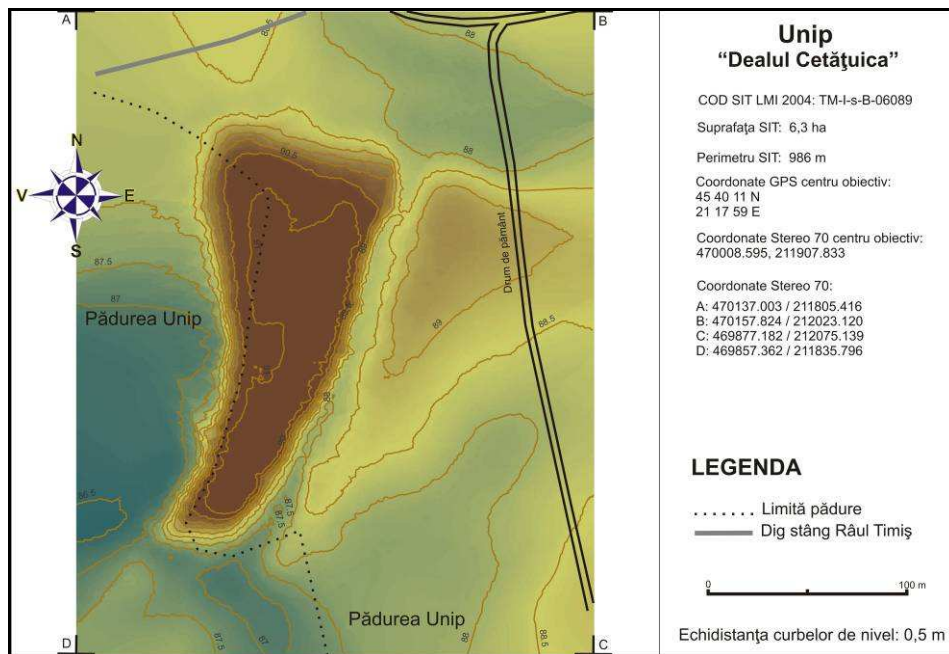

Fig. 5. Planul topografic 2D color, Unip 2

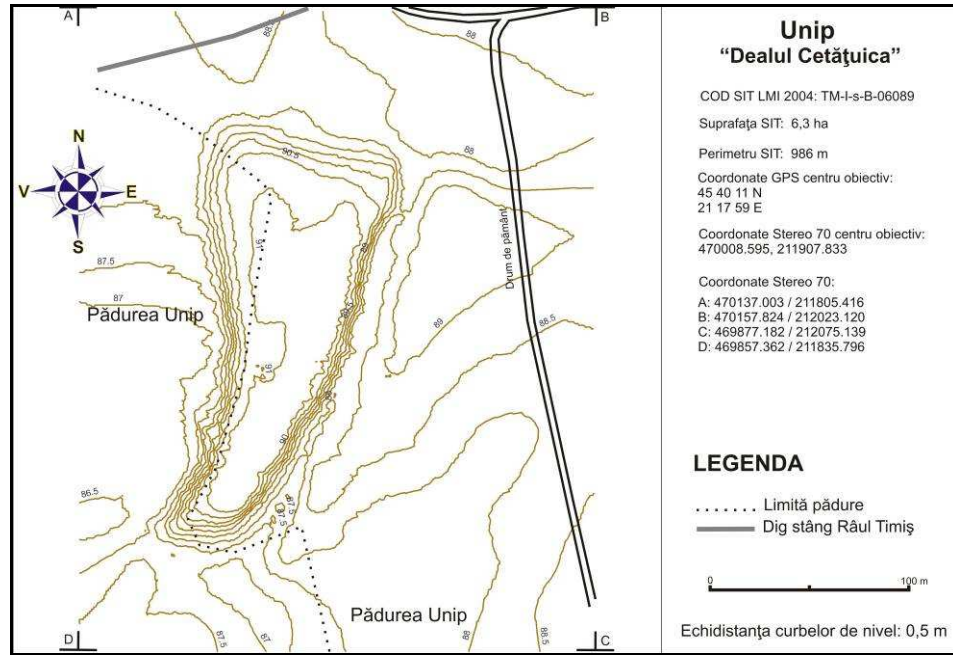

Fig. 6. Planul topografic 2D curbe de nivel, Unip 2

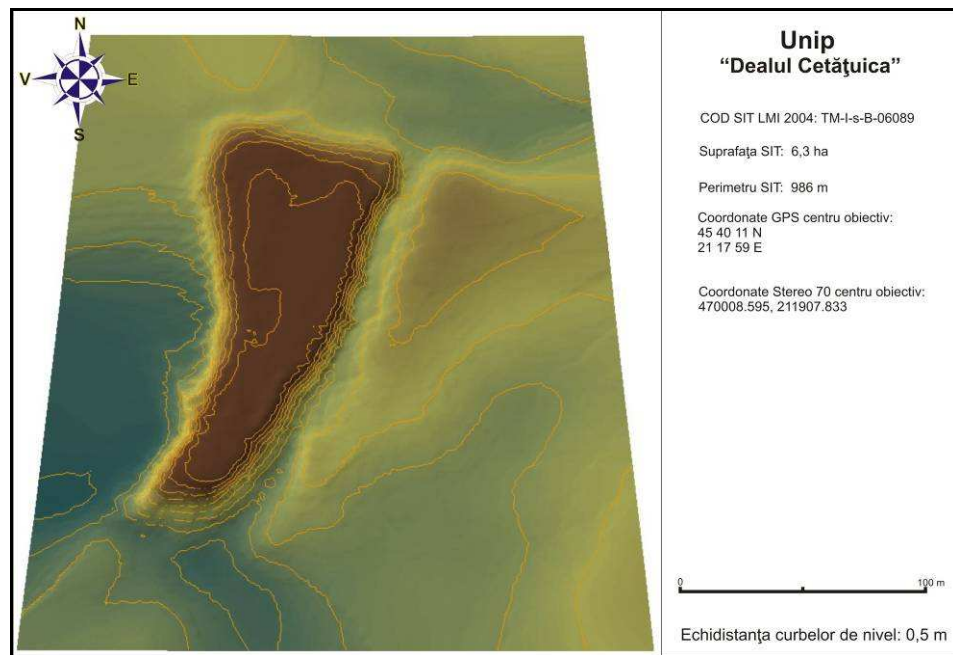
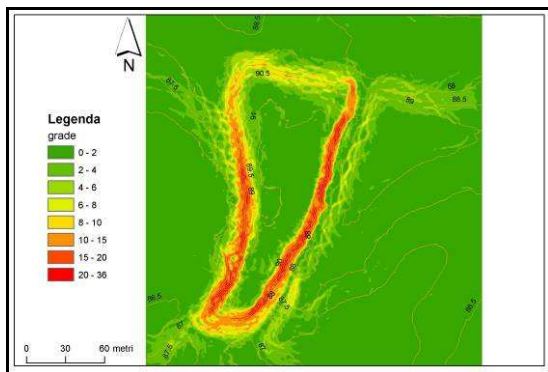
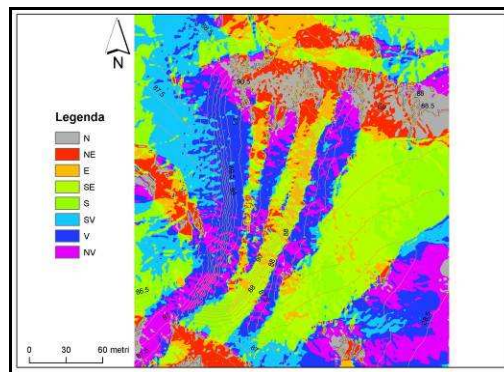

Fig. 7. Planul topografic 3D, Unip 2

k. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Suportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: așezarea fortificată se află localizată pe un grind aluvionar, cu o altitudine relativă de 3 m față de terenul din jur; latura de V se afla în antichitate pe malul activ al Râului Timiș, azi doar un braț fosil, panta fiind de cca. 15 – 20 grade; latura de N a sitului a fost distrusă prin lucrări agricole mecanizate care au colmatat șanțul de apărare și au erodat coama valului, panta păstrând un unghi de numai 8 – 10 grade; cea mai bine conservată latură este cea de E, unde s-a excavat un șanț de apărate care desprinde antropic așezarea fortificată de restul grindului natural, panta păstrând aici un unghi cuprins între 20 și 36 grade; platoul central este aproape plat, cu o pantă insesizabilă de maxim 2 grade.

Suportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: suprafața așezării fortificate nu este foarte mare (6.3 ha) și aproape plană, motiv pentru care considerăm că locuitorii acesteia beneficiau din plin de lumina și căldura Soarelui, analiza parametrului morfometric *expoziție* fiind irelevant în acest caz; remarcăm totuși că partea de grind naturală de pe latura de E a așezării fortificate are o expoziție excelentă față de Soare (orientată spre SE), însă în această zonă cercetările arheologice de teren nu au identificat nici o urmă de material arheologic, ceea ce nu înseamnă că aceste condiții favorabile nu ar fi putut fi exploatate prin practicarea unei agriculturi de subsistență, de exemplu.

IV. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare fortificată.

b. datare: epoca bronzului; Hallstatt timpuriu, Hallstatt mijlociu, Hallstatt târziu, Laténe, ev mediu dezvoltat.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au descoperit un bogat material arheologic, reprezentat de fragmente ceramice din epoca bronzului, Hallstatt, Laténe și evul mediu, precum și din fragmente de râșniță din tuf vulcanic și fragmente de lupe și zguri de fier. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (102); fragmente ceramice tipice nedesenate (25); fragmente ceramice atipice (235); fragment chirpic (8); fragmente zgură de fier (2).

d. fotografii și desene artefacte:

Foto Unip 2_1 a

Foto Unip 2_1 b

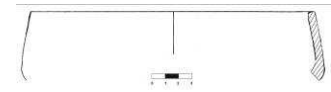
Desen Unip 2_1

Foto Unip 2_2 a

Foto Unip 2_2 b

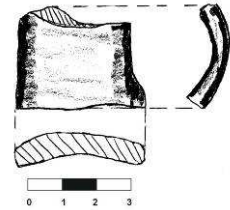
Desen Unip 2_2

Foto Unip 2_4 a

Foto Unip 2_4 b

Desen Unip 2_4

Foto Unip 2_5 a

Foto Unip 2_5 b

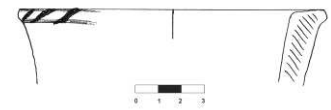
Desen Unip 2_5

Foto Unip 2_6 a

Foto Unip 2_6 b

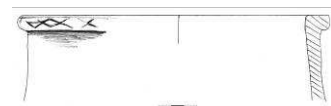
Desen Unip 2_6

Foto Unip 2_7 a

Foto Unip 2_7 b

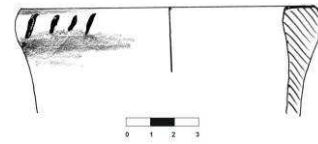
Desen Unip 2_7

Foto Unip 2_8 a

Foto Unip 2_8 b

Desen Unip 2_8

Foto Unip 2_9 a

Foto Unip 2_9 b

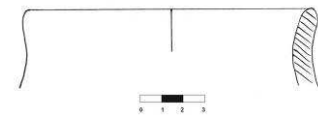
Desen Unip 2_9

Foto Unip 2_10 a

Foto Unip 2_10 b

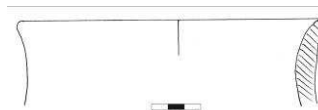
Desen Unip 2_10

Foto Unip 2_11 a

Foto Unip 2_11 b

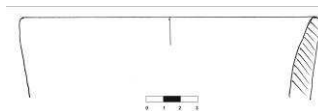
Desen Unip 2_11

Foto Unip 2_12 a

Foto Unip 2_12 b

Desen Unip 2_12

Foto Unip 2_13 a

Foto Unip 2_13 b

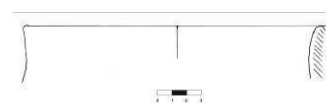
Desen Unip 2_13

Foto Unip 2_14 a

Foto Unip 2_14 b

Desen Unip 2_14

Foto Unip 2_15 a

Foto Unip 2_15 b

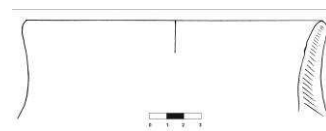
Desen Unip 2_15

Foto Unip 2_16 a

Foto Unip 2_16 b

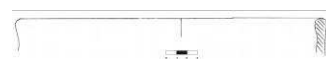
Desen Unip 2_16

Foto Unip 2_17 a

Foto Unip 2_17 b

Desen Unip 2_17

Foto Unip 2_18 a

Foto Unip 2_18 b

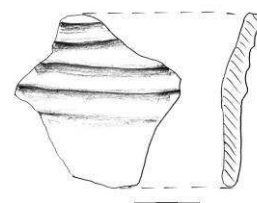
Desen Unip 2_18

Foto Unip 2_19 a

Foto Unip 2_19 b

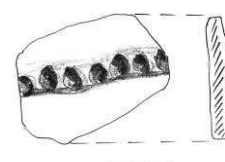
Desen Unip 2_19

Foto Unip 2_20 a

Foto Unip 2_20 b

Desen Unip 2_20

Foto Unip 2_21 a

Foto Unip 2_21 b

Desen Unip 2_21

Foto Unip 2_22 a

Foto Unip 2_22 b

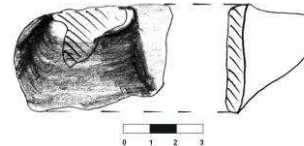
Desen Unip 2_22

Foto Unip 2_23 a

Foto Unip 2_23 b

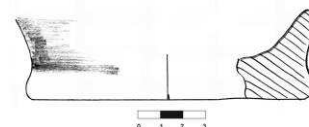
Desen Unip 2_23

Foto Unip 2_24 a

Foto Unip 2_24 b

Desen Unip 2_24

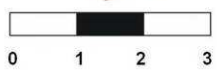

Foto Unip 2_25 a

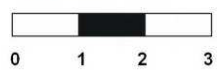
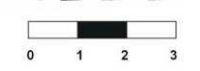
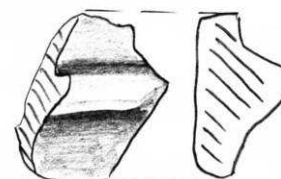

Foto Unip 2_25 b

Desen Unip 2_25

Foto Unip 2_26 a

Foto Unip 2_26 b

Desen Unip 2_26

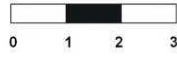

Foto Unip 2_27 a

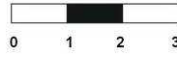
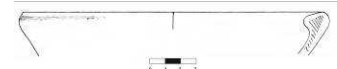

Foto Unip 2_27 b

Desen Unip 2_27

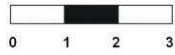

Foto Unip 2_28 a

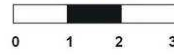
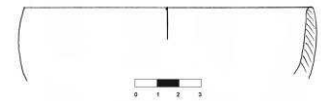

Foto Unip 2_28 b

Desen Unip 2_28

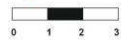

Foto Unip 2_29 a

Foto Unip 2_29 b

Desen Unip 2_29

Foto Unip 2_30 a

Foto Unip 2_30 b

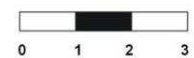
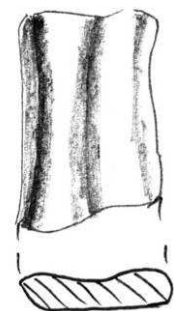
Desen Unip 2_30

Foto Unip 2_31 a

Foto Unip 2_31 b

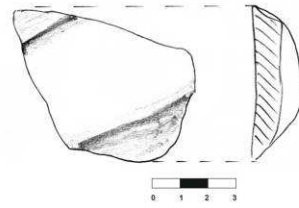
Desen Unip 2_31

Foto Unip 2_32 a

Foto Unip 2_32 b

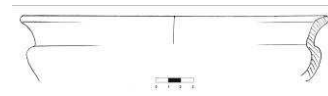
Desen Unip 2_32

Foto Unip 2_33 a

Foto Unip 2_33 b

Desen Unip 2_33

Foto Unip 2_34 a

Foto Unip 2_34 b

Desen Unip 2_34

Foto Unip 2_35 a

Foto Unip 2_35 b

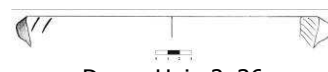
Desen Unip 2_35

Foto Unip 2_36 a

Foto Unip 2_36 b

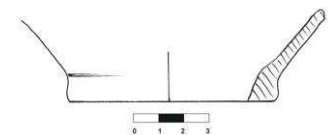
Desen Unip 2_36

Foto Unip 2_37 a

Foto Unip 2_37 b

Desen Unip 2_37

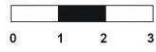
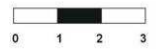
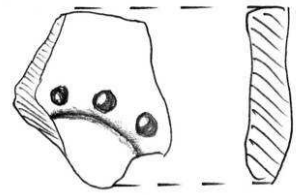

Foto Unip 2_38 a

Foto Unip 2_38 b

Desen Unip 2_38

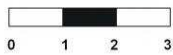

Foto Unip 2_41 a

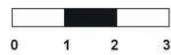
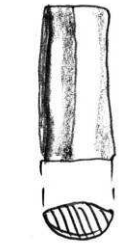

Foto Unip 2_41 b

Desen Unip 2_41

Foto Unip 2_42 a

Foto Unip 2_42 b

Desen Unip 2_42

Foto Unip 2_44 a

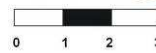
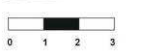
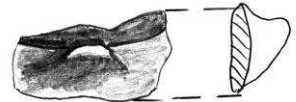

Foto Unip 2_44 b

Desen Unip 2_44

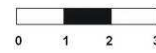
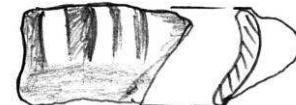

Foto Unip 2_45 a

Foto Unip 2_45 b

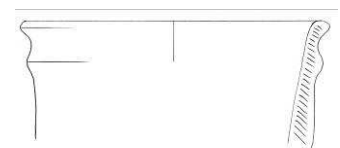
Desen Unip 2_45

Foto Unip 2_46 a

Foto Unip 2_46 b

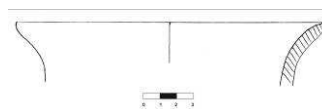
Desen Unip 2_46

Foto Unip 2_47 a

Foto Unip 2_47 b

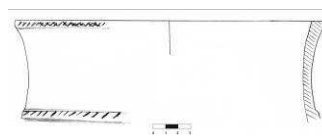
Desen Unip 2_47

Foto Unip 2_48 a

Foto Unip 2_48 b

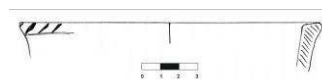
Desen Unip 2_48

Foto Unip 2_49 a

Foto Unip 2_49 b

Desen Unip 2_49

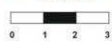

Foto Unip 2_50 a

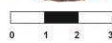
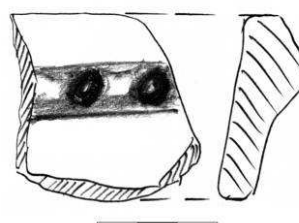

Foto Unip 2_50 b

Desen Unip 2_50

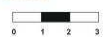
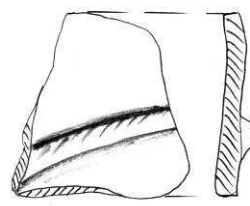

Foto Unip 2_52 a

Foto Unip 2_52 b

Desen Unip 2_52

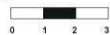
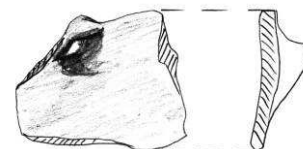

Foto Unip 2_53 a

Foto Unip 2_53 b

Desen Unip 2_53

Foto Unip 2_54 a

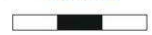
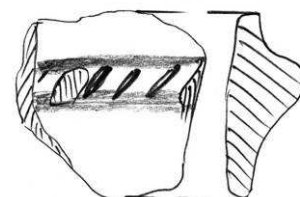

Foto Unip 2_54 b

Desen Unip 2_54

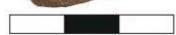
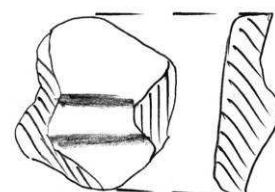

Foto Unip 2_55 a

Foto Unip 2_55 b

Desen Unip 2_55

Foto Unip 2_56 a

Foto Unip 2_56 b

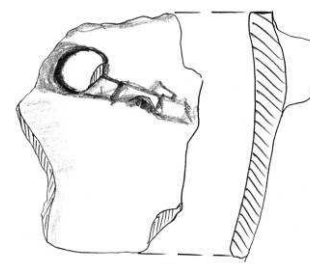
Desen Unip 2_56

Foto Unip 2_57 a

Foto Unip 2_57 b

Desen Unip 2_57

Foto Unip 2_58 a

Foto Unip 2_58 b

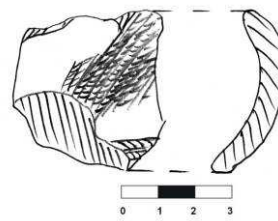
Desen Unip 2_58

Foto Unip 2_59 a

Foto Unip 2_59 b

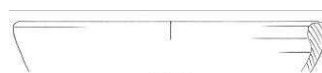
Desen Unip 2_59

Foto Unip 2_60 a

Foto Unip 2_60 b

Desen Unip 2_60

Foto Unip 2_61 a

Foto Unip 2_61 b

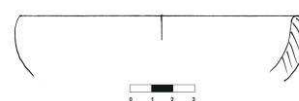
Desen Unip 2_61

Foto Unip 2_62 a

Foto Unip 2_62 b

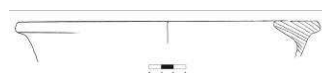
Desen Unip 2_62

Foto Unip 2_63 a

Foto Unip 2_63 b

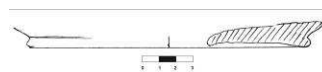
Desen Unip 2_63

Foto Unip 2_64 a

Foto Unip 2_64 b

Desen Unip 2_64

Foto Unip 2_65 a

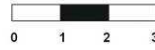
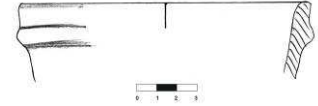

Foto Unip 2_65 b

Desen Unip 2_65

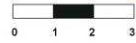
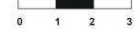
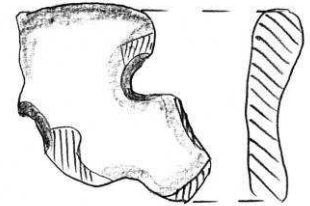

Foto Unip 2_66 a

Foto Unip 2_66 b

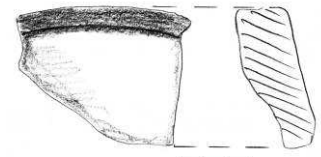
Desen Unip 2_66

Foto Unip 2_67 a

Foto Unip 2_67 b

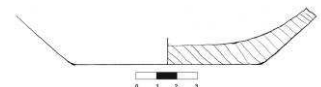
Desen Unip 2_67

Foto Unip 2_68 a

Foto Unip 2_68 b

Desen Unip 2_68

Foto Unip 2_69 a

Foto Unip 2_69 b

Desen Unip 2_69

Foto Unip 2_70 a

Foto Unip 2_70 b

Desen Unip 2_70

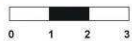

Foto Unip 2_72 a

Foto Unip 2_72 b

Desen Unip 2_72

Foto Unip 2_73 a

Foto Unip 2_73 b

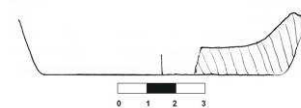
Desen Unip 2_73

Foto Unip 2_74 a

Foto Unip 2_74 b

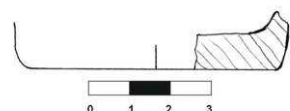
Desen Unip 2_74

Foto Unip 2_75 a

Foto Unip 2_75 b

Desen Unip 2_75

Foto Unip 2_76 a

Foto Unip 2_76 b

Desen Unip 2_76

Foto Unip 2_77 a

Foto Unip 2_77 b

Desen Unip 2_77

Foto Unip 2_78 a

Foto Unip 2_78 b

Desen Unip 2_78

Foto Unip 2_79 a

Foto Unip 2_79 b

Desen Unip 2_79

Foto Unip 2_80 a

Foto Unip 2_80 b

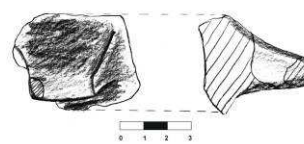
Desen Unip 2_80

Foto Unip 2_81 a

Foto Unip 2_81 b

Desen Unip 2_81

Foto Unip 2_82 a

Foto Unip 2_82 b

Desen Unip 2_82

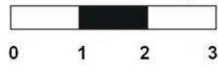
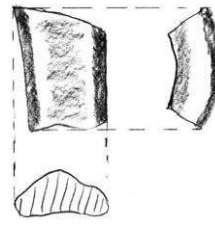

Foto Unip 2_83 a

Foto Unip 2_83 b

Desen Unip 2_83

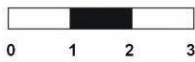

Foto Unip 2_84 a

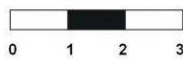
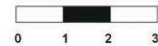
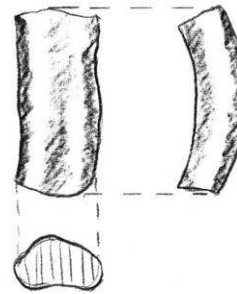

Foto Unip 2_84 b

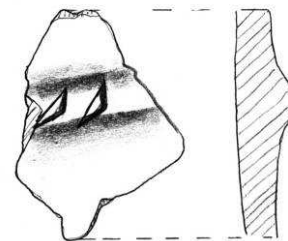
Desen Unip 2_84

Foto Unip 2_85 a

Foto Unip 2_85 b

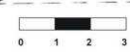
Desen Unip 2_85

Foto Unip 2_86 a

Foto Unip 2_86 b

Desen Unip 2_86

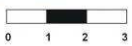
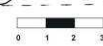

Foto Unip 2_87 a

Foto Unip 2_87 b

Desen Unip 2_87

Foto Unip 2_89 a

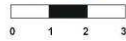

Foto Unip 2_89 b

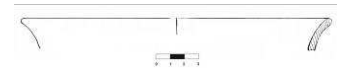
Desen Unip 2_89

Foto Unip 2_90 a

Foto Unip 2_90 b

Desen Unip 2_90

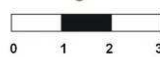

Foto Unip 2_91 a

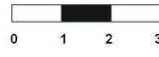
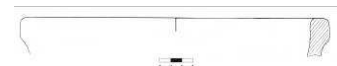

Foto Unip 2_91 b

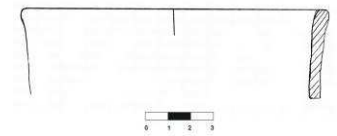
Desen Unip 2_91

Foto Unip 2_92 a

Foto Unip 2_92 b

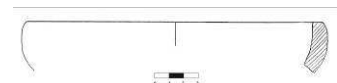
Desen Unip 2_92

Foto Unip 2_93 a

Foto Unip 2_93 b

Desen Unip 2_93

Foto Unip 2_94 a

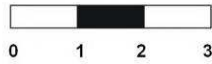
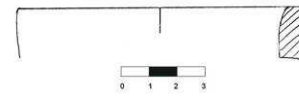

Foto Unip 2_94 b

Desen Unip 2_94

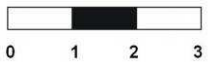

Foto Unip 2_95 a

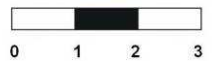
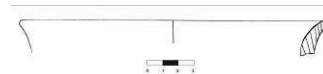

Foto Unip 2_95 b

Desen Unip 2_95

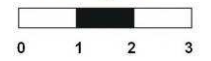

Foto Unip 2_96 a

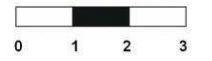

Foto Unip 2_96 b

Desen Unip 2_96

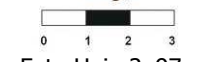

Foto Unip 2_97 a

Foto Unip 2_97 b

Desen Unip 2_97

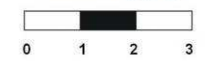

Foto Unip 2_98 a

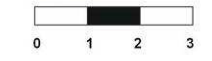

Foto Unip 2_98 b

Desen Unip 2_98

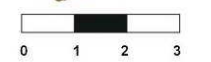
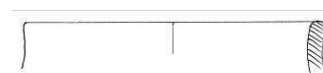

Foto Unip 2_99 a

Foto Unip 2_99 b

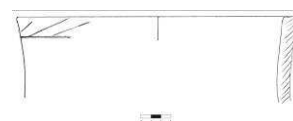
Desen Unip 2_99

Foto Unip 2_101 a

Foto Unip 2_101 b

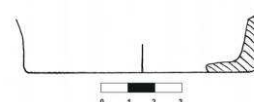
Desen Unip 2_101

Foto Unip 2_102 a

Foto Unip 2_102 b

Desen Unip 2_102

V. Importanța sitului:

a. starea de conservare: datorită condițiilor actuale specifice (pășune și pădure), situl prezintă o stare de conservare foarte bună, fiind relativ puțin degradat. Factorii de risc care acționează asupra sitului sunt atât naturali, cât și umani. Factorii naturali sunt reprezentați de eroziunea terasei, de prăbușirea naturală a unor arbori uscați din pădurea care acoperă în cea mai mare parte situl și de activitățile intense de scurmare ale mistreților, numeroși în această pădure de stejăret. O altă categorie de factori de risc sunt cei antropici, reprezentați de tăierea arborilor din pădure (în toamna anului 2008 o parte din arboretul de pe latura de NV a sitului a fost defrișat, terenul respectiv rămânând astfel expus acțiunilor de eroziune torențială) sau de braconajul arheologic desfășurat de „căutătorii de comori”.

b. stare actuală: pășune pârlogită, lizieră de pădure și pădure.

c. importanța și relevanța științifică: cercetările preliminare de suprafață, desfășurate pe parcursul a zeci de ieșiri în teren în cursul anilor 2007-2008, au relevat existența unui sit arheologic de o importanță deosebită, demarându-se astfel activitățile de cercetare arheologică sistematică interdisciplinară, vizând³:

- cercetarea complexelor de locuire din interiorul incintei fortificate pentru a se stabili natura și funcționalitatea acestora;
- continuarea înregistrărilor topografice și a prospecțiunilor non-invazive (magnetometrie, tomografie electrică, GPR);
- secționarea fortificației pe una dintre laturile terasei în scopul verificării sistemului constructiv;
- editarea unor modele 2D și 3D a zonei cercetate arheologic, pentru determinarea actuală a configurației terenului și reconstituirea elementelor de paleogeografie;
- întocmirea planurilor de detaliu ale unităților de cercetare arheologică (scări 1:200, 1:100, 1:50, 1:25), cu poziționarea în plan a descoperirilor (locuințe, gropi, ziduri, obiectele de inventar ale complexelor etc.);
- prelevarea de probe de sol pentru stabilirea compoziției PH-ului;
- prelevarea de probe pentru analize palinologice;
- prelevarea de material litic în vederea analizelor cu microscopul electronic de înaltă rezoluție în vederea stabilirii surselor de materie primă;
- prelevarea materialului osteologic animal sau uman în vederea întocmirii studiilor de specialitate;

d. importanța turistică: situl arheologic de la Unip „Dealul Cetățuica”, încă din etapa preliminară de investigație, se prefigurează ca fiind unul dintre siturile reprezentative ale

³ Un prim raport al investigațiilor preliminare interdisciplinare non-invazive a fost prezentat de D. Micle, L. Măruia, A. Cîntar, A. Stăvilă, Gh. Ianoș, P. Urdea, M. Török-Oance, Al. Onaca, I. Gergen, *Un model de studiu interdisciplinar de arheologia peisajului: situl arheologic de la Unip „Cetățuica”, jud. Timiș, la Al XXII-lea Simpozion național de Arheometrie, Iclod, 14 noiembrie 2009.*

Banatului de câmpie, cu un potențial ridicat de punere în valoare și promovare turistică. Pe lângă componenta istorico-arheologică (care se află în curs de investigare), obiectivul dispune și de alți factori favorizanți pentru promovarea turistică: plasarea într-un cadru natural deosebit de pitoresc, într-o zonă sălbatică de pe malul Timișului; apropierea de Timișoara (pe traseul Timișoara – Moșnița Nouă – Urteni sunt doar 10 km de oraș) etc.

e. propunere de restaurare: demararea campaniilor de cercetare arheologică interdisciplinară începând cu anul 2009 va stabili modalitățile și mijloacele necesare restaurării și valorificării patrimoniale a obiectivului arheologic.

VI. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: august-noiembrie 2007.

b. autorii investigațiilor: Liviu Măruia, Dorel Micle, Adrian Cîntar, Leonard Dorogostaiski și studentii Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Marius Stanciu, Lucian Vidra.

VII. Bibliografie:

- Bejan, Adrian; Micle, Dorel; Măruia, Liviu; Cîntar, Adrian, *Unip, com. Sacoșu Turcesc, jud. Timiș. Punct. Dealu Cetățuica*, în *CCA - campania 2009. A XLIV-a Sesiune de Rapoarte Arheologice, Suceava, 27-30 mai 2010*, București, 2010, p. 199-203
- Medeleț, Florin; Bugilan, Ion, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 175

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Tumuli sat VIZEJDIA; comuna mil. II a. Chr. Epoca bronzului.

b. cod eGISpat 2010: Vizejdia, Obiectiv 1, T1-3.

II. Istoricul cercetărilor:

Alături de câmpurile de tumuli discutate mai sus, de la Checea sau Nerău, și cel de la Vizejdia joacă un rol foarte important în înțelegerea fenomenelor legate de movilele antropice de pământ de pe teritoriul Banatului de câmpie, cu o funcționalitate și datare exactă încă dificil de precizat, în lipsa unor cercetări arheologice moderne.

Amplasamentul câmpului de tumuli, cuprins între hotarele cadastrale ale localităților actuale Vizejdia, Comloșu Mare, Gottlob, Tomnatic, Nerău, Teremia Mare, apare figurat și pe prima ridicare topografică militară habsburgică a Banatului din 1769-1772, movilele antropice reprezentând repere importante în rețeaua de triangulație.

Fig. 1. Amplasarea câmpului de tumuli pe harta habsburgică din 1769-1772

Tumuli și *tel-*urile din hotarul Vizejdiei intră în atenția pasionatului arheolog amator Kisléghi Nagy Gyula, care întreprinde mai multe campanii de investigații între 1893-1896 și în 1901. Cu acest prilej, sondează 8 tumuli descoperind, în majoritatea, înmormântări secundare în mantaua lor, cât și inventare, în general sărace¹. Investigațiile de la sfârșitul secolului XIX rămân, și până la ora actuală, singurele desfășurate asupra tumulilor de la Vizejdia. Cu toate acestea, ambiguitatea datelor de poziționare din jurnalul lui Kisléghi (publicat în 2010), face dificilă identificarea tumulilor săpați cu un veac mai devreme.

Lucrările agricole moderne, cât și numeroasele acțiuni de regularizări, desecări și îmbunătățiri funciare au afectat grav câmpul de tumuli, aceștia intrând într-un proces de degradare accelerată. Situația se observă cel mai ușor analizând involuția numărului lor pe

¹ Asupra rezultatelor investigațiilor de la sfârșitul sec. XIX de la Vizejdia vezi N.G. Kisléghi, *Torontál megye őstörténete*, în S. Borovszky, *Torontál vármegye*, Budapest, 1911, p. 321-322; idem, *Archaeológiai Napló*, Szeged – Temesvár, 2010, p. 16-25; H. Vaday, *Beitrag zum Fund von Vized-Pusztá*, în *FA*, Budapest, 37, 1986, p. 197-223; Fl. Medeleț, I. Bugilan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 178-180.

hărțile topografice militare din 1962 (unde apar figurate 9 movile antropice de pământ) și 1975 (8 movile). Repertoriul arheologico-topografic al tumulilor bănățeni, datorat lui Florin Medeleteș și Ion Bugilan și publicat la sfârșitul deceniului opt al secolului XX, menționează în hotarul Vizejdiei un număr de 4 astfel de obiective². Descrierea și schița de poziționare a acestora sunt prea vagi pentru a permite omonimizarea cu tumulii verificați în teren de către membri proiectului *eGISpat Timiș*.

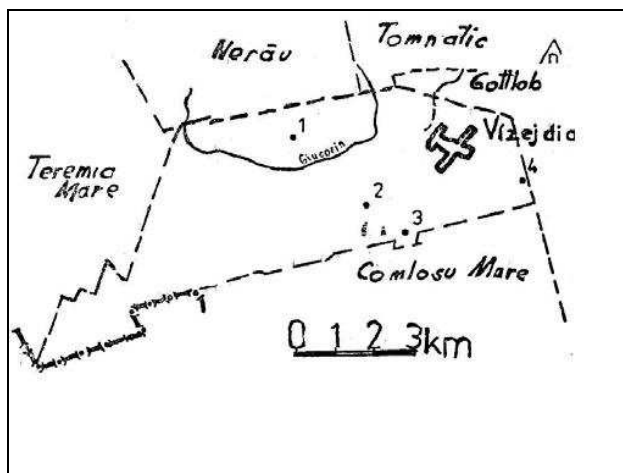
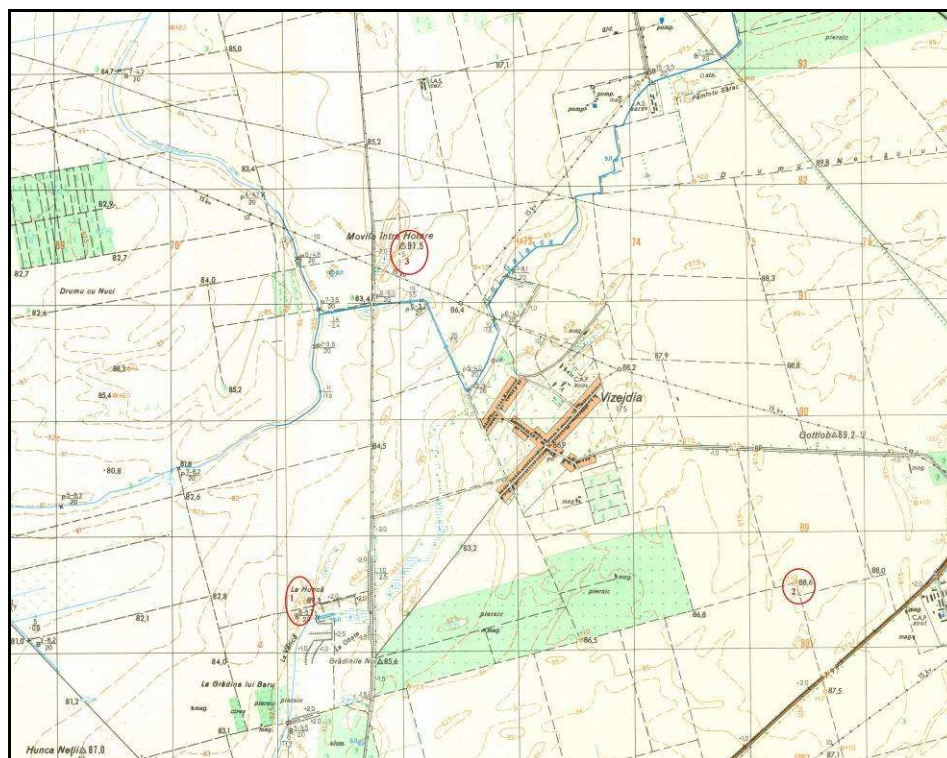

Fig. 2. Amplasarea câmpului de tumuli de la Vizejdia (*apud* Fl. Medeleteș, I. Bugilan, *op. cit.*, fig. 47)

Pornind de la aceste informații, în august 2007 membri proiectului *eGISpat Timiș* efectuează verificări în teren, prilej cu care identifică trei tumuli, dintre care doi (T1 și T2) sunt topografiați cu Stația Totală. Demararea unor investigații sistematice de teren, prin perieghizarea întregului areal cadastral al localității Vizejdia, va putea preciza, cu certitudine, dacă actualmente se mai păstrează și alte movile de pământ, așa cum figurau ele în hărțile topografice din 1975.

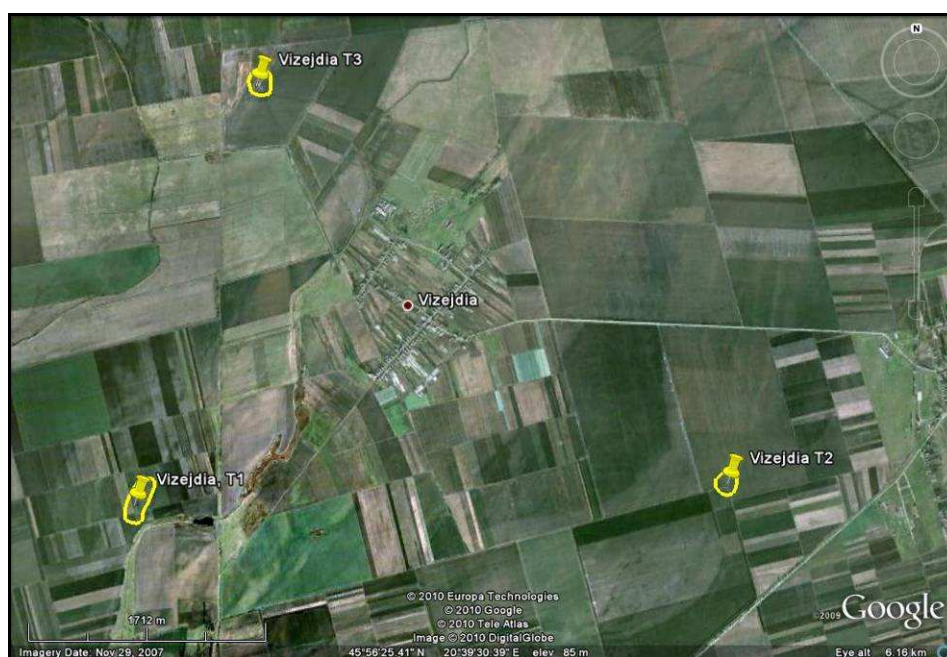
III. Harta topografică cu amplasamentul câmpului de tumuli:

² Fl. Medeleteș, I. Bugilan, *op. cit.*, p. 178-180.

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

IV. Imaginea satelitară cu amplasamentul câmpului de tumuli:

TUMUL 1:

1. Date geografice despre sit:

a. punct: "La Huncă".

b. reper localizare: la 4,36 km N de biserica ortodoxă din Comloșu Mare, la 2,5 km SV de biserica ortodoxă din Vizejdia și la 7,8 km ESE de biserica ortodoxă din Teremia Mare.

c. reper hidrografic: situl este amplasat pe o terasă mai înaltă de pe malul drept al unui pâraș care formează un lac, bordat de tufe de stuf și papură, cu un diametru de aprox. 150 m (pe hărțile topografice acest pâraș nu are nume, iar în aval de Comloșu Mare se pierde

într-o zonă mlăștinoasă), fiind la aprox. 200 m N de acesta. Este foarte posibil ca acest pârâu să fie vechiul curs, de dinainte de lucrările de regularizare, ale Canalului Galațca.

d. descriere geografică: din punct de vedere geografic, situl se află în Câmpia Arancăi, subunitate a Câmpiei Mureșului Inferior, subunitate a Câmpiei de Vest. Topografic, situl ocupă un bot de terasă, bine reliefat în terenul din jur, dominând arealul inundabil de pe versantul drept al acestui pârâu mlăștinos. Terasa este profilată cu aprox. 3 m față de terenul din jur, iar tumulul se ridică cu încă 4 m pe această terasă, rezultând astfel un punct cu bună vizibilitate asupra unui areal vast.

e. coordonate GPS: 45 55 46 N 20 37 33 E; 89,3 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 501501; 161030.

g. imagini de suprafață:

Fig. 3. Tumulul „La Huncă” văzut dinspre ESE

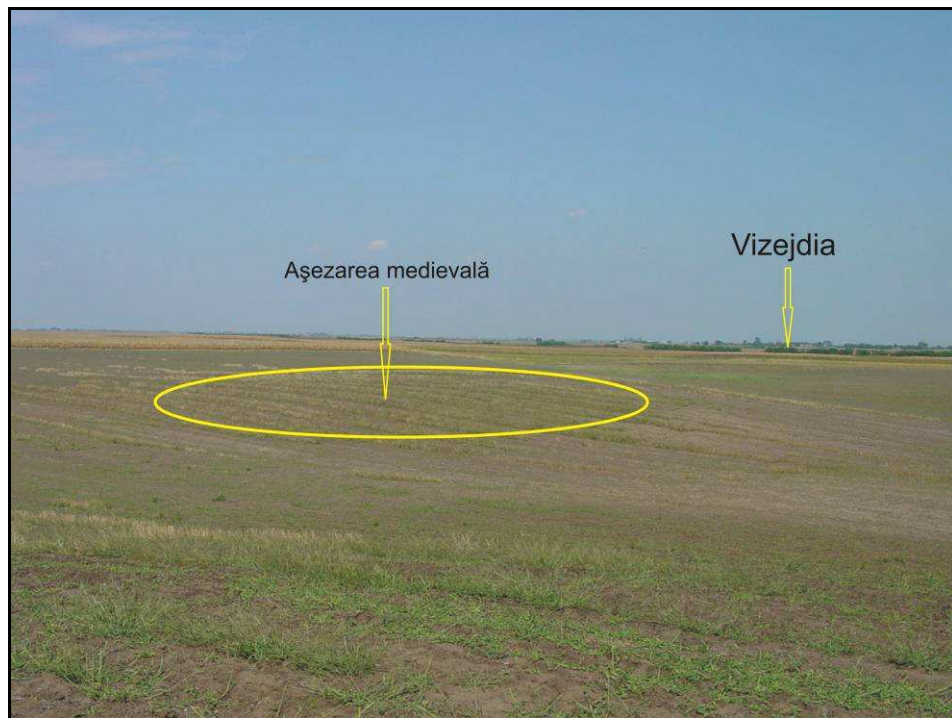

Fig. 4. Vedere de pe tumulul „La Huncă” spre NE

h. planuri topografice:

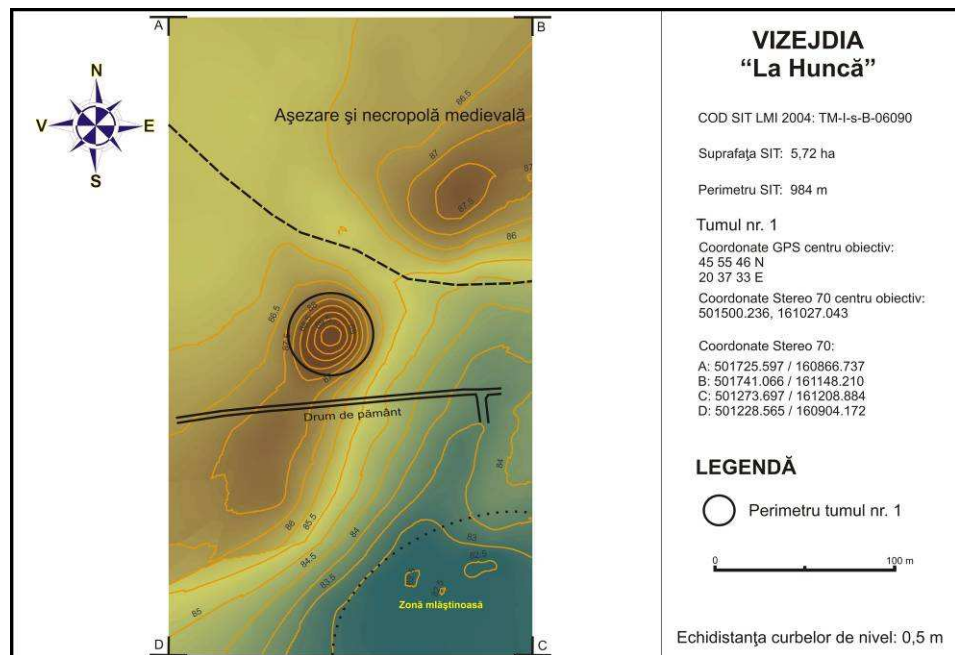

Fig. 5. Planul topografic 2D color, Vizejdia 1, T1

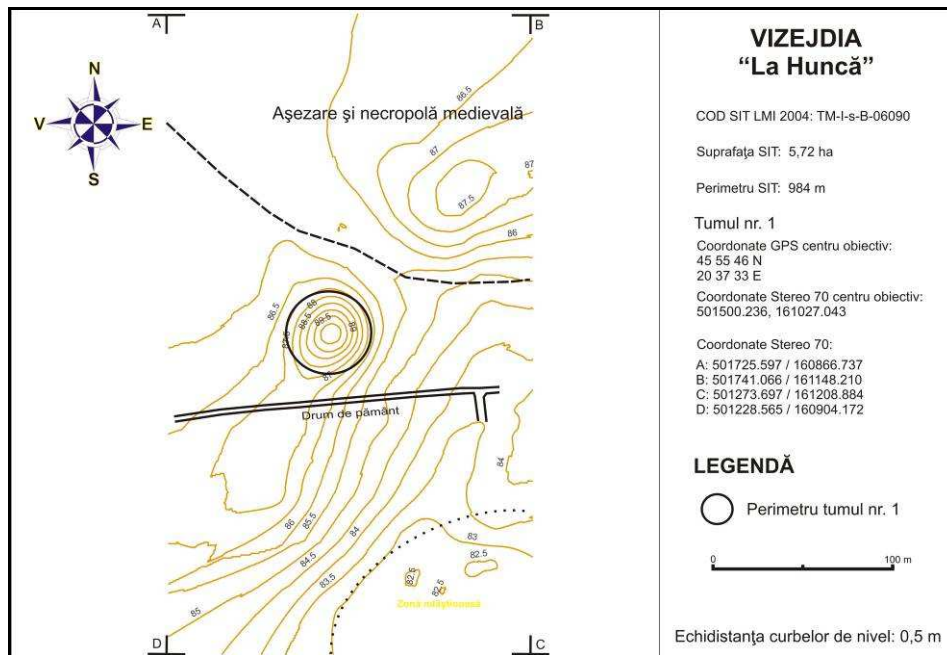

Fig. 6. Planul topografic 2D curbe de nivel, Vizejdia 1, T1

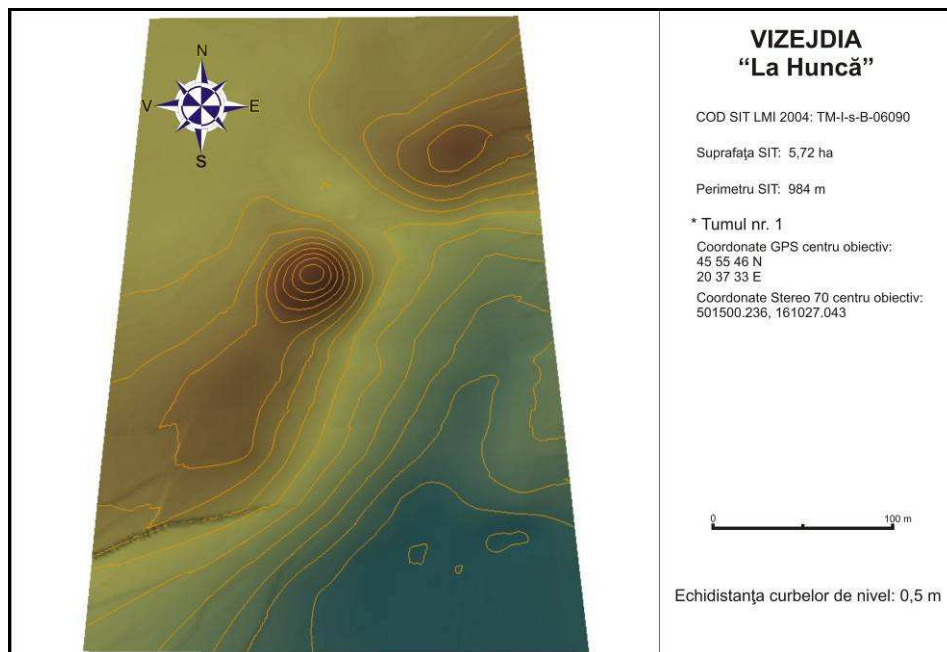
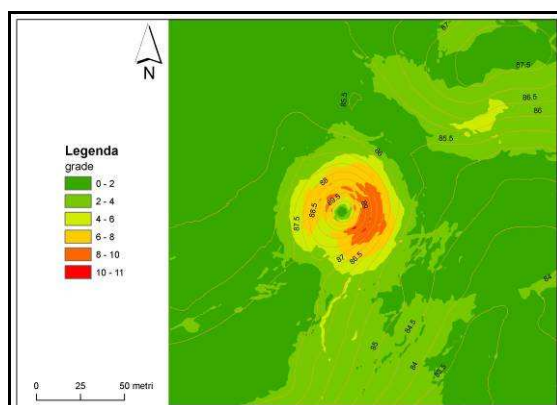
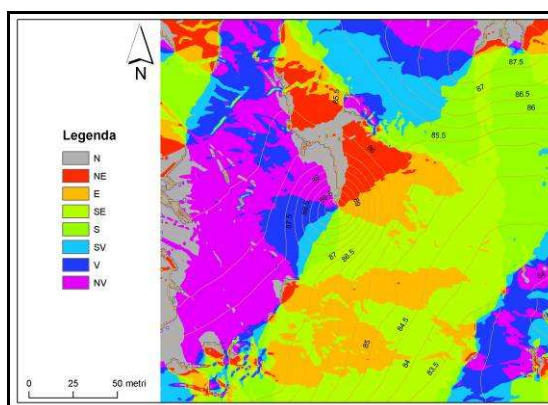

Fig. 7. Planul topografic 3D, Vizejdia 1, T1

i. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Suportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: Tumulul 1 se află localizat în câmpia joasă, pe o ușoară platformă mai înaltă cu 0.5 m față de terenul din jur, unghiul pantei păstrându-se azi între valorile de 4 și 10 grade; lucrările agricole intensive tind să-l aplatizeze pe direcția NE – SV, aliniament care corespunde versantului drept al unui pârâu fără nume, probabil un vechi curs al Canalului Galațca; așa se explică de ce pe latura de NE panta tumului are un unghi mai accentuat (cca. 8 – 11 grade) în timp ce pe latura de SV panta este tasată (cca. 4 – 6 grade).

Suportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: Tumulul 1 prezintă o roză expozițională, orientată către cele opt punct cardinale; dimensiunea mică a acestuia face ca factorul *expoziție* să nu fie relevant în analiza geomorfologică a locației arheologice, tumului reprezentând fie morminte, fie puncte de observație și reper; roză expozițională ilustrează, cel mult, limita unui tumul în raport cu terenul din jur; interesantă este însă platforma pe care se află tumulul, deoarece, aliniată fiind cu versantul pârâului, oferă o excelentă expoziție către E și SE, propice locuirii, lucru dovedit și de descoperirile arheologice de teren care certifică aici o așezare deschisă medievală.

2. Date istorice despre sit:

a. tip sit: mormânt tumular preistoric (?), așezare deschisă și necropolă (?).

b. datare: preistorie, epoca post-romană, epoca medieval-timpurie și medieval-dezvoltată.

c. material arheologic: este reprezentat de numeroase fragmente ceramice, grupate în mai multe areale din jurul impresionantului tumul, dar cu predilecție pe latura de NE a sa. Tumulul este foarte bine reliefat în teren, având o înălțime de cca. 4 m față de terenul din jur și un diametru la bază de cca. 50 m. Vizibilitatea de pe vârful său este deosebită asupra câmpiei din jur, fiind punctul cel mai înalt de pe o rază de câțiva km. Periegheta efectuată pentru stabilirea zonei de protecție a sitului a arătat existența pe laturile de vest, nord și est a unei întinse așezări multistratificate, reprezentate de fragmente ceramice și osteologice (presupunem, așadar, și existența unei posibile necropole în relație cu așezarea). Inclusiv pe suprafața tumulului se găsesc la suprafața solului numeroase fragmente ceramice. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (56); fragmente ceramice tipice nedesenate (20) fragmente ceramice atipice nedesenate (200); fragmente cute gresie (1); fragmente osteologice (2); fragmente fier (1).

d. fotografii și desene artefacte:

Foto Vizejdia 1_1 a

Foto Vizejdia 1_1 b

Desen Vizejdia 1_1

Foto Vizejdia 1_2 a

Foto Vizejdia 1_2 b

Desen Vizejdia 1_2

Foto Vizejdia 1_3 a

Foto Vizejdia 1_3 b

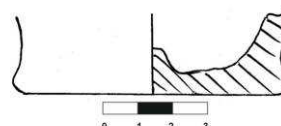
Desen Vizejdia 1_3

Foto Vizejdia 1_4 a

Foto Vizejdia 1_4 b

Desen Vizejdia 1_4

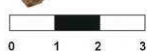
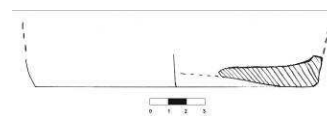

Foto Vizejdia 1_5 a

Foto Vizejdia 1_5 b

Desen Vizejdia 1_5

Foto Vizejdia 1_6 a

Foto Vizejdia 1_6 b

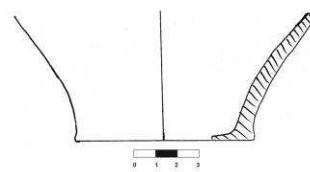
Desen Vizejdia 1_6

Foto Vizejdia 1_7 a

Foto Vizejdia 1_7 b

Desen Vizejdia 1_7

Foto Vizejdia 1_8 a

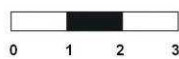
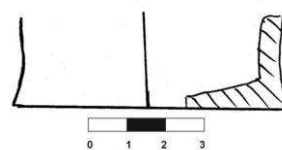

Foto Vizejdia 1_8 b

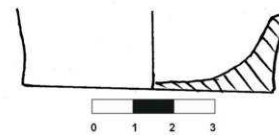
Desen Vizejdia 1_8

Foto Vizejdia 1_9 a

Foto Vizejdia 1_9 b

Desen Vizejdia 1_9

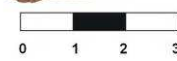
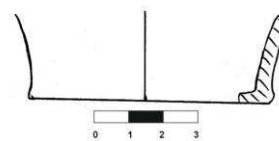

Foto Vizejdia 1_10 a

Foto Vizejdia 1_10 b

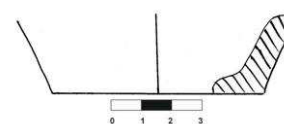
Desen Vizejdia 1_10

Foto Vizejdia 1_11 a

Foto Vizejdia 1_11 b

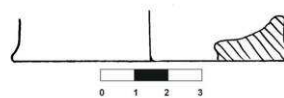
Desen Vizejdia 1_11

Foto Vizejdia 1_12 a

Foto Vizejdia 1_12 b

Desen Vizejdia 1_12

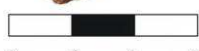
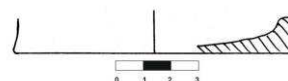

Foto Vizejdia 1_13 a

Foto Vizejdia 1_13 b

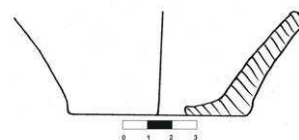
Desen Vizejdia 1_13

Foto Vizejdia 1_14 a

Foto Vizejdia 1_14 b

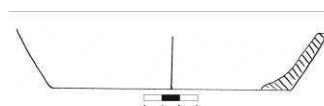
Desen Vizejdia 1_14

Foto Vizejdia 1_15 a

Foto Vizejdia 1_15 b

Desen Vizejdia 1_15

Foto Vizejdia 1_16 a

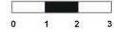
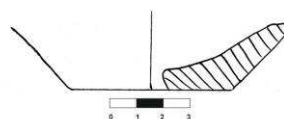

Foto Vizejdia 1_16 b

Desen Vizejdia 1_16

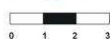

Foto Vizejdia 1_17 a

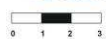
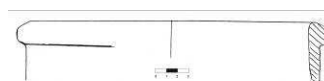

Foto Vizejdia 1_17 b

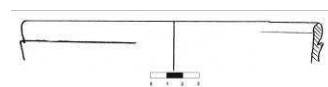
Desen Vizejdia 1_17

Foto Vizejdia 1_18 a

Foto Vizejdia 1_18 b

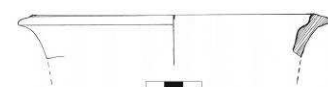
Desen Vizejdia 1_18

Foto Vizejdia 1_19 a

Foto Vizejdia 1_19 b

Desen Vizejdia 1_19

Foto Vizejdia 1_20 a

Foto Vizejdia 1_20 b

Desen Vizejdia 1_20

Foto Vizejdia 1_21 a

Foto Vizejdia 1_21 b

Desen Vizejdia 1_21

Foto Vizejdia 1_22 a

Foto Vizejdia 1_22 b

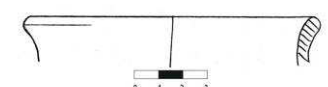
Desen Vizejdia 1_22

Foto Vizejdia 1_23 a

Foto Vizejdia 1_23 b

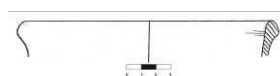
Desen Vizejdia 1_23

Foto Vizejdia 1_24 a

Foto Vizejdia 1_24 b

Desen Vizejdia 1_24

Foto Vizejdia 1_25 a

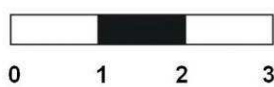

Foto Vizejdia 1_25 b

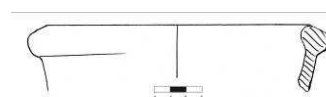
Desen Vizejdia 1_25

Foto Vizejdia 1_26 a

Foto Vizejdia 1_26 b

Desen Vizejdia 1_26

Foto Vizejdia 1_27 a

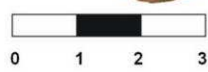
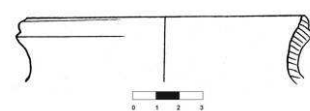

Foto Vizejdia 1_27 b

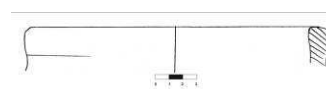
Desen Vizejdia 1_27

Foto Vizejdia 1_28 a

Foto Vizejdia 1_28 b

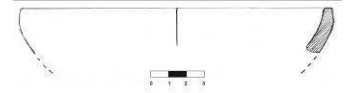
Desen Vizejdia 1_28

Foto Vizejdia 1_30 a

Foto Vizejdia 1_30 b

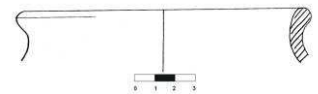
Desen Vizejdia 1_30

Foto Vizejdia 1_31 a

Foto Vizejdia 1_31 b

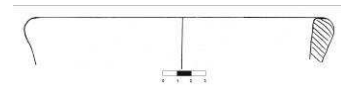
Desen Vizejdia 1_31

Foto Vizejdia 1_32 a

Foto Vizejdia 1_32 b

Desen Vizejdia 1_32

Foto Vizejdia 1_33 a

Foto Vizejdia 1_33 b

Desen Vizejdia 1_33

Foto Vizejdia 1_34 a

Foto Vizejdia 1_34 b

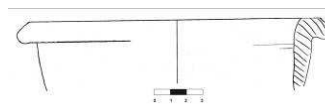
Desen Vizejdia 1_34

Foto Vizejdia 1_35 a

Foto Vizejdia 1_35 b

Desen Vizejdia 1_35

Foto Vizejdia 1_36 a

Foto Vizejdia 1_36 b

Desen Vizejdia 1_36

Foto Vizejdia 1_37 a

Foto Vizejdia 1_37 b

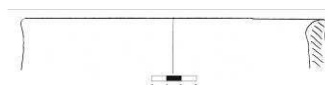
Desen Vizejdia 1_37

Foto Vizejdia 1_38 a

Foto Vizejdia 1_38 b

Desen Vizejdia 1_38

Foto Vizejdia 1_39 a

Foto Vizejdia 1_39 b

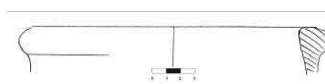
Desen Vizejdia 1_39

Foto Vizejdia 1_40 a

Foto Vizejdia 1_40 b

Desen Vizejdia 1_40

Foto Vizejdia 1_41 a

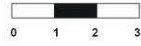
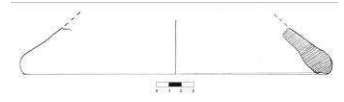

Foto Vizejdia 1_41 b

Desen Vizejdia 1_41

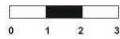

Foto Vizejdia 1_42 a

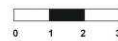

Foto Vizejdia 1_42 b

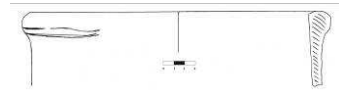
Desen Vizejdia 1_42

Foto Vizejdia 1_43 a

Foto Vizejdia 1_43 b

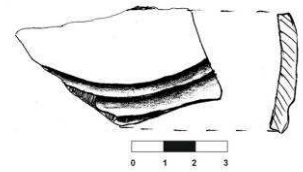
Desen Vizejdia 1_43

Foto Vizejdia 1_44 a

Foto Vizejdia 1_44 b

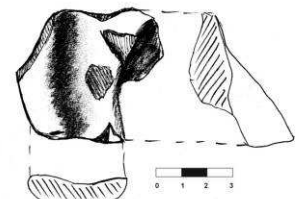
Desen Vizejdia 1_44

Foto Vizejdia 1_45 a

Foto Vizejdia 1_45 b

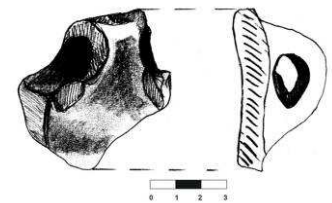
Desen Vizejdia 1_45

Foto Vizejdia 1_46 a

Foto Vizejdia 1_46 b

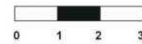
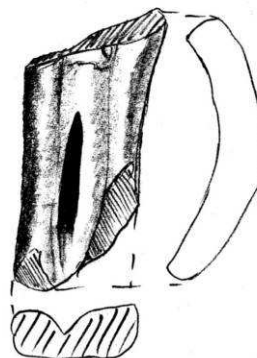
Desen Vizejdia 1_46

Foto Vizejdia 1_47 a

Foto Vizejdia 1_47 b

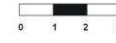
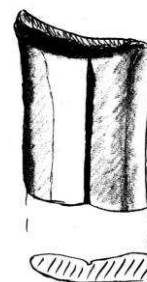
Desen Vizejdia 1_47

Foto Vizejdia 1_48 a

Foto Vizejdia 1_48 b

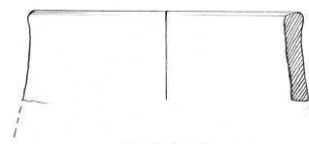
Desen Vizejdia 1_48

Foto Vizejdia 1_49 a

Foto Vizejdia 1_49 b

Desen Vizejdia 1_49

Foto Vizejdia 1_50 a

Foto Vizejdia 1_50 b

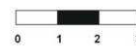
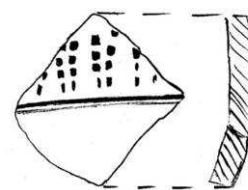
Desen Vizejdia 1_50

Foto Vizejdia 1_51 a

Foto Vizejdia 1_51 b

Desen Vizejdia 1_51

Foto Vizejdia 1_52 a

Foto Vizejdia 1_52 b

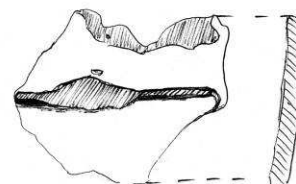
Desen Vizejdia 1_52

Foto Vizejdia 1_53 a

Foto Vizejdia 1_53 b

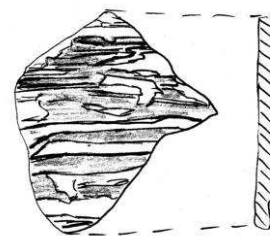
Desen Vizejdia 1_53

Foto Vizejdia 1_54 a

Foto Vizejdia 1_54 b

Desen Vizejdia 1_54

Foto Vizejdia 1_55 a

Foto Vizejdia 1_55 b

Desen Vizejdia 1_55

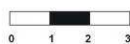
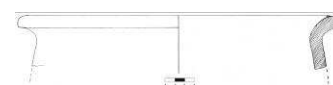

Foto Vizejdia 1_56 a

Foto Vizejdia 1_56 b

Desen Vizejdia 1_56

3. Importanța sitului:

a. starea de conservare: foarte bună, dar în degradare progresivă datorită lucrărilor agricole moderne.

b. stare actuală: teren arabil.

TUMUL 2³:

1. Date geografice despre sit:

a. punct: „Gottlob V”.

b. reper localizare: la 2,43 km Se de biserica ortodoxă din Vizejdia; la 2,3 km VSV de biserica ortodoxă din Gottlob și la 6,18 km NE de biserica ortodoxă din Comloșu Mare.

c. reper hidrografic: la 3,53 km SE de versantul stâng al Canalului Galațca.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat într-o zonă de câmpie plană, fără elemente geomorfologice distincte în peisajul înconjurător (terase, grinduri, cursuri de apă active sau fosile). Acest fapt a determinat amplasarea în partea superioară a sa a unui balize topografice din rețeaua națională de triangulație (baliza a dispărut după 1990, fiind vizibile doar bazele de ciment ale celor trei piloni). Dimensiunile reduse ale movilei, cât și morfostructura sa, ne îndeamnă a o considera, mai degrabă, ca fiind movilă de hotar decât tumul propriu-zis.

e. coordonate GPS: 45 55 51 N 20 46 52 E; 88,6 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 501421; 165321.

g. imagini de suprafață:

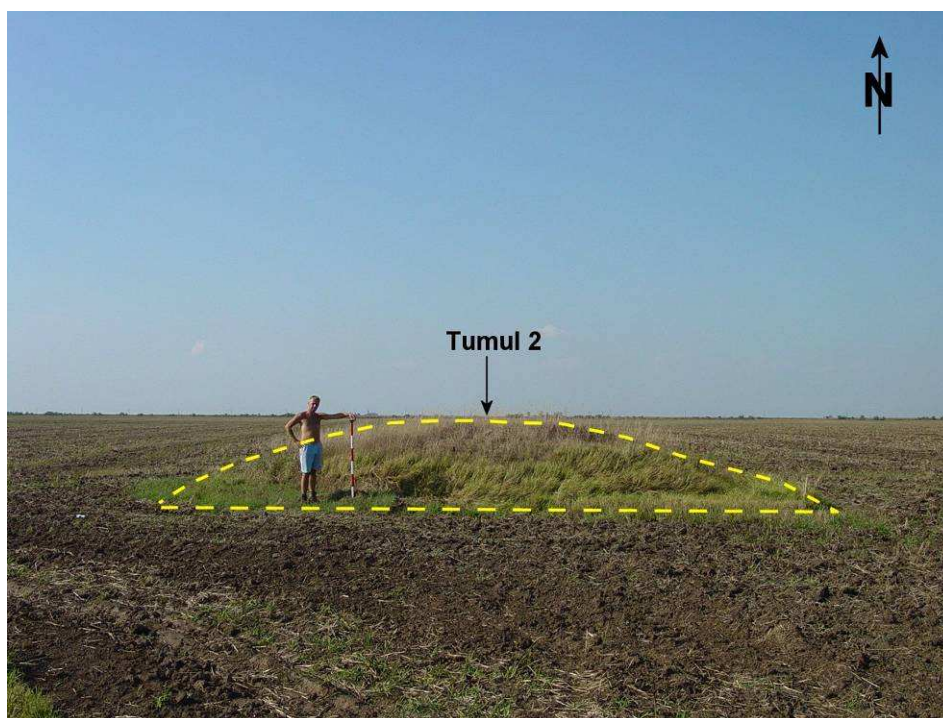

Fig. 8. Vizejdia, Tumulul 2 văzut dinspre S

h. planuri topografice:

³ Obiectivul arheologic poate fi identic cu tumulul 4 din repertoriul lui Fl. Medeleț, I. Bugilan, *op. cit.*, p. 178 (indiciile topografice și descriptive sunt prea vagi spre a permite o identificare precisă a tumulului).

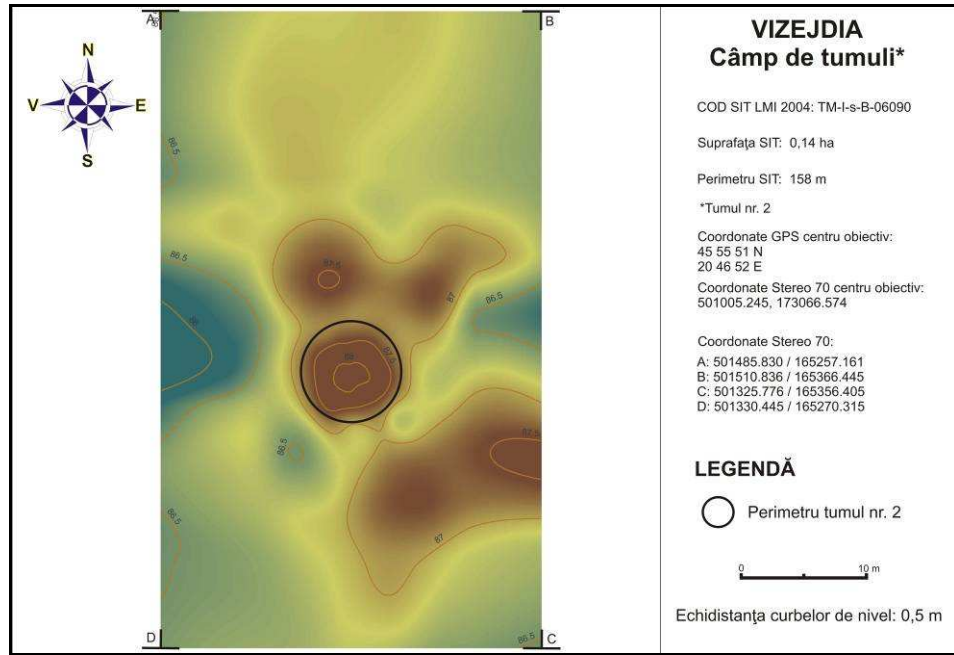

Fig. 9. Planul topografic 2D color, Vizejdia 1, T2

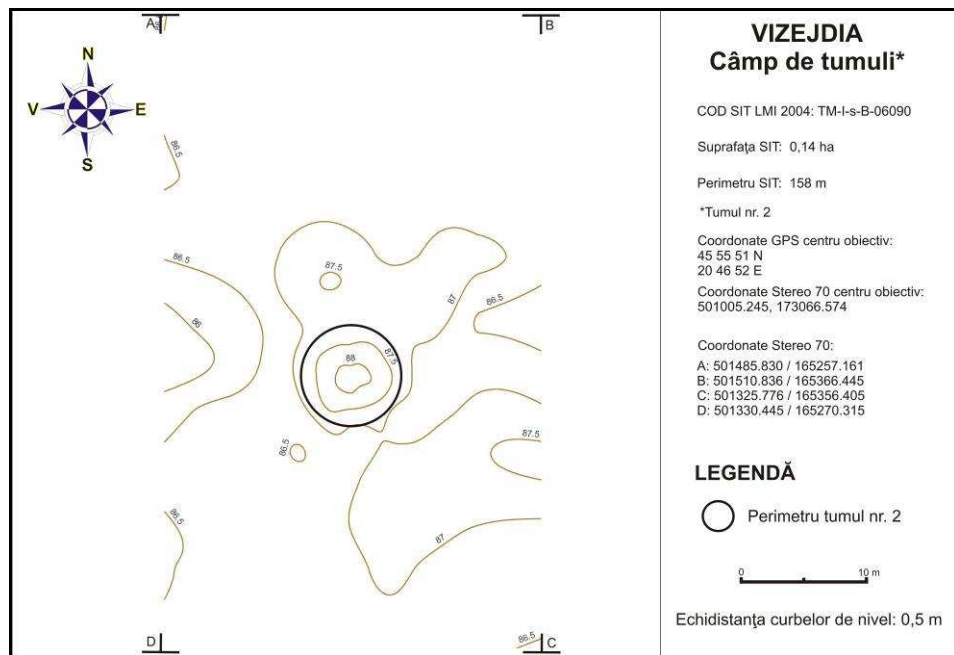

Fig. 10. Planul topografic 2D curbe de nivel, Vizejdia 1, T2

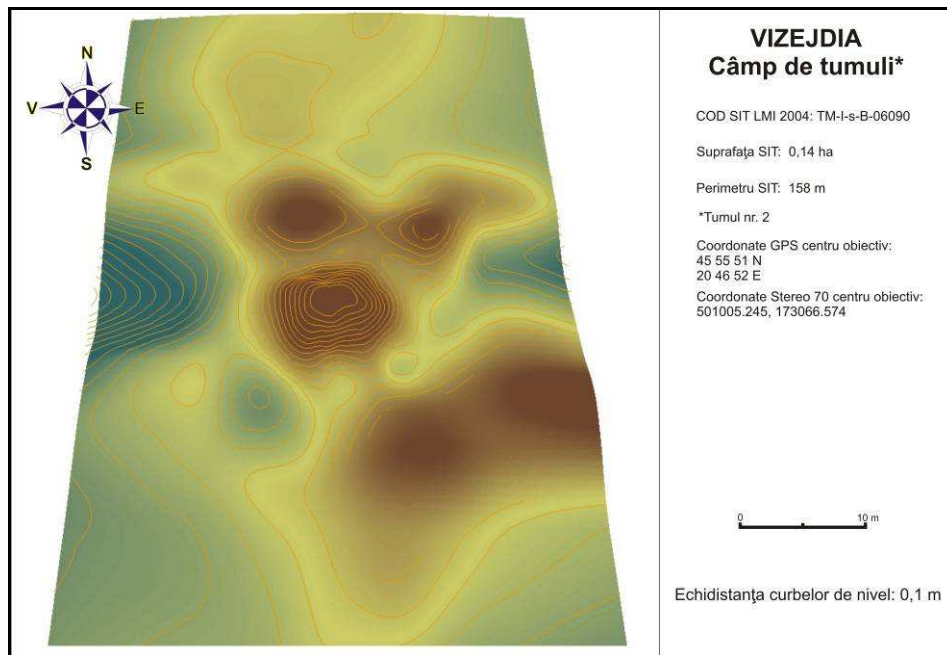
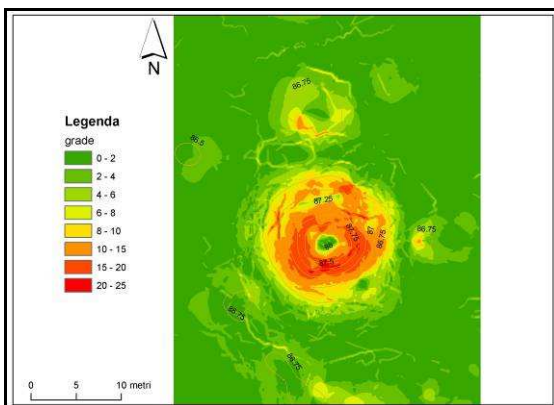
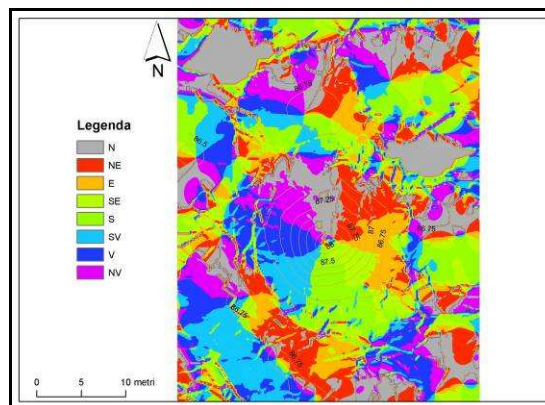

Fig. 11. Planul topografic 3D, Vizejdia 1, T2

i. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Suportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: Tumulul 2 se află localizat în câmpia joasă, este perfect circular și ușor aplatizat, panta având valori cuprinse între 15 – 20 grade.

Suportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: forma relativ conică a tumului face ca expoziția față de Soare să se prezinte sub forma unei rozete cu orientare către toate punctele cardinale, irelevant însă d.p.d.v. al habitatului uman.

2. Date istorice despre sit:

a. tip sit: movilă de hotar sau mormânt tumular (?).

b. datare: lipsa cercetărilor arheologice împiedică datarea obiectivului, el putând fi datat din epoca bronzului și până la începuturile epocii moderne.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren nu au surprins nici un fel de material arheologic în arealul limitrof movilei de pământ.

d. fotografii și desene artefacte: -

3. Importanța sitului:

a. starea de conservare: bună, dar în degradare accelerată datorită lucrărilor agricole moderne care „mușcă” anual din mantaua movilei de pământ.

b. stare actuală: teren arabil (arealul limitrof) și pârlăoagă (suprafața movilei de pământ).

TUMUL 3:**1. Date geografice despre sit:**

a. punct: „Movila între hotare” (pe harta topografică 1:25.000, ediția 1975); „Movila Capului” (pe harta topografică 1:25.000, ediția 1962).

b. reper localizare: la 2,12 km NV de biserica ortodoxă din Vizejdia; la 3,8 km SV de biserica ortodoxă din Tomnatic și la 6,43 km ESE de biserica ortodoxă din Nerău.

c. reper hidrografic: la 450 m V de versantul drept al Canalului Galațca.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este reprezentat de un tumul proeminent, cu o înălțime păstrată de cca. 5 m și un diametru la bază de cca. 50 m, având versanții abrupti, ceea ce a împiedicat integrarea acestuia în circuitul agricol. Din punct de vedere geografic, ocupă o terasă foarte bine profilată și amplasată aproape de punctul de confluență al Canalului Galațca cu Canalul Gigosin, dominând un vast areal. Din vârful său există o vizibilitate de câțiva km, putând fi pus în relație cu alți tumuli proeminenți din regiune (vezi *supra*, fișa câmpurilor de tumuli de la Nerău).

e. coordonate GPS: 45 57 24 N 20 38 14 E; 91,5 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 504475; 162078.

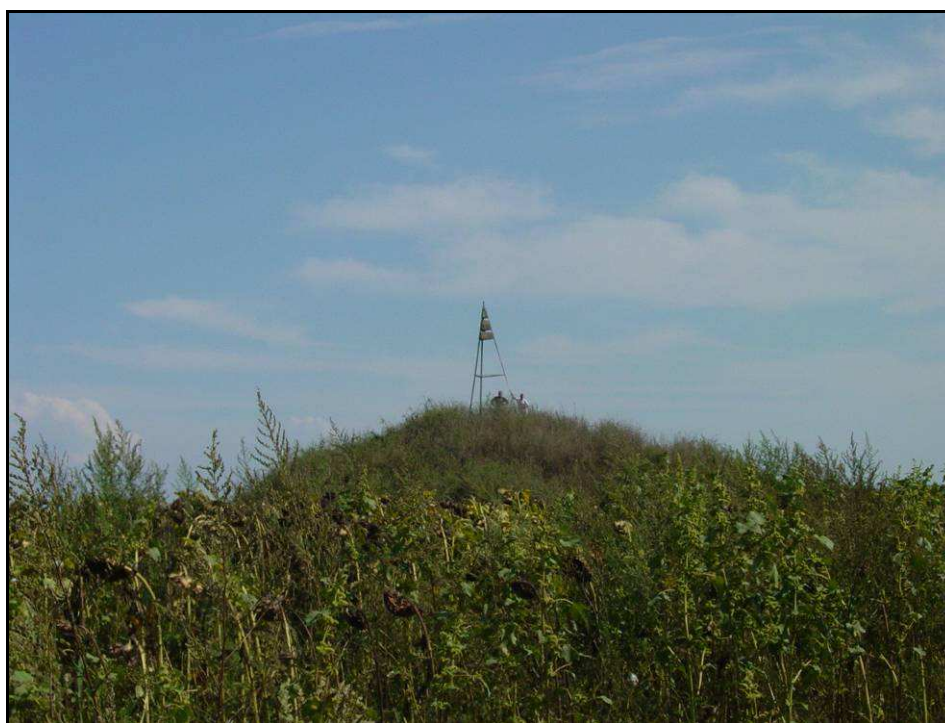
g. imagini de suprafață:

Fig. 12. Tumulul Vizejdia 3 văzut dinspre V

h. planuri topografice: -**2. Date istorice despre sit:**

a. tip sit: mormânt tumular (?).

b. datare: lipsa cercetărilor arheologice împiedică asupra datării obiectivului, el putând fi datat din epoca bronzului și până la începuturile epocii moderne.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren desfășurate în arealul din jurul acestui tumul proeminent nu au evidențiat nici un fel de materiale arheologice.

d. fotografii și desene artefacte: -**3. Importanța sitului:**

a. starea de conservare: foarte bună.

b. stare actuală: teren arabil (arealul din jurul tumulului); vegetație de arbuști spinoși (suprafața tumulului).

V. Concluzii:

a. importanța și relevanța științifică: câmpul de tumuli din hotarul cadastral al localității Vizejdia se înscrie în marele câmp de tumuli din vestul Banatului dar care, din păcate, nu s-au bucurat până la ora actuală de atenția comunității științifice spre a fi investigat prin cercetări arheologice sistematice. Cartografierea exactă și cercetarea, chiar și prin metode neinvazive (prospecțiuni geofizice, tomografie electrică, GPR) devine un deziderat de mare actualitate, care ar putea fi demarat în cadrul unor proiecte transfrontaliere (România, Ungaria, Serbia). Datele superficiale care există astăzi despre tumulii din vestul României (peste 300) sunt generatoare de speculații privind datarea, funcționalitatea și dispunerea lor topografică. Toate acestea se acutizează, în contextul degradării lor accelerate, datorită lucrărilor agricole moderne, astfel încât protejarea lor prin măsuri stricte, concrete și eficiente devine o necesitate.

b. importanța turistică: tumulii reprezintă monumente arheologice cu mare potențial turistic, dar în stadiul actual de dezinteres din partea comunității științifice, obiectivele arheologice de acest tip de la Vizejdia nu se pretează includerii în circuite turistice pentru un public neavizat.

c. propunere de restaurare: doar demararea unor campanii de cercetare arheologică sistematică și întocmirea unor proiecte de restaurare, vor fi în măsură să precizeze elementele concrete în acest caz.

VI. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: 21.08.2007.

b. autorii investigațiilor: Liviu Măruia și studenții Lavinia Bolcu, Andrei Stavilă, Marius Stanciu.

VII. Bibliografie:

Kislégghi, Nagy Gyula, *Archaeológiai Napló*, Szeged – Temesvár, 2010, p. 16-25

Kislégghi, Nagy Gyula, *Torontál megye őstörténete*, în S. Borovszky, *Torontál vármegye*, Budapest, 1911, p. 321-322

Medeleț, Florin; Bugilan, Ion, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 178-180

Vaday, H., *Beitrag zum Fund von Vizesd-Pusztá*, în *FA*, Budapest, 37, 1986, p. 197-223

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Așezare medievală sat VOITEG; comuna VOITEG "Seliște" sec. XII - XIV Epoca medievală.

b. cod eGISpat 2010: Voiteg, Obiectiv 2.

II. Istoricul cercetărilor:

Ca și în cazul altor situri din LMI Timiș 2004, Secțiunea Arheologie, despre așezarea medievală de la Voiteg „Seliște” nu am putut identifica absolut nici un fel de informație utilă. Atât în LMI Timiș 1992, cât și în Repertoriul Arheologic Național, disponibil on-line pe *website*-ul CIMEC-ului este furnizată o informație topografică interesantă: situl arheologic se află la „6 km V de sat”. O verificare elementară ne arată că la 6 km V de Voiteg ne plasăm în intravilanul localității Ghilad, deci este greu de crezut că aici trebuie căutată așezarea medievală la care face trimitere LMI Timiș. Încercarea de a identifica toponimul „Seliște” în materialul cartografic avut la dispoziție nu a avut succes, această locație nefiind menționată pe nici una dintre hărțile istorice sau topografice studiate. Verificarea minuțioasă a bibliografiei de specialitate nu a permis regăsirea vreunei informații referitoare la subiectul în cauză.

În atare condiții, în noiembrie 2007 membri proiectului *eGISpat Timiș* demarează informările și verificările în teren. Numeroasele discuții purtate cu localnicii din Voiteg, dar și „ajutorul” substanțial furnizat de autoritățile publice locale, nu au permis identificarea de informații suplimentare. Pe baza datelor acumulate, s-a decis că situl, dacă el există, nu poate fi identificat în mod real, neexistând nici un indiciu utilizabil. Singura soluție era demararea unei cercetări arheologice sistematice de teren, imposibilă și inutilă în acest context, deoarece hotarul cadastral al Voitegului dispune de un potențial arheologic extraordinar, unde o investigație sistematică ar evidenția, cu certitudine, peste 100 de obiective arheologice¹. În acest context se întreprinde o investigație de teren la V de localitatea Voiteg, prilej cu care se descoperă un *tell* fortificat, databil în epoca bronzului, de la suprafață căruia se recoltează un foarte bogat material ceramic. Importanța extraordinară a acestui obiectiv, în condițiile în care așezarea medievală din LMI Timiș nu poate fi identificată, determină membri proiectului *eGISpat Timiș* să decidă topografierea acestuia și includerea sa în lista oficială a județului Timiș.

III. Date geografice despre sit:

a. punct: „La Vii SV”.

b. reper localizare: la 2,14 km V de biserica ortodoxă din Voiteg; la 5,63 km E de biserica ortodoxă din Ghilad și la 1,22 km SV de gara din Voiteg.

c. reper hidrografic: la 2,7 km E de versantul stâng al Canalului Lanca-Birda.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe un bot de terasă care domină cu cca. 3 m un larg areal, cu o altitudine relativă inferioară, inundabil până la lucrările de hidroameliorații din epoca modernă. Poziția este una deosebit de favorabilă, cu vizibilitate largă asupra luncii joase, fiind ferit de inundații sau de creșterea pânzei freatice la precipitații bogate.

e. coordonate GPS: 45 28 12 N; 21 12 42 E; 82,5 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 448152; 204002.

g. imagine satelitară cu localizarea obiectivului:

¹ Opinia se bazează pe analogii cu realități evidențiate prin cercetări sistematice de teren, desfășurate, spre exemplu, la Chesinț (com. Zăbrani, jud. Arad) unde au fost identificate 64 de obiective arheologice inedite; Moșnița Veche (com. Moșnița Nouă, jud. Timiș), unde au fost identificate 63 de obiective arheologice inedite după ce s-a investigat sistematic 75% din hotarul cadastral al localității; Liebling (comună, jud. Timiș) unde s-au descoperit 52 de obiective inedite după cercetarea a 25% din hotarul localității etc.

h. imagini de suprafață:

Fig. 1. Situl Voiteg 2 văzut dinspre SV

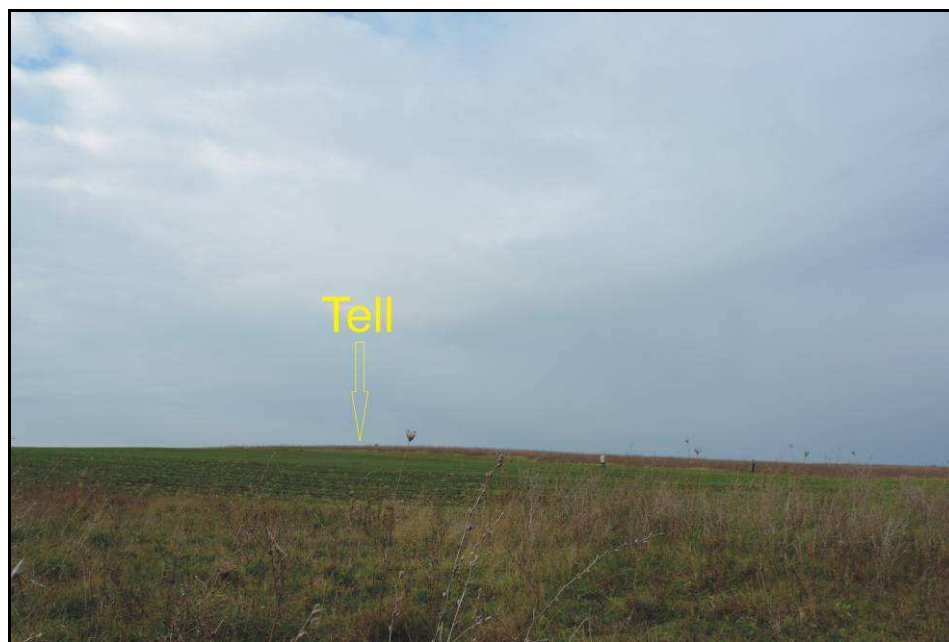
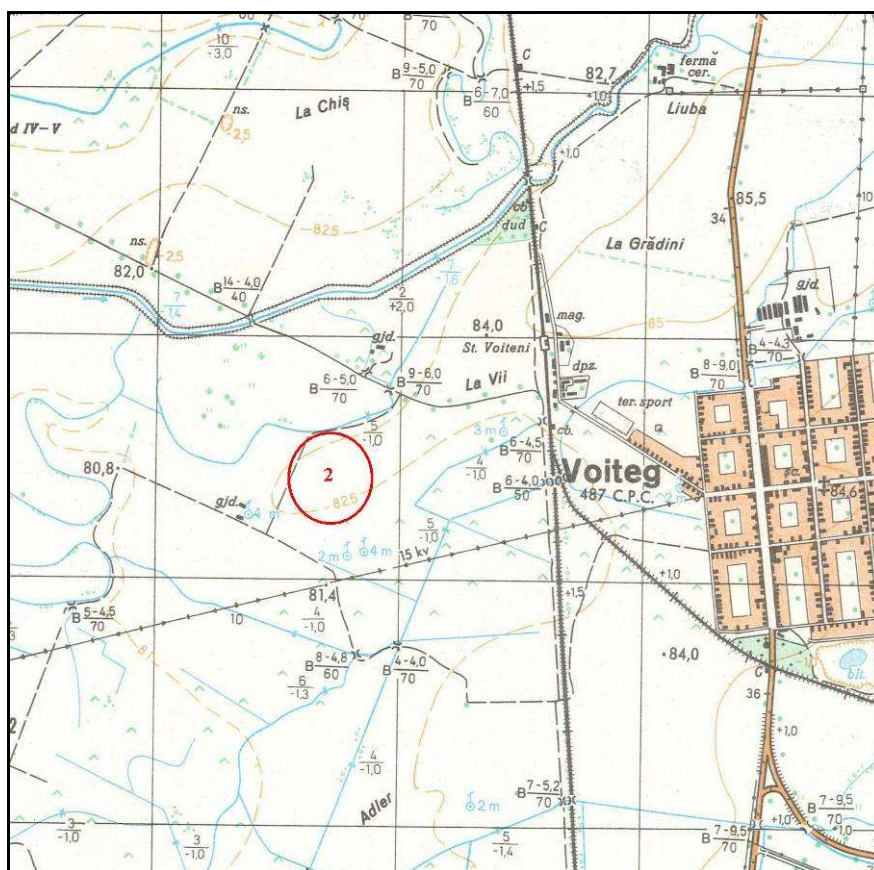

Fig. 2. Voiteg 2 văzut dinspre SE

i. harta topografică 1:25.000 cu localizarea obiectivului:

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

j. planuri topografice:

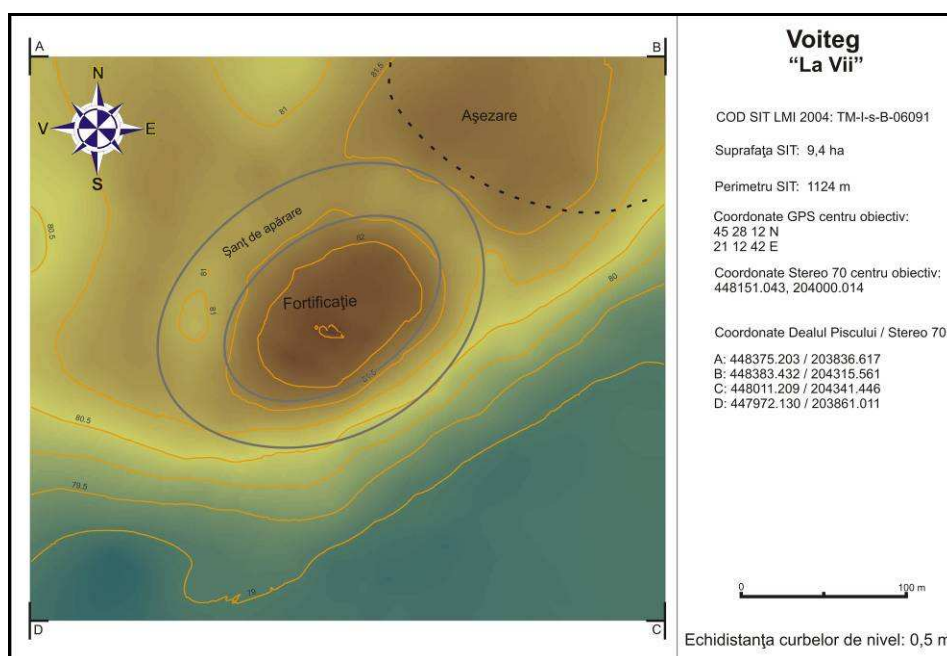

Fig. 3. Planul topografic 2D color, Voiteg 2

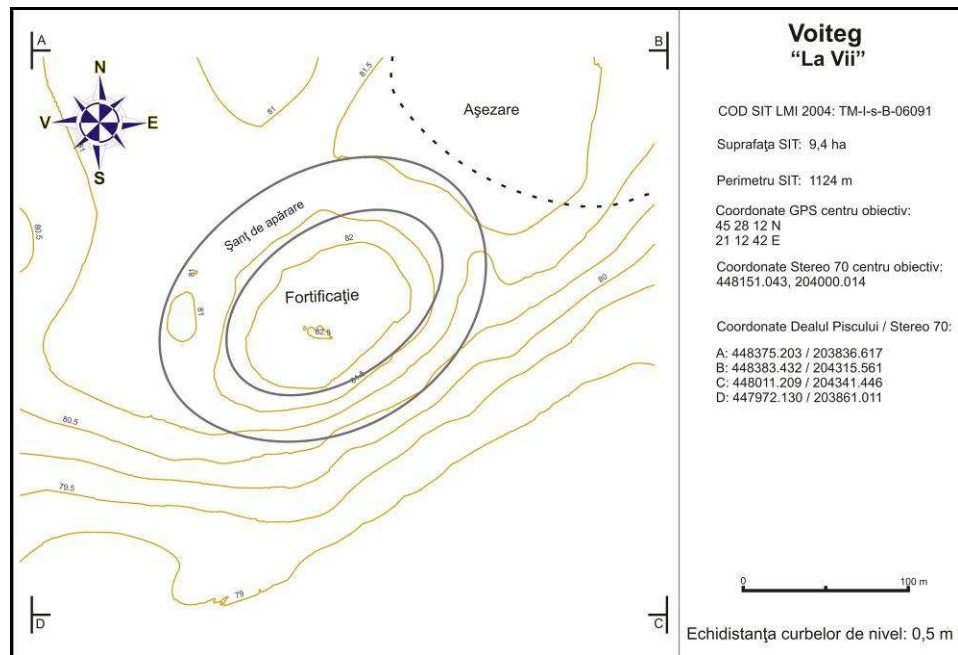

Fig. 4. Planul topografic 2D curbe de nivel, Voiteg 2

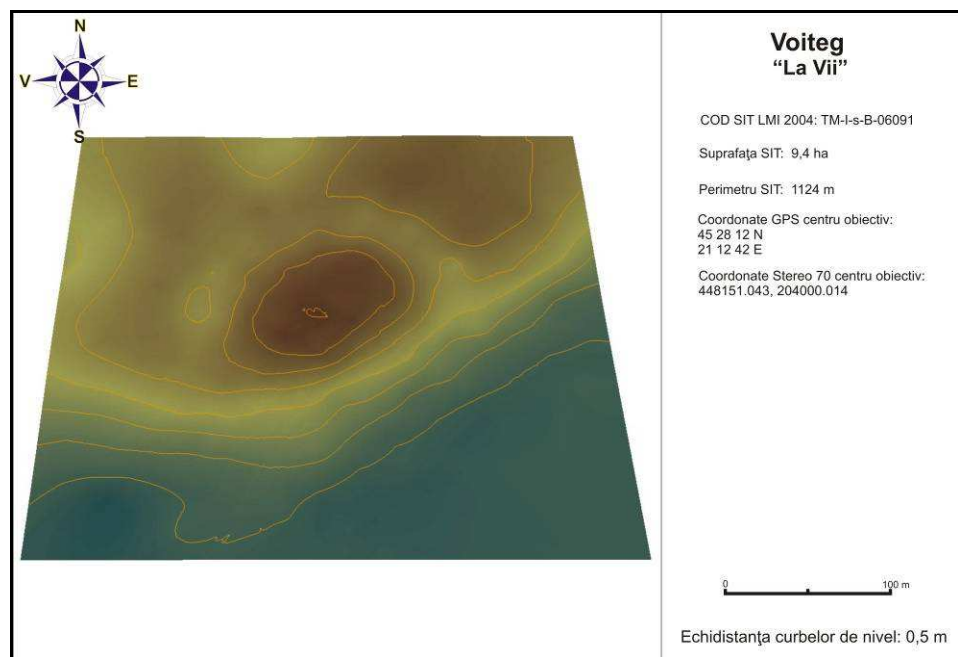
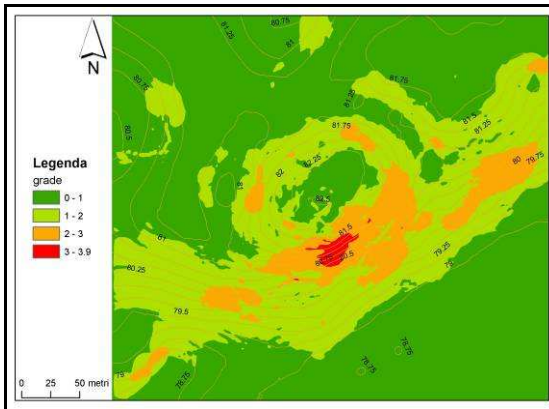
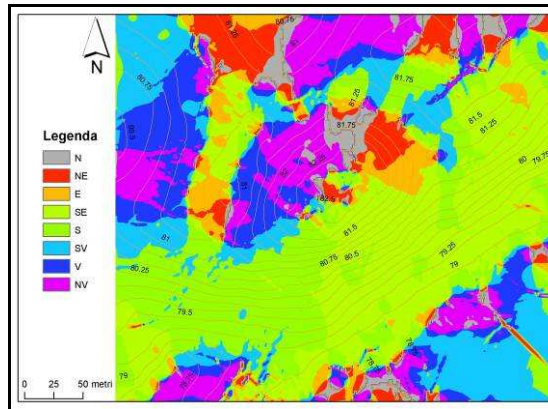

Fig. 5. Planul topografic 3D, Voiteg 2

k. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Suportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: *tel*-ul se află localizat pe un bot de terasă, cu o altitudine relativă de 3 m față de talvegul Pârâului Valea Seacă, pe al cărui mal stâng se găsește; către SE *tel*-ul speculează panta naturală a versantului pârâului de cca. 2- 4 grade, în timp ce pe celelalte laturi panta nu este decât de 2 – 3 grade; platoul central al *tel*-lului este relativ plat, cu o înclinație de maxim 1 grad, insesizabilă în teren; pe laturile de NE și NV se observă un posibil val de apărare, care deși puternic aplatizat, mai păstrează un unghi de 2, chiar 3 grade pe alocuri.

Suportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: forma ușor bombată a platoului central al *tel*-lului face ca expoziția față de Soare a acestuia să capete forma unei rozete, cu orientare către toate punctele cardinale; de remarcat, totuși, că întregul versant pe care se află situl are o expoziție către SE, favorizând încălzirea și iluminarea naturală a locuințelor; valul de apărare este evidențiat, la rândul lui, de expoziția față de Soare, indicând traiectul acestuia, lucru ilustrat de opoziția celor două pante (interior-exterior), muchiile culorilor reliefând aliniamentul traiectelor de elevație maximă (val) și minimă (șanț) a fortificației.

IV. Date istorice despre sit:

a. tip sit: *tel* fortificat.

b. datare: epoca bronzului.

c. material arheologic: cercetările arheologice de suprafață au descoperit un foarte bogat material arheologic reprezentat din fragmente ceramice de epoca bronzului, sporadice fragmente medieval-dezvoltate, fragmente osoase animale etc. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (27); fragmente ceramice tipice nedesenate (139); fragmente ceramice atipice (73); fragmente chirpic (5); fragmente material litic (3); nucleu silex (1); fragment fier (1); fragmente osteologice (6).

d. fotografii și desene artefacte:

Foto Voiteg 2_1 a

Foto Voiteg 2_1 b

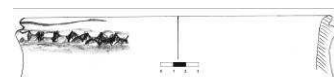
Desen Voiteg 2_1

Foto Voiteg 2_2 a

Foto Voiteg 2_2 b

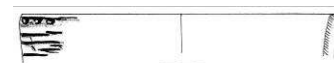
Desen Voiteg 2_2

Foto Voiteg 2_3 a

Foto Voiteg 2_3 b

Desen Voiteg 2_3

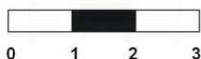

Foto Voiteg 2_4 a

Foto Voiteg 2_4 b

Desen Voiteg 2_4

Foto Voiteg 2_5 a

Foto Voiteg 2_5 b

Desen Voiteg 2_5

Foto Voiteg 2_6 a

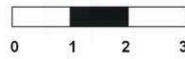

Foto Voiteg 2_6 b

Desen Voiteg 2_6

Foto Voiteg 2_7 a

Foto Voiteg 2_7 b

Desen Voiteg 2_7

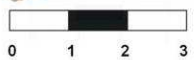

Foto Voiteg 2_8 a

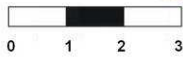

Foto Voiteg 2_8 b

Desen Voiteg 2_8

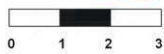

Foto Voiteg 2_9 a

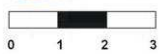

Foto Voiteg 2_9 b

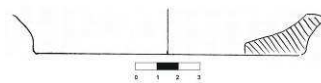
Desen Voiteg 2_9

Foto Voiteg 2_10 a

Foto Voiteg 2_10 b

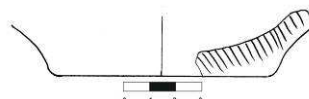
Desen Voiteg 2_10

Foto Voiteg 2_11 a

Foto Voiteg 2_11 b

Desen Voiteg 2_11

Foto Voiteg 2_12 a

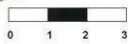
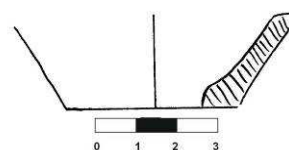

Foto Voiteg 2_12 b

Desen Voiteg 2_12

Foto Voiteg 2_13 a

Foto Voiteg 2_13 b

Desen Voiteg 2_13

Foto Voiteg 2_14 a

Foto Voiteg 2_14 b

Desen Voiteg 2_14

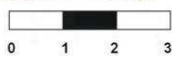

Foto Voiteg 2_15 a

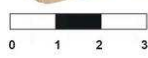
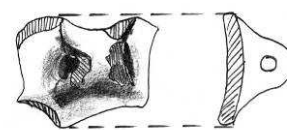

Foto Voiteg 2_15 b

Desen Voiteg 2_15

Foto Voiteg 2_16 a

Foto Voiteg 2_16 b

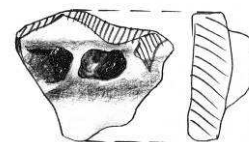
Desen Voiteg 2_16

Foto Voiteg 2_17 a

Foto Voiteg 2_17 b

Desen Voiteg 2_17

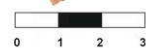
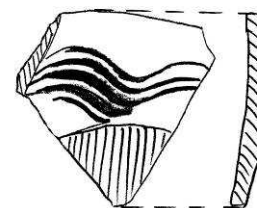

Foto Voiteg 2_18 a

Foto Voiteg 2_18 b

Desen Voiteg 2_18

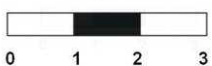
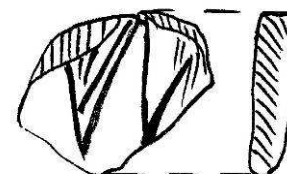

Foto Voiteg 2_19 a

Foto Voiteg 2_19 b

Desen Voiteg 2_19

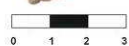
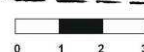
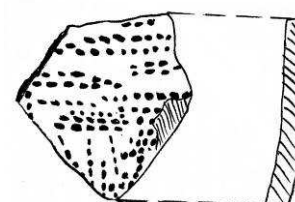

Foto Voiteg 2_20 a

Foto Voiteg 2_20 b

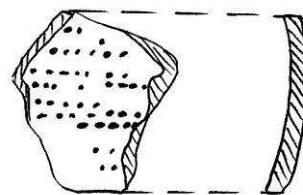
Desen Voiteg 2_20

Foto Voiteg 2_21 a

Foto Voiteg 2_21 b

Desen Voiteg 2_21

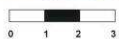
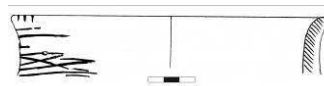

Foto Voiteg 2_22 a

Foto Voiteg 2_22 b

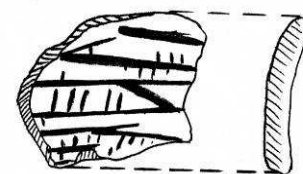
Desen Voiteg 2_22

Foto Voiteg 2_23 a

Foto Voiteg 2_23 b

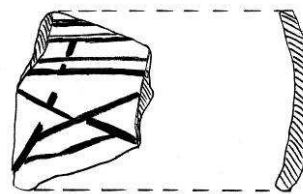
Desen Voiteg 2_23

Foto Voiteg 2_24 a

Foto Voiteg 2_24 b

Desen Voiteg 2_24

Foto Voiteg 2_25 a

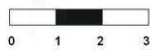
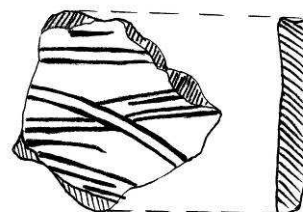

Foto Voiteg 2_25 b

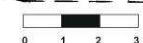
Desen Voiteg 2_25

Foto Voiteg 2_26 a

Foto Voiteg 2_26 b

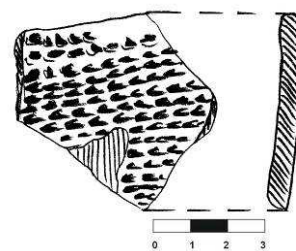
Desen Voiteg 2_26

Foto Voiteg 2_27 a

Foto Voiteg 2_27 b

Desen Voiteg 2_27

V. Importanța sitului:

a. starea de conservare: bună, dar în degradare progresivă datorită lucrărilor agricole moderne.

b. stare actuală: teren arabil și pârlăogă.

c. importanța și relevanța științifică: pe baza cercetărilor arheologice de suprafață, care au relevat existența unui foarte bogat material ceramic, se poate documenta un sit de o importanță deosebită, pe care potențialele cercetări sistematice de viitor îl vor putea pune în valoare.

d. importanța turistică: lipsa oricăror investigații arheologice asupra sitului împiedică asupra includerii obiectivului în traseele de turism cultural pentru un public neavizat.

e. propunere de restaurare: demararea unor investigații sistematice în viitor va fi în măsură să precizeze dacă complexele arheologice descoperite se pretează restaurării și conservării.

VI. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: 13.11.2007.

b. autorii investigațiilor: Dorel Micle, Liviu Măruia și studenții Lucian Vidra, Alice Abagiu, Alin Bătrân.

VII. Bibliografie:

inedit

I. Date LMI Timiș 2004:

a. informații LMI 2004: Situl arheologic de la Voiteg; sat VOITEG; comuna VOITEG La 3 km V de sat (TM-I-s-B-06092); Necropolă sat VOITEG; comuna VOITEG; sec. X; Epoca medievală timpurie (TM-I-m-B-06092.01); Așezare; sat VOITEG; comuna VOITEG; La 3 km. V de sat; mil. II a. Chr.; Epoca bronzului (TM-I-m-B-06092.02); Necropolă; sat VOITEG; comuna VOITEG; mil. II a. Chr.; Epoca bronzului (TM-I-m-B-06092.03).

b. cod eGISpat 2010: Voiteg, Obiectiv 1.

II. Istoricul cercetărilor:

La această poziție din LMI Timiș 2004 există trei componente arheologice distincte: o necropola plană de incinerare de la sfârșitul epocii bronzului; o așezare de epoca bronzului, contemporană necropolei și o necropolă de călăreți unguri, de tip „honfoglalás”, databilă în prima jumătate a sec. X d. Hr. Obiectivul arheologic de la Voiteg „Groapa cu vulpi” a fost descoperit de Florin Drașovean în 1986. Între 1986-1991 Florin Medeleț desfășoară mai multe campanii de cercetare arheologică de salvare, rezultatele investigațiilor rămânând aproape în totalitate inedite¹. Din cadrul necropolei plane de incinerare se descoperă 23 de morminte, care fac din acest obiectiv unul reprezentativ pentru studiul câmpurilor de urne funerare de la sfârșitul epocii bronzului de pe teritoriul Banatului de câmpie, alături de necropolele de la Peciu Nou, Deta, Cruceni, Bobda, Parța, Timișoara „Fratelia”. Materialul faunistic utilizat ca ofrandă de carne în cadrul ceremonialului funerar este analizat într-un studiu al Georgetei El Susi².

Necropola de epoca bronzului intră, în anii '90 ai sec. XX, și în atenția căutătorilor de comori, care braconază situl. O parte din piese sunt recuperate și publicate de către Al. Szentmiklosi³, iar materialul osteologic uman este analizat de M. Munteanu⁴.

În contextul investigațiilor desfășurate în necropola de incinerare de la sfârșitul epocii bronzului, Fl. Medeleț descoperă și o necropolă de călăreți unguri nesedentarizați, de tip „honfoglalás”, databilă la începutul sec. X d. Hr. și din care se dezvălesc 10 morminte⁵. Necropola medieval-timpurie de la Voiteg devine astfel unul dintre punctele definitorii în cercetarea fenomenelor funerare de la începuturile cuceririi maghiare a Banatului⁶. În toate referințele publicate despre situl arheologic vizat de LMI Timiș, datele topografice de poziționare exactă lipsesc, astfel încât identificarea acestuia în teren a ridicat dificultăți, problema putând fi rezolvată doar prin discuții cu localnicii, care cunoșteau bine locul în care s-au desfășurat investigațiile arheologice din deceniul opt al secolului trecut.

Pornind de la aceste informații, în septembrie 2007 membri proiectului *eGISpat Timiș* întreprind informări și verificări în teren, prilej cu care se realizează topografierea cu Stația Totală a așezării de epoca bronzului și se întreprinde și o prospectare magnetometrică a acestui obiectiv.

III. Date geografice despre sit:

a. punct: „Groapa cu Vulpi”

b. reper localizare: la 3,09 km NV de biserica ortodoxă din Voiteg; la 5,42 km NE de biserica ortodoxă din Ghilad și la 6,73 km SE de biserica ortodoxă sârbă din Ciacova.

¹ Referințe generale despre rezultatele săpăturilor la Fl. Medeleț, *Câmpurile de urne funerare din Banat. Unele probleme ale ritului și ritualului funerar la tricii nordici timpurii de la sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului*, în *AMN*, 32, 1995, 1, p. 289-302; idem, *Die Urnegräberfelder im Banat*, în *The Yugoslav Danube Basin and the Neighbouring Regions in the 2nd Millennium B.C.*, Blegrade – Vrșac, 1996, p. 231-254; M.Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, p. 151; 153-156; 298; idem, *Epoca bronzului în Banat. Orizonturi cronologice și manifestări culturale*, Timișoara, 1997, p. 55-56.

² G. El Susi, *Ofrande de animale din necropola de incinerare de la Voiteg (județul Timiș)*, în *TD*, 9, 1990, 1-2, p. 249-251.

³ Al. Szentmiklosi, *Câteva morminte plane de incinerare de la sfârșitul epocii bronzului din hotarul comunei Voiteni*, în *AB, S.N.*, 6, 1998, p. 197-208.

⁴ M. Munteanu, *Considerații antropologice asupra unor oase calcinate provenite dintr-o necropolă de la Voiteni, județul Timiș, datată la sfârșitul epocii bronzului*, în *AB, S.N.*, 5, 1997, p. 27-30.

⁵ Fl. Medeleț, D.Tănase, E. Gáll, *X. Századi honfoglalás kori temetőrészlet Vejtén (Temes megye, Románia)*, în *AE*, 126, 2001, 1-2, p. 99-112.

⁶ Asupra acestui aspect vezi și Al. Rădulescu, *Cercetări de arheologie medievală din Banatul de Câmpie; scurt istoric*, în *SIB*, 23-25, 1999-2001, p. 55; 62; A. Dragotă, *Aspecte de multiculturalitate spirituală. Rit și ritual funerar în Transilvania și Europa Centrală și de Sud-Est (secolele IX-XI)*, Sibiu, 2006, p. 97; 109.

c. reper hidrografic: la 570 m SE de versantul stâng al Canalului Lanca – Birda.

d. descriere geografică: din punct de vedere geografic situl este situat în Câmpia Timișului, subunitate a Câmpiei de Vest. Topografic, situl ocupă o terasă reliefată cu aprox. 1 m față de terenul din jur și cu aprox. 4 m față de talvegul Pârâului Lanca Birda.

e. coordonate GPS: 45 29 02 N 21 12 06 E; 82 m altitudine.

f. coordonate Stereo 70: 449731; 203294.

g. imagine satelitară cu localizarea obiectivului:

h. imagini de suprafață:

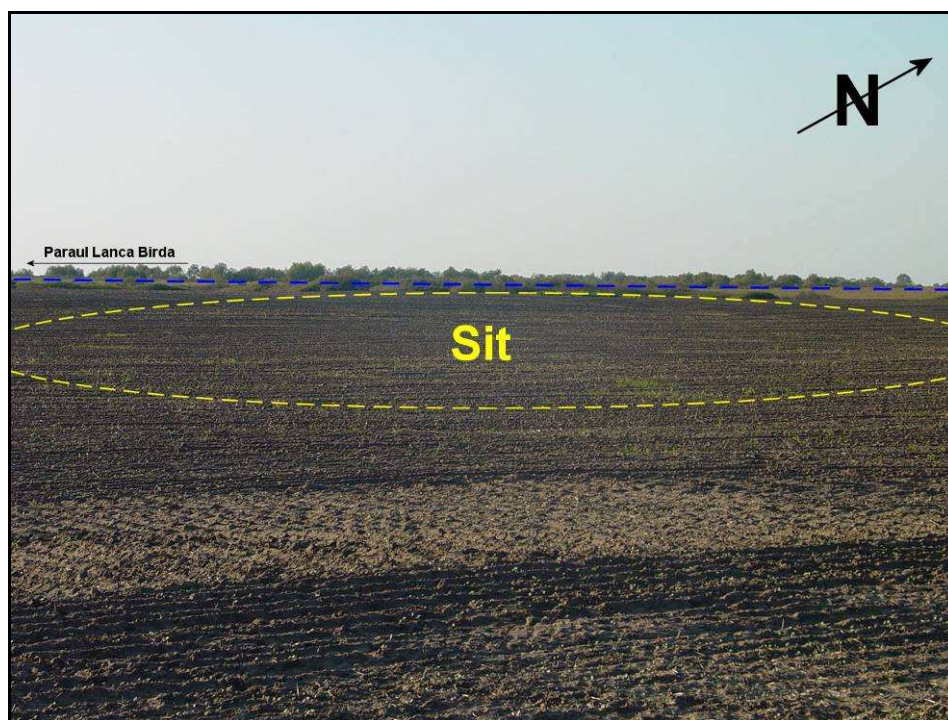
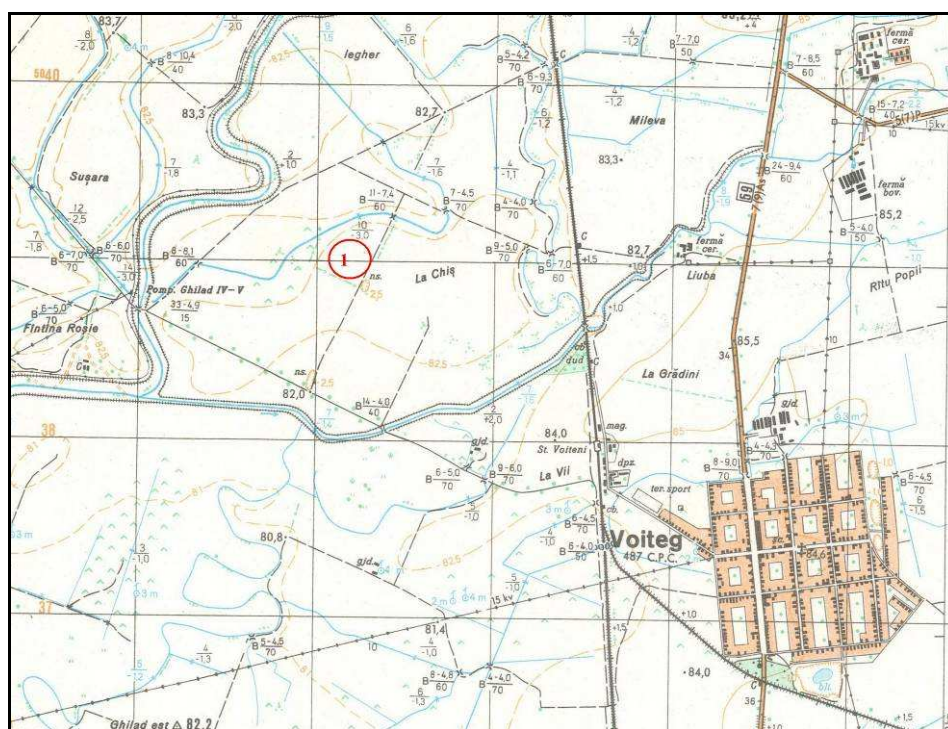

Fig. 1. Situl Voiteg „Groapa cu Vulpi” văzut dinspre SE

i. harta topografică 1:25.000 cu localizarea obiectivului:

(apud Direcția Topografică Militară, ediția 1975)

j. planuri topografice:

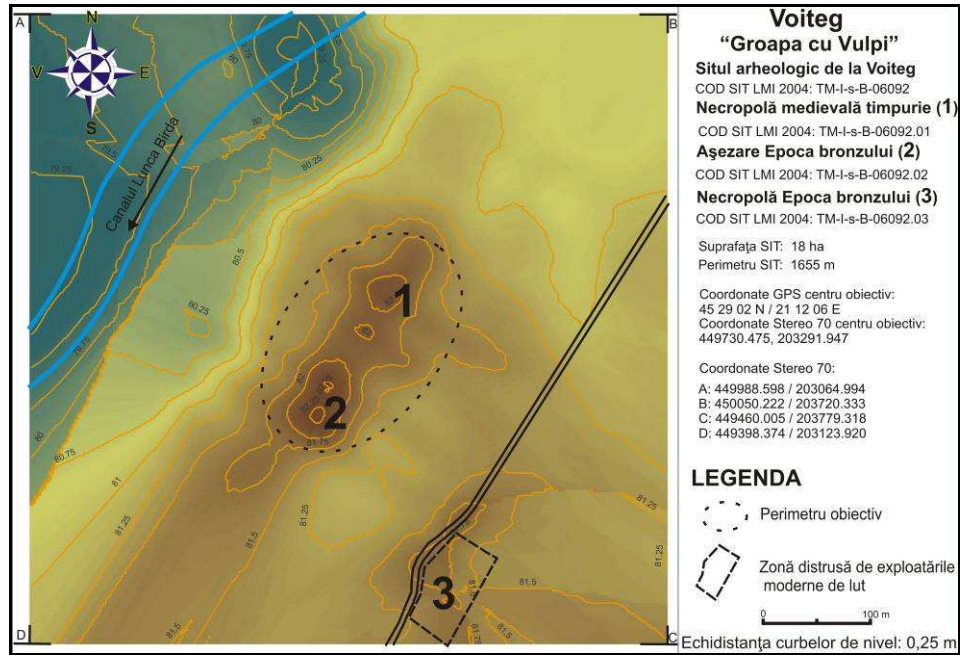

Fig. 2. Planul topografic 2D color, Voiteg 1

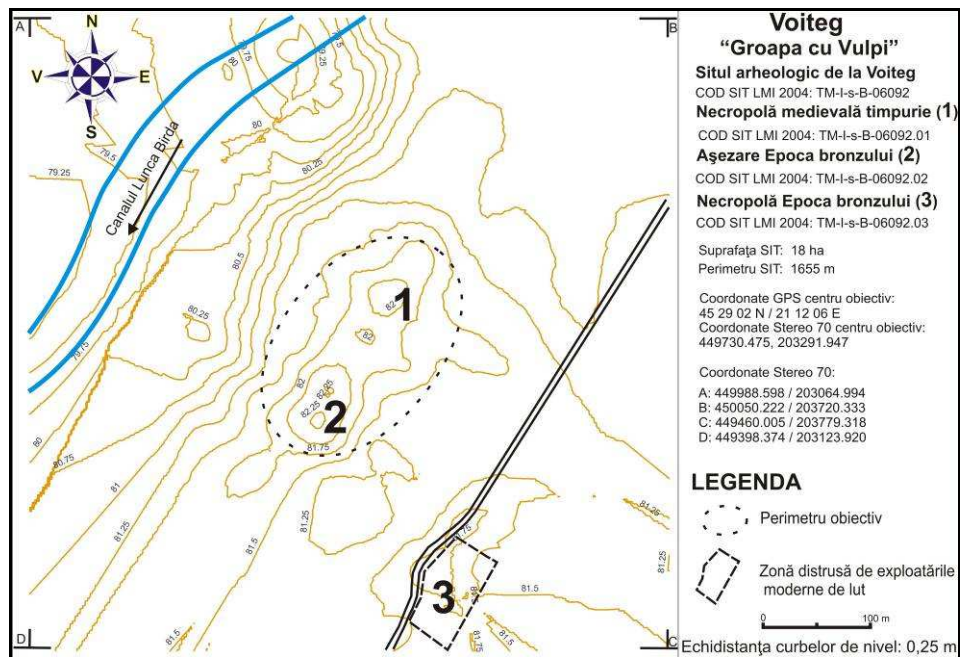

Fig. 3. Planul topografic 2D curbe de nivel, Voiteg 1

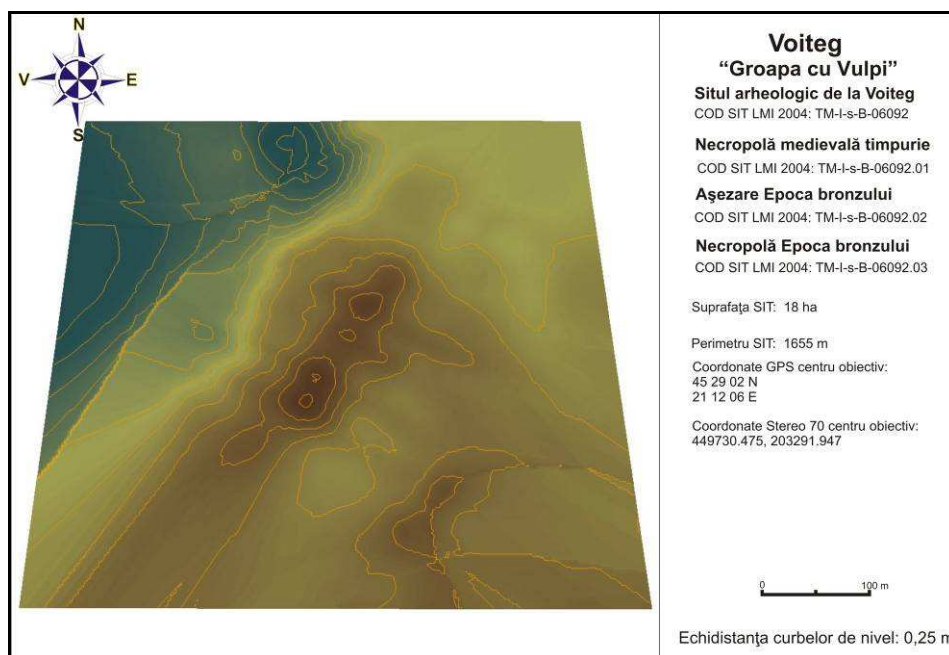
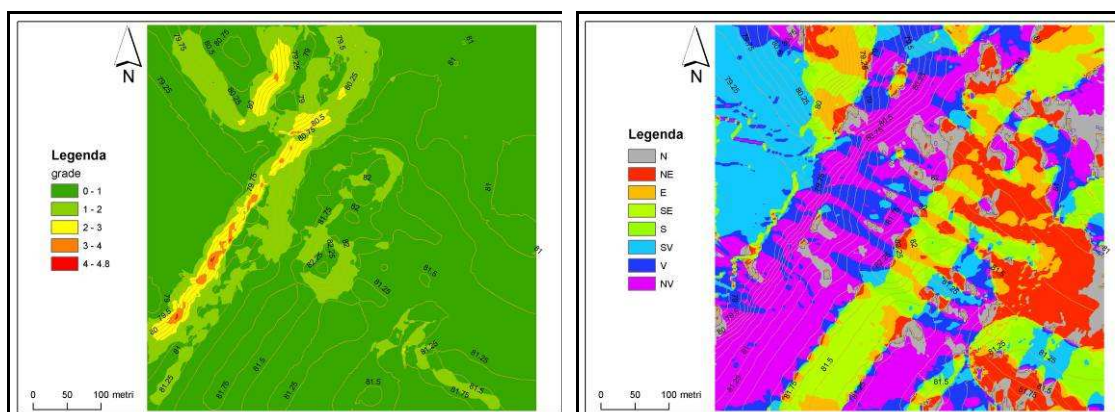

Fig. 4. Planul topografic 3D, Voiteg 1

k. analiza factorilor morfometrici și morfografici:

Supportul cartografic al parametrului morfometric *pantă* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: așezarea se află localizată în câmpia joasă, pe o terasă mai înaltă cu 1 m față de terenul din jur și cu cca. 4 m față de talvegul Canalului Lunca Birda, pe malul căruia se află; probabil la originea așezării a fost un *tell*, azi puternic aplatizat de lucrările agricole intensive (în special de amenajarea viticolă din perioada interbelică, care a lăsat până azi urmele rândurilor de vie), motiv pentru care peisajul inițial a fost puternic afectat; doar pe latura de NV se mai păstrează o ușoară pantă de 3 – 4 grade, spre talvegul pârâului.

Supportul cartografic al parametrului morfometric *expoziție* evidențiază următoarele elemente morfografice ale sitului: expoziția terenului a fost puternic afectată de lucrările viticole interbelice care au creat rânduri vâlurite de pământ, pe aliniamentul NV – SE, motiv pentru care apar umbriri artificiale care nu corespund realității istorice din teren; considerăm că în cazul de față, analiza parametrului morfometric *expoziție*, este irelevantă pentru stabilirea habitatului uman, deși la origini peisajul ar fi putut dezvălui date concrete privind alegerea locației așezării.

IV. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă și necropolă.

b. datare: epoca bronzului și epoca medieval-timpurie.

c. material arheologic: situl din această locație este reprezentat de trei aspecte arheologice: necropola și așezarea de epoca bronzului, precum și necropola medieval-timpurie. Investigațiile arheologice sistematice întreprinse în acest areal au vizat exclusiv necropolele de epoca bronzului și medieval timpurie. Cercetările arheologice de suprafață din toamna anului 2007, întreprinse cu ocazia ridicării topografice a sitului, au relevat existența unei bogate așezări de epoca bronzului, dovadă materialul ceramic substanțial, precum și fragmentele de piese de bronz identificate aici. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (116); fragmente ceramice tipice nedesenate (50); fragmente ceramice atipice (270); fragmente material litic (1); fragment cute gresie (1); fragmente osoase (5); fragmente scoică (4); fragment silex (1); lamă de bronz (1); lustruitoare (2).

d. fotografii și desene artefacte:

Foto Voiteg 1_1 a

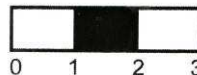
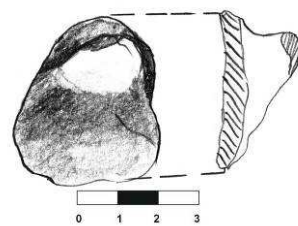

Foto Voiteg 1_1 b

Desen Voiteg 1_1

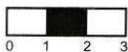
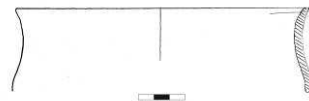

Foto Voiteg 1_2 a

Foto Voiteg 1_2 b

Desen Voiteg 1_2

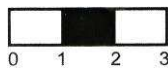

Foto Voiteg 1_3 a

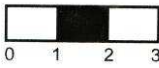
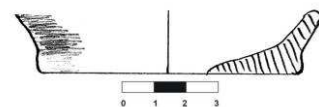

Foto Voiteg 1_3 b

Desen Voiteg 1_3

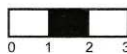

Foto Voiteg 1_4 a

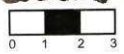
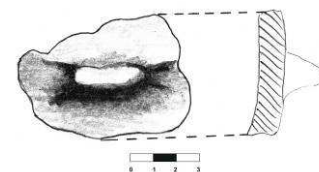

Foto Voiteg 1_4 b

Desen Voiteg 1_4

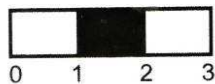

Foto Voiteg 1_5 a

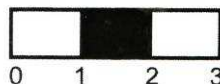
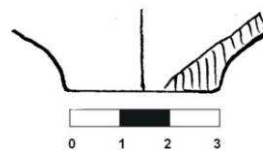

Foto Voiteg 1_5 b

Desen Voiteg 1_5

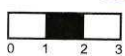

Foto Voiteg 1_6 a

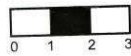
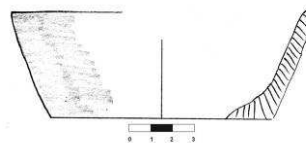

Foto Voiteg 1_6 b

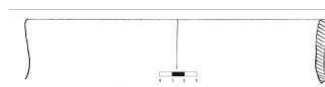
Desen Voiteg 1_6

Foto Voiteg 1_7 a

Foto Voiteg 1_7 b

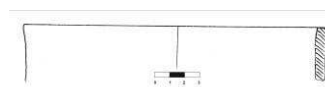
Desen Voiteg 1_7

Foto Voiteg 1_8 a

Foto Voiteg 1_8 b

Desen Voiteg 1_8

Foto Voiteg 1_9 a

Foto Voiteg 1_9 b

Desen Voiteg 1_9

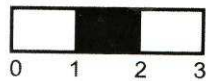

Foto Voiteg 1_10 a

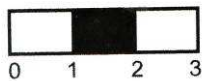

Foto Voiteg 1_10 b

Desen Voiteg 1_10

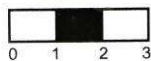

Foto Voiteg 1_11 a

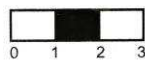
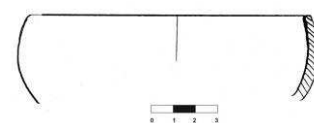

Foto Voiteg 1_11 b

Desen Voiteg 1_11

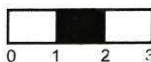

Foto Voiteg 1_12 a

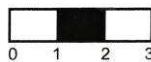
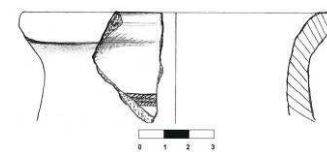

Foto Voiteg 1_12 b

Desen Voiteg 1_12

Foto Voiteg 1_13 a

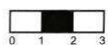
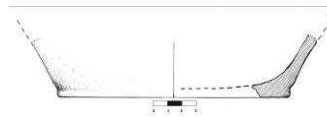

Foto Voiteg 1_13 b

Desen Voiteg 1_13

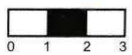

Foto Voiteg 1_14 a

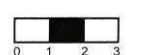
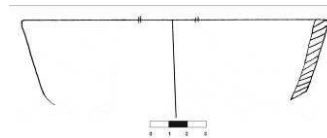

Foto Voiteg 1_14 b

Desen Voiteg 1_14

Foto Voiteg 1_15 a

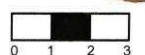
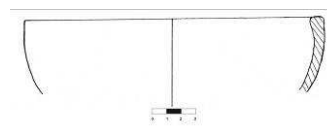

Foto Voiteg 1_15 b

Desen Voiteg 1_15

Foto Voiteg 1_16 a

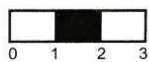

Foto Voiteg 1_16 b

Desen Voiteg 1_16

Foto Voiteg 1_17 a

Foto Voiteg 1_17 b

Desen Voiteg 1_17

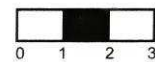

Foto Voiteg 1_18 a

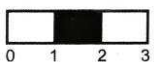
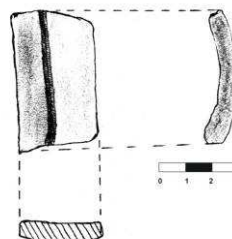

Foto Voiteg 1_18 b

Desen Voiteg 1_18

Foto Voiteg 1_19 a

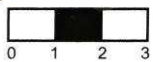

Foto Voiteg 1_19 b

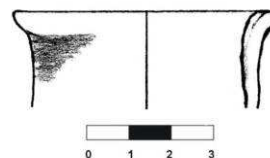
Desen Voiteg 1_19

Foto Voiteg 1_20 a

Foto Voiteg 1_20 b

Desen Voiteg 1_20

Foto Voiteg 1_21 a

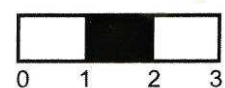
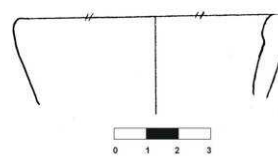

Foto Voiteg 1_21 b

Desen Voiteg 1_21

Foto Voiteg 1_21 a

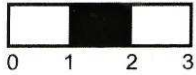

Foto Voiteg 1_22 a

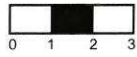

Foto Voiteg 1_23 a

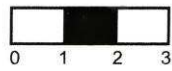

Foto Voiteg 1_24 a

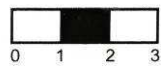

Foto Voiteg 1_25 a

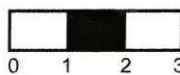

Foto Voiteg 1_26 a

Foto Voiteg 1_21 b

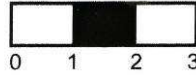

Foto Voiteg 1_22 b

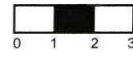

Foto Voiteg 1_23 b

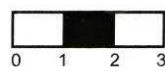

Foto Voiteg 1_24 b

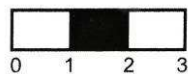
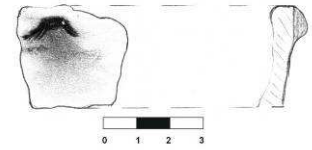

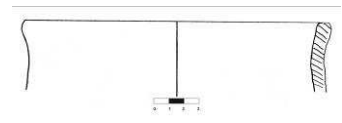
Foto Voiteg 1_25 b

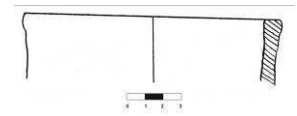
Foto Voiteg 1_26 b

Desen Voiteg 1_22

Desen Voiteg 1_23

Desen Voiteg 1_24

Desen Voiteg 1_25

Desen Voiteg 1_26

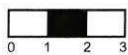

Foto Voiteg 1_27 a

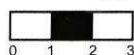
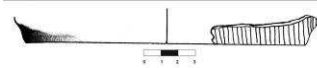

Foto Voiteg 1_27 b

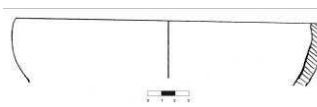
Desen Voiteg 1_27

Foto Voiteg 1_28 a

Foto Voiteg 1_28 b

Desen Voiteg 1_28

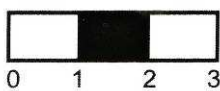

Foto Voiteg 1_29 a

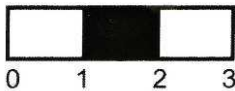

Foto Voiteg 1_29 b

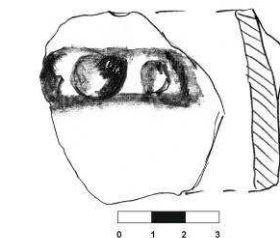
Desen Voiteg 1_29

Foto Voiteg 1_30 a

Foto Voiteg 1_30 b

Desen Voiteg 1_30

Foto Voiteg 1_31 a

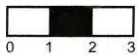
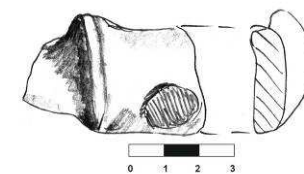

Foto Voiteg 1_31 b

Desen Voiteg 1_31

Foto Voiteg 1_32 a

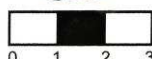
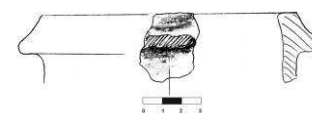

Foto Voiteg 1_32 b

Desen Voiteg 1_32

Foto Voiteg 1_32 a

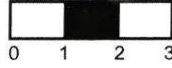

Foto Voiteg 1_33 a

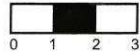

Foto Voiteg 1_34 a

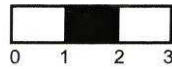

Foto Voiteg 1_35 a

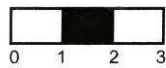

Foto Voiteg 1_36 a

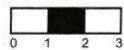

Foto Voiteg 1_37 a

Foto Voiteg 1_32 b

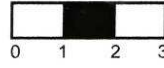

Foto Voiteg 1_33 b

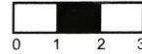

Foto Voiteg 1_34 b

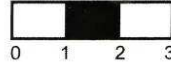

Foto Voiteg 1_35 b

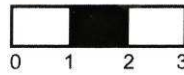

Foto Voiteg 1_36 b

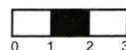
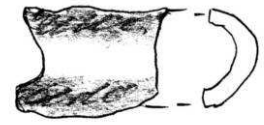
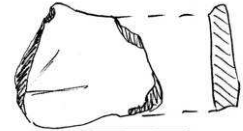

Foto Voiteg 1_37 b

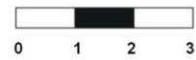
Desen Voiteg 1_33

Desen Voiteg 1_34

Desen Voiteg 1_35

Desen Voiteg 1_36

Desen Voiteg 1_37

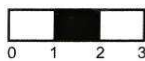

Foto Voiteg 1_38 a

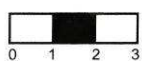
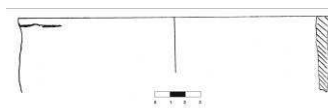

Foto Voiteg 1_38 b

Desen Voiteg 1_38

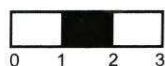

Foto Voiteg 1_39 a

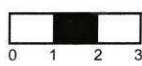
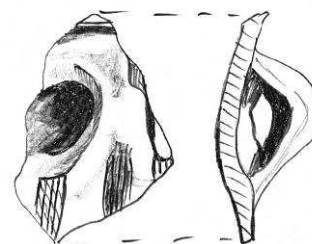

Foto Voiteg 1_39 b

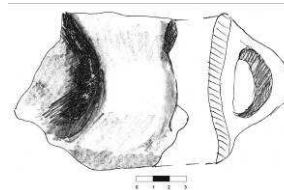
Desen Voiteg 1_39

Foto Voiteg 1_40 a

Foto Voiteg 1_40 b

Desen Voiteg 1_40

Foto Voiteg 1_41 a

Foto Voiteg 1_41 b

Desen Voiteg 1_41

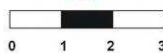

Foto Voiteg 1_42 a

Foto Voiteg 1_42 b

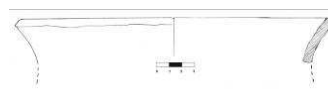
Desen Voiteg 1_42

Foto Voiteg 1_43 a

Foto Voiteg 1_43 b

Desen Voiteg 1_43

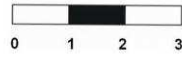

Foto Voiteg 1_44 a

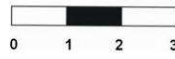

Foto Voiteg 1_44 b

Desen Voiteg 1_44

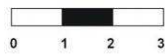

Foto Voiteg 1_45 a

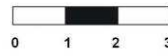
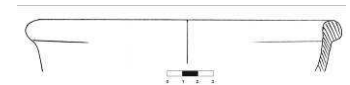

Foto Voiteg 1_45 b

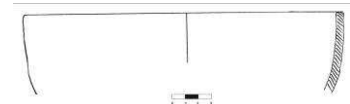
Desen Voiteg 1_45

Foto Voiteg 1_46 a

Foto Voiteg 1_46 b

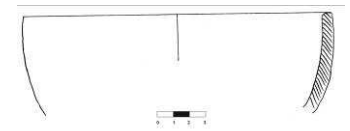
Desen Voiteg 1_46

Foto Voiteg 1_47 a

Foto Voiteg 1_47 b

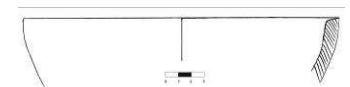
Desen Voiteg 1_47

Foto Voiteg 1_48 a

Foto Voiteg 1_48 b

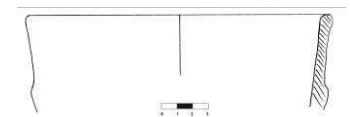
Desen Voiteg 1_48

Foto Voiteg 1_49 a

Foto Voiteg 1_49 b

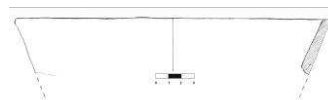
Desen Voiteg 1_49

Foto Voiteg 1_50 a

Foto Voiteg 1_50 b

Desen Voiteg 1_50

Foto Voiteg 1_51 a

Foto Voiteg 1_51 b

Desen Voiteg 1_51

Foto Voiteg 1_52 a

Foto Voiteg 1_52 b

Desen Voiteg 1_52

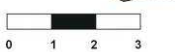

Foto Voiteg 1_53 a

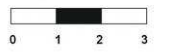

Foto Voiteg 1_53 b

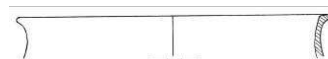
Desen Voiteg 1_53

Foto Voiteg 1_54 a

Foto Voiteg 1_54 b

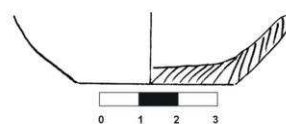
Desen Voiteg 1_54

Foto Voiteg 1_55 a

Foto Voiteg 1_55 b

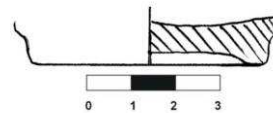
Desen Voiteg 1_55

Foto Voiteg 1_56 a

Foto Voiteg 1_56 b

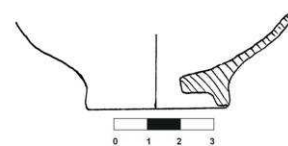
Desen Voiteg 1_56

Foto Voiteg 1_57 a

Foto Voiteg 1_57 b

Desen Voiteg 1_57

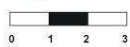
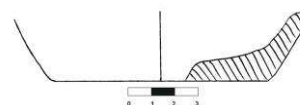

Foto Voiteg 1_58 a

Foto Voiteg 1_58 b

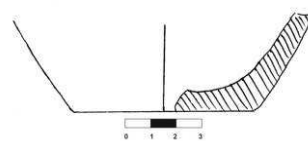
Desen Voiteg 1_58

Foto Voiteg 1_59 a

Foto Voiteg 1_59 b

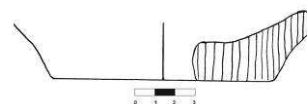
Desen Voiteg 1_59

Foto Voiteg 1_60 a

Foto Voiteg 1_60 b

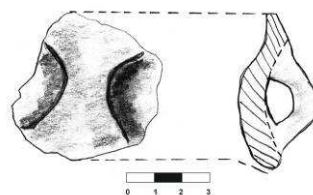
Desen Voiteg 1_60

Foto Voiteg 1_61 a

Foto Voiteg 1_61 b

Desen Voiteg 1_61

Foto Voiteg 1_62 a

Foto Voiteg 1_62 b

Desen Voiteg 1_62

Foto Voiteg 1_63 a

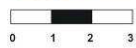
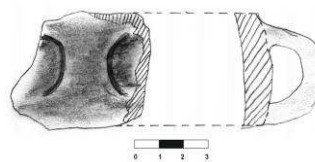

Foto Voiteg 1_63 b

Desen Voiteg 1_63

D

Foto Voiteg 1_64 a

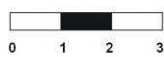
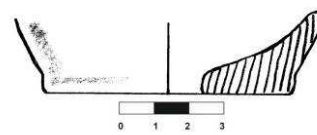

Foto Voiteg 1_64 b

Desen Voiteg 1_64

Foto Voiteg 1_65 a

Foto Voiteg 1_65 b

Desen Voiteg 1_65

Foto Voiteg 1_66 a

Foto Voiteg 1_66 b

Desen Voiteg 1_66

Foto Voiteg 1_67 a

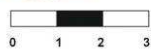
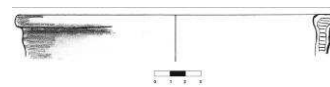

Foto Voiteg 1_67 b

Desen Voiteg 1_67

Foto Voiteg 1_68 a

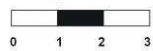
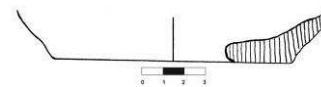

Foto Voiteg 1_68 b

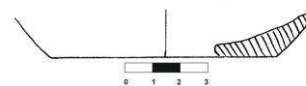
Desen Voiteg 1_68

Foto Voiteg 1_69 a

Foto Voiteg 1_69 b

Desen Voiteg 1_69

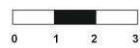

Foto Voiteg 1_70 a

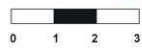
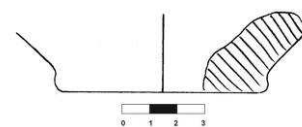

Foto Voiteg 1_70 b

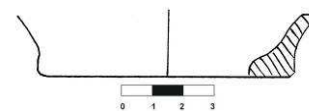
Desen Voiteg 1_70

Foto Voiteg 1_71 a

Foto Voiteg 1_71 b

Desen Voiteg 1_71

Foto Voiteg 1_72 a

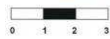
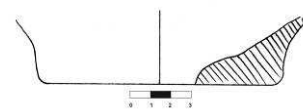

Foto Voiteg 1_72 b

Desen Voiteg 1_72

Foto Voiteg 1_73 a

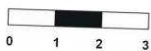

Foto Voiteg 1_73 b

Desen Voiteg 1_73

Foto Voiteg 1_74 a

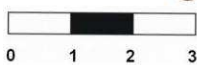

Foto Voiteg 1_74 b

Desen Voiteg 1_74

Foto Voiteg 1_75 a

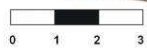

Foto Voiteg 1_75 b

Desen Voiteg 1_75

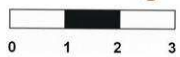

Foto Voiteg 1_76 a

Foto Voiteg 1_76 b

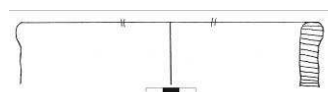
Desen Voiteg 1_76

Foto Voiteg 1_77 a

Foto Voiteg 1_77 b

Desen Voiteg 1_77

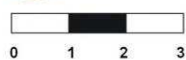

Foto Voiteg 1_78 a

Foto Voiteg 1_78 b

Desen Voiteg 1_78

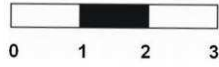

Foto Voiteg 1_79 a

Foto Voiteg 1_79 b

Desen Voiteg 1_79

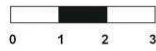

Foto Voiteg 1_80 a

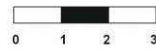
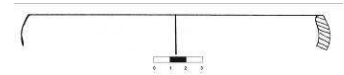

Foto Voiteg 1_80 b

Desen Voiteg 1_80

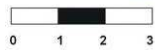

Foto Voiteg 1_81 a

Foto Voiteg 1_81 b

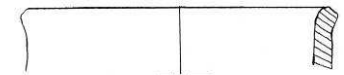
Desen Voiteg 1_81

Foto Voiteg 1_82 a

Foto Voiteg 1_82 b

Desen Voiteg 1_82

Foto Voiteg 1_83 a

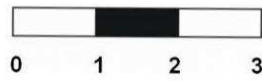
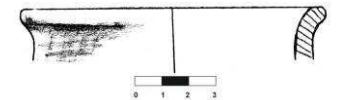

Foto Voiteg 1_83 b

Desen Voiteg 1_83

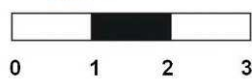
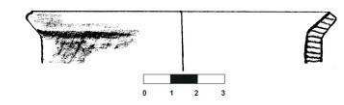

Foto Voiteg 1_84 a

Foto Voiteg 1_84 b

Desen Voiteg 1_84

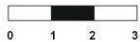
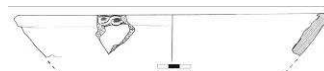

Foto Voiteg 1_85 a

Foto Voiteg 1_85 b

Desen Voiteg 1_85

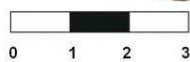
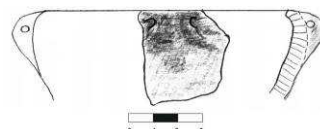

Foto Voiteg 1_86 a

Foto Voiteg 1_86 b

Desen Voiteg 1_86

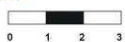
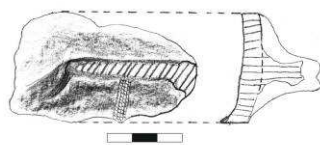

Foto Voiteg 1_87 a

Foto Voiteg 1_87 b

Desen Voiteg 1_87

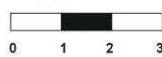

Foto Voiteg 1_88 a

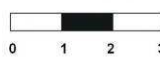
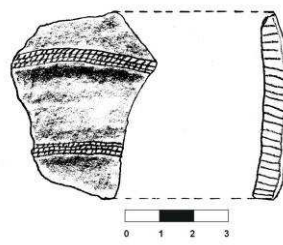

Foto Voiteg 1_88 b

Desen Voiteg 1_88

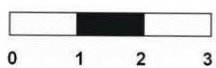
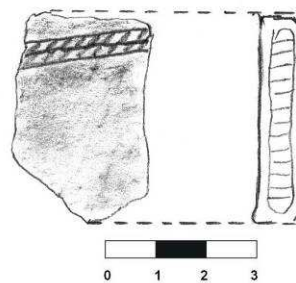

Foto Voiteg 1_89 a

Foto Voiteg 1_89 b

Desen Voiteg 1_89

Foto Voiteg 1_90 a

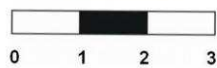
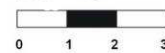
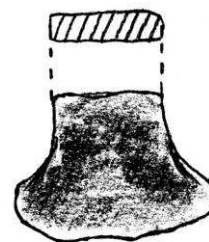

Foto Voiteg 1_90 b

Desen Voiteg 1_90

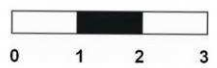

Foto Voiteg 1_91 a

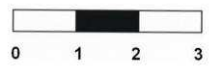
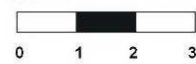
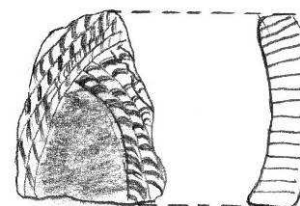

Foto Voiteg 1_91 b

Desen Voiteg 1_91

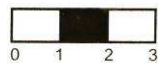

Foto Voiteg 1_92 a

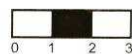
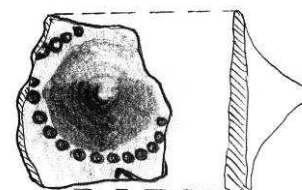

Foto Voiteg 1_92 b

Desen Voiteg 1_92

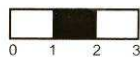

Foto Voiteg 1_93 a

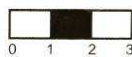
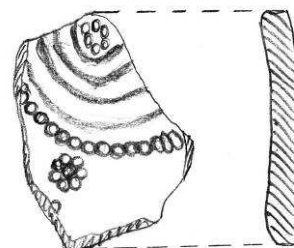

Foto Voiteg 1_93 b

Desen Voiteg 1_93

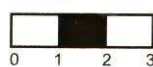
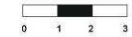
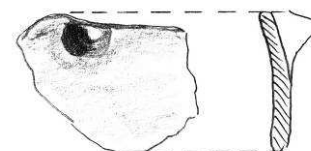

Foto Voiteg 1_94 a

Foto Voiteg 1_94 b

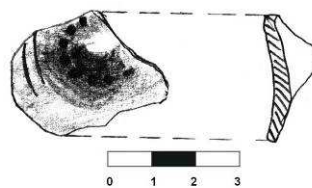
Desen Voiteg 1_94

Foto Voiteg 1_95 a

Foto Voiteg 1_95 b

Desen Voiteg 1_95

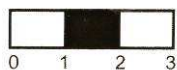

Foto Voiteg 1_96 a

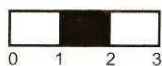
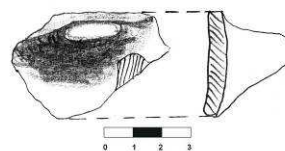

Foto Voiteg 1_96 b

Desen Voiteg 1_96

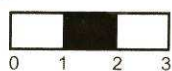

Foto Voiteg 1_97 a

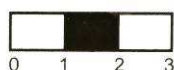
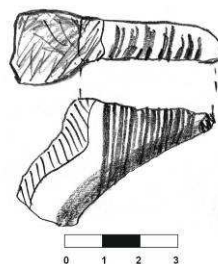

Foto Voiteg 1_97 b

Desen Voiteg 1_97

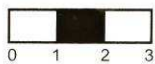

Foto Voiteg 1_98 a

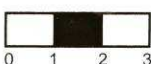

Foto Voiteg 1_98 b

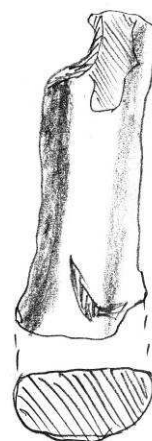
Desen Voiteg 1_98

Foto Voiteg 1_99 a

Foto Voiteg 1_99 b

Desen Voiteg 1_99

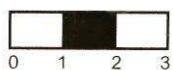

Foto Voiteg 1_100 a

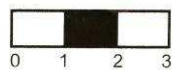
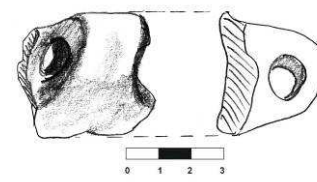

Foto Voiteg 1_100 b

Desen Voiteg 1_100

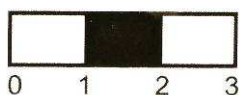

Foto Voiteg 1_101 a

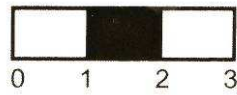
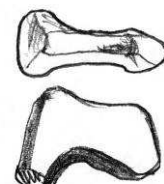

Foto Voiteg 1_101 b

Desen Voiteg 1_101

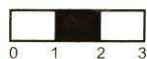

Foto Voiteg 1_102 a

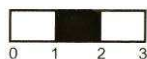
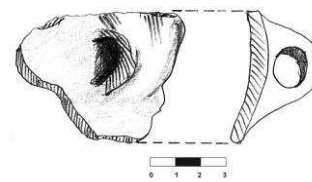

Foto Voiteg 1_102 b

Desen Voiteg 1_102

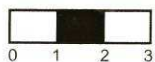

Foto Voiteg 1_103 a

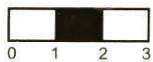
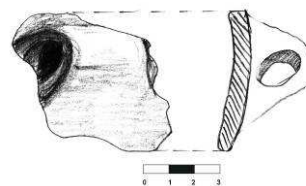

Foto Voiteg 1_103 b

Desen Voiteg 1_103

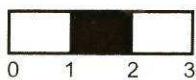

Foto Voiteg 1_104 a

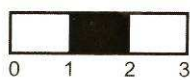
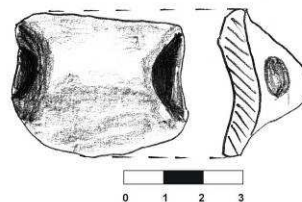

Foto Voiteg 1_104 b

Desen Voiteg 1_104

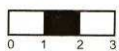

Foto Voiteg 1_105 a

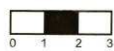
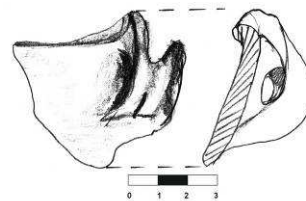

Foto Voiteg 1_105 b

Desen Voiteg 1_105

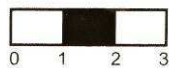

Foto Voiteg 1_106 a

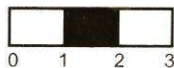
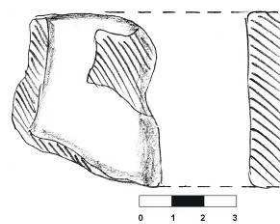

Foto Voiteg 1_106 b

Desen Voiteg 1_106

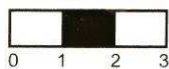
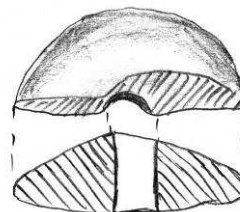

Foto Voiteg 1_107 a

Foto Voiteg 1_107 b

Desen Voiteg 1_107

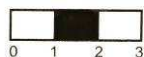

Foto Voiteg 1_108 a

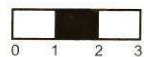

Foto Voiteg 1_108 b

Desen Voiteg 1_108

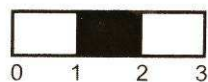

Foto Voiteg 1_109 a

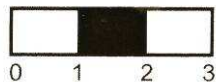
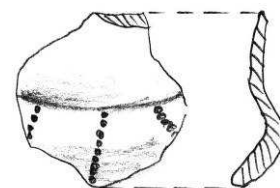

Foto Voiteg 1_109 b

Desen Voiteg 1_109

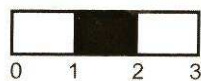
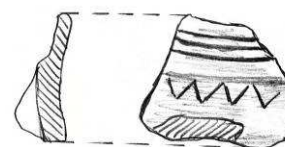

Foto Voiteg 1_110 a

Foto Voiteg 1_110 b

Desen Voiteg 1_110

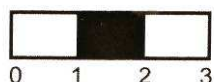
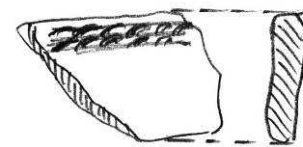

Foto Voiteg 1_111 a

Foto Voiteg 1_111 b

Desen Voiteg 1_111

Foto Voiteg 1_112 a

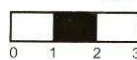
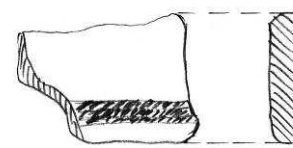

Foto Voiteg 1_112 b

Desen Voiteg 1_112

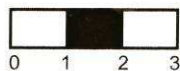
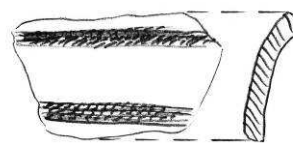

Foto Voiteg 1_113 a

Foto Voiteg 1_113 b

Desen Voiteg 1_113

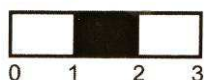
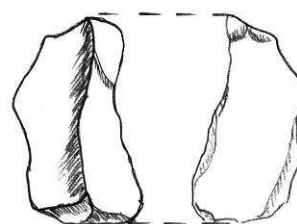

Foto Voiteg 1_114 a

Foto Voiteg 1_114 b

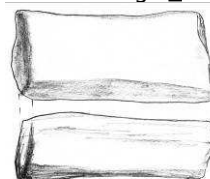
Desen Voiteg 1_114

Foto Voiteg 1_115 a

Foto Voiteg 1_115 b

Desen Voiteg 1_115

Foto Voiteg 1_116 a

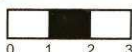
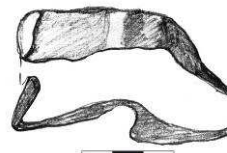

Foto Voiteg 1_116 b

Desen Voiteg 1_116

V. Importanța sitului:

a. starea de conservare: slabă, necropola de epoca bronzului fiind afectată de lucrările de extracție a lutului, dar și de activități de braconaj arheologic. Așezarea de epoca bronzului este distrusă progresiv de lucrările agricole moderne, la suprafața terenului fiind vizibile cantități impresionante de ceramică.

b. stare actuală: teren arabil (așezarea de epoca bronzului) și zonă de extracție a lutului (necropola de epoca bronzului).

c. importanța și relevanța științifică: campaniile de cercetare arheologică sistematică au relevat existența unui sit de o importanță științifică deosebită, atât pentru studiul fenomenelor funerare din epoca bronzului sau epoca medieval-timpurie, cât și pentru analiza habitatului epocii bronzului. Publicarea superficială a rezultatelor investigațiilor, vitregește cercetarea științifică de cunoașterea unor informații prețioase. Este de dorit ca în viitor roadele acestor campanii să vadă lumina tiparului și, eventual, să se demareze o nouă campanie de investigații, care să abordeze și așezarea adiacentă necropolei de epoca bronzului.

d. importanța turistică: în stadiul actual de preservare și punere în valoare situl arheologic de la Voiteg „Groapa cu vulpi” nu se pretează includerii în trasee turistice pentru un public neavizat.

e. propunere de restaurare: nu este cazul, în stadiul actual de investigare și preservare a obiectivului arheologic.

VI. Perieghză:

a. data cercetărilor de teren: 22.09.2007.

b. autorii investigațiilor: Dorel Micle, Adrian Cîntar, Leonard Dorogostaiski și studentul Andrei Stavilă.

VII. Bibliografie:

- Dragotă, Aurel, *Aspecte de multiculturalitate spirituală. Rit și ritual funerar în Transilvania și Europa Centrală și de Sud-Est (secolele IX-XI)*, Sibiu, 2006, p. 97; 109
- El Sussi, Georgeta, *Ofrande de animale din necropola de incinerare de la Voiteg (județul Timiș)*, în *TD*, 9, 1990, 1-2, p. 249-251
- Gumă, Marian, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, p. 151; 153-156; 298
- Gumă, Marian, *Epoca bronzului în Banat. Orizonturi cronologice și manifestări culturale*, Timișoara, 1997, p. 55-56
- Medeț, Florin, *Câmpurile de urne funerare din Banat. Unele probleme ale ritului și ritualului funerar la tracii nordici timpurii de la sfârșitul epocii bronzului și începutul epocii fierului*, în *AMN*, 32, 1995, 1, p. 289-302
- Medeț, Florin, *Die Urnegräberfelder im Banat*, în *The Yugoslav Danube Basin and the Neighbouring Regions in the 2nd Millennium B.C.*, Blegrade – Vrșac, 1996, p. 231-254
- Medeț, Florin; Tănase, Daniela; Gáll, Ervin, *X. Századi honfoglalás kori temetőrészet Vejtén (Temes megye, Románia)*, în *AE*, 126, 2001, 1-2, p. 99-112
- Munteanu, Marius, *Considerații antropologice asupra unor oase calcinate provenite dintr-o necropolă de la Voiteni, județul Timiș, datată la sfârșitul epocii bronzului*, în *AB. S.N.*, 5, 1997, p. 27-30
- Rădulescu, Alexandru, *Cercetări de arheologie medievală din Banatul de Câmpie; scurt istoric*, în *SIB*, 23-25, 1999-2001, p. 55; 62
- Szentmiklosi, Alexandru, *Câteva morminte plane de incinerare de la sfârșitul epocii bronzului din hotarul comunei Voiteni*, în *AB. S.N.*, 6, 1998, p. 197-208

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR
 INSTITUTUL NAȚIONAL AL MONUMENTELOR ISTORICE

LISTA MONUMENTELOR ISTORICE A JUDEȚULUI TIMIȘ. SECȚIUNEA ARHEOLOGIE 2010
 (REVIZUITĂ)

Nr. crt.	Cod LMI 2010	Denumire	Cod eGISpat 2010*	Localitate	Adresă	Datare
1.	TM-I-s-B-06051	Fortificația de pământ "Cetatea Turcească"	Alioș 1	Alioș (com. Mașloc)	46 01 27 N 21 30 05 E	Epoca bronzului; epoca Latène; epoca prefeudală; epoca medieval-timpurie; epoca medieval-dezvoltată
2.	TM-I-s-B-06052	Așezarea deschisă multistratificată „Dealul Crucii”	Becicherecu Mic 1	Becicherecu Mic (comună)	45 52 26 N 21 01 59 E	Epoca neolitică; epoca post-romană; epoca prefeudală; epoca medieval-timpurie
3.	TM-I-s-B-06054	Te/ul „Gruilul cu cremene”	Bucovăț 1	Bucovăț (com. Remetea Mare)	45 45 21 N 21 23 16 E	Epoca neolitică
4.	TM-I-s-A-06055	Așezarea urbană medievală „Urbs Morisena”	Cenad 1	Cenad (comună)	46 08 18 N 20 35 11 E	Epoca bronzului; epoca romană (?); epoca medieval timpurie; epoca medieval dezvoltată; epoca medieval târzie
5.	TM-I-s-B-06056	„Câmp de tumuli”	Checea 1	Checea (comună)	T1: 45 44 47 N 20 51 26 E T2: 45 43 58 N 20 50 52 E T3: 45 43 42 N 20 51 09 E T4: 45 43 14 N 20 51 17 E T5: 45 43 29 N 20 51 11 E T6: 45 43 17 N 20 50 45 E T7: 45 43 15 N 20 50 48 E T8: 45 43 32 N 20 50 34 E T9: 45 43 24 N 20 50 36 E T10: 45 43 30 N 20 48 41 E	Epoca bronzului (?)
6.	TM-I-s-B-06057	Așezarea neolitică „Chișoda Veche – Gornila”	Chișoda 1	Chișoda (com. Giroc)	45 41 56 N 21 11 35 E	Epoca neolitică; epoca medieval dezvoltată
7.	TM-I-s-B-06058	Fortificația liniară de pământ „Valu roman	Chișoda 2	Chișoda (com. Giroc)	A: 45 42 08 N 21 11 29 E	Epoca romană (?); epoca post-romană (?)

		II"				B: 45 41 41 N 21 11 30 E C: 45 38 25 N 21 11 51 E	
8.	TM-I-s-A-06059	„Cetatea Făgetului”	Făget 1	Făget (oraș)		Epoca medieval-târzie	
9.	TM-I-s-B-06060	Așezarea medievală „Saraq”	Giarmata 1	Giarmata (comună)		Epoca bronzului; epoca post-romană; epoca medieval-timpurie; epoca medieval-dezvoltată	
10.	TM-I-s-B-06061	Situl multistratificat „Mesca”	Giroc 2	Giroc (comună)		Epoca bronzului; Hallstatt; epoca medieval-târzie; începutul sec. XIX	
11.	TM-I-s-A-06062	Fortificația de pământ „Cetate”	Herneacova 1	Herneacova (oraș Receaș)		Hallstatt târziu, Latène	
12.	TM-I-s-B-06063	Situl multistratificat „La Pocioaroane”	Hodoni 1	Hodoni (com. Satchinez)		Epoca neolitică; epoca post-romană; epoca medieval-timpurie	
13.	TM-I-s-B-06064	Situl multistratificat „Pustă”	Hodoni 2	Hodoni (com. Satchinez)		Epoca bronzului; epoca post-romană	
14.	TM-I-s-B-06065	Fortificația de pământ „Cetatea turcească”	Ianova 1	Ianova (com. Remetea Mare)		Epoca medieval dezvoltată	
15.	TM-I-s-B-06066	Așezarea deschisă multistratificată Izvin „După Vij”	Izvin 1	Izvin (oraș Receaș)		Preistorie, epoca post-romană; epoca medieval-timpurie	
16.	TM-I-s-A-06067	„Cetatea Jdioara”	Jdioara 1	Jdioara (com. Criciova)		Epoca medieval-dezvoltată	
17.	TM-I-s-B-06068	Târgul medieval Margina „Lanu Holdele Lungi”	Margina 1	Margina (comună)		Epoca medieval- dezvoltată; epoca medieval-târzie	
18.	TM-I-s-B-06069	Fortificația circulară de pământ „Șanțul turcilor”	Mașloc 1	Mașloc (comună)		Epoca medieval- dezvoltată	
19.	TM-I-s-B-06070	Fortificația circulară de pământ „La Mânăstire”	Mânăștiur 1	Mânăștiur (comună)		Epoca medieval-timpurie; epoca medieval-dezvoltată	
20.	TM-I-s-B-06071	Așezarea deschisă	Dejan 9	Dejan (com.)		Epoca neolitică, epoca	

			multistratificată „Cărămidărie”		Moravița	21 18 37 E	bronzului, epoca post-romană, epoca medieval-timpurie, epoca medieval-dezvoltată
21.	TM-I-s-B-06072	Moșița Veche 1	Așezarea medievală „Satu bătrân”	Moșița Veche (com. Moșița Nouă)	45 44 54 N 21 18 58 E		Epoca medieval-dezvoltată; epoca medieval-târzie
22.	TM-I-s-B-06073	Nerău 1	„Câmp de tumuli”	Nerău (com. Teremia Mare)	T1: 45 58 26 N 20 36 42 E T2: 45 58 53 N 20 35 57 E T3: 45 58 54 N 20 36 02 E T4: 45 57 37 N 20 34 21 E T5: 45 56 55 N 20 33 46 E T6: 45 56 52 N 20 33 50 E		Epoca bronzului (?)
23.	TM-I-s-B-06075	Opațița 1	Fortificația de pământ „Călașturi”	Opațița (oraș Deta)	45 25 02 41 N 21 16 38 53 E		Preistorie, epoca medievală-timpurie; epoca medieval dezvoltată
24.	TM-I-s-B-06077	Periam 1	Așezarea fortificată multistratificată „Movila cu Șanț”	Periam (comună)	46 02 50 N 20 51 02 E		Epoca bronzului; epoca sarmatică (?); epoca medieval-timpurie; epoca medieval-dezvoltată
25.	TM-I-s-B-06078	Remetea Mare 2	Situl multistratificat „Gomila lui Gabor”	Remetea Mare (comună)	45 46 36 N 21 23 37 E		Hallstatt, epoca medieval-timpurie; epoca medieval-dezvoltată
26.	TM-I-s-B-06079	Remetea Mare 1	Situl multistratificat „Cetate – Sasvar”	Remetea Mare (comună)	45 46 26 N 21 21 56 E		Hallstatt; epoca post-romană; epoca medieval-timpurie; epoca medieval-dezvoltată
27.	TM-I-s-B-06080	Românești 1	Stațiunea paleolitică „Dumbrăvița”	Românești (com. Tomești)	45 49 05 N 22 19 19 E		Paleolitic superior
28.	TM-I-s-B-06081	Românești 2	Situl arheologic multistratificat „Peștera cu Apă”	Românești (com. Tomești)	45 47 47 N 22 21 01 E		Epoca eneolitică, epoca bronzului, Hallstatt, Latène
29.	TM-I-s-B-06082	Satchinez 1	Fortificația circulară de pământ „Grădiște”	Satchinez (comună)	45 56 10 N 21 01 26 E		Epoca medieval-dezvoltată; epoca medieval-târzie
30.	TM-I-s-B-06083	Sânnicolau Mare 3	Așezarea deschisă multistratificată „Vile”	Sânnicolau Mare (oraș)	46 03 46 N 20 37 37 E		Epoca bronzului; epoca post-romană
31.	TM-I-s-B-06085	Sânnicolau Mare 2	Situl arheologic multistratificat „Seliște”	Sânnicolau Mare (oraș)	46 04 05 N 20 39 26 E		Epoca bronzului; epoca post-romană; epoca prefeudală; epoca medieval-timpurie; epoca medieval-dezvoltată;

32.	TM-I-s-B-06086	Fortificația de pământ „La Cetate”	Seceani 1	Seceani (com. Orțișoara)	45 58 38 N 21 19 03 E	epoca medieval-târzie Epoca medieval-dezvoltată (?); epoca medieval târzie (?)
33.	TM-I-s-B-06087	Fortificația de pământ „Grădiște”	Stanciova 2	Stanciova (oraș Receaș)	45 53 09 N 21 34 55 E	Preistorie; epoca medieval-timpurie; epoca medieval-dezvoltată
34.	TM-I-s-B-06088	Așezarea deschisă multistratificată „Ocoale”	Unip 6	Unip (com. Sacoșu Turcesc)	45 38 47 N 21 20 34 E	Epoca post-romană; epoca medieval-timpurie; epoca medieval-dezvoltată
35.	TM-I-s-B-06089	Așezarea fortificată multistratificată „Dealul Cetățuica”	Unip 2	Unip (com. Sacoșu Turcesc)	45 40 11 N 21 17 59 E	Epoca bronzului; Hallstatt; Latène; epoca medieval-dezvoltată
36.	TM-I-s-B-06090	„Câmp de tumuli”	Vizejdia 1	Vizejdia (com. Gottlob)	T1: 45 55 46 N 20 37 33 E T2: 45 55 51 N 20 46 52 E T3: 45 57 24 N 20 38 14 E	Epoca bronzului (?)
37.	TM-I-s-B-06091	Te/ul „La Vii”	Voiteg 2	Voiteg (comună)	45 28 12 N 21 12 42 E	Epoca bronzului
38.	TM-I-s-B-06092	Situl multistratificat „Groapa cu Vulpi”	Voiteg 1	Voiteg (comună)	45 29 02 N 21 12 06 E	Epoca bronzului; epoca medieval-timpurie

* Câmpul Cod *eGISpat Timiș* din tabel, reprezintă indicativul numelui și numărului de obiectiv, utilizat în procesarea datelor arheologice ale siturilor descoperite în urma investigațiilor de teren în intervalul 2006-2010 de către membri proiectului *eGISpat Timiș*.

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR
INSTITUTUL NAȚIONAL AL MONUMENTELOR ISTORICE

LISTA MONUMENTELOR ISTORICE A JUDEȚULUI TIMIȘ. SECȚIUNEA ARHEOLOGIE, 2010
POZIȚII DIN LISTĂ PROPUSE SPRE RADIERE

Nr. crt.	Cod LMI 2010	Denumire	Cod eGISpat 2010	Localitate	Argument
1	TM-I-s-B-06049	„Cioreni”	Timișoara 1	Timișoara (municipiu)	Situl a fost distrus aproape complet în anii '80 de lucrările de hidroameliorații și amenajarea teritoriului, iar complexele arheologice au fost epuizate în urma cercetărilor arheologice de salvare. Actualmente terenul este steril arheologic
2	TM-I-s-A-06050	„Calea Aradului, 1”	Timișoara 2	Timișoara (municipiu)	Fragmentul de ruină din „Parcul Botanic” face parte din fortificația habsburgică a Timișoarei, trebuind transferat la Secțiunea Monumente Istorice a LMI Timiș, constituind același ansamblu cu monumentele TM-II-a-A-06103 și TM-II-m-A-06103.03.
3	TM-I-s-B-06053	„Cetatea Dosul”	Bencecu de Jos	Bencecu de Jos (com. Pișchia)	Verificările minuțioase ale bibliografiei de specialitate, a materialului cartografic, toponimic, informările în teren la localnici și autorități publice locale, cât și cercetările sistematice de teren nu au identificat obiectivul arheologic.
4	TM-I-s-B-06074	„Gomila”	Ofsenița	Ofsenița (com. Banloc)	În urma analizei bibliografiei de specialitate și a materialului cartografic, s-a identificat locația sitului, dar acesta a fost distrus complet de lucrările agricole și de amenajarea teritoriului în epoca modernă. Actualmente câmpul de tumuli de la Ofseșița „Gomila” sau „Sieben Hügel” nu mai există în teren.
5	TM-I-s-B-06076	„Seliște”	Padureni	Padureni (com. Jebel)	Verificările minuțioase ale bibliografiei de specialitate, a materialului cartografic, toponimic, informările în teren la localnici și autorități publice locale, cât și cercetările sistematice de teren nu au identificat obiectivul arheologic.
6	TM-I-s-B-06084	„La Fabrica de cărămizi”	Sânnicolau Mare	Sânnicolau Mare (oraș)	Informațiile din bibliografia de specialitate, bazate pe descoperiri de la începutul și mijlocul sec. XX, nu au putut fi documentate prin cercetările arheologice sistematice de teren. Locația este bulversată și distrusă total de gropile pentru extracția lutului de la fosta fabrică de cărămizi.

* Câmpul Cod eGISpat Timiș din tabel, reprezintă indicativul numelui și numărului de obiectiv, utilizat în procesarea datelor arheologice ale siturilor descoperite în urma investigațiilor de teren în intervalul 2006-2010 de către membri proiectului eGISpat Timiș.

ArheoGIS. The Archaeological Heritage database included in The Historic Monuments List of the Timiș County

ABSTRACT

The *ArheoGIS* study. *The Archaeological Heritage database included in the Historic Monuments List of the Timiș County* is based on the scientific research project *eGISpat Timiș. The topographical repertory of Historic Monuments List sites of the Timiș County (LMI). Archaeology Section*, project that had the following partners: the West University of Timișoara (The Faculty of Letters, History and Theology, Department of History and The Faculty of Chemistry, Biology, Geography, Department of Geography) and the Ministry of Culture and Cults, The Direction for Culture, Cults and National Cultural Heritage of Timiș County. The activity of scientific research itself was conducted over a period of four years (August 2006 - August 2010), during which several work stages have been covered.

Since 2004, the University of the West began the purchase of specialized equipment and software, without which such an undertaking would not have been possible, at least from a technical point of view. Also, from the beginning it must be mentioned several specific aspects that concerned the topographical activity of archaeological objectives listed in LMI Timiș 2004. A first aspect concerns the training of research team members who were to conduct an interdisciplinary investigation of an archaeological site, which needs highlighting and differentiating of the anthropic elements from the natural ones in the case of topographical surveys applied in Archeology. In most cases, the survey of archaeological sites in Romania were made through companies specialized in topography, their specialists being **surveyors working under the supervision** of archaeologists. The Timiș eGISpat project specific, which had as main objective the **identification, demarcation and surveying** of the archaeological sites located throughout the county area and nearly half did not have any indications of location, did not allow companies specialized in topography to be involved in the project, as surveying costs were, in these circumstances, far too high. The *Timiș eGISpat* project members had many archaeological field research activities before its launch, resulting in surveying, among others, of the archaeological sites at Jupa "Tibiscum", Mehadia "Praetorium", Sânnicolau Mare "Seliște", Șag „Mlaca”, etc. Following the field experience and in order to enhance the volume of information contained by topographic surveys, the research team imposed as necessary to collect accurate topometric terrain data for 3D reconstruction of archaeological objectives, in addition to the usual landscape plans.

Another specific element for starting such a project was given by the difficulty of establishing its administrative structure. The specifications have been defined and established in such a way as to include as many of the necessary elements of a detailed archaeological record. Standards of such records, items that were to be completed, the typology of maps, drawings and topographical plans, precise tracking markers, which leaves no ambiguities and confusions, data processing procedures, etc., have been proposed, in the absence of such formal criteria and standardized nationally by our team. In compiling the model for the site record the research team had to go through a lengthy legal and administrative documentation activity, to take account of regulations, procedures and recommendations of the competence forums and to propose amendments of these, in those points where the theory was outdated by practice. For the results to correspond to standardized and unambiguous criteria at every stage of research, from the stage of documentation, field research or data processing, the team went through the same steps, of course adjusted to the objective realities of each archaeological site.

For the carrying of the *eGISpat Timiș* project there were two contracts signed, contract number 1966 from 21.08.2006 (part 1) and contract number 30 from 08.08.2007 (part 2), having as contractor the Ministry of Culture and Cults, The Direction for Culture, Cults and National Cultural Heritage of Timiș County and as provider the West University of Timișoara (The Faculty of Letters, History and Theology, Department of History and The Faculty of Chemistry, Biology, Geography, Department of Geography) through the project director

Lecturer PhD. Dorel Micle, and its members, Assistants Liviu Măruia, Mircea Ardelean and Adrian Cîntar.

The research activity launched for the *eGISpat Timiș* project was based on the Timiș County Historic Monuments List. Archaeology Section, Edition 2004. The official list of archaeological monuments in Timiș County, which appears as such in all institutions with responsibilities in the national cultural heritage, from the county fora to the Ministry of Culture, includes 57 items, divided into sites of national importance (Class A, 5 positions) and sites of local importance (category B, 52 positions). The 57 site records do not address as many different archaeological sites, but in many cases, it is the same landmark, but with the archaeological elements from different eras. Simply by studying the Timiș County List of Historic Monuments, Archaeology section shows, under these conditions, the existence of 44 separate locations from the list of 57 locations that had to be identified in the field.

The 57 positions in the LMI of Timiș County 2004 are, compared with those of neighboring counties, Arad (142 positions), Hunedoara (136 positions) or Caraș-Severin (305 positions), in an inferior report that does not reflect, not even by far, the objective realities on the ground. Nationally, Timiș occupies the penultimate position by number of sites being "overcome" by Braila County, most other counties having at least 130 items of archaeological monuments included in the LMI.

The structure of this list of monuments, from the information available to us, it seems that has been made in a first form, in May 1979, when it was approved by the Council of Timiș County. Thereafter, it was completed and reformulated in 1992, 2003, 2004 and recently in 2008, but without incurring significant changes. Since from the beginning of the documentation research on the objectives contained in LMI of Timiș County 2004, we found widespread elements that made the project works develop with difficulties, sometimes insurmountable.

There are sites that are not found anywhere in the literature consulted by us or the information is general and superficial (there are cases where documentation research of certain sites lasted throughout the period of two years of the project, during which many discussions were held with specialists archaeologists familiar with the ground realities in the Timiș County, but without any result!). The most representative examples in this context, are the sites in LMI of Timiș County 2004 at Bencecu de Jos – Cetatea „Dosul” (medieval fortress), Giarmata – „Cetățuica” (medieval fortress), Izvin – „După Vii” (Paleolithic settlement), Pădureni – „Seliște” (Neolithic settlement), Ianova – „Cetatea turcească” (Turkish fortress, *Sic!*), Ofsenița – „Gomila” (field of Bronze Age mounds), Voiteg – „Seliște” (medieval settlement), Stanciova – „Grădiște” (Paleolithic settlement), Giroc (Bronze Age fortification), Unip „Ocoale”, Unip „Dealul Cetățuica” (Paleolithic settlements), Moravița „La cărămidărie” (Neolithic settlement), etc..

Chronological attribution of the sites has been another specificity element present in LMI of Timiș County 2004. Many of the sites included in this list proved to be, when verified on the ground, completely erroneous from a chronological and cultural attribution point of view. In this general context, we want to bring to attention only the Paleolithic sites' cases at Izvin „După Vii”, Unip „Dealul Cetățuica”, Unip „Oceala” (*sic!*), Stanciova „Grădiște” or the one of the Roman site from Sânnicolau Mare „La fabrica de cărămizi”. Intensive field research that focused, in the case of uncertain sites from the localization point of view in LMI, on a wide area of investigation, showed numerous inconsistencies in of the official list of historic monuments archaeological sites of Timiș County.

Based on the information provided by LMI of Timiș County 2004, the next step was aimed at the bibliographic and cartographic documentation in order to obtain information needed to precisely identify the archaeological objective on the ground.

In the preliminary stage of identifying the sites, we were not interested in the entire bibliographic information about the concerned archaeological objective but only in those data that helps to locate on the ground, the information details to be addressed in the context of writing site records. As we mentioned above, the volume of information regarding the 44 distinctive archaeological sites has been varied and can be divided into the following categories:

a) archaeological sites investigated by systematic excavations, published results have not led to difficulties in identifying their location: Timișoara „Cioreni”, Bucovăț „Gruiul cu

cremene", Chişoda „Gomila”, Făget „Cetate”, Herneacova „Cetate”, Hodoni „Pocioroane”, Hodoni „Pustă”, Jdioara „Cetate”, Mănăstir „La mănăstire”, Opaţiţa „Călăşturi”, Remetea Mare „Gomila lui Gabor”, Româneşti „Dumbrăviţa”, Româneşti „Peştera cu Apă”, Sânnicolau Mare „Selişte”, Satchinez „Grădişte”;

b) archaeological sites investigated by systematic excavations, with results published partially or completely unpublished that posed difficulties in site identification: Voiteg „Groapa cu Vulpi”;

c) uninvestigated archaeological sites, with superficial bibliographic information but which are visible monuments, known to locals or identifiable on topographical maps or satellite imagery: Alioş „Cetatea turcească”, Chişoda „Valu roman”, Ianova „Cetatea turcească”, Maşloc „Şanţul turcilor”, Seceani „La cetate” etc.;

d) archaeological sites specified in LMI Timiş, found in documentary sources, but their actual field identification involved the investigation of a large surface: Giarmata „Cetăţuica”;

e) archaeological sites with incorrect chronological LMI allocation, without bibliography, but which could be identified in the site by linking to other categories of information (discussion with the locals, map information or analysis of the indicators revealed from satellite images): Izvin „După Vii”, Unip „Dealul Cetăţuica”, Unip „Ocoale”, Stanciova „Grădişte” etc.;

f) archaeological sites specified in LMI, about which could not be found any information and that could not be identified in site: Pădureni „Selişte”, Bencecu de Jos „Cetatea Dosul”;

g) archaeological sites listed erroneously in LMI Timiş 2004, Archaeology Section, but easily identified by their visibility on site Timişoara „Parcul Botanic” (obiectiv care ar trebui să facă parte din Lista Monumentelor Istorice. Secţiunea Monumente Istorice);

h) archaeological sites specified in LMI, but which could not be identified on site and were replaced with items more representative of the administrative area of the same locality: the Periam Hallstatt and Laténe burial ground replaced with the objective Periam „Movila cu şanţ”, and the Voiteg medieval settlement „Selişte” replaced with the Voiteg fortified *tell* „La Vii SV”.

The cartographic material used for the documentation stage consisted of modern topographic maps, scale 1:100.000 and 1:25.000, issued by the Department of Military Topography, editions 1962 (black and white version) and 1975 (color version), which represented very useful tools. Also, in certain situations (Becicherecu Mic, Moşniţa Veche, Remetea Mare, Sânnicolau Mare, Sacoşu Turcesc, etc.) the local public authorities kindly allowed us to consult the cadastral plans scale 1:2000, 1:1000, which offered us important information for the identification of the archaeological objectives. The large scale cadastral plans which contain the Area Urban Plans (PUZ in Romanian) of the community represent useful tools for establishing the juridical statute of the archaeological objectives listed in LMI, having as finality their integration in the protected area, established by the legislation in effect.

In terms of importance in the implementation of the project of the Google Earth™ software, its imagery quality was lower during the project development when compared to its current quality. Between 2006 and 2007 the area of coverage with high resolution images was limited to the existence of a few strips, grouped by the axis Timişoara - Arad, so most of the Timiş county area, especially extreme eastern, western and southern regions did not have such a facility.

To conduct fieldwork the investigation team was formed, as a rule, of minimum an archaeologist and of up to four students, familiar with field research. Within the project, conducted between August 2006 and December 2007, the field research involved the following members:

- Dorel Micle (Lecturer PhD, archaeologist); Liviu Măruia (Assistant, archaeologist): coordinated the field research for the identification and demarcation of the archaeological objectives; Total Station operator, Prism Reflector operator;

- Adrian Cîntar (Assistant, archaeologist): Total Station operator, Prism Reflector operator, member of the field research team for the identification and demarcation of the archaeological objectives;

- Mircea Ardelean (Lecturer PhD, geographer): Total Station operator;

- Leonard Dorogostaiski (engineer, volunteer): member of the field research team for the identification and demarcation of the archaeological objectives, Total Station operator, Prism Reflector operator;

- Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Oana Borlea, Lucian Vidra, Marius Stanciu, Cosmin Matei, Ștefan Boldișor (students, volunteers): members of the field research team for the identification and demarcation of the archaeological objectives, Total Station operators, Prism Reflector operators;

- Alexandru Berzovan, Alice Abagiu (students, volunteers): members of the field research team for the identification and demarcation of the archaeological objectives;

Besides these, to field activities have also participated, occasionally, the following students: Tiberiu Uritescu, Tiberiu Olah, Mihaela Vasile, Alina Apostu, Daniela Șuticău, Margareta Măndoiu, Natalia Mihai, Alin Bătrân, Teodora Titiroaga, Cristina Băltărețu, Radu Răzvan, Borteș Andrei.

The special hardware used during the development of the project was acquired through funds for laboratory equipments financed by the Ministry of Education and Research and also through The West University of Timișoara own funding. A part of the equipment was acquired during the development of the project. The logistics used during the data acquisition and processing stages consisted in the following equipments:

- Automobiles Dacia 1310; Dacia Logan (personal property)
- Total Station Leica TCR 1205 and accessories (tripod, pole and prism reflector)
- Total Station Leica TC 407 accessories (tripod, pole and prism reflector)
- GPS Receiver MIO P550
- Graphic station FS Celsius M440
- Motorola Two-way radios
- Leica A8 Laser Distometer
- Sony Cybershot DSC-R1 digital camera

Identification, demarcation, topographic surveys, archaeological data collection and restoration of the environment for objectives located throughout the county also generated some specific elements. The fact that almost half of the sites listed in The Historical Monuments List of the Timiș County, Archaeology Section, did not have any indications regarding location, has determined the pursuit of intensive archaeological field surveys held in the most diverse and sometimes difficult conditions, as tens of kilometers walked per day through plowing, mud, dirt fields, slopes of hills or mountains.

For topographical surveying we used two Leica Total Stations, TC 407 and TCR 1205, and their accessories (tripods, poles and prism reflectors). The first operation consisted of identifying the site and its limits on the field, for this purpose a systematic field survey of the area was necessary. After determining the limits of the site, the team went on to choosing the point of station in such manner that a location could survey as many visible characteristic points. The geographical coordinates of the station point were determined (lat/long) and they were converted to Stereo 70 coordinates. In some cases the characteristic points were obscured by vegetation or by various forms of relief thus it was necessary to change the station point, operation that could occur several times. The personnel required for surveying consisted of two or three people: a total station operator and one or two prism reflector operators (the more complex and extensive archaeological sites required the team to work with two prisms). The prism operators were people familiar with archaeological research, in order to establish proper limits and characteristic points of the site. Characteristic points were measured at intervals specific to the local situation: if a settlement was widely spread, cleared in the relief which could be identified only through traces of pottery material culture, landmarks and measured points to demarcate the site and altitude (to achieve the 3D representation) were distant (5-8 m); for sites where the walls or foundations can be seen, the distances between characteristic points were between 0.2 and 1 m.

After the completion and handing over of the data, according to the stipulations of the two scientific research contracts, the historical and geographical information and the archaeological material collected in the field between 2006 and 2007 were processed in detail in order to create a monographic presentation. From the beginning, we must state that the intention of the study is to present and to unitary approach the data collected from the field,

without claiming to create a classical archeology study. It must also be taken account of the fact the most archaeological objectives in LMI Timiș 2004 have not been systematically investigated, so, the material gathered from the field can be considered novel.

Starting with the primary data processing of the archaeological material until the editing of the detailed site records, the research team members covered more stages over two years. As we mentioned above, in the context of the activity of LMI Timiș archaeological objectives identification, several hundred archaeological sites were discovered, most of them novel. The archaeological material processing was carried unitary, including both objectives listed in LMI, and also the collateral, non-LMI. The result is thus an important volume of information that led to the appearance of "strange" indicatives for the LMI objectives generated by the global processing of the archaeological material (for example: Giroc, Obiectiv 2; Unip Obiectiv 2; Unip, Obiectiv 6; Stanciova, Obiectiv 2; Dejan, Obiectiv 9 etc.).

The first operation consisted in cleaning and sorting of the archaeological material collected in the field. Then each artifact was photographed at a high resolution (minimum 7 MP), the photographs were made from two angles (front/back). An important element was the large number of artifacts that had to be photographed in a short time and under conditions of good quality, so there were many technical methods and formulas applied for the efficiency of the process. Storing digital information (about 125 GB, representing more than 100.000 photos of artifacts), but also the efficient operation of this information led to the creation of information databases.

Raw archaeological material was sorted, counted and classified, and the typical and representative pieces were drawn. This activity, given the large volume of data was carried out by several people (students), which could lead to some lack of unitarity in the drawing rendering style. Drawing artifacts took place under the coordination and supervision of archaeologists familiar with this activity.

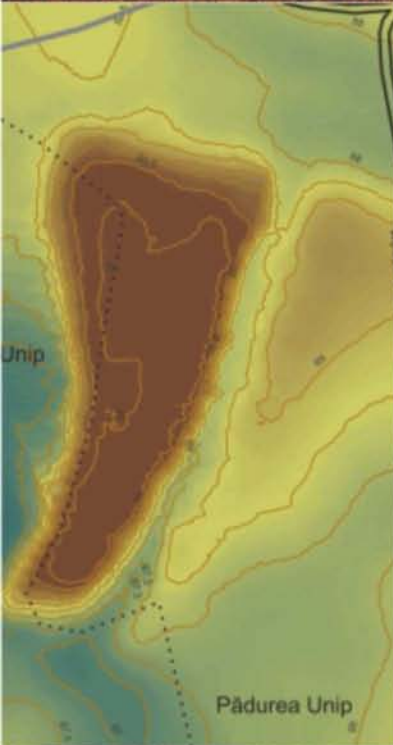
After being drawn and marked with the specific indicative (location, objective and artifact number), archaeological pieces were photographed once again to scale. Each of these photographs has been then processed in Corel Photo-Paint 12, to dispose of shadows or backgrounds and separate files have been created, and specifically named. The drawings were scanned and processed in the same editing program, aiming to also remove and clean image blur pixels, each drawing was then exported in .jpg, and specifically named.

For the editing of detailed site records a complex activity of bibliographic documentation in detail was necessary for each objective, which was then corroborated with the other data categories: geographic, topographic, archaeological, etc.

The theoretical part of this work includes thematic articles that point to a part of the activities carried out during the scientific research project and during the following data processing stages.

As a whole, the activity of editing *eGISpat Timiș - a model of archaeological heritage management* involved a substantial effort spread over four years under the auspices of the phrase that should rule any activity: **teamwork**.

**Prezenta carte, prin editura Bioflux, are recunoastere
CNCSIS (acreditare 2008-2012)**

ISBN 978-606-8191-23-2